

Vatra veche

9

Români din toate țările, uniți-vă!

Lunar de cultură * Serie veche nouă* Anul VIII, nr. 9(93) septembrie 2016 *ISSN 2066-0952

VATRA, Foaie ilustrată pentru familie (1894) *Fondatori I. Slavici, I. L. Caragiale, G. Coșbuc
VATRA, 1971 *Redactor-șef fondator Romulus Guga* VATRA VECHE, 2009, Redactor-șef Nicolae Băciut

George Coșbuc (1866 – 1918) - 150

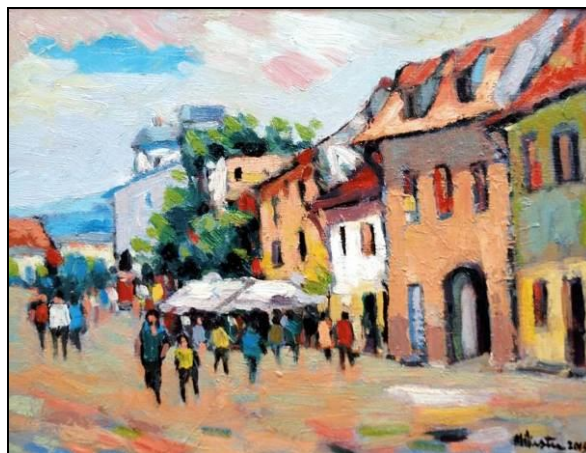
Istoria românilor în creația poetică a lui George Coșbuc

SUMAR

Coșbuc – 150, de Nicolae Băciut/3
 Istoria românilor în creația poetică a lui George Coșbuc, de Ioan-Aurel Pop/3
 George Coșbuc - Poezia evenimentelor creștine ale satului transilvan, de Maria Daniela Pânăzan/6
 Doina, de George Coșbuc/8
 Aspecte lingvistice în poezia lui George Coșbuc, de Mircea Daroși/9
 Poezii de George Coșbuc/10
 Regina ostrogoților, de Luminița Cornea/11
 Nunta, între tradiție și spectacol, de Alina Camelia Stanciu/12
 Am fost la Centenarul Coșbuc, de Dimitrie Poptămaș/14
 „Sunt suflet în sufletul...”, de Dumitru Hurubă/16
 Noi apariții editoriale. Evenimente dedicate lui George Coșbuc/19
 Ultimul mare romantic european (Eminescu), de Ognian Stamboliev/20
 Poeme de Viorica Lazăr/21
 Aniversare Vasile Pârvan, de Adina Iancu/22
 Virginia Popovici: avaturile criticii literare din Voivodina, de Florian Copcea/23
 Încântarea cântărilor (Paul Leibovici), de Mihai Batog Bujeniță/25
 Vatra veche dialog cu Ion Lazu, de Rodica Lăzărescu/26
 Onomastica – ramură „laterală” a lingvisticii?, de Ileana Ioniță-Iancu/28
 Toamnă calmă, poem de George Filip/29
 În memoriam. Ilorin Păunoiu. Poetul iubirii, de Marin Iancu/30
 Poeme de Ilorin Păunoiu/31
 Esec. Amurgul iubirii, de Aurel Codoban/32
 La taclale cu... femeia de zăpadă (Nicolae Băciut), de Teodora Alina Roșca/33
 Cronica literară. Captivă zborului (Crina Snegur), de Răzvan Ducan/34
 Mușata Matei sau poezia metafizică..., de Daniel Corbu/35
 Freamătul lumii (Darie Ducan), de Menuț Maximilian/36
 Oricând poate fi oricare anotimp (Dumitru Tălvescu), de Daniel Marian/37
 Paznic la îngerii metaforei (Ștefan Vida Marinescu), de Nicolae Dina/37
 Mănăstirile din gânduri (Tatian S. Munteanu), de Iulia Hotnog/39
 Gând îmbrățișând gânduri (Corina Petrescu), de Dumitru Anghel/39
 Un explorator al stărilor de conștiință (Mihai Horga), de Al. Mihăilă/41
 Șoptitele povești-avertisment ale lui Nicolae Danfrunțelată, de Rodica Lăzărescu/42
 O carte despre copilărie (Varujan Vosganian), de Mircea M. Pop/44
 Din experimente ficționale (Mircea Băduț), de Iulia Ana Stuparu/45
 Breadly, iubitul meu (Adrian Costache), de Gheorghe Lăzărescu/46
 Cu cărțile pe masă (Ioan Brad), de Luminița Cornea/47
 Lumina îndepărtată a fluviului (Ovidiu Dunăreanu), de Diana Dobriță Bilea/48
 Bucuria pentru lectură (Melania Cuc), de Menuț Maximilian/50
 Starea societății prin ochii lui Victor Știr, de Menuț Maximilian/50
 Documentele continuității. Națiunea în stare de veghe (Mihail Diaconescu), de Aurel V. David/51
 Argument pentru Transilvania sufletului meu..., de Ioan-Aurel Pop/53
 Convorbiri duhovnicești cu I.P. S. Ioan, de Luminița Cornea/54
 Poeme de Magda Hărăbor/55
 Zapisul unui zugrav, de Nicolae Gheorghe Șincan/55
 Istoricul Episcopiei Armatei (Petru Pinca), de Luminița Cornea/56
 Asterisc. Biserica de lemn din Sănmărgăhita, de Nicolae Băciut/57
 Întâmplări adevărate. Mi se întâmplă mereu minuni, de Dorina Stoica/58
 Poeme de Dorina Stoica/60
 Poeme de Doina Pologea/60
 Întâlniri în spațiul virtual (Cristina Ștefan) de Veronica Pavel Lerner/61
 Sertarul cu nostalgii. Casa de scris (Ana Blandiana), de Răzvan Ducan/62
 Starea prozei. Fotografii și servicii, de Adrian Costache/64
 Scrisoare dintr-o magazie cu grâu, de Geo Constantinescu/65
 Starea prozei. Cardul de sănătate, de Doina Cherecheș/66
 Epistolar Aurel Dumitrașcu/69
 Scrisori deschise. Israelul nostru, de Bianca Marcovici/69
 Starea prozei. Moș Păstăi..., de Dorin N. Uritescu/70
 Poeme de Nicu Doftoreanu și Adrian Botez/71
 Ocean întors. Măgelele copilăriei, de Simina Lazăr/72
 Încercare despre sublim. Dialog cu Mihail Diaconescu, de Sabin George Săndulescu/73
 Biblioteca Babel. Marc Vicenz, traducere de Flavia Cosma/74
 400 de ani de la moarte. M. de Cervantes, de Dan Rujea/75
 Poezie albaneză din Kosovo, de Vehbi Miftari, traducere de Baki Ymeri și Adriana Tabaku/76
 Vatra veche dialog cu pianista Maira Liliestedt, de Dacina Dan/77
 Teatru. Încrângătura dragostei, de Aneta Pioara/81
 Literatură și film. Mica sălbăticiune la TIFFany, de Alexandru Jurcan/82
 Peisaj arhaic, poem de Valeriu Matei/82
 De la Păstori citire/83
 Lumea lui Larco, de Vasile Larco/83
 Curier/84
 Moștenirea Văcăreștilor (concurs)/86
 Fețele tăcerii (Veress Zsuzsa), de Nicolae Băciut/86
 Mihai Marin Cârstea (Radu Ionescu, Marin Mihalache, Nicolae Băciut)/87
 Cer întunecat (Gulwali Passarlay), de Any Hariga/88

Mihai Marin Cârstea, Cu mâna pe... Sighișoara

Număr ilustrat cu lucrări de
MIHAI MARIN CÂRSTEA

Coșbuc 150

Aniversarea a 150 de ani de la nașterea lui George Coșbuc, este, între altele, prilejul unei firești relecturi a operei sale, ca și al evaluării destinului ei.

Cine este cititorul lui George Coșbuc, de ce ar mai fi citit Coșbuc, ce a reprezentat și ce reprezintă el în conștiința lectorului său?

Despre opera poetului de la Hordou s-au exprimat cei mai importanți critici români, despre aceasta s-au scris texte fundamentale, memorabile adesea.

Despre opera lui George Coșbuc au tăcut critici importanți, o tăcere vinovată, complice unor direcții din literatura română de ieri și de azi.

Opera coșbuciană a avut o circulația de invidiat, atât datorită tirajelor în care a fost publicată, cât și prezenței ei în manualele școlare.

Care va fi viitorul acestui autor însă, în condițiile în care tot ceea ce altă dată îi susținea vizibilitatea și-a epuizat resursele?!

Manualele școlare sunt zgârcite în privința operei lui George Coșbuc, satul de ieri, un „consumator” susținut al poeziei coșbuciene mai ales, își pierde încet identitatea, cea în care se regăsea odată cu o întreagă lume. Tirajele cărților lui Coșbuc sunt tot mai mici...

Dincolo de aceste trecătoare, sper, sincop, cititorul operei lui Coșbuc nu o să dispară, va veni un moment al (re)descoperirii, al recuperării, al restituirii.

E greu de crezut că se va mai naște la noi un autor care să poată radiografia sufletul unui popor, în toate ale sale, cu bune și rele, cu frumoase și urâte, cu speranțe și dezamăgiri, într-un registru al fișcului și sincerității, așa cum a reușit George Coșbuc.

Coșbuc nu aparține doar trecutului, ci și viitorului, el reprezintă o moștenire pe care numai mințile obtuze o pot ignora sau marginaliza, cu bună știință sau cu rea credință, în vârtejul nu știu căror mode poetice.

George Coșbuc va fi nu doar ceea ce a fost, ci chiar mai mult de atât!

Timpul, paradoxal, e de partea sa.

NICOLAE BĂCIUȚ

Istoria românilor în creația poetică a lui George Coșbuc

George Coșbuc nu a văzut cu propriii ochi Marea Unire în deplinătatea sa și nici România Mare în toată rotunjimea sa. El nu a fost nici un luptător pe baricade pentru înfăptuirea statului unitar român, dar a făcut, poate, mult mai mult decât atât: a transpus în versurile sale istoria națională de la daci până la Războiul de Independență din 1877-1878 și a descifrat sufletul țaranului român prin mijlocirea imaginilor artistice, dând la iveală un adevărat portret al poporului nostru, prin ritm, rimă și măsură.

Coșbuc ne trece prin fața ochilor și a minții toată istoria noastră veche, populată de daci și romani, povestindu-ne despre „Podul lui Traian”, „Pieirea dacilor”, „Volos, preot dac” sau cântând „Cântec barbar”. Scrie cu aceeași pasiune despre daci și romani, deși, ca absolvent al faimosului liceu nășăudean purtător al devizei *Virtus romana rediviva*, privilegiază latinitatea și sorgintea noastră romană, pe linia Școlii Ardelene: „Ți-ai mânat prin veacuri turmele pe plai./ Din stejarul Romei tu, mlădiță ruptă...” („Cântec”). Vin apoi barbarii, peste care trece în fugă, spre a poposi mai mult asupra lumii medievale propriu-zise. Evocările încep în acest segment cu voievodul transilvănean Gelu (Gelou), portretizat dramatic în „Moartea lui Gelu” sau în „Și-adânc de-acum mormântul”. Vin apoi elogiul făcut Oltului („Cântecul vechi al Oltului”), râul care ne-a apărut de tătari, alt elogi, făcut Prutului („Prutul”), stavilă în fața turcilor și cazacilor, pentru a ne perinda mai departe pe scena istoriei regi trufași, precum „Carol Robert”, cel învins de Basarab, sau voievozi români precum Ștefan cel Mare, de dimensiuni mitice („Ștefan-Vodă”, „Mortul de la Putna”, „Voichița lui Ștefan”) sau „Vlad-Vodă Călugărul” ori dregători ca pârălabul Golia („Golia ticălosul”), trădătorul lui Ion Vodă cel Cumplit. Din galerie nu lipsește nici principele unificator Mihai Viteazul, „un munte”, zugrăvit în „Pașa-Hassan”.

În modul cel mai bogat este înfățișată istoria modernă, mai apropiată de viața poetului, iar fresca începe cu modernitatea timpurie, cu secolul al XVII-lea, considerat al „rațiunii dominante” (Virgil Cândea). În acest cadru, sunt evocați Matei Basarab („Sărindar”), cel ridicător de sfinte lăcașuri sau Sobieski, învins de români la „Cetatea Neamțului”. Vin apoi momentele revoluționare din 1821 („Oștenii lui Tudor”) și 1848-1849 („Bălcescu...”), urmate de o odă adusă memoriei lui Timotei Cipariu, intitulată „Non omnis moriar” (La mormântul lui Timotei Cipariu). Popasul major se face asupra marelui război de independență, în care s-au sacrificat români din toate provinciile noastre, adică și din afara României de atunci. Așa sunt poeziile „În șanțuri”, „Zece Mai”, „Crăciunul în tabără (Pe câmpia Smârdanului, 1877)”, „Dorobanțul”, „Pe dealul Plevnei”, „Osman-Pașa”, „Cântecul redutei”, „Povestea căprarului”, „Coloana de atac”, „O scrisoare de la Muselim-Selo”, „Raport (Luarea Griviței, la 30 august 1877)”, „Proclamarea Independenței 10 Mai 1877”, „Trei, Doamne, și toți trei”, „Rugămintea din urmă (după Lermontov)”. George Coșbuc, ca și Vasile Alecsandri sau Nicolae Grigorescu și alții, a simțit nevoia să fie artist-cetățean, să lase o cronică în versuri despre suferință și victorie, despre moarte și glorie, despre înălțarea țării prin sacrificiul de sânge. După acest moment de referință, poetul mai face trimiteri dramatice la soarta țăranilor răsculați în 1907 („Noi vrem pământ!”).

Sunt, firește, în creația lui Coșbuc și epopei generale ale →

Acad. IOAN/-AUREL POP

¹ „Nu voi muri cu totul”, în latină.

trecutului nostru (ca-n „Fragment epic”) sau versuri patriotice cu trimeri la simboluri istorice: „Dunărea și Oltul”, „Scut și armă”, „Stema țării”, „Graiul neamului”, „De profundis (Plevna)”, „Cântec (Țar-avem și noi sub soare)”, „Mitologie”, „Patria română”, „Tricolorul”, „Poetul” etc. Descrierile de natură, pasteurile, cu referiri la anotimpuri („Vara”, „Vestitorii primăverii”, „Toamna”, „Iarna pe uliță”), la formele de relief – precum munți (Ceahlău, Retezat-Rătezat, Tâmpa), câmpii, dealuri –, la sărbători („La Paști”, „Crăciunul în tabără”), la ape („Pe Bistrița”) etc., au toate câte ceva din sufletul românesc etern. Legende, cântecele sau povestirile pe care le transpune în versuri poetul poartă sigiliul tradițiilor noastre, impregnate cu elemente istorice.

George Coșbuc a fost și un reputat universalist, un cetățean al lumii întregi, pe care a încercat să o cuprindă în știința lui, dar și în poezie sau în traducerile poetice pe care le-a făcut. De la epopeile indiene „Mahabharata” și „Ramayana” până la „Divina Comedie” a lui Dante, poetul s-a lăsat purtat de zborul gândului și de imensa sa erudiție spre spații și timpuri infinite. Versiunile date de el în românește rămân și acum modele ale genului. A cuprins în versuri originale antichitatea greco-romană („Andromache”, „Atletul din Argos”, „Profeție...”), Evul Mediu occidental („Regina ostrogoților”, „Arnulf”), societatea britanică („Lordul John”), cea germană, cea franceză, cea spaniolă, albaneză, rusă, lumea arabă, indiană, chineză etc., în versuri curgătoare, expresive și ușor de receptat.

Pentru tot acest impresionant periplu, George Coșbuc a avut nevoie de o puternică identitate românească, pe care a purtat-o în toate fibrele ființei sale. S-a descris, de altminteri, pe sine, ca pe un *poeta vates*, bard inspirat din ființa neamului său, din calitatea de învățător al neamului său, de ghid spiritual: „Sunt suflet în sufletul neamului meu/ Și-i cânt bucuria și amarul ... Sunt inimă-n inima neamului meu/ Și-i cânt și iubirea, și ura ...” („Poetul”).

George Coșbuc a fixat identitatea românească în origine, în limbă, în credință, în numele etnic al poporului nostru, în teritoriu (pe care l-a cântat, deși nu a văzut Marea Unire, în toată rotunjimea sa, „de la Nistru până la

Tisa” și din Carpații Păduroși la sud de Dunăre), în datini și obiceiuri, în legende și eresuri. A pornit, sistematic, de la originea noastră daco-romană și, atipic pentru un transilvănean obsedat de latinătate – cum ar fi trebuit să fie, după școlile făcute –, i-a admirat sincer pe daci, mai ales de marele lor rege Decebal, acela care i-a impresionat până și pe romani, stăpânii lumii.

Mureșeni (și nu numai) la Hordou, la 18 septembrie 2016

În „Decebal către popor”, Coșbuc înfățișează în versuri virtuțile ideale ale poporului său român, puse pe seama dacilor, atacați de romani. Prima strofă face elogiul vieții trăite în libertate și-i condamnă pe cuceritori (numiți „neam călău”), pe cei ce asupresc alte popoare. Preamărirea libertății continuă și în strofa a doua, în care se arată că este preferabilă viața scurtă trăită liber (ca un „leu”) uneia lungi, dar „înlanțuite”. În strofa următoare, calității numite libertate i se adaugă o alta numită hotărâre: indecizia este „murmur”, iar „murmurul” în locul voinței de fier este „plâns în zadar”. Nici tăcerea – spune în continuare poetul – nu este bună, fiind sinonimă cu moartea, căci „și morții tac”. Prin urmare, „murmurul” și „tăcerea” sunt asociate cu lașitatea. La luptă trebuie mers – după cum se vede în strofa a patra – răzând, în acord cu sursele antice care spun că daco-geții disprețuiau moartea și mergeau veseli la Zalmoxis (Zamolxe), adică la adevărata viață. Cei ce răd „de ce se tem mai rău” – dușmanii lor – sunt aidoma zeilor. În continuare, este exprimată dragostea și setea de pământ a celor atacați pe nedrept, iar pământul este suprema valoare și acesta nu trebuie dat (cedat) nici zeilor, darămite pământurilor romani! În strofa a șaptea este condamnată „vânzarea” (trădarea) și frica (lașitatea), fiind exaltate din nou

vitejia, hotărârea, voința de fier (bărbații trebuie să fie „un fier și-un scut”). Ultima strofă aduce îmbămbătărea supremă, venită din depunerea unui jurământ și din puterea proprie a luptătorilor (aflați față în față cu inamicul), mai valoroasă decât cea dată de zei (aflați departe). Întreg discursul lui Decebal inspiră încrederea pe care supușii trebuie s-o aibă în conducător, dar și încrederea pe care liderul o are în oamenii săi. O serie de stări degradante, precum viața în robie, murmurul (cârtirea), lașitatea, frica, tăcerea (indecizia), dorința de cotropire, trădarea (vânzarea), încrederea în alții etc. sunt puse în contrast cu o seamă de calități necesare poporului bine condus, ca traiul în libertate, acceptarea morții ca trecere spre viața eternă, hotărârea în luptă, încrederea și optimismul, dragostea de propriul pământ (de țară), vitejia și forța, încrederea în victorie, ținerea jurămintelor, fidelitatea față de neam și rege etc.

Discursurile puse în gura conducătorilor de către aezi, poeți și istorici vin din antichitate, de dinainte de Tucidide și Polibi. Marii generali și regi își însușeau masele, vorbind răspicat și tare, pe înțelesul poporului și în funcție de așteptările poporului. Cele mai multe dintre ideile exprimate aici de George Coșbuc vin din zestrea antică, din clasicismul greco-roman și din percepția Renașterii asupra acestui model de cultură și civilizație: setea de libertate, disprețul în fața morții și credința în viața de dincolo, condamnarea indeciziei și a fricii, a lașității și a trădării, exaltarea curajului, a îndrăzneției și vitejiei. Alte caracterizări, însă, nu se potrivesc cu acest ideal antic. De exemplu, percepția romanilor ca „neam călău” are mai mare legătură cu epoca romantică, post-romantică și cu idealurile mișcării de emancipare națională din secolul al XIX-lea. În perioada umanistă și apoi în cea iluministă, romanii erau un model de civilizație, cei mai nobili (alături de greci) dintre popoarele europene antice. Școala Ardeleană a exacerbă la noi acest sentiment, punând, în același timp, între paranteze lumea daco-getică. Samuil Micu, Gheorghe Șincai, Petru Maior nu i-au obturat pe daci din ignoranță, ci din dispreț față de barbari, față de cei cu care nu →

aveam de ce să ne mândrim. Atunci, în secolul luminilor, se credea și se afirma că au drept la libertate într-o țară cei mai vechi și mai nobili locuitori ai săi, iar românii puteau aspira la această stare de libertate tocmai fiindcă erau urmașii romanilor și vorbeau o limbă derivată din latină, limba marilor opere literare, a capodoperelor. Scoaterea în prim plan a dacilor este de sorginte mai mult romantică sau post-romantică, este un produs al epocii pozitivistice, prefigurate în unele aspecte ale sale de Bogdan Petriceicu Hasdeu, cel cu faimosul studiu „Pierit-au dacii?”. O altă caracteristică anacronică este disprețul față de zei. Anticii, în epoca lor de glorie, proslăveau zeii, le dedicau temple, îi adora și doar arareori îi sfidau. Aici, în „Decebal către popor”, zeii sunt înfrunțați de două ori: mai întâi, atunci când se spune că dacii nu le-ar da nici zeilor lor, în frunte cu Zamolxe, pământ, iar în al doilea rând, în final, când puterea zeilor este considerată mai puțin eficientă pe pământ, în situația concretă evocată, decât puterea oamenilor (puterea este, în esență, în luptătorii daci, fiindcă ei aveau de luptat efectiv cu inamicii și nu zeii, care erau departe).

„Decebal către popor” este o mostră concretă de patriotism poetic la George Coșbuc, dar creația sa, chiar și atunci când are în atenție personaje și spații exotice, poartă în întregime simbolurile identității românești. Această identitate se vede și în poezia de dragoste, și în creațiile cu tentă folclorică, scrise, multe dintre ele, după tehnica versului popular, și în pasteluri sau legende, în meditațiile sale etc.

Coșbuc scrie într-o epocă în care scriitorii și artiștii lirici ori cei plastici, oamenii de cultură se aflau pe baricade și chiar se sacrificau (cum făcuse Lord Byron în Grecia, la Missolonghi/ Mesolongion, în 1924); alții mergeau la război ca să îmbărbăteze luptătorii cu armele lor specifice, iar alții luptau de acasă, scriind opere mobilizatoare. De exemplu, Giuseppe Verdi, prin muzica și libretele operelor sale, mai ales „Aida” și „Nabucco”, deși acțiunea fiecăreia dintre aceste creații era plasată în spații exotice (Egipt, respectiv, Mesopotamia) și timpuri revoluționare, se gândea la însuflețirea italienilor săi din nord, supuși

stăpânirii habsburgice. „Marșul gloriei” din „Aida” începe cu versurile: „Cântați gloria țării, azi e sărbătoare,/ De departe vin bravi eroi ce-au învins pe dușmani...”. La fel Coșbuc, scriind „Decebal către popor” în 1896 – chiar în anul sărbătoririi „mileniului ungar” (o mie de ani de la momentul 896, al stabilirii ungarilor nomazi în Câmpia Panonică) –, se gândea la statutul de supus al poporului său și la posibilitatea eliberării sale. De aici, apelul la curaj și demnitate în luptă, la învingerea fricii și la condamnarea lașității, la inspirarea încrederii în sine. Discursul regelui către armată, din „Decebal către popor”, este prototipul cuvântării patriotice, de însuflețire a maselor, fixate în tâmplător în antichitate, dar valabilă pentru românii din toate timpurile și mai ales pentru cei de la cumpăna secolelor al XIX-lea și al XX-lea, care luptau pentru libertate și unitate națională.

George Coșbuc a trăit între anii 1866 – abdicarea lui Cuza, venirea principelui Carol de Hohenzollern, adoptarea Constituției României, înființarea Academiei Române – și 1918, anul Marii Uniri, pe care, cum spuneam, nu a apucat să o vadă înfăptuită pe deplin. La 9 mai 1918, poetul murea la București, îndurerat și neconsolat după stingerea tragică a unicului fiu, Alexandru. „Țara pierde un mare poet, în sufletul căruia se reflectaseră toate aspirațiile neamului nostru...”, spunea Gheorghe Bogdan-Duică la înmormântarea ilustrului dispărut. La fel, cu același prilej, Nicolae Iorga, cel care afirmase mai demult că „poezia lui Coșbuc este de o virtuozitate extraordinară”, publica un necrolog pe care-l încheia cu următoarele cuvinte: „Cel ce a cântat toate vitejiile neamului, de la Gelu al legendei până la dorobanții din '77, moare fără a fi văzut cu ochii sub steag pe aceia care au onorat din nou sfântul drapel al țării. Să lăsăm ca asupra frunții lui palide, acum liniștite, să cadă o umbră mângâietoare a depărtatului tricolor nevăzut.” În ziarul *Lumina*, din București, Liviu Rebreanu publica, la 14 mai 1918, articolul „George Coșbuc”, afirmând printre altele: „Coșbuc e primul poet pe care-l dă Ardealul literaturii românești. Ardelean a rămas toată viața. Până și în graiul viu păstrase o notă

ardelenească, particulară, care îi ședea bine. Aici în țară dragostea lui a fost pentru cele șase milioane de țărani. Simțea o fraternitate profundă cu dâșii ... A răsărit deodată, fără să-l știe nimeni, fără să facă ucenicia cafenelelor și bisericuțelor bucureștene. Și a biruit împotriva tuturor celor scufundați în imitații și neputințe. A adus lumină, sănătate, viață. Scrisul lui Coșbuc trăiește și va trăi cât va trăi neamul românesc”.

Profeția acestor mari bărbați s-a împlinit, fiindcă George Coșbuc trăiește, în ciuda nimicniciei vremurilor și a detractorilor lui, spre lauda vieții sale închinată neamului românesc. Coșbuc a iubit istoria poporului său, a înțeles-o în profunzimile ei și a transpus-o în versuri.

Bibliografie selectivă

1. ****, Dicționarul literaturii române de la origini până la 1900*, Editura Academiei Române, București, 1979.
2. Călinescu, George, *Istoria literaturii române de la origini până în prezent*, Fundația Regală pentru Literatură și Artă, București, 1941.
3. Cioculescu, Șerban, *Istoria literaturii române III – Epoca marilor clasici*, Editura Academiei Române, București, 1973.
4. Cordoneanu, Maria, *G. Coșbuc interpretat de...*, (selecție) Editura Eminescu, București, 1982.
5. Drăgulescu, Radu, *George Coșbuc – Mitopoetica*, Casa Cărții de Știință, Cluj-Napoca, 2005.
6. Lovinescu, Eugen, *Critice*, vol. III, Editura Ancora, București, 1915.
7. Micu, Dumitru, *George Coșbuc*, Editura Tineretului, București, 1966.
8. Munteanu, Dumitru, *George Coșbuc – Dincolo de cuvinte*, vol. I, *Anii de ucenicie*, vol. II, *Iunie poezică*, Editura George Coșbuc, Bistrița, 2008.
9. Poantă, Petru, *Poezia lui George Coșbuc*, Editura Dacia, Cluj-Napoca, 1976.
10. Sasu, Aurel, *Dicționarul biografic al literaturii române, A-L*, Editura Paralela 45, 2006.
11. Scridon, Gavril, *Viața lui George Coșbuc*, Centrul de Studii Transilvane, Cluj-Napoca, 2003.
12. Slavici, Ioan, *Amintiri*, Editura Cultura națională, București, 1924.
13. Streinu, Vladimir, *Clasicii noștri*, Casa Școalelor, București, 1943.
14. Șuluțiu, Octav, *Introducere în poezia lui George Coșbuc*, Editura Minerva, București, 1970.
15. Zăciu, Mircea, Papahagi, Marian, Sasu, Aurel, *Dicționarul scriitorilor români*, vol. I, Editura Fundației Culturale Române, București, 1995.

George Coșbuc - poezia evenimentelor creștine ale satului transilvan

George Coșbuc este Poetul satului său transilvan, păstrător al unei lumi originale, absorbite de miracolul vieții, un poet care se cere recitat și reanalizat hermeneutic: „Poetul își alege *semnele* universului său în conformitate cu o figuratie mitologică arhaică, subiectivismul fiind limitat de aceasta. Mitologia autohtonă devine astfel o mitologie poetică. Poetul descoperă realitatea printr-un filtru mitologic. De aceea, ni se pare că, în esență, universul coșbucian are structura feericului, caracterizându-se prin fantezia grațioasă voalată, neîngrădită nici de stereotipiile basmului, netulburată nici de teoriile imaginare specifice fantasticului. Fantezia e liberă, parodiind surzător o lume inventată ori lăsând-o să se desfășoare în toată puritatea ei. Miraculosul nu mai are decât o funcție strict estetică. Lumea lui Coșbuc este un spectacol inventat, de la ceremonialul general-uman, *nunta și moartea*, la feeria arhaic-infantilă, hibernă sau estivală (*Iarna pe uliță, Noapte de vară*), până la feericul pur (*Nunta în codru*)”².

În această lume mitologică, putem plasa opera poetică de profunzime a lui George Coșbuc. Sărbătoarea, în opera coșbuciană, are valențe de frumusețe unică și coplesitoare. Marile evenimente creștine, Nașterea și Învierea Domnului, apar evocate în plinătatea lor ființială.

Poeziile care celebrează și reactualizează Nașterea Domnului Hristos sunt unice în opera lui George Coșbuc. Dedicate mai ales copiilor, de altfel copilăria este o temă preferată a lui Coșbuc, poeziile respiră a bucurie și iubire față de Pruncul mântuitor, față de colindele noastre atât de frumoase, față de felul în care satul știa, și bine ar fi să mai știe azi!, să binevestească Nașterea Sorelui Dreptății, prin obiceiurile și tradițiile sale.

² Petru Poantă, *Opera lui George Coșbuc*, Editura Casa Cărții de Știință, Cluj-Napoca, 2004, p. 40-41.

Poezia *Colindătorii* are în ea ceva deosebit, părând o istorioară biblică rostită de măicuța cea bună copilașilor care-l visează pe Pruncul născut în ieslea din Betleem. Seara de Crăciun este puternic marcată de prezența sacralului, a sfințeniei și a comuniunii tainice dintre Mamă și fiii săi. Urmând tabloul descriptiv al unei seri de colindat din satul transilvan de altădată (și poate de azi), Coșbuc reia ideea de ceremonial dar, spre deosebire de ceremonialul liturgic al satului din *La Paști*, acum se oprește în casa țaranului ardelean, acea casă plină de copii, care ascultă oarecum vrăjiți istoria Pruncului născut în iesle, istorie spusă cu „*glasul rar și dulce*” de măicuța cea bună: „*Cum sta pe paie-n frig Hristos/ În ieslea cea săracă,/ Și boul cum sufla milos/ Căldură ca să-i facă,/ Drăguț un miel cum i-au adus/ Păstori de la stână/ Și îngeri albi cântau de sus/ Cu flori de măr în mână.*”

Comuniunea din casa transilvană de-altădată își găsește expresia cea mai înaltă în această poezie. Nimic nu este mai important, pare a spune Coșbuc, decât ca mama să-și învețe copiii să iubească Nașterea cea minunată și să viețuiască după datina creștină și legea românească. De ce este atât de important ca mama să-și învețe fiii să iubească credința străbună? Pentru că „iubirea dintre părinte și fiu este întâia comuniune de pe pământ. Părintele o iubește pe Maică în lumina Fiului, maica este premergătoare fiului. Maica este ca o transparență, ca o icoană a fiului, ca un văzduh sacru dintre părinte și fiu. Această iubire dintre părinte și fiu prin maică, această întâlnire comunitară între tată și fiu prin maică, această transparență, comunitatea curată și tainică între tată și fiu la sânul maicii se numește Patrie. Este starea de duioșie a părintelui.

Mihai Marin Cârstea

Mihai Marin Cârstea

Părintele coplesit de dragostea fiului și în lumina fiului ocrotitor și blând, curat și puternic deschis față de taina și frumusețea maicii.”³

Ascultând însă istorisirea maicii, copiii aud cum „*răsar cântări*” și „*frânturi dintr-o colindă*”. Reacția lor trădează uimire, mirare și bucurie fără margini, convinși că „*Sunt îngerii din cer veniți/ Cu Ler, ori Domnul mare!*”. Ce îi uimește și-i încântă pe copii? „*Ei cântă nălțător și rar/ Cântări de biruință, / Apoi se-ntorc și plâng amar/ De-a Iudei necredință,/ De spini, de-ostași, și c-a murit.../ Dar s-a deschis mormântul/ Și El acum e-n cer suit/ Și judecă pământul!*”

Ce mesaj transmit aceste versuri? Cu siguranță, un mesaj înălțător, care dovedește o înțelegere profundă a cultului creștin, ce întrevește în sărbătoarea Nașterii Domnului și Răstignirea, Moartea și Învierea Mântuitorului: „spațiul cântecului nu este unul geografic, ci tainic, metafizic, mai real decât spațiul fizic și cel geografic al existenței de sub umbra morții, fiind un spațiu transfigurat de puterile Învierii. (...) Melodia desemnează intrarea în realitatea suprafirească a Împărăției lui Dumnezeu, aflându-ne încă aici pe pământ, cu ocazia marilor sărbători ale Nașterii și Bobotezei, ale Învierii și Rusaliilor.”⁴

Finalul poeziei amintește de condiția săracă a Celui care a venit în lume să mântuiască neamurile, condiție în care au trăit și strămoșii, părinții noștri. Numai că pe cât de săracă a fost ieslea din afară, din →

MARIA-DANIELA PĂNĂZAN

³ Ioan Alexandru, *Iubirea de Patrie*, vol. I, Editura Dacia, Cluj-Napoca, 1978, p.9

⁴ Părintele Profesor Ilie Moldovan, *Iubirea – Taina Căsătoriei. Teologia iubirii. În Hristos și în Biserică*, volumul I, Alba Iulia, 1996, p. 227.

lume, pe atât de bogată este ieslea sufletului neprihănit (așa cum este sufletul de copil), care adoarme târziu visând pe Pruncul Iisus în fașe, înconjurat de flori de măr, **iesle care se îmbisericește cu dragostea și căldura familiei din noaptea de Crăciun:** „Și până nu tăceau la prag,/ Noi nu vorbeam nici unul – / Sărac ne-a fost, dar cald și drag/ În casă-ne Crăciunul.// Și când târziu ne biruia/ Pe vatra veche somnul,/ Prin vis vedeam tot flori de măr/ Și-n fașe mic pe Domnul.”

De altfel, se regăsește și-n această poezie a lui Coșbuc, ideea creștină a Nașterii Mântuitorului ca jertfă a Iubirii, pentru că „fiecare etapă a pelerinajului Său, de la ieslea din Betleem până la îngroparea Lui de către Iosif din Arimateea, ne arată taina misiunii Sale: aceea de a fi o jertfă a iubirii Tatălui pentru mântuirea noastră și mântuirea lumii.”⁵ Reactualizând și re trăind an de an Nașterea Mântuitorului, sărbătoarea Crăciunului a rămas una a Iubirii creștine, mai ales că „Iisus din Nazaret, Fiul veșnic al lui Dumnezeu, se naște în cele mai umile condiții pe care ni le putem imagina, într-o manieră care provoacă scepticismul și ostilitatea contemporanilor și chiar a membrilor propriei Lui familii. El se naște în condițiile propriei noastre vieți, ale rutinei noastre, ale stresului nostru, ale neliniștii noastre, ale caracterului nostru muritor. Cu toate acestea, **El vine ca un dar de jertfă al iubirii Tatălui.**”⁶

Poeziile care celebrează Marea Sărbătoare a creștinătății, Învierea, au aceeași valoare estetică intrinsecă.

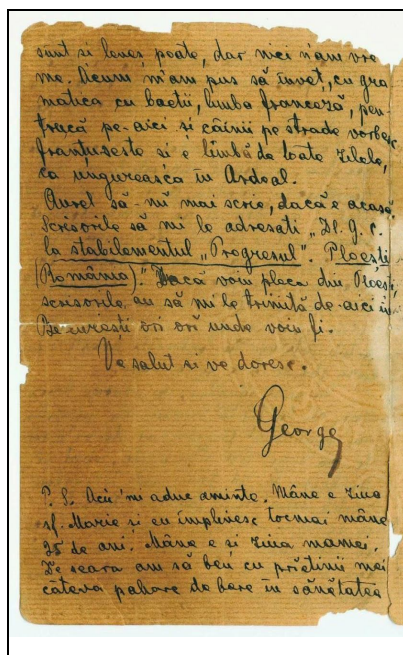
„Capodopera poeziei religioase a lui Coșbuc și cea mai frumoasă poezie din întreaga lirică românească despre această mare sărbătoare a creștinătății”⁷ este, fără îndoială, *La Paști*. Istoricul literar Ion Buzași crede că Sfânta Scriptură e punctul de plecare în realizarea acestui text care încă vibrează în inima credincioșilor nu neapărat prin formă versificată, ci prin mesajul profund pe care îl

transmite. În *Epistola Întâi către Corinteni* a Sf. Apostol Pavel, în capitolul 15, ne este împărtășită credința în Înviere și în viața veșnică: „Dacă nu există înviere a morților, atunci nici Hristos n-a înviat. Iar dacă Hristos n-a înviat, atunci zadarnică este propovăduirea noastră, zadarnică e și credința noastră. (...) Iar dacă noi numai pentru viața aceasta nădăjduim în Hristos, suntem mai de plâns decât toți oamenii. Dar nu! Hristos a înviat din morți, pârgă celor adormiți (...) Iar când ființa aceasta stricăcioasă se va îmbrăca în nestrăicăciune și ființa aceasta muritoare se va îmbrăca în nemurire, atunci va fi cuvântul care este scris: **Înghițitu-s-a moartea-ntru biruință. Unde-ți este, moarte, biruința? Moarte, unde-ți este boldul?**”. Acest mesaj divin este revelat de versul lui George Coșbuc: **În fapta noastră ne e soarta / Și viața este tot, nu moartea!**

Asemenea în lirica lui Ioan Alexandru, unde „de Înviere Cosmosu-i învins”, și în poezia coșbuciană moartea este definitiv învinsă de puterea de netăgăduit a credinței. Viața este Totul, pentru că ea, prin esența ei, e veșnică, biruind răul. La George Coșbuc, tema Învierii este reliefată liturgic: satul întreg trăiește Marea Sărbătoare în acord deplin cu natura care potențează trăirile extraordinare ale omului, ale țaranului. Și aici Coșbuc se întâlnește cu Eminescu, fiindcă amândoi au

evidențiat legătura indisolubilă între Om și creația divină, universul întreg. Credința reface legătura omului cu Dumnezeu, dă putere și purifică. Departe de a putea fi prins într-o singură formulă lirică (și pentru aceasta este dovedită universalitatea liricii coșbuciene), opera poetului transilvan surprinde unul dintre cele mai frumoase universuri lirice creștine, care descriu ceremoniale simple ale omului, spectacole ale vieții: „Adevărul e că poetul transilvan se lasă foarte greu prins într-o formulă unică. Simplul inventar al temelor sale indică o extraordinară mobilitate și o mare disponibilitate sufletească. De la cea mai blândă și mai vaporosă reverie bucolică până la cele mai teribile accente blasfemice din poezie română, de la parodia eroicului mitologic la sublimitatea elegiei civice și patriotice, Coșbuc versifică totul cu dezinvoltură. Lumea reprezintă pentru el un spectacol enorm căruia îi caută mai degrabă omogenitatea decât problematicul. În esență, atitudinea sa „filosofică” în fața acestui spectacol este una deliberativă: ce cale trebuie să urmeze omul în viață pentru a-și păstra demnitatea atât în fața marilor mistere existențiale, cât și în așezarea sa, ca rasă, în istorie. Poziția aceasta implică o morală strictă, solidă în fond, bazată pe uzanțe. Poetul nu vrea să iasă din cultură. Gândirea sa asupra problemelor fundamentale ale omului, ca viața și moartea, rămâne în substanță aforistică. Provine, așadar, din experiența comună a colectivității”⁸.

„Genial mântuitor de limbă românească, George Coșbuc este comparat deseori cu „poetul nepereche” al poeziei românești, Mihai Eminescu. Un alt mare scriitor român, Liviu Rebreanu, spunea în acest sens: „Eminescu și Coșbuc. Pot sta prea bine alături. Se deosebesc atât de mult, încât se completează. Ei doi dau fața și sufletul poeziei românești de până acum – *Luceafărul* și *Nunta Zamferei!*”⁹

George Coșbuc - manuscris

⁵ Părintele Profesor John Breck, *Unde este Dumnezeu când avem nevoie de El?*, Editura Patmos, Cluj-Napoca, 2005, p. 86.

⁶ Idem, p. 88.

⁷ Ion Buzași, *Valori creștine în poezia românească*, Editura Dacia, Cluj-Napoca, 2009, p. 62.

⁸ Petru Poantă, *Opera lui George Coșbuc*, Editura Casa Cărții de Știință, Cluj-Napoca, 2004, p. 125-126.

⁹ Liviu Rebreanu, *George Coșbuc*, în volumul *Poezii*, Editura Cartier, 1998, p. 168.

DOINA

Copilo, tu ești gata
De-a pururea să plângi!
Și când ești tristă, Doino,
Tu inima ne-o frângi.
Dar nu știu cum, e bine
Când plângi, că-n urma ta
Noi plângem toți, și-amarul
Mai dulce ni-e așa.
Și toate plâng cu tine
Și toate te-nțeleg,
Că-n versul tău cel jalnic
Vorbește-un neam întreg.

Pe fete-n faptul serii
Le-ntâmpini la izvor,
Tu singură stăpână
Pe sufletele lor.
Le-nveți ce e iubirea
Și râzi cu ochi șireți,
Deodat-apoi te-ntuneci
Și cântece le-nveți:
Să cânte ziua-n luncă
Și seara când se-ntorc,
Când triste-n pragul tinzii
Stau singure și torc.

Când merg flăcăi la oaste
Cu lacrimi tu-i petreci
Și stai cu ei, ți-e milă
Să-i lași pustii, să pleci.
Cântând le-aduci aminte
De-o fată din vecini,
De mame și de-ogorul
Umplut acum de spini.
Și când i-omoară dorul
Și-n jurul tău se strâng,
Pui fluierul la gură
Și cânti, iar dâșii plâng.

E plin de oameni câmpul,
Tu, Doino, -n rând cu ei.
Moșnegi și oameni tineri
Și tinere femei
Adună fân-u-n stoguri
Și snop din spice fac -
Din scutece copilul
Când plânge-n săhăidac
Te duci și-l joci pe brațe
Și-l culci apoi pe sân,
Și-i cânti s-adoarmă-n umbra
Căpițelor de fân.

Din văi tu vezi amurgul
Spre culmi înaintând,
Pe coaste-auzi pâraie
Prin noapte zgometând,
Și-ascuți ce spune codrul
Când plânge ziua-ncet
Ah, toate, Doino, toate
Te fac să fii poet.
Și, singură cu turma,

Privind pierdută-n zări
Spui munților durerea
Prin jalnice cântări.

Pe deal românul ară
Slăbit de-amar și frânt.
Abia-și apasă fierul
În umedul pământ.
Tu-l vezi sărman, și tremuri
Să-l mângâi în nevoi.
Și mergi cu el alături
Cântând pe lângă boi.
Iar bieții boi se uită
Cu milă la stăpân -
Pricep și ei durerea
Sărmanului român.

Mihai Marin Cârstea

Eu te-am văzut odată
Frumoasă ca un sfânt,
În jur stăteau bătrânii
Cu frunțile-n pământ.
Cântai, ca-n vis, de-o lume
Trăită-ntr-alte vremi,
De oameni dragi, din groapă
Pe nume vrând să-i chemi.
Și-ncet, din vreme-n vreme,
Bătrânii-n jur clipeau

Și mânecile hainei
La ochi și le puneau.

Dar iată! Cu ochi tulburi
Tu stai între voinici,
Te văd cum juri și blestemi
Și pumnii ți-i rădici!
Pribege de bir și clacă,
Copii fără noroc,
Tu-i strângi în codru noaptea
Sub brazi pe lângă foc.
Și cânti cu glas sălbatec,
Și-n jur ei cântă-n cor
Cântări întunecate
Ca sufletele lor.

Când știi haiduci în codru
Te prinzi cu ei fârtat,
Li-arăți poteci ascunse,
Pe stânci le-așterni tu pat.
Când pun picioru-n scară,
Ții roibul lor de frâu;

Grăbit, când prind ei pușca,
Scoți plumbii de la brâu:
Iar când ochesc, cu hohot
Tu râzi, căci plumbii moi
S-au dus în piept de-a dreptul
Spurcatului ciocoi.

Ai tăi suntem! Străinii
Te-ar pierde de-ar putea;
Dar când te-am pierde, Doino,
Ai cui am rămânea?
Să nu ne lași, iubito,
De dragul tău trăim:
Săraci suntem cu toții,
Săraci, dar te iubim!
Rămâi, că ne ești doamnă
Și lege-i al tău glas,
Învăță-ne să plângem
C-atât ne-a mai rămas!

PACE

Galbene văpăi de soare
Peste deal acum se scurg,
Și-n noptateca răcoare
Peste sat se nălță fumul,
Codrii-alene cântă-n drumul
Vântului de-amurg.
În curând o să s-aline
Truda chinului de azi.
Vei privi prin zări senine
Stelele, sclipind mărunte,
Cum încet de peste munte,
Ies de printre brazi.
Ca și ieri rotundă luna
O să ias-acum-acum,
Steag de aur pe cununa
Dealului, privind în luncă
Plopii doinitori ce-aruncă
Umbre peste drum.
Coasa va dormi și sapa
Va tăcea cântarea-n grâu.
Și-o s-auzi ca-n vis cum apa
Pe sub iaz se mai frământă,
Și privighetori cum cântă
Dincolo de râu.
Noaptea-ntreag-o să-și murmure
Apele povestea lor -
Și ieșind de prin pădure,
Căprioarele pe creste
Vor căta prin văi de este
Pace la izvor.
Și va fi! De sus, va face
Dăătorul de vieți
Parte tuturor de pace.
Și-o să-ți uiți și tu mahnirea,
Suflete, -așteptând ivirea
Albei dimineți.

George Cosbuz

Aspecte lingvistice în poezia lui George Coșbuc

Atras încă din primii ani de liceu de opera literară a lui George Coșbuc, profesorul univ. dr. doc. Gavril Istrate de la Universitatea „Alexandru Ioan Cuza” din Iași i-a dedicat câteva studii de o mare importanță lingvistică și filologică, menite să pună în valoare limba poeziei bardului de la Hordou.

Cea dintâi confruntare cu această poezie a avut-o la intrarea sa în facultate, unde subiectul la liberă alegere, adică scriitorul preferat, a fost George Coșbuc, iar la finalul studiilor sale, lucrarea de licență a avut ca temă „Limba poeziei lui George Coșbuc”, subiect pe care l-a tratat și în teza de doctorat din 1949, avându-l ca îndrumător pe renumitul filolog Iorgu Iordan și președinte de comisie pe George Călinescu.

Preocupările sale filologice și lingvistice, în domeniul cărora s-a remarcat încă din anii studenției, îl determină să-și aprofundeze studiile asupra clasicilor literaturii române, între care, un loc aparte îl ocupă George Coșbuc. În cele peste 30 de studii și articole scrise în decursul anilor, Gavril Istrate își îndreaptă atenția spre aspectul limbii folosite de poet în creațiile sale prin prezența unor elemente regionale, cerute nu numai de subiectele tratate, ci și de publicul cărui i se adresa.

Dacă cei mai mulți critici și istorici literari l-au considerat, pe drept, un poet valoros, un poet național, au existat „ignoranți” care i-au întâmpinat cu rezistență opera, acuzându-l de prea multe provincialisme, de inventator de cuvinte și chiar de plagiator. Cea din urmă acuzație se ivește după apariția volumului *Balade și idile* (1893), care cuprindea și celebra lui poezie „Nunta Zmfirei”. Aceștia erau cei de peste Carpați, care, necunoscându-i opera, au rămas surprinși cum de a răsărit ca din poveste un asemenea poet și când a făcut el atâtea poezii și toate atât de frumoase. Însuși poetul mărturisește că, până la sosirea în București, poezia lui nu era cunoscută: „De-aș fi scris eu de zece ori mai bine decât scriu și de zece ori mai mult, dac-aș fi rămas în Ardeal, sînt sigur că nici

puilul cucului n-ar fi știut în România că exist”.

Gavril Istrate îi studiază foarte amănunțit opera din punct de vedere lingvistic și argumentează pe text folosirea cuvintelor vechi luate din limba ceasloavelor și a cazaniilor, arătând că el urmărea farmecul limbajului din aceste cărți, care îl ajutau să-și îmbogățească propria limbă. Pentru el, limba veche, pe lângă rolul de a-i procura un material nou, mai avea rolul, tot atât de important, de-a „controla” cuvintele dialectale înainte de a le pune în circulație.

Lingvistul ieșean, autorul studiului *Graiul satului Nepos* și al *Cercetărilor dialectale din județul Bistrița-Năsăud*, întocmește o listă deosebit de cuprinzătoare cu aceste cuvinte pe care le confruntă cu graiul său de acasă. El este acela care observă că poetul are anumite preferințe lexicale pentru a evoca mai ușor atmosfera unei anumite epoci și o face mai ales în traduceri sale. De pildă, cuvântul „tutindenii” cu sensul de „pretutindenii” este întâlnit de 110 ori în traduceri din *Eneida* și de 10 ori în *Divina Comedie*: „Tutindenii este domn, ci-aici e rege”, „Încât albeau pe cer tutindenii stele”. Acest cuvânt îl găsește Gavril Istrate în textele vechi din *Codicele Voronețean*, în *Psaltirea lui Hurmuzachi*, în *Psaltirea în versuri* a lui Dosoftei, în *Letopiseșul* lui Grigore Ureche, în *Dicționarul* lui Cihac etc. Folosirea lui, spune el, ar fi motivată de faptul că are o sonoritate deosebită și răspunde mai bine unor necesități metrice, având și o silabă în minus, față de pretutindenii și, probabil din plăcerea de a menține varianta din secolul al XVI-lea.

Despre cuvântul „întrupii”, întâlnit în poezia „Nunta Zamfirei”, poetul spune în „Notele” primei ediții din „Fire de tort”, p. 172, că este un „cuvânt care nu există în limbă și e creat de mine”. „De-ai fi văzut cum au jucat/ Copilele de împărat/ Frumoase toate și întrupii/ Cu ochi șireți ca cei de vulpi/ Cu rochii scurte până-n pulpi/ Cu păr buclat”. Poetul pune la contribuție deopotrivă și limba veche și graiul său de acasă, pe care le confruntă cu multă pricepere. Unele cuvinte descoperite în opera poetului au dispărut din limba vorbită, fiind arhaisme sau regionalisme, dar au rămas în poezia lui Coșbuc, fără de care n-ar fi avut

George Coșbuc – portret de Veress Zsuzsa (ulei pe pânză), 2019

acel farmec inconfundabil. Iată câteva cuvinte înregistrate pe listele renumitului lingvist: bârnă, buiac, buigui, a ciudi, chezaș, druşcă, leacuri, lătorean, mămucă, premândă, prian, sărindar, vâj și multe altele. Folosirea lor îl determină pe Nicolae Drăganu să spună că „George Coșbuc cunoaște bine limba poporului și-și împeștează poezia cu provincialisme năsăudene”: „Să-i duc o poștie sacul” în „Rea de plată”, „năprui” în „Roata morii”, „huc”, „modru”, „minten” etc., care apar în alte poezii atât de cunoscute. Întregul său vocabular este cel al limbii populare, trecut prin optica omului cu școală.

Modificările care apar în diferite variante ale poeziei lui Coșbuc, e adevărat, puține la număr, sunt tot de ordin lingvistic. Un exemplu elocvent ni-l oferă poezia „Noapte de vară”, în care verbul „a ascunde” este înlocuit cu „a zbura”: „S-ascund mierlele-n tufiș”, „Zboară mierlele-n tufiș”, pentru care Gavril Istrate găsește următoarea explicație: verbul „a zbura” exprimă precis ideea poetului și ne introduce implicit în mediul respectiv, pe când „a ascunde” nu se referă la viața păsărilor, ci mai mult a oamenilor. În aceeași poezie, cuvântul „dăulind” este înlocuit cu „hăulind”, „chiot” prin „vuiet”, „a cânta” prin „a suna”, toate fiind adaptate la ideea poetică.

Dacă prima parte a activității sale creatoare este tributară utilizării unui număr mare de regionalisme, îndeosebi din zona Năsăudului, în perioada bucureșteană, Coșbuc →

MIRCEA DAROȘI

renunță la multe dintre ele, apelând la neologisme. Pentru cuvântul „nea” folosește zăpadă, în loc de „prunci” copii, înlocuiește „câprii” cu caprui, „pălmi” cu forma literară palme. Graiului de-acasă al poetului i se datoresc fonetismele arhangel, brață, dormi, ficior, părau, povoi, pustiu, rădica, rump, țin, țință, vreu, zăbovi ș.a. Însă atunci când nu găsește sinonime literare care să exprime cu aceeași precizie noțiunile respective, ori din motive de ordin tehnic, se întoarce la origini, folosind regionalismele ca: bândurică, capău, drumar, ghiordan, glajă, hinteu, hurlup, laz, lălăi, sălhui, troahnă și lista ar putea continua.

Asupra multor poezii, George Coșbuc va reveni cu diferite modificări asupra unor strofe din edițiile mai vechi sau chiar le scoate. Aceste modificări sunt vizibile odată cu folosirea neologismelor pe care le întâlnim în poeziile: *Mânioasă, Nu te-ai priceput, Fatma, Nunta Zamfirei, Fata morarului, Rada, Trei, Doamne, și toți trei, La oglindă, Vară* etc. Poetul intervine și în privința folosirii timpurilor verbului. De exemplu, în poezia *Trei, Doamne, și toți trei* înlocuiește perfectul din versurile: „De Radu i-a fost mai cu grabă/Că Radu i-a fost cel mai drag” cu prezentul din varianta definitivă: „De Radu-i este mai cu grabă,/ Că Radu-i este cel mai drag”. Verbele folosite la prezent ne dau impresia că flăcăii abia au murit, iar tatăl lor află în momentul acela nenorocirea, trăiește evenimentul.

Coșbuc are o adevărată preferință pentru verbul „vreau”, spre deosebire de poezii moldoveni și munteni care recurg de obicei la „voiesc”. Sunt concludente versurile dintr-o variantă a poeziei „La oglindă” publicată în *Convorbiri literare*, XXIV, 1890: „Cui te dau voiesc să-mi fie/ Om odată”. A renunțat la această construcție, folosind forma apropiată sufletului său: „Cui te dau are să-mi fie/ Om odată”. Verbul „voiesc” este aproape sinonim, în acest vers, cu „doresc”, la care Coșbuc se va fi gândit, dar l-a evitat probabil, nu numai din motivul că este mai vag decât celălalt, ci din cauză că nu era popular, cum nu este nici astăzi, în graiul din nordul Transilvaniei. În majoritatea cazurilor, modificările nu sunt provocate numai de tendința de

perfecționare a versurilor, sub aspect tehnic, ci și de folosirea cât mai proprie a fiecărui cuvânt.

Gavril Istrate a poposit în cercetarea sa chiar și asupra pronunțării și ortografierii numelui de botez al poetului. Toate cărțile precum și toate articolele, versurile ori scrisorile rămase de la poet sunt semnate George și nu Gheorghe. În județul Bistrița-Năsăud, de unde este originar el, nu pronunță nimeni Gheorghe, ci numai George.

Urmărind procesul de creație al scriitorului, spune același lingvist, suntem înclinați să acordăm tot creditul spuselor sale din 1896: „Mi s-au făcut imputări stătătoare, mai ales la forma poeziilor mele. Că nu așa se exprimă poporul cum mă exprim eu în versuri. Fără îndoială că nu; și fără îndoială că așa! Dar în treaba asta să-mi dea voie toți criticii prezenți și viitori, să le ignorez povețele. Eu îmi cunosc graiul părinților mei; iar chestiunea unei limbi literare populare pricep și eu ceva, și-apoi voi fi având doar și eu un dram de sentiment artistic în ce privește graiul.

Iar dacă e vorba că nu așa își manifestează poporul ideile și sentimentele, cum le manifestez eu – da, da, aici primesc povețe, dar trebuie să fiu convins întâi că înșiși criticii știu, știu cu siguranță, cum își manifestează poporul ideile și sentimentele, căci eu mi-am dat foarte multă trudă să știu și-am citit și citesc toate poeziile populare care se publică pretutindeni....”

Mihai Marin Cârstea

IMNUL STUDENȚILOR

Cântăm libertatea și numele sfânt
Al țării străvechi și-al acestui pământ!
Iubirii de neam, ce de-a pururi ne-a fost

O pavază-n lupte și-n pace-adăpost
Cântămu-i supremul ei cântec.

Cu vesele glasuri de tinere firi,
Cuprinși de-amintirea străbunei
măiri,

Spre soare ni-e gândul și mergem
spre el,

Lumina ni-e țință și binele țel -
Trăiască-ne țara și neamul!

Cu dreapta-nălțată spre Tatăl de sus
Jurat-am tot ce strămoșii ne-au spus:
Unire-ntre frați, și pe Domn să-l iubim

Și-altarul de jertf-al națiunii să fim
Și sufletul neamului nostru.

Iar dacă protivnicii numelui tău
Cu oști ar veni ca să-ți facă vrun rău,
Ridică-te mândră și nu te-ngrija,
Căci inima noastră e inima ta;
Tu-ncrede-te-n fiii tăi, mamă.

Iar dac-ar pieri de pe-ntregul pământ
Iubirea de neam și-al credinței avânt:
Azilul lor vecinic găsindu-l în noi
Le-am crește, ca iar să le dăm înapoi
Mai tari și mai trainice lumii.

UNUL CA O SUTĂ

Uite, de-ar fi lege-n țară
Să popim pe toți aceia
Cari fac vinului ocară
Și zoresc, că-i om nebun
Cine crede-n hori și-n fete -
Eu pe cinstea mea vă spun :
De m-ați bate-n toată ziua,
Nici de dascăl n-aș fi bun !

Însă, de-ar ieși vreo lege
Că nevestele de-acuma,
Nu bărbații, vor alege
Pe primar, și că-i iertat
Să se caute vrednicia
Numai după sărutat :
De v-ați pune-n cap cu toții,
Eu aș fi primar în sat !

(1895)

George Coșbuc

Regina ostrogoților

Poeziile lui George Coșbuc au fost mult recitate și ascultate cu mare plăcere și entuziasm mai bine de un secol. Serbările din căminele culturale sătești aveau în programele lor, de fiecare dată, nu una ci mai multe poezii ale bardului născădean, fiu de preot, ce, în întreaga sa viață și creație, și-a mărturisit credința.

George Coșbuc știa că „*Românul crede în Dumnezeu, în îngeri, în zâne și a fost botezat de preot la biserică, unde duminica își face cruce și se roagă. El nu este păgân, căci vede deasupra lui, pe cer, soarele, luna și stelele și nici sălbatec. E domn, om vechiu de cetate și țăran, având o țară și o lege.*”¹⁰

Recitățile poeziilor lui George Coșbuc au desfășurat „*până la sațietate copilăria câtorva generații prin mijlocirea manualelor didactice și a serbărilor școlare.*”¹¹ Recitatori se aflau în fiecare sat. Recitând, aceștia transmiteau prin versurile coșbuciene propriile emoții și sentimente. Întreaga comunitate participa cu însuflețire și-și asumau „artistul-recitator” ca pe propria identitate. Există chiar o tradiție în realizarea unor recitări model ce se păstra, peste ani, în istoria familiei respective. Așa, spre pildă, în familia mea, în vremea copilăriei mele, auzeam mereu vorbindu-se despre Lenuța (nu am cunoscut-o), o tânără, din păcate bolnavă de tuberculoză – boală fără leac, pe atunci – ce recita, la căminul cultural din Remuș, un sat pe malul Dunării, lângă Giurgiu, deci atât de departe de Ardeal. Mai mult, rudele mele îmi spuneau cu satisfacție că Lenuța recita extraordinar „*Regina ostrogoților*”. Doamne, cum se mândreau!

De ce „*Regina ostrogoților*”? O trăia sufletește? Tare aș fi vrut s-o aud recitând. De ce astăzi nu se mai recită Coșbuc? De fapt, în general, nu se mai recită. Mai mult, s-a ajuns să se confunde verbul „a recita” cu „a citi”, chiar în discursurile unor poeți.

„*Regina ostrogoților*” e o narațiune în versuri a unui episod dramatic din istoria celor trăitori în vechime. Subiectul e unul de factură

gotică, ce-și are punctul de plecare în poezia germană. După opinia lui G. Călinescu „*genul fusese ilustrat cu putere de Schiller și reluat apoi de toți romanticii minori sau târzii în frunte cu Uhland și Platen.*”¹²

Alcătuia într-o perfectă simetrie, „*Regina ostrogoților*”, poezie specifică tehnicii și tematicii lui Coșbuc, cuprinde 23 de distihuri, din care 11 grupează monologul reginei, încadrat de cinci distihuri inițiale și șapte distihuri finale. Întâiul distih, prin epicul rece, amintește de romanticul german Platen, însă Coșbuc își pune amprenta creatoare prin mijloace artistice proprii, aliterația, repetiția, evocând un decor sinistru: „*Jalnic vâjâie prin noapte glasul codrilor de brad, / Ploaia cade-n repezi picuri, repezi fulgerele cad.*”¹³

Al doilea distih se constituie într-un tablou ce face trimitere la legendele lui Dimitrie Bolintineanu: „*În castelul de pe stâncă, la fereastra solitară, / Stă pe gânduri o femeie și privește-n noapte-afară.*”

Locuțiunea verbală „*stă pe gânduri*” anunță portretul extrem de trist, preocupat, îngândurat al reginei, din distihul al treilea: „*Al ei suflet e furtună, noaptea e gândirea ei – / Astăzi ea e pusă-n rândul celor mai de jos femei!*”

Curiozitatea cititorului se naște treptat pentru „*femeia*” ce „*stă pe gânduri*”, privind în noapte și care a ajuns să fie pusă „*-n rândul celor mai de jos femei.*”

Distihul al patrulea dezvăluie identitatea „*femeii*”: „*E regina ostrogotă!*” dar și zbuciumul ei sufletească, starea în care a ajuns „e roabă”, tristă, dar blândă, având „*singura podoabă*”, „*lacrămile-n ochii palizi.*”

Monologul e mult folosit și îndrăgit de poet, desigur pentru că „*monoloagele vin dintr-o tradiție literară*

fără frontieră.”¹⁴ În *Regina ostrogoților*, monologul ocupă cea mai mare parte a baladei. E monologul reginei rostit în fața cruntului Teodat, soțul și stăpânul ei, cel ce-și temea domnia. Cadrul și inventarul tipologic e feudal. Antiteza dintre portretul reginei și cel al regelui Teodat constituie substanța întregului monolog. Regina Amalasunda își recunoaște condiția de femeie: „*Tu-mi ești rege și bărbat.*”, dar este conștientă de faima și puterea pe care a avut-o în fața poporului, fiind descendentă a familiei regale. Prin ea, Teodat a devenit rege: „*Tu erai un om de luptă, fără rang și fără nume/ Eu ți-am dat coroana țării, să te fac stăpân pe-o lume.*”

Ajuns rege și-a dat pe față caracterul abject, temându-se, în primul rând, că-și va pierde tronul. Regina a devenit pentru el o piedică în cale, de aceea îi ascundea „*de-a pururi taina gândurilor sale.*”

Vrednica regină, o adevărată descendentă a unui neam nobil, a „*răbdat în chip păgân*”, repetându-și cuvinte ce-i mărturiseau credința: „*El are dreptul! Mi-e bărbat și mi-e stăpân*”, atunci când i-a fost ucis „*ntâiul sfetnic*” și când i s-a luat copilul spre a fi ucis. A acceptat cu stoicism, ca pe o jertfă: „*Tu-i ești tată și ai dreptul peste fiul meu ca mine.*”

Deși acceptă sacrificiul, respectabila regină spune clar și răspicat un adevăr de necontestat legat de viitorul țării, referitor la fiul lor: „*Dar el nu era al nostru, el era al țării-ntregi, / N-ai ucis în el un rege, ai ucis un șir de regi.*” Onoarea ei de regină a ținut-o departe de intrigă: „*Am putut să fac revoltă, ori pe-ascuns să te omor, / N-am făcut-o, că mi-e milă! Nu de tine, de popor!*”

Regina ostrogoților se supune soțului întru totul, așa cum mărturisește: „*Pe femeia pusă-n lanțuri n-o ucizi, că-i mișelie! / Pe regina ai tot dreptul s-o ucizi, că-ți e soție!*”

Ultimele șapte distihuri reprezintă deznodământul și finalul dramatic cu sever avertisment. Neînfricată, regina ostrogotă „*nobilă cu ochi de flăcări*”, „*privește-n față-i drept*”, așteptând moartea de la „*mișelul*”, cu „*ochi de idiot.*”

Epicul lapidar e exemplificat →

LUMINIȚA CORNEA

¹⁰ G. Călinescu, *Istoria literaturii române de la origini până în prezent*, ediția a II-a revăzută și adăugită, ediție și prefată de Al. Piru, editura Minerva, București, 1982, p. 8

¹¹ G. Călinescu, Op. cit., p. 586

¹² G. Călinescu, Op. cit., p. 586-587

¹³ George Coșbuc, *Poezii*, Prefață, tabel cronologic și glosar de Gavril Scridon, Editura Albatros, București, 1987, p. 51-52

¹⁴ Nicolae Manolescu, *Istoria critică a literaturii române 5 secole de literatură*, Editura Paralela 45, (Pitești), (2008), p. 508

prin gestul scurt dar hotărât al omorului: „A-nvârtit pumnalu-n carne să se scurgă viul tot”, după care: „A deschis apoi fereastra și pe colțuroasa stâncă./Hohotind a-mpins cadavrul în prăpastia adâncă.”

Dinamica gesturilor și a punerii în scenă specifică lui George Coșbuc ne amintește de poeziile erotice ale aceluiși autor.

Tablourile din prima și ultima parte nu reprezintă propriu-zis natura, ci elemente de monografie, contribuind la accentuarea contrastelor, a trăsăturilor personajelor, la început ale reginei. Finalul, cu aceleași mijloace artistice specifice poetului George Coșbuc, evidențiază clocotul și dezaprobarea mulțimii ostrogote, într-o atmosferă cu un lustru înghețat, apropiat de izvoarele germane:

„Surd vuia prin codri vântul, brazii se-ndoiau de vânt./ Urletul suna sinistru ca un urlet de mormânt./Parcă negrele blesteme și le-amestecau haotic/ Mii de glasuri, țara toată, tot poporul ostrogotic.”

Ultimul distih – avertisment pentru Teodat dar și sentință cu valoare morală, prin simplitatea sa, garantează succesul recitării și a circulației baladei: „Teodat, tu râzi! Dar moartea cea lipsită de sicriu/Își va răscula poporul, să te sfășie de viu!”

Regina ostrogotă, vioara întâi a baladei, e un personaj romantic prin excelență, prin portret, prin comportare, prin monologul teatral ce dezvăluie plăcerea autorului G. Coșbuc „de a locui în suflete străine, ca un actor.”¹⁵, dar nu i se poate tăgădui nici lirismul prezent în monologul reginei, bogat în motive romantice.¹⁶ Spirit romantic, Coșbuc se încadrează, prin balada prezentată, în tradiția legendelor scrise de D. Bolintineanu și V. Alecsandri, cu un formidabil talent în tehnica versificației, constituind un model pentru urmași.

Poezia lui G. Coșbuc se caracterizează, în general, printr-un lirism indirect, autorul preferând să pună în gura unui personaj propriile gânduri, frământări, plângeri ori declarații. Oricum e o poezie ușor de recunoscut, o poezie ce poate fi recitată și astăzi, o poezie ce trezește nostalgii și varii sentimente, o poezie ce reprezintă o etapă importantă în creșterea literaturii române.

Nunta între tradiție și spectacol

Undeva, Octavian Goga, poetul *pătimirii noastre*, scria că „mai întâi a fost satul și după aceea au venit dealurile din jur, ca să păzească frumusețea asta”. Mai mult sau mai puțin declarat, poetul de la Ciucea are în vedere satul românesc în ipostaza lui de *centru al lumii*, întărind ideea lui Creangă din *Amintiri din copilărie* că satul Humulești nu e „un sat mărginaș și lipsit de privescarea lumii”.

Înțeles ca un univers conservator, care și-a menținut constanta în timp și spațiu, în ciuda factorilor care i-au amenințat integritatea, satul românesc a devenit obiect al fascinației unor scriitori precum I. Creangă, L. Rebreanu, G. Coșbuc, Marin Preda, și lista ar putea continua. Probabil tocmai reținerea de a-și nota gândurile, trăirile, emoțiile pornind de la realități incerte, aflate sub zodia unor lipsite de substanță metamorfoze, i-a determinat pe marii scriitori să aleagă lumea stabilă a satului drept sursă de inspirație pentru creațiile lor. Predilecția pentru această temă a satului românesc poate fi remarcată chiar și la scriitorii contemporani (care fac abstracție de procesul de urbanizare a societății în care trăiesc) datorită dorinței de a prezenta aspecte etern valabile referitoare la același spațiu sacru, care diferă numai prin perspectivă estetică proprie.

George Coșbuc, pe care un Oct. C. Tăslăuanu îl consideră „reprezentant tipic al optimismului, al vieții tinere și viguroase de la țară” (Coșbuc, *Luceafărul*, Buc., Anul LIV, 1 martie 1919, pag. 82), a rămas credincios spațiului rural, surprinzând lumea satului în toate ipostazele sale, de la evenimente de o însemnătate deosebită din viața sătenilor (nunta, înmormântarea) până la întâmplări din viața de zi cu zi (viața câmpenească, jocul copiilor). Poeziile sale se remarcă printr-o accentuată autenticitate – rezultatul perioadei petrecute de scriitor în inima acestui univers: „Toată viața țărănească, de la bucuriile și veselia nunții, până la durerea morții, toate năcazurile țărănești le cunoaște Coșbuc nu din cărți, ci trăite de el; le cunoaște prin legătura de sânge, de aceea întreaga această viață e zugrăvită cu atâta adevăr și cu atâta sinceră simpatie”, scria pe bună dreptate despre poet Ghenea.

Mihai Marin Cârstea

Lectura poeziei lui Coșbuc rămâne o șansă pe care cititorul i-o acordă operei, aducând-o în contemporaneitate, din perspectiva unei noi sensibilități.

Poemul-baladă *Nunta Zamferei*, care s-a bucurat de numeroase interpretări, are în atenție nunta țărănească inserată în universul basmului, îmbinarea realului cu fabulosul permițându-i poetului libertatea necesară pentru punerea în scenă a spectacolului său.

Mai mult decât descrierea fidelă a unei nunți țărănești, poezia reține fără îndoială atenția prin faptul că poetul transcrie de fapt un spectacol al nunții, înregistrat cu un ochi atent, spectacol pe care el însuși l-a regizat, aruncând în joc, fără de reținere, culoare, sunet și lumină, dând sfaturi utile actorilor și figuranților, ca un regizor atent la efectele estetice scontate.

Pentru marele său spectacol, Coșbuc apelează la elementele basmului de care se folosește copios pentru a crea atmosfera necesară; autorul scenariului are nevoie de un împărat („E lung pământul, ba e lat, / Dar ca Săgeată de bogat / Nici astăzi domn pe lume nu-i”) cu o fiică de o frumusețe cu totul aparte: „Și-avea o fată, – fata lui – / Icoană-ntr-un altar s-o pui / La închinat”. Mai mult decât o prezență reală, mireasa Zamfira contează ca rezultat al „estetizării”, prin aglomerarea de procedee artistice, epitete și o comparație care o spiritualizează: „Ieși Zamfira în mers isteț, / Frumoasă ca un gând răzleț, / Cu trupul nalt, cu părul creț, / Cu pas ușor”. Autorul comentează el însuși, cu o nereținută plăcere, spectacolul pe care l-a realizat, dar, mai ales, frumusețea actorilor: „Frumoasă cât eu nici nu pot / O mai frumoasă să-mi socot / Cu mintea mea.” →

ALINA-CAMELIA STANCIU
elevă, Colegiul Național „Andrei
Șaguna” Brașov

¹⁵ Nicolae Manolescu, Op. cit., p. 508

¹⁶ G. Călinescu, Op. cit., p. 587

Scena primește alte dimensiuni: „... a pornit s-alerge-n zbor / Acest cuvânt mai călător / Decât un vânt!”, „Ca ieri, cuvântul din vecini / S-a dus ca astăzi prin străini, / Lăsând pe toți, din cât afund / O mie de crăimi ascund, / Toți craii multului rotund / De veste plini.”. *Vecini și străini* întăresc relația exprimată prin *aproape-departe* sugerând că de fapt nu dimensiunile lumii reale ar mai conta, ci ale scenei unde se desfășoară spectacolul nunții.

George Coșbuc îi asigură cititorului un loc în această călătorie între viața reală și cea a basmului pe care el însuși a întreprins-o (un *du-te - vino* continuu). În acest fel, el lasă impresia că revine la realitate prin menționarea momentelor specifice acestei ceremonii: anunțul starostelui că totul este pregătit, întâlnirea mirilor, deplasarea alaiului la semnalul starostelui, cununia, hora și petrecerea cu urarea tradițională. Petrecerea în sine, de proporții, nu conține, totuși, niciun aspect ireal. Ireal este, în înțeles artistic, doar *spectacolul* de o mare anvergură a cărui creator (nimeni altul decât George Coșbuc) îl aduce la viață prin simpla (și totuși magică) putere a cuvântului.

Arta din spatele *nunții-spectacol* sau, altfel spus, *secretele din culise*, i-au permis *poetului țărănimii* să pună în scenă o nuntă ca în basme inspirată de nunta din zona Năsăudului. Arta poetică coșbuciană are rolul de a-i trezi cititorului admirația și uimirea în fața ceremonialului nunții și a implicațiilor acestuia. Poetul este pus el însuși în ipostaza de spectator îndreptățit să își exprime părerea prin intermediul exclamațiilor: „Și alții, Doamne! Drag alint / De trupuri prinse-n mărgărit! / Ce fete dragi! Dar ce comori / Pe rochii lungi țesute-n flori!”.

Îmbinarea imaginilor vizuale, dinamice și auditive contribuie la sporirea verosimilității *spectacolului*, precum și la captarea și menținerea atenției cititorului / spectatorului. Veritabila aliterație „prin vulturi vântul viu vuia” conferă creației o muzicalitate aparte, astfel încât repetitivitatea consoanei *v* produce un efect stilistic major, puternic consonantic. Totodată, aceasta indică răspândirea veștii nunții nu doar la nivel terestru, ci și cosmic: „Iar mai spre-amiazi, din depărtări / Văzutu-s-

a crescând în zări / Rădvan cu mire, cu nănași, / Cu socri mari și cu nuntași, / Și nouăzeci de feciorași / Veneau călări”. Ideea de *departe-aproape* este prezentă, sugestie a ideii că pe durata nunții ca sărbătoare dimensiunile lumii reale se estompează.

George Coșbuc pune accentul pe cantabilitatea textului, considerând că imaginile auditive vor întregi tabloul creat. Pe de-o parte, acestea sunt menite să mențină voia bună („Și ca la mândre nunți de crai / Ieșit-a-n cale-ales alai / De sfetnici mulți și mult popor / Cu muzici multe-n fruntea lor”), iar, pe de altă parte, ele vestesc nunta („A prins să sune sunet viu / De treasc și trâmbiți și de chiu”).

Intervenția neașteptată a eului creator („Dar ce scriu eu? Oricum să scriu / E neîmplinit!”) este semnul unei modeste și trecătoare ezitări cu privire la creația sa, menită să accentueze însă frumusețea spectacolului.

Hora este realizată într-o armonie evidentă (deopotrivă vizuală și sonoră) determinată de mișcările precise notate cu atenție de scriitor: „Trei pași la stânga linișor / Și alți trei pași la dreapta lor; / Se prind de mâini și se desprind. / Se-adună în cerc și iar se-ntind, / Și bat pământul tropotind / În tact ușor.”. Dinamismul întregii scene este amețitor, îndemnându-l, parcă, pe cititor/spectator să se alătore horei și să petreacă și el la nunta Zamfirei și a lui Viorel. Bariera dintre lumea reală și cea a spectacolului dispare sub semnul *imaginației poetice*. Puse sub reflectoarele imaginației, versurile se vor transforma în poarta de acces a cititorului către petrecere. Sau, din perspectiva *spectacolului*, spectatorului i-ar trebui doar puțin curaj să pășească pe scenă și să se prindă în horă alături de figuranși și de protagoniști.

Spectacolul nunții este unul de proporții impresionante („Mai un hotar tot a fost plin / De mese, și tot oaspeți rari”), cu prezența bunei dispoziții, obligatorie, de altfel, într-o asemenea circumstanță („A fost atâta chiu și cânt / Cum nu s-a pomenit cuvânt”). Timpul petrecerii este la rândul său hiperbolizat: „Și patruzeci de zile-ntregi / Au tot nuntit”. Și totuși, de ce patruzeci de zile? De ce nu mai multe? De ce nu mai puține? Cel mai probabil Coșbuc a dorit să amintească undeva în opera sa și de

latura religioasă a comunității de la sat, iar semnificațiile numărului patruzeci trebuie reținute. În creștinism există mai multe ritualuri care acoperă un interval de patruzeci de zile, iar posturile de Crăciun și de Paște durează la rândul lor patruzeci de zile, perioadă în care omul se curăță de păcate și intră în legătură directă cu Dumnezeu.

Să nu uităm faptul că băutura trebuie să fie suficientă pentru numărul mare de invitați și să ajungă pe toată perioada petrecerii. Dar scriitorul are grijă și de acest detaliu, printr-o hiperbolă: „Iar la ospaț! Un râu de vin!”.

Soarele devine și el, la rândul său, spectator la ceea ce se întâmplă pe pământ, atenția sa fiind atrasă de veselia generală, detaliu ce îl readuce pe cel care lecturează poezia în universul imaginarului: „Și soarele mirat sta-n loc, / Că l-a ajuns și-acest noroc, / Să vadă el atâta joc / Pe-acest pământ!”.

Substantivele proprii atrag la rândul lor atenția, reprezentând o veritabilă *formulă sintetică* a personajelor, numele fiind alese, totodată, pentru sonoritatea lor: Zamfira, Viorel (nume simple care nu sunt menite să se facă remarcate în mod deosebit), bătrânul Grui, Rusanda etc. În final, acestea implică o notă de umor: jocul lui Peneș-Împărat cu piticul Barbă-Cot, urarea lui Mugur-Împărat. Chiar și „bărboșii regi / Cu sfetnicii-nvechiți în legi” contribuie la acest haz general.

Finalul poeziei îl surprinde pe Mugur-Împărat cinstind „cu păharul plin în mâini”, după obicei: „Precum e felul din bătrâni / La orice chef între români, / El a-nchinat”. În primul rând, Împăratul le dorește celor doi o viață lungă: „Cât mac e prin livezi / Atâți ani la miri urez!”. Apelând la simbolistica florilor de mac, eul liric sugerează nu doar puritatea tinerilor căsătoriți și dragostea ce îi unește, ci și ideea devenirii, a continuității. A doua parte a urării lui Mugur-Împărat („Și-un prinț la anul! blând și mic, / Să crească mare și voinic, – / Iar noi să mai jucăm un pic / Și la botez!”) se constituie într-un fel de promisiune față de cititor/spectator potrivit căreia va exista o *continuare a spectacolului*, dar, de data aceasta, sub forma ceremoniei de botez. Poezia *Nunta Zamfirei* este un spectacol cu final deschis!

Am fost la Centenarul Coșbuc

Era acum 50 de ani. Se împlineau atunci, 100 de ani de la nașterea poetului George Coșbuc – poetul țărânimii noastre cum obișnuiau să-l supranumească exegeții regimului comunist. Lucram ca metodist la Biblioteca Regiunii Mureș - Autonomă Maghiară. Încă nu finalizam studiile superioare asupra cărora insistam să le urmez chiar dacă erau la fără frecvență, deoarece la zi nu aveam șanse, datorită originii mele sociale „nesănătoasă”. Eram dintr-o familie de preot „nerevenit”, pe deasupra și închiaburit. De cărți nu duceam lipsă. Am crescut în familia de intelectuali a bunicului, împreună cu doi dintre fiii săi - unul preot, celălalt învățător și în cea a părinților, mama fiind tot învățătoare. Din ambele surse, dispuneam de hrană spirituală din belșug. Aici am avut primul contact cu opera poetică a lui George Coșbuc. Manualele școlare și dascălii din învățământul primar, elementar, apoi mediu și superior nu au făcut altceva decât să-mi dezvăluie noi valențe ale operei coșbuciene. Prin serbările școlare, am descoperit melodiile care dădeau deplinătate romanțelor cântate pe versurile poetului. Îmi amintesc de anii de liceu din Târgu-Mureș, când sâmbetele și duminicile erau consacrate audierilor de programe – radio, când mai mulți elevi, băieți și fete, ne adunam în sălile profesionale de la liceele „Papiu” ori „Comert”, în care existau receptoare radio, bineînțeles cu aprobarea portarilor. Erau la ordinea zilei acele romanețe care foloseau texte din Eminescu, Coșbuc și Goga. Ei erau poezii apropiate inimilor și sufletelor noastre. În compania creației lor petreceam cele mai înălțătoare și fericite clipe, și tot cu ei ne înecam neîmplinirile și durerile.

Pentru George Coșbuc, am avut întotdeauna în totdeauna un cult deosebit. Era mai aproape de noi, ardelenii, atât prin accesibilitatea limbajului, cât și prin problemele abordate în scrierile sale. Funcția mea de bibliotecar îmi deschidea noi posibilități de acces la opera coșbuciană. În anul 1956, am urmat un curs de biblioteconomie la București. Între alte obiecte de studiu

am avut și un curs intensiv de istorie a literaturii române susținut de ilustrul eminescolog Augustin Z. N. Pop, un distins profesor căruia regimul nu i-a putut oferi o titularizare, datorită nonconformismului său în acei ani. Avea darul învierii morților. Aceste sentimente le-am avut atunci când am vizitat împreună cimitirul Bellu din București. Hoinăream în acele timpuri prin anticariatele din București. În așa fel am dat într-o zi peste un volum apărut într-o ediție de lux, îngrijită de autor și apărută la Editura Sfetea din București, intitulată *Fire de tort*. Multă vreme era cartea mea de suflet. Am purtat-o mult timp cu mine, îmi era tare dragă, o aveam întotdeauna în gând și inimă, era una din cărțile mele preferate până când am împrumutat-o unui prieten care mi-a făcut-o pierdută. În bibliotecă am descoperit multe volume de versuri. Tot aici am descoperit cele două volume de proză inaccesibile publicului cititor, socotite de regim drept periculoase, *Războiul nostru pentru neatarnare* și *Povestea unei coroane de oțel*. Am descoperit apoi inegalabilele traduceri din *Divina comedie* a lui Dante, trilogie căreia i-a adăugat cele două volume de *Comentarii*. A cunoscut limba sanscrită traducând epopeile *Rig-Veda*, *Mahabharata* și *Ramajana*. Efectiv, am rămas copleșit de cultura scriitorului de ținuta academică, formată la ținuta învățământului

Mirele din „Nunta zamferei” (1966)

Foto: Dimitrie Poptămaș

Casa Memorială „George Coșbuc”, la Centenar

românesc a unor timpuri nu prea generoase în acest sens.

Un alt moment emoționant al întâlnirii mele cu George Coșbuc a avut loc la Bilbor, în casa lui Cornel Tăslăuanu, fratele lui Octavian C. Tăslăuanu, tipograf de marcă format la Lipsca, care, reîntors acasă, a lucrat la Sibiu, acolo unde se tipărea revista *Luceafărul* a lui Bănuț, Tăslăuanu, Goga. Eram împreună cu prof. Valeriu Nițu, toplițean, fost director al Bibliotecii Raionale Toplița, devenit mai apoi cercetător științific al Centrului de Științe Sociale al Academiei, filiala Mureș. Am stat împreună la povești, multă vreme în filigoria casei părintești a acestuia. Rând pe rând, au trecut pe sub privirile noastre reviste, fotografii, scrisori albume... însoțite de explicațiile autorizate ale deținătorului. Am văzut atunci colecții complete ale *Luceafărului*, înveșmântate în copertile artistice realizate în tipografia sa, ne-au fost prezentate scrisori de epocă, fotografii, iar în final, un album de impresii și amintiri, cuprinzând și un înscris aparținându-i lui George Coșbuc. Atunci am văzut pentru prima dată semnătura autografă a poetului. Era încântătoare. Acel înscris apăsător, sigur, caligrafie de excepție precum și vorbirea îngrijită a celui care l-a cunoscut îndeaproape, îmi dădea senzația că poetul este împreună cu noi, parcă a dispărut distanța în timp, îl simțeam mai aproape ca întotdeauna.

Cu aceste cunoștințe și sentimente, am așteptat atunci în 1966 centenarul marelui poet ardelean, fără a scăpa din vedere că acel an din punctul nostru de vedere cultural, obligația noastră era intensificarea activităților de readucerea sa în public prin activități specifice, a vieții și activității sale. I-am avut ca însoțitori în itinerarul nostru pe filologul Valeriu Nițu, →

DIMITRIE POPTĂMAȘ

cercetător științific, și prof. Solomon Frătilă, director al Bibliotecii Regionale. Am luat cu mine un aparat de fotografiat și două filme.

Festivitățile centenare de la Hordou (astăzi Coșbuc), satul de naștere al poetului, au avut loc într-o frumoasă zi de duminică, când soarele văratice își mai arunca odată privirea în așteptarea toamnei. Timp tocmai plăcut pentru o ieșire la aer curat și la o întâlnire cu frumusețile naturii și a oamenilor care o stăpânesc. Am plecat din Târgu-Mureș dis-de-dimineață pentru a nu scăpa nimic din grandoarea și farmecul activităților. Primul popas l-am făcut la Năsăud, acolo unde școlile românești și-au făcut pe deplin datoria. Aici a urmat George Coșbuc Școala Normală și Gimnaziul Fundațional, pe educația riguroasă a acestor școli și-a fondat temeinica sa cultură așternând pe hârtie primele versuri, emanate din activitatea Societății de lectură *Virtus Romana Rediviva*. Am vizitat cu acel prilej Liceul „George Coșbuc” în fața căruia străjuiește bustul scriitorului. Am trecut în scurtul timp pe care l-am avut la dispoziție pe la Muzeul de Istorie, după care ne-am îndreptat cu autoturismul pe Someșul Mare până pe valea Sălăuței, de unde am urcat pe firul apei până la Salva. Aici mașinile erau parcate, urmând ca drumul să fie făcut pe jos până la Coșbuc, un drum de aproximativ opt kilometri. De neînchipuit, drumul de țară, pietruit era împânzit de oameni pe toată lățimea și lungimea lui, de la Salva până la Coșbuc. Cu un mic efort am ajuns la destinație.

Coșbuc, după numele poetului. O localitate mică, situată între două dealuri printre care își face loc pâraul Sălăuța. Localitate cu case frumoase, biserică veche, oameni despre care se spune că sunt harnici. Pe când am ajuns noi, curtea școlii din localitate strălucea în bătaia soarelui scoțând în evidență cromatica portului național în toată splendoarea lui. O scenă imensă pe fundalul căreia străjuia înscrisul: „Centenar „George Coșbuc”, 1866-1966, precum și efigia poetului. Pe partea dreaptă a curții școlii o tribună imensă care își aștepta invitații de onoare. O curte imensă cu numeroase scaune și bănci erau deja ocupate de către oameni sosiți din părțile locului, dar și de aiurea pentru a cinsti cum se cuvine memoria

cărturarului. Au sosit și scriitori din toată țara, oameni de știință, artă și cultură, oameni din străinătate așa cum se cuvine la o manifestare cuprinsă în programele UNESCO. S-a ocupat tribuna oficială. Artiștii amatori (coriști, dansatori, lăutari) în formații reunite și-au ocupat locurile pe scenă. De o parte și de alta a dealurilor s-au creat adevărate amfiteatre cu spectatori. Semnalul începerii programului a fost dat de tulnicărese, după care, de pe dealuri coborau cete de chemători călare pe cai, flăcăi și fete. În scurt timp, au împânzit drumurile. Tandri au intrat mirele și mireasa cu socri mari și mici, cu nănași, urmați de nuntași, druște, găinărese, s-au așezat la masă cu bucate. Mireasa – tânăra, frumoasă, mlădioasă și sfioasă, mirele ca un brad frumos, puternic și hotărât. Măreția ceremonialului matrimonial era în floare, așa cum poetul îl fixase în nemuritorul poem *Nunta Zamferei*.

A urmat programul inaugurat cu imnul *Virtus Romana*. Corurile reunite au interpretat cântece pe versuri de George Coșbuc: *Mama, Pocnind din bici, La oglindă* etc. au fost recitate poemele: *Dușmancele, Decebal către popor, Moartea lui Fulger* ș. a. Mult aplaudat a fost taragotistul Dumitru Fărcaș. Corul Casei de cultură din Năsăud a interpretat prelucrări corale de Celestin Cherebețiu, Constantin Catarig și alți, iar dansurile populare au fost la mare vogă. Așa a ținut programul până târziu noaptea. În luncile de pe marginea Sălăuței,

stăteau parcă încremenite înaltele purculețe de otavă, ca niște stafii în apus de soare, mirate și ele de tot ce se întâmpla aici.

Între timp, noi am mai vizitat casa memorială organizată cu acest prilej, casă care și-a primit o destinație definitivă deocare în decursul timpului a servit mai multor scopuri, inclusiv de cârciumă. Am vizitat biserica satului, în cimitirul căreia își duce somnul de veci Sebastian Coșbuc, tatăl poetului, o moară de apa tipică locului recent achiziționată.

Din cuvintele rostite cu acest prilej le-am reținut pe cele ale reprezentatului scriitorilor italieni Elio Filippo Accrocca, care spunea că „se nasc și trăiesc poeți și în alte țări, dar mor, ori noi românii știm să-i facem nemuritori” (am citat din memorie).

Pentru mine această zi a rămas memorabilă. Nu pot să îmi dau seama la ce nivel, ce amploare vor fi cei 150 de ani de la naștere, mă gândesc la evoluția societății românești în cei 50 de ani scurși de atunci din care 25 de libertate și de ce nu am spune-o și de înavuțire. Rămân un sceptic. Apelez la un citat dintr-un eseu de-a lui Dumitru Mircea, care spunea că „Cei ce n-au fost de față pe meleagurile acelea ieri să și le închipuie căci le stă în ajutor Coșbuc, iar cei ce au izbutit să vadă sărbătoarea să nu uite că pe drumul bătătorit de poet, dinspre Hordoul cel necunoscut către conștiința lumii, se așterne pânza greu țesută a sufletului românesc”.

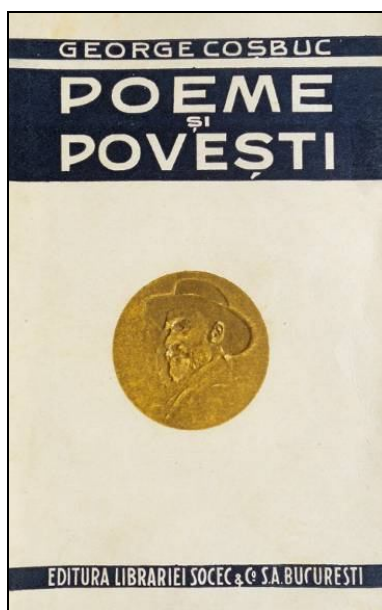
„Sunt suflet în sufletul neamului meu”

După cum se poate observa, satul, ca entitate, nu lipsește din poeziile coșbuciene, de fapt, ideea ca atare contribuind la conectarea noastră, în calitate de cititori și în primul rând ca oameni, la o atmosferă în care, de regulă, fără vrerea noastră, ne implicăm. Iată: suntem părtași la șederea pe *lavițele vetrii* cu *finii și cumetrii*, într-o seară lungă de iarnă, ascultăm aproape cu evlavie *concertul primăverii, adunăm fână-n stoguri* și facem snopi din spice”... E seară de vară spre înnoptare, se aude clar scârțâitul carelor cu poveri întorcându-se de la câmp, mugesc turmele; apoi, nu avem cum lipsi, fiindcă e o voioșie și-o participare generală de la cele două nunți în care oameni și păsări se dezlănțuie din toate puterile și priceperea, ne revoltăm cu drag față de „reaua de plată, dar o însoțim cumva șmecher pe „subțirica din vecini”, fiindcă „*Ea mergea căpșuni s-adune, Fragi s-adune*”, asemuim vântul cu un fecior, la urma urmei simpatic și descurcăreț, când, cu șiretenie, *capu-i stă la sărutat*, deși, constatăm cu ciudă: „*De-ar fi măcar de-aici din sat*”.

Fie și referindu-mă doar la aceste câteva exemple, citind și recitind cu atenție creația original-coșbuciană, se constată o apetență îndubitabilă a nășăudeanului către partea anecdotică a existenței din mediul rural. Personajele poeziilor sale sunt, în cea mai mare parte, posesoare ale unui umor, adeseori ironic, însă aparținând de-o structură psihică construită pentru a bine dispune, pentru a-l apropia pe cititor. Este un adevăr adus în prim-plan și comentat de Călinescu: „*Bătătoare la ochi este latura anecdotică, în înțelesul cel mai curent, de atitudine umoristică.*” (G. Călinescu, *Istoria...*, p. 587). În această ordine de idei, ne aflăm în plină normalitate a întâmplărilor, a situațiilor și, extrapolând, a atmosferei rurale, sau exclusiv rurale. În aceeași ordine de idei, Vladimir Streinu a sintetizat excelent situația în sine scriind: „*Dacă ar fi să inventariem motivele poeziei sale, am observa o stăruință în șăgălnicia rustică, peste măsura frumosului*

precum și conduita de a se aproviziona cu teme din eposul popular (...)” (V. Streinu, *Clasicii noștri*, p. 225) „*Poet al țărânimii, Coșbuc nu putea fi mai întâi decât pentru un spirit mai puțin cunoscător al realităților rurale românești. Pentru cine a trăit viața la sat, acolo, pe lângă fericirea decorativă, sunt dureri și patimi, aspirații și înfrângeri de un egal patetism, ca în orice inimă omenească, nu sunt numai nazuri, cochetării sau cel mult tulburări amoroase.*” (Streinu, pp. 234-235). De altfel, este bine cunoscut faptul că, atât în creația poetică, în scrierile sale în proză, și forțând puțin lucrurile, cât s-a putut și cât i-a permis textul original în cazul traducerilor, Coșbuc și-a dovedit înclinația către zona nu exclusiv de veselie a ruralismului. Desigur, la modul principal vorbind, fiindcă, foarte bun cunoscător fiind al mediului din care provenea, el a ple-dat în creația sa, direct sau indirect, pentru scoaterea/emanciparea țărânului, a omului de rând în general, de sub imperiul unei vieți obișnuit grele, iar în acest sens, rămâne celebra poezie *Noi vrem pământ*, dar și *Doina, Decebal către popor, Nebuna* ș. a.

Extrapolând, o privire de ansamblu asupra întregii opere coșbuciene, ne va descoperi un... *cvarțet* – poezie-proză-gazetărie-traduceri, care, rapid ne va conecta la un spectacol în patru părți de-o măreție și-un realism încă neegalate în literatura română și care a dovedit pentru posteritate un talent viguros și plin de farmec al redării.

Prefer să cred că el, Coșbuc, a fost suficient de inteligent pentru a regiza conștient acest spectacol extraordinar începând cu un scenariu virtual, decoruri, personaje, scene, situații, momente etc., și terminând cu o implicare largă și *afectuoasă* a comunității, a întregii comunități, a satului – ca exemplu concret. Astfel, deseori pe căi aproape biblice, uneori chiar bizare, mai ales pentru cititorii de azi (pentru cei mai mulți dintre ei), George Coșbuc, prin simplitatea comunicării mesajului său liric, a devenit autorul ale cărui poezii s-au transmis, măcar unele, sub formă de texte pentru cântece cunoscute și iubite de marele public încă din timpul vieții autorului. Sub titlul *Nunta țărănească*, poezia *Hora* a fost pusă pe note de compozitorul Sigismund Toduță... Într-un context mai cuprinzător, trebuie să fim de acord cu George Călinescu atunci când decretează: „*Coșbuc nu este numai un desăvârșit tehnician, dar nu rareori și un poet mare, profund original, un vizionar al mișcărilor sufletești sempiternă (cu un accent ardelean numaidecât evident, inimitabil și tocmai pentru aceea așa de des imitat.*” (G. Călinescu, *Istoria...*, p. 590).

Sigur că, în calitate de prozator, Coșbuc este aproape necunoscut de către marele public, tocmai pentru că nici istoria literară și nici, în primul rând, Călinescu nu a fost interesat de „prozatorul Coșbuc” în a sa *Istoria literaturii*. Chestiunea poate fi considerată interesantă, dacă nu cumva chiar extravagantă, având în vedere realitatea că, în acest gen de creație, scriitorul nășăudean nu a excelat și nici nu a lăsat în urmă pentru posteritate măcar un volum de proză care să atragă atenția. Dacă e să luăm ca informație mai sigură, trebuie să *apelăm* la cel mai riguros, zic eu, biograf al lui Coșbuc, Gavril Scridon. După cât cunosc, el e singurul care aduce într-un eventual plan al discuției și structurează corect creația în proză a poetului. Nu e locul, poate nici momentul, de intra în alte detalii, comentariul ocupând un spațiu mult prea întins pentru analize și detalii, însă cred că e suficientă și eficientă o simplă reproducere/citat, respectiv, **Proza literară**, cuprinzând:

Povestiri autobiografice (*Nega*, publicată în *Povestea vorbei*, →
DUMITRU HURUBĂ

I (1896); *Cum învață omul carte*, în *Albina*, IV (1901); *De ce te temi nu scapi*, în *Univ. lit.*, XX (1902); *Amicul meu din Torbole*, în *Univ. literar.*, XX (1902); *De departe și de aproape*, în *Univ. lit.* XXI (1903) etc., (p. 82-83);

Schițe, povestiri (Sfatul bătrânilor, în *Foaia interes.* Buc. I (1897); *Simon cismarul*, în *Albina*, IV (1901); *Domnul care a scris o odă*, în *Univ. lit.*, XIX (1901); *O vânătoare de vulturi*, în *Albina*, X (1907); *Sinuciderea scorpionului*, în *Albina*, XV (1911)(pp. 83-84) ș. a.

Povestiri istorice (*Popa Cojoc*, în *Vatra I* (1894), *Kiselef și Mehedințeanul*, în *Albina I* (1898); *Unirea Principatelor*, în *Albina*, II (1899); *Moartea unui rege orb*, în *Univ. lit.*, XX (1902); *Românii ținând drumul lui Napoleon cel Mare* (Episod din istoria militară a românilor ardeleni), în *Univ. lit.* XX (1902); *Din vremurile vechi*, în *Univ. lit.* XX (1902); *Doftorul și soldatul*, în *Albina*, (1898); *La Plevna*, în *Epoca*, VIII (1902) etc. (p. 84-87);

Povestiri pentru copii, în manualele școlare (*Care e cel mai urât arbore*, în *Carte de citire pt. div. a II-a rur.*, Buc., 1908); *Împlinirea datoriei*, în *Carte de citire pt. div. a III-a rur.*, an. II, Craiova, 1908; *Legenda viței de vie*, în *Carte de citire...*, 1908; *Muncă, economie și prevedere*, în *Carte de citire...*, 1908; *Ostași viteji*, în *Carte de citire...*, 1909; *Zile rele de lucru*, în *Carte de citire...*, 1908 ș. a., p. 87-90);

Istorie și critică literară. *Rețetă practică pentru a face o lucrare literară*, în *Vatra I*, (1894); *La ce vârstă au murit scriitorii noștri?*, în *Vatra II* (1895); *Cele trei marșuri*, în *Epoca III* (1897); *Ticuri literare*, în *Familia*, XXXV (1899); *Un concurs literar la 1848*, în *Univ. lit.*, XX (1902); *dante și dușmanii săi literari*, în *Flacăra I* (1912); *Amintiri despre Caragiale*, în *Flacăra II* (1912) ș. a. (p. 90-94).

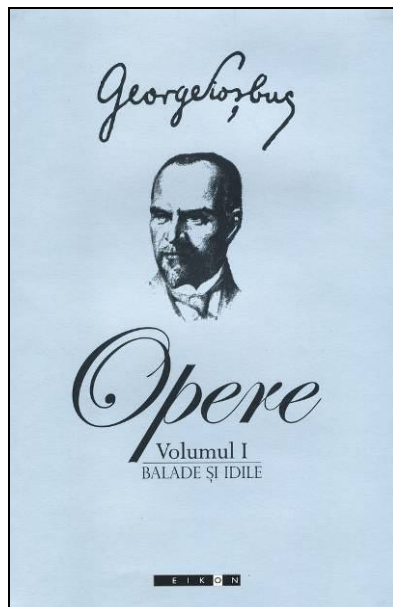
Altele:

Probleme de limbă. Expresii și zicători explicate: *La botul calului*, în *Vatra II* (1895); *Azvărle cu bardan lună*, în *Epoca III* (1897); *A căra apă cu ciurul*, în *Epoca IV* (1898); *Dracul în zicătoarele și proverbele noastre*, în *Albina*, IV (1900) ș. a. (p. 94-98).

Diferite probleme de limbă. *O notiță gramaticală*, în *Vatra II*

(1895); *Ce ne-au dat slavii și grecii*, în *Epoca III* (1897); *Curiozități ale limbii românești*, în *Albina III* (1900); *Mania diminutivelor*, în *Noua rev. rom.*, vol. II (1900); *Să ne curățim limba*, în *Familia XXXVIII* (1902); *Numiri dacice de plante în limba română*, în *Albina VII* (1904); *Latin ori slav*, în *Românul*, II (1012). (p. 98-100).

Literatura populară. Tradiții și legende (prelucrări). *Albina și păianjenul*, în *Foaia interes.* Buc. I (1897); *Apele sâmbetei*, în *Albina*, I (1898); *Insula Șerpilor*, în *Univ. lit.*, XXI (1903); *Tribunalul satului*, în

Univ. lit., XX (1902) ș. a. (p. 101-102).

Despre creația populară. *Un capitol din demonologia poporului român*, în *Noua rev. rom.* (1900); *Chestionar privitor la psihologia poporului român*, în *Noua rev. rom.* (1900); *Făt-frumos al nostru și pasărea fenix*, în *Albina V* (1901); *Legendele mănăstirilor noastre*, în *Univ. lit.*, XX (1909); *Sufletul după moarte*, în *Albina*, VI (1903); *Din înțelepciunea popoarelor*, în *Albina*, VIII (1904); *Două prototipuri ale vrăjitorilor*, I, în *Albina*, X (1907). (p. 103-107).

Publicistica. Articole cu caracter social-cultural. *Școală și funcționarism*, *Albina*, V (1901); *Iubirea de patrie*, în *Albina*, V (1901); *Groapa din drum*, în *Univ. lit.*, XX (1902); *Două bălciuri*, în *Univ. lit.* XXI (1903); *Lumea veche și cea nouă*, în *Șezăt. sat.* VIII (1906); *Goana după slujbe*, în *Albina*, X

(1906); *Muncă chibzuită și muncă proastă*, în *Albina*, X (1906); *Respectul față de părinți*, în *Albina*, XI (1908). (p. 107-110).

Lupta împotriva superstițiilor. *Un capitol despre lene și superstiție*, în *Albina*, V (1902); *Miezul postului*, în *Albina*, VII (1904); *Puterea mistică a fierului*, în *Albina VIII* (1905); *Când s-a pornit lumea?*, în *Șezăt. sat.* VIII (1906); *Credințe fără rost*, în *Albina*, XI (1908); *Lumea s-a pornit într-o marți*, în *Albina*, XIII (1910). (p. 110-112).

Medicina populară. *Boalele: Reumatismul*, în *Albina*, III (1900); *Doctorii și babele*, în *Albina VII* (1903); *Analogia în medicină*, în *Albina VIII* (1904); *Legarea boalelor*, în *Albina VIII* (1905); *Pneumoniile și cauzele lor în superstițiile poporului*, în *Albina IX* (1906); *Postul și nutirea neîndestulătoare*, în *Albina XI* (1908); (112-114).

Știința popularizată. *Cum e făcută lumea și din ce?*, în *Albina*, I (1898); *Prorocirile pentru schimbarea văzduhului*, în *Albina*, IV (1900); *Plante apărătoare de trsnet*, în *Albina*, VII (1903-1904); *Animalele din America sudică*, în *Albina*, VII (1904); *Fachirii*, în *Albina*, VIII (1904); *De la Betleem la Marea Moartă*, în *Albina VIII* (1905); *O vânătoare de balene*, în *Albina*, IX (1905); *Groaznicul clocot al pământului. Vulcanul Cracatau. Turbatele lui izbucniri în trei rânduri*, în *Foaia interes.*, I 1906; *Oamenii de la polul nord*, în *Albina*, XI (1907); *Mijloace de comunicație*, în *Carte de citire pt. cl. A III-a urb.*, Craiova, (1909). (p. 114-118).

(Gavril Scridon – Ioan Damșa, **GEORGE COȘBUC, bibliografie**, Ed. Acad. R.P.R., 1965, p. 82-118).

N. B. Am utilizat citatele de mai înainte pe sărite, pentru a dovedi că George Coșbuc nu a fost doar un poet de geniu, ci o personalitate complexă, cu adevărat impresionantă. În această ordine de idei, vol. **GEORGE COȘBUC – biobibliografie**, sub semnătura Gavril Scridon – Ioan Damșa, mi-a fost de un indiscutabil folos.

...Sper că textul de față va reuși să aducă în mintea multora dintre noi personalitatea unuia dintre cei mai importanți poeți-scriitori români de după Eminescu, poate cel mai important, dacă nu-i reducem opera la „poet al țărânimii”. Mirarea

mea este că, de exemplu, G. Călinescu în *Istoria* sa (p. 583- 590), abia-abia amintește de poetul născut că ar fi desfășurat o activitate prodigioasă și ca prozator, gazetar, redactor, prefațator, comentator de opere literare etc., etc., folosindu-se doar de un citat care mie, cel puțin, nu mi se pare reprezentativ. (p. 590).

Din nefericire, ca și în cazul multora dintre clasicii noștri, nici măcar atunci când este vorba despre cei mai importanți!, George Coșbuc face parte de-o ignorare care-i afundă tot mai mult personalitatea în uitare. Istoria literară ce-i mai salvează amintirea, pentru că, cu precădere în zilele noastre amintirea lui este estompată de noul val de literatură. „Poetul țărânimii”? O sintagmă luată drept blazon ce poate fi aruncat în derizoriu, în lumea clasicilor depășiți, a celor care, prin idealismul, patriotismul și romantismul lor. Mai degrabă coboară calitatea literaturii decât o urcă. Creația, doar pretins literar-artistică, din ce în ce mai... *actual-fesbukiană*, se impune azi tot mai mult și mai pe gustul categoriei de cititori în legătură cu al căror nivel de cultură este indicat să păstrăm momente de reculegere.

Să recapitulăm puțin: George Coșbuc, pe lângă faptul de necontestat că a fost marele poet de după Eminescu, iar din punct de vedere al reflectării vieții rurale, cel puțin egalându-l pe ipoteștian, a fost unul dintre cei mai mari și mai buni traducători de literatură universală. Să ne amintim de *Sacontala*, *Kalidasa*. *Eneida*, *Georgicele*... Dante (*Divina comedie*), Byron (*Mazepa*), *Himmuri din Rig Veda*, din *Mahabharata* (*Tilotama*, *Dasaratas*, *Bhima*...); Homer (*Odiseea*) etc. etc.

Dar cine mai stă să „piardă timpul” citind *Balade și idile* sau *Fire de tort*?

Două volume de versuri în care idilicul, socialul, umanul în general, ocupă un loc predominant în creația coșbuciană încărcată, în totalitatea ei, direct sau indirect, de-un patriotism emoționant, sentiment care, azi, ni se pare desuet. Și e adevărat, în condițiile în care însăși ideea de țară este perimată, dar cotă parte în marele și nereprezentativul conglomerat numit *globalizare*!

Din păcate, pentru literatura română, la 24 februarie 1918, Coșbuc

publică în revista *Scena* din București ultima sa creație lirică, poezia *Vulturul*, an în care i se tipărește ediția a VIII-a a volumului *Balade și idile* și ediția a VII-a a volumului *Fire de tort*.

Probabil încă suferind în urma pierderii fiului său Alexandru, George Coșbuc se stinge din viață subit la 9 mai 1918, în vârstă de numai 51 de ani!, iar funeraliile și înmormântarea, au avut loc la Cimitirul Bellu, lângă mormintele lui Eminescu, Caragiale, Sadoveanu și G. Călinescu, două zile mai târziu, la 11 mai, cu participarea scriitorilor I. Slavici, Gala Galaction, precum și Bogdan-Duică, care a și adus un ultim omagiu marelui dispărut: „La 9 mai 1918, poetul George Coșbuc moare la București. Țara pierde un mare poet, în sufletul căruia s-au reflectat toate aspirațiile neamului nostru...”. Această glorie a neamului nostru a închis ochii pe veci.”, cuvântare publicată în *Gazeta Bucureștilor* din 13 mai 1918. La moartea lui Coșbuc, Nicolae Iorga, cel care afirmase mai demult că „poezia lui Coșbuc este de o virtuozitate extraordinară”, în timp ce istoricul și scriitorul Nicolae Iorga, într-un necrolog, scrie: „Cel ce a cântat toate vitejiile neamului, de la Gelu al legendei până la dorobanții din 77, moare fără a fi văzut cu ochii sub steag pe aceia care au onorat din nou sfântul drapel al țării. Să lăsăm ca asupra frunții lui palide, acum liniștite, să cadă o umbră mângâietoare a depărtatului tricolor nevăzut.”

În aceeași ordine de idei, la câteva zile după moartea poetului

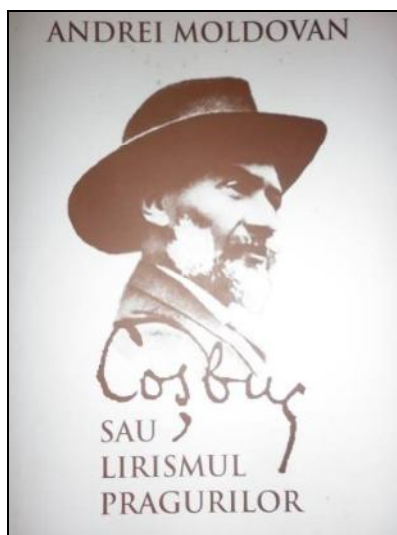

conjuțeșeanul său – deschizătorul de drum în romanul românesc modern, Liviu Rebreanu (27.11.1885-01.09.1944), – îl fixează cumva în acest spațiu geografic și ideatic rural, precum și în literatura română scriind: „Coșbuc e primul poet pe care-l dă Ardealul literaturii românești. Ardelean a rămas toată viața. Până și în graiul viu păstrase o notă ardelenască, particulară, care îi ședea bine. Aici în țară dragostea lui a fost pentru cele șase milioane de țărani. Simțea o fraternitate profundă cu dâșșii ... A răsărit deodată, fără să-l știe nimeni, fără să facă ucenicia cafenelelor și bisericuțelor bucureștene. Și a biruit împotriva tuturor celor scufundați în inimații și neputințe. A adus lumină, sănătate, voioșie. Scrisul lui Coșbuc trăiește și va trăi cât va trăi neamul românesc.”(Liviu Rebreanu, **George Coșbuc**, în ziarul *Lumina*, București, 14 mai 1918).

Însă, atâta vreme cât spiritualitatea românească va avea nume-simbol precum Eminescu, Coșbuc, Blaga, Arghezi, Caragiale, nu e totul pierdut și nici nu e prea târziu...

BIBLIOGRAFIE SELECTIVĂ

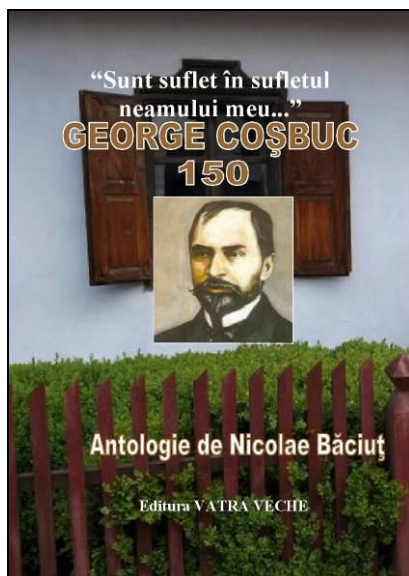
- G. Călinescu, **Istoria literaturii române de la origini până în prezent**, Editura Minerva, Buc. 1988 (p. 583-590);
- G. Scridon, I. Damșa, **George Coșbuc. Bibliografie**, Editura Academiei R.P.R., Buc. 1965, pp. 7, 8, 10... 82-118 și urm.
- Vladimir Streinu, **Clasicii noștri**, Editura Elion, 2002, p. 215-235;
- G. Coșbuc, **Fire de tort**, Editura pentru literatură, Buc. 1960, p. III-XXIII;
- George Coșbuc, **Poezii**, Editura tineretului, Buc. 1966, p. 5-23; Coșbuc, **Fire de tort**, Editura pentru literatură, 1966, p. V-XXXIV.
- *(SEMPITERN, -Ă, sempiterni, -e, adj. (Livr.) Veșnic, nepieritor. – Din lat. sempiternus. Cf. DEX '98).

Noi apariții editoriale

„Sunt suflet în sufletul neamului meu...”

Coșbuc – 150, anologie de Nicolae Băciut, Editura Vatra veche 2016

Sumar: NICOLAE BĂCIUȚ, „Sunt suflet în sufletul neamului meu...”, DUMITRU HURUBĂ, GEORGE COȘBUC, LAZĂR LĂDARIU, „Cel care a cântat toate vitejiile neamului...”, DIMITRIE POPTĂMAȘ, „Am fost la centenarul Coșbuc”, ROMULUS RUSAN, „Like pentru Coșbuc”, MIRCEA DAROȘI, „Despre actualitatea lui Coșbuc”, MARIN IANCU, G. Coșbuc și „resuscitarea arhăității unei lumi”, Acad. IOAN-AUREL POP, „Istoria românilor în creația poetică a lui George Coșbuc”, MARIANA IANCU, „Poezia de inspirație istorică”, ECATERINA ȚARĂLUNGĂ, „Semnul lui Coșbuc, Prof. ROZALIA TRUȚA, Un farmec și-n izvoare?”, MARIA-DANIELA PĂNĂZAN, „George Coșbuc – poezia evenimentelor creștine ale satului transilvan”, CODRUȚA BĂCIUȚ, „Elogiul mamei, la George Coșbuc și Grigore Vieru”, MIRCEA DAROȘI, „Aspecte lingvistice în poezia lui George Coșbuc”, ALINA-CAMELIA STANCIU, „Nunta între tradiție și spectacol”, MIHAI ȘTIRBU, „George Coșbuc și Elena”, NICOLAE BĂCIUȚ, Casa Memorială „George Coșbuc”, Hordou,

NICOLAE BĂCIUȚ, 150, la umbra unui Centenar fălnic!, Afinități electice – antologie poeme, Afișe – Coșbuc 150.

Cartea a fost prezentată în 18 septembrie la Casa Memorială „George Coșbuc”, iar în 20 septembrie 2016, la Gimnaziul „George Coșbuc” din Târgu-Mureș, și la Biblioteca orașenească „Liviu Rusu” din Sărmașu.

GEORGE COȘBUC, OMAGIAT DE MUREȘENI

Pe urmele lui Coșbuc

Direcția Județeană pentru Cultură Mureș, Biblioteca Municipală „Petrui Maior”, Reghin organizează *Întâlnirile literare „Coșbuc – 150”*. Prima acțiune a fost duminică, 18 septembrie 2016: un pelerinaj la Casa Memorială George Coșbuc din Hordou.

În amfiteatrul Casei Memoriale s-a făcut o evocare “George Coșbuc la aniversare”, - Florin Bengean, Sorina Bloj, Valer Pol, s-a lansat antologia „Sunt suflet în sufletul neamului meu...” Coșbuc – 150”, de Nicolae Băciut.

Au susținut lecturi din creația proprie: Nicolae Băciut, Răzvan Ducan, Sorina Bloj, Gabriella Costescu, Viorel Pol, Ioan Bândilă-Mărceanu, Mărioara Popovici.

Reuniune literară „Scumpă țară românească”

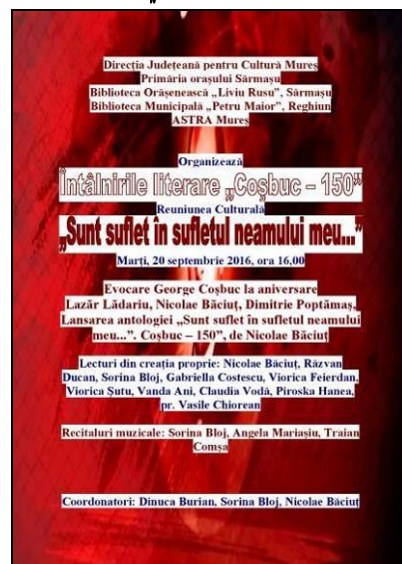
Sub semnul „Întâlnirile literare „Coșbuc – 150””, la Gimnaziul „George Coșbuc”, Târgu-Mureș s-a desfășurat Reuniunea literară „Scumpă țară românească”, marți, 20 septembrie 2016, ora 12,00.

Plecând de la versurile coșbucziene „Și-a mea frunte ți se-nchină/ Ca naintea unui sfânt, / Căci, deși copil eu sunt, /Inima de dor mi-e plină./ Să te văd mereu regină/ Pe pământ.”, va avea loc o evocare George Coșbuc la aniversare, la care participă Maria Laslo, director, Mariana Cristescu, Lazăr Lădăriu, Nicolae Băciut, Rozalia Truța, Mircea Dorin Istrate.

Au susținut un recital din poezia coșbuciană: elevi de la Gimnaziul „George Coșbuc” și s-a prezentat antologia „Sunt suflet în sufletul neamului meu...” Coșbuc – 150”, de Nicolae Băciut.

Acțiunea a fost organizată de Direcția Județeană pentru Cultură Mureș, ASTRA Mureș Gimnaziul „George Coșbuc”, Târgu-Mureș, fiind coordonată de Maria Laslo, Nicolae Băciut.

Reuniunea Culturală „Sunt suflet în sufletul neamului meu...”

Direcția Județeană pentru Cultură Mureș, Primăria orașului Sărmașu, Biblioteca Orașenească „Liviu Rusu”, Sărmașu, Biblioteca Municipală „Petrui Maior”, Reghin, ASTRA Mureș a organizat marți, 20 septembrie 2016, ora 16,00, la Biblioteca Orașenească „Liviu Rusu” din Sărmașu, Reuniunea Culturală „Sunt suflet în sufletul neamului meu...”, acțiune inclusă în seria de „Întâlniri literare Coșbuc – 150”

Programul a inclus evocări George Coșbuc la aniversare, susținute de Lazăr Lădăriu, Nicolae Băciut, lansarea antologiei „Sunt suflet în sufletul neamului meu...” Coșbuc – 150”, de Nicolae Băciut, lecturi din creația proprie: Nicolae Băciut, Răzvan Ducan, Sorina Bloj, Gabriella Costescu, Viorica Șutu, Vanda Ani, Piroșka Hanea, pr. Vasile Chiorean ș.a., recitaluri muzicale: Sorina Bloj, Angela Mariașiu, Traian Comșa.

Coordonatorii proiectului Dinuca Burian, Sorina Bloj, Nicolae Băciut.

(N.B.)

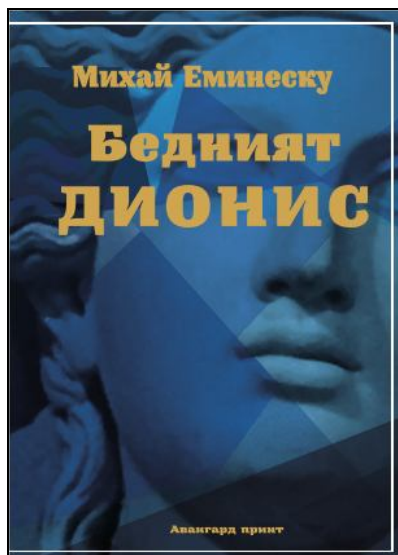
ULTIMUL MARE ROMANTIC EUROPEAN

Încă din timpul vieții, în jurul numelui genialului poet român Mihai Eminescu (1850- 1889) au apărut o mulțime de legende. După moartea poetului, compatrioții lui au fost profund impresionați de marea lui dramă personală. La vârsta de 33 de ani, s-a îmbolnavit grav și boala în numai șase ani a distrus mintea lui sclipitoare, impresionanta lui energie creatoare și neobișnuitul lui talent poetic.

De fapt, "Hiperionul sau Luceafărul poeziei românești", recunoscut ca unul dintre "ultimii mari romantici din poezia universală", care a creat mai puțin de două decenii (1886-1883), și în această scurtă perioadă de muncă epuizantă, neavând nimic comun cu poezia (a lucrat în general ca jurnalist), a scris peste 15 000 de pagini de mână: poezii, poeme, povestiri și nuvele, un roman, câteva piese, sute de articole critice și ziaristice. Și acest inestimabil tezaur nici nu este încă în întregime cunoscut și studiat de specialiștii, care ultimul timp, destul de des ne surprind cu câte un nou volum, ne-publicat până în prezent.

Eminescu tot timpul a studiat aprofundat filozofia clasică germană și literatura europeană, istoria universală și teoriile moderne despre economia politică și sociologia, pregătindu-se cu perseverență să-și dea doctoratul și să devină șef de catedră universitară, dar a fost nevoit să-și câștige existența ca sufleur la teatru, bibliotecar, inspector școlar, și mai ales, ca redactor de ziare – și încă nu unul dintre cei mai buni. Cu toate acestea, peste tot pe unde a fost (iar poetul a rătăcit mult), a lăsat urme adânci și de neșters.

Eminescu a vrut să propună guvernului un sistem de învățământ pentru întregul popor într-un moment în care patru cincimi din populația țării nu știa să scrie și să citească. Depunea eforturi pentru a atrage atenția societății românești asupra problemelor dureroase ale epocii și să ușureze soarta poporului său. Ca publicist, a fost preocupat mereu de suferințele maselor, dar nu a știut să găsească ieșirea corectă, și tot mai des în disperarea sa s-a îndreptat către trecutul istoric, căutând răspunsul la problema care l-a frământat dintot-

deauna, și anume, cea a viitorului omenirii și a Europei. În vestita sa poezie *Împărat și proletar*, ne-a lăsat una dintre cele mai patetice mărturii din întreaga literatură europeană despre protestul asupriților împotriva exploatătorilor: «Zdrobiți orânduiala cea crudă și nedreaptă, / Ce lumea o împarte în mizeri și bogați!...»

Temele principale în poezia lui Eminescu au fost dragostea și natura. Că să evadeze din cotidianul atât de detestat de el, de multe ori și-a revărsat durerea sufletului său curat și nobil în versuri despre frumusețea naturii și iubire. Niciun poet român nu a cântat ca el natura românească, și nu a resimțit atât de profund legătura cu geniul național român.

Poet al spațiilor astrale în „Hiperion”/”Luceafărul”, *Sărmanul Dionis*, *Povestea magului călător în stele*, Eminescu este și poetul naturii patriei: *Călin*, *Sara pe deal*, *Floare albastră*, *Freematul pădurii*. Creator în continuă căutare a Absolutului, Idealului, el detesta comunul și cotidianul și înclina spre perceperea metafizică a lumii. Pe lângă acestea Eminescu ne-a lăsat și unele dintre cele mai tandre și desăvârșite în simplitatea lor cântece despre dragoste: *Dorința*, *Lacul*, *Și dacă...*, *Iubind în taină*, *Despărțire*, *Atât de fragedă* și în ziua de astăzi sună ca niște imnuri ale celui mai luminos sentiment uman. În multe dintre aceste opere figura poetului nefericit, a mândrului singuratic, cutreeră ca o nălucă codrii, «pentru că nu poate suferi pe oamenii ce-i sunt străini» (*Povestea codrului*, *Freamat de codru*).

Mihai Eminescu face parte din generația romanticilor europeni târzii.

Admirator înflăcărat al ideilor revoluției care a zguduit Vechiul continent în 1848, al ideilor lui Byron, Pușkin, Hugo, Keats și Novalis, la începutul drumului său s-a manifestat ca un luptător înflăcărat, crezând în calitatea omului de a lupta și de a schimba lumea. Dar foarte curând dramele și suferințele grele prin care trecea, precum și influența puternică a idealismului metafizic al lui Schopenhauer, pe care poetul român l-a admirat încă din anii studenției la Viena și Berlin, l-au făcut să renunțe la vederile sale anterioare.

Ultimul refugiu al poetului devenise natura, dragostea și trecutul glorios al patriei, pe care poetul le opunea cu înverșunare prezentului ei vicios. De la avântul pentru dărâmarea orânduirii exploatătoare din *Împărat și proletar*, poetul treptat a ajuns la o ruptură totală cu întreaga realitate de atunci. Trăind în lumea lui proprie (luminile orașelor mari niciodată nu l-au atras), rătăcitor din fire, Eminescu era nevoit să locuiască în mansarde vechi și scorjite de ploi, să poarte haine vechi și uzate, și toate suferințele acestea se transformau într-o plăcere amară provocată de propria lui sărăcie. Ca și poetul nostru național Hristo Botev, iubea și ura puternic, era statornic în iubirea și ura sa: uneori nedrept și nereținut. Marele lui biograf, criticul și scriitorul, George Călinescu (1889- 1965) considera, că: "Eminescu a fost omul care avea darul să exprime sufletul trist sau furios al mulțimii, aflată în pericolul de a fi strivită de forțele înverșunate ale lumii vechi, să o încurajeze cu înflăcărare și să o împingă înainte, desenându-i viitorul în culorile trecutului idilic. Dar soarta l-a aruncat într-o societate, care folosindu-se de progres, s-a grăbit să-și arunce hainele vechi, dar n-a vrut să renunțe la privilegiile avute" (*Viața lui Eminescu*, de George Călinescu).

În operele găsite după moartea poetului, romantismul lui ajunge la profunzimi excepționale, înrudindu-l cu familia spirituală a marilor romantici europeni. Și dacă operele lui publicate în timpul vieții (vece 60 de poezii, câteva povestiri și fragmente din piese), se caracterizează printr-un echilibru între formă și conținut, și sunt relativ senine, operele găsite →

OGNEAN STAMBOLIEV
(Prefață la volumul *Sărmanul Dionis*, Ed. Avangardprint, Bulgaria)

după moartea lui sunt rodul romantismului titanic și contemplător al poetului, care fără îndoială îmbogățește întregul curent cu specificul sensibilității românești. Iar Eminescu însuși este calificat de critica universală ca „o chintesență a spiritului românesc”.

Perspectiva pe care o descoperim la Novalis, la Eminescu se întregeste de privirea lui complexă și aprofundată spre timpul și spațiul, spre trecutul și viitorul, de veșnica lui sete faustiană pentru cunoașterea vieții și a universului. Nu întâmplător eminentul filosof și critic Tudor Vianu (1897-1964) l-a numit: “veșnicul rătăcitor, care purta pe sandalele lui colbul veacurilor trecute”...

DESPRE PROZA POETULUI

Atât poezia, cât și proza lui Eminescu, cuprind o sferă largă de întrebări psihologice, istorice, sociale și filosofice, pe care poetul le pune și le rezolvă în spiritul tradițiilor romantice ale secolului al 19-lea. Până la el, în literatura română nu au existat alte opere cu un timbru liric atât de profund. Năzuințele nobile ale eroilor lui (Dionis – Dan, Cezara, Toma Nour), gama bogată de sentimente și culori deosebite această proză de tot ce a fost scris până atunci. Romantică prin esența sa, ea pune temeliile literaturii fantastice române, ajunsă la a doua sa culme în proza lui Mircea Eliade. Printre opusurile cele mai remarcabile ale poetului se numără nuvelele *Sărmanul Dionis* și *Cezara*, povestea *Făt-Frumos din lacrimă*, povestirile *Umbra mea* și *Archaeus*. Aici, în mod cert putem vorbi de un „realism magic”, născut în urma unui șir de influențe: proza lui Hoffman, Novalis, Hardenberg, filozofia lui Kant, Nietzsche, Schopenhauer. Însă aceste influențe nu au fost directe, ci purtătoare de sensuri noi, și așa cum spunea Eliade: „Înrudirea lui Eminescu cu ceilalți mari poeți romantici nu trebuie înțeleasă ca o influență directă, ci ca o percepere a experienței lor și a metafizicii în general. Pentru că poezia romantică este una dintre puținele poziții ale spiritului uman care nu se pot nici însuși, și nici imita...” Se poate spune, că această influență germană a găsit aici un pământ excepțional de rodnic. Și în acest sens putem afirma, că proza onirică a lui Eminescu este într-adevăr un fenomen unic în literatura română.

ne-murire (drum european)

ea se ruga la volan
și vocea dragostei suna ca un ecou
acolo la capăt unde
Iisus trimitea toate vehiculele înapoi
nu înțelegea deloc mersul delirant al
autocamioanelor fără odihnă
într-o pelerină fosforescentă ca un
Charon orb
le făcea semnul de întoarcere
și toate intrau în coliziune
lichidele fiarele și luminile nestinse
se descompuneau în întunecimea fricii
și toate astea din pricina dragostei
din pricina unei înălțări de teren
n-ar putea spune nimeni dacă scopul
era de a reduce viteza însă
se putea trece peste doar cu ocolire
un ocol pe tot parcursul vieții

trăim

trăim fericiți până la adâncile bătrâneți
cu care ne trezim dis-de-dimineață
vrând să alergăm
vrând să facem tot ce ne stă-n putință
însă
nu facem decât să ne punem cafeaua să
fiarbă în ibric și rămânem
pe gânduri
ne aruncăm scurte ocheade în treacăt
și mai punem un ciorap pe față
să ne mascăm locul gol pe care l-am
lăsat când ne-am ridicat
îmbrățișați
de aerul din fereastra ce dă din colț în
colț prin oraș
cu care dărmăm șoproane în formă de
cal
resetați
fără memorie
fără uimire
precum acei care se ascund înăuntru
și încep să țeasă povestea
nefericirii celor care au trăit fericiți
până la adânci bătrâneți.

dimineața

când te trezești
șterge-ți fruntea transpirată
să bată lumina ca o inimă prin

transparența
genelor
îmbracă-te observă fără vreo anume
atenție că tu ești cea care te atingi
pipăie spinii care ți-au ieșit pe sub piele
și genunchii uzi ai nopții care știe când
ești gata de plecare
sărută mâinile celui care se uită la tine
și-ți oblojește cioturile de unde ar fi
trebuit să crească aripi zilei

simți mirosul de parfum ce iarăși te-
nconjoară?
a venit cu Hermes
ca un nebun își face vânt
încearcă să-ți găsească
ceva suport
ca să stai

pi șientură, pă șentură

dacă te-ntorci pe centura bucurești
ascultă
dacă vrei
să trăiești
drumul e scurt dar suficient
să îți dai seama că ești în junglă și că
cineva iese în fiecare clipă la bustul gol
din boscheți dă mâna cu oamenii din
mașini și polemizează
nu cu mine cu
umbrele în cuvinte murdare
amenință că ne ia și ne topește în soare
și au tot timpul aceeași viteză de o
căruță
cu un cal fără putere
să mă ia nene cineva că nu mai rezist de
cald
în mașină
să te ia și pe tine strigăm unii la alții
dar nu ne ia nimeni de pe acest
drum lung nene cu poticneli
drum scurt cu lungi cruci
de pe sens opus veneau sarcofage
eu staționez pe lacul de sudoare
încolăcit de
gândul că, dă-o-n colo,
la capăt de drum o fi totuși un semn pe
alb
ca o flamură ridicată peste o pușcărie
unde se circulă tot așa pe două sensuri
mai apoi
ca o apă curgătoare duce lin drumul
către rezidențe piperate
mașinile încolonate
tu de fapt ce vrei (să răspunzi dacă te-
treabă)
un drum cu minimă viteză legală
și niște semne
după care să se ia
marfa țării care a luat-o la picior
bară la bară
pe 35 de grade
precum turistul român,
eu

VIORICA LAZĂR

ANIVERSARE

VASILE PÂRVAN. O ANUME FILOSOFIE A VIEȚII

Istoric și arheolog, eseist, editor și bibliolog, Vasile Pârvan a fost unul dintre cei mai luminați cărturari din vremea sa. G. Călinescu era impresionat de latura speculativă a cugetării lui Pârvan, recomandându-l, alături de Nicolae Iorga, drept un „filosof-mit”: „Pârvan e primul care să fi vorbit tinerilor despre spiritualitate, despre neliniște (ecou poate inconștient al kierkegaardienei Angst) și a-i fi îndemnat să sară peste băncile școlii (...). Pârvan deschidea drumul în categoriile abisale ale lui Lucian Blaga.”

S-a născut la 28 septembrie, în localitatea Lerchin-Huruiești, județul Bacău, într-o familie de învățători. După absolvirea Liceului „Codreanu” din Bârlad, devine student al Universității din București, avându-i profesori pe Nicolae Iorga, Ion Bogdan, Dimitrie Onciul și Titu Maiorescu. Publică de timpuriu recenzii, cronici culturale, note și traduceri în revistele „Convorbiri literare”, „Sămănătorul”, „Epoca” și „Viața Românească”. În 1904, își ia licența cu „magna cum laude” și beneficiază de o bursă de studii de cinci ani în Germania. În 1904, părăsește temporar Berlinul, îndreptându-se spre Roma, unde a organizat Școala română din Roma pentru perfecționarea tinerilor arheologi și istorici.

Impresionează prin marea energie pe care a pus-o în slujba idealității, exercitând în epocă o mare atracție asupra tinerilor intelectuali. Printr-o cultură istorică, filosofică și artistică, ingenios întrepărunse, după cum toate acestea se reflectă în scrierile sale fundamentale (*Contribuții epigrafice la istoria creștinismului*, 1911; *Idei și forme istorice*, 1920; *Începuturile vieții romane la gurile Dunării*, 1923; *Histria*, 1923; *Memoriale*, 1923; *Getica. O preistorie a Daciei*, 1926; *Dacica. Civilizațiile străvechi din regiunile carpato-danubiene*, 1928), Vasile Pârvan se distinge ca unul dintre cei mai activi și prestigioși oameni de cultură din primul sfert al veacului nostru. Se stinge din viață brusc, în plină putere creatoare, la 27 iunie 1927.

Prin nucleul său speculativ, opera lui Pârvan marchează un nou moment în cultura română de după primul

război mondial. Descoperind în trecutul istoric al poporului nostru momente semnificative ale conflictului dintre „etern” și „istoric”, Vasile Pârvan ajunge, înaintea lui Blaga, să fixeze principalele elemente ale unei viziuni originale și realizează sinteza celor doi termeni, până acum în opoziție de inevitabilă antiteză.

Vasile Pârvan are sentimentul și conștiința pătrunderii și trăirii în timp a devenirii istorice, dar, spre deosebire de Iorga și de generațiile precedente, acesta trăiește o experiență a întâlnirii cu Absolutul, al unui Absolut istoric, ale valorii istorice ca rezultat al trăirii în timp, acesta revelându-i-se pe *planul spiritual* de existență, opus celui fenomenal, al concretului material.

Delimitându-se de tot ce până acum părușe inert și firesc, cu „lecția de deschidere a cursurilor de istorie antică și de istoria artelor, ținută în semestrul de iarnă 1919-1920 la Universitatea din Cluj” (cap. *Datoria vieții*, în vol. *Idei și forme istorice*), Pârvan anunța descoperirea unui alt plan de existență, întrezărea un alt orizont, nebănuit până atunci. Universalitatea îi apare lui Pârvan ca aparținând unei alte sfere de existență, deși structural e component a naturii umane ca individ și colectivitate.

Între lumea nesfârșitului astral și efemerul lucrurilor pământești nu există deosebiri (*Memoriale*), viața, ca proces, fiind „o realitate universală: e vibrarea și ritmul luminilor nesfârșite”. „Sensul ei rezidă în însăși această vibrare.

Scopul ei e vibrarea maximă. Valorificarea ei e intensitatea cât mai armonios ritmică a vibrării”. Ca ritm, omul, în situația de individ dar și de colectivitate, cu devenirile sale istorice, reprezintă, alături de alte ritmuri, o unitate specifică: „În infinitatea variațiilor de ritm cosmic, ca o notă pierdută în simfonia sferelor, e ritmul vieții umane. El e unic.” (*Idei și forme istorice*)

E unic pentru că „omul e singurul animal cosmic pe care până acum l-a creat Rațiunea supremă...”

Potrivit concepției lui Vasile Pârvan, omul nu „imită” anumite acte înfăptuite de ființe supranaturale în

timpurile de început ale ființării cosmice, ci se găsește în situația de *a trăi* efectiv o „dramă” a Universului.

În esența sa, viața omenească este cosmică: „Eternul omenesc este identic cu cosmicul...” „Ca atare, viața omenească în întregimea ei devine o formă concretă a unor idei”..., „omul devine oarecum stăpân pe destinul lui”... „Astfel soarta umanității n-o fac zei, ci oamenii.”

G. Călinescu vedea în cel care i-a fost magistru o înaltă expresie a energiei și adâncimii sufletești autohtone: „Pârvan avea o minte normală într-un suflet eroic”, manifestându-se ca un om care stărnește optimism și întărește încrederea „în facultățile normale ale spiritului”.

În tragismul autorului eseurilor din *Memoriale*, Tudor Vianu descoperea în acestea un îndemn către o intensificare extremă a vieții: „Îmi plăcea să găsesc în paginile de moralist ale lui Pârvan îndemnul către o existență eroică, mândră și nobilă.”

Fără să fie un gânditor sistematic, Vasile Pârvan formulează tezele unei filosofii a istoriei, îndeosebi în eseurile din *Idei și forme istorice* și în *Memoriale* (*Anaxandros* și *Laus Daedali*), din meditațiile sale, nu întotdeauna optimiste, desprinzându-se însă forța înălțătoare a eroilor tragici.

„Cugetarea lui Pârvan, afirmă Călinescu, se reduce la o formă lucidă a temperamentului său etnic.

Spirit sănătos de țaran, el are cu o conștiință mai înaltă ideea tragicului omului în univers și un respect pentru conștiința umană ce-l duce la un cult al amintirii.”

Cărturar complex, oferind perspective interesante în multiplele direcții în care s-a manifestat, Pârvan are „o știință desăvârșită a ritmurilor, un mare rafinament fonic” (G. Călinescu), cu fraze ritmate ce desfășoară fie viziuni de epos, fie viziuni halucinante, asemănătoare hiperbolicelor imagini homerice.

Intuind de fapt valoarea etică a credinței eseistului în suveranitatea cugetului și în forța de iradiere a convingerilor sale, Dimitrie Gusti ridică următoarea problemă fundamentală: „Cine ar putea despărți pe Pârvan eruditul de Pârvan gânditorul; și cine ar putea ignora pe Pârvan artistul ori uita pe Pârvan organizatorul?

Unul pe altul se completează, se explică reciproc” (Dimitrie Gusti)

ADINA IANCU
Spania

VIRGINIA POPOVICI: AVATARURILE CRITICII LITERARE DIN VOIVODINA

Spirit echilibrat, cu o viziune estetică axată pe echilibru și o logică a postmodernismului, Virginia Popovici s-a impus în critica literară românească ca o conștiință deschisă spre interiorul textelor asupra cărora își fixează discursul. Asemeni lui Roland Barthes, aceasta „caută libertățile și plăcerile textului”. Nefiind adepta criticii contextuale, Virginia Popovici, ne propune un anumit tip de lectură, orientându-ne atenția spre un fenomen esențial și complex: literatura română din Voivodina. Disponând de un sistem de concepte moderne, în *Opinii și reflecții* (Ed. Libertatea, Panciova, 2015), ne propune o analiză anatomică, insistentă, asupra „dedesubturilor obiectului care capătă aici sens de operă”. Procedând astfel, exegeta își creează propriul mecanism de a descifra, sub aspect factologic, desigur, privind prin lentilele lecturii particularitățile fundamentale ale scrisului românesc voivodean.

Sub pretextul elaborării unei istorii a literaturii a spațiului minoritar românesc din Serbia de vest, autoarea realizează de fapt o incursiune lucidă în literatura românească, grila valorică fiind împrumutată de la Călinescu.

Înzestrată cu intuiție și un acut simț al percepției și elucidării procesului literar din Voivodina, Virginia Popovici își asumă dreptul de a „anatomiza” pe viu fizionomia unei literaturi apte să rivalizeze cu cea european-românească. Demersul critic al Virginiei Popovici este acela de a ne introduce în sfera unei paradigme care presupune, fără convenționalism, confruntarea dintre estetic și cultural.

Din această perspectivă trebuie privită lucrarea în două volume a acestei dinstinse profesoare care, într-o lectură fenomenologică, și-a adjudecat riscul de a aprofunda sensul literarității textului în defăvoarea unei căi epistemice de justificare a „morții autorului” propovăduită de același Roland Barthes.

Plecând de la premisa că, indubitabil, critica literară este totuna cu judecata de valoare, Virginia Popovici caută semnificații și coduri prin operele scriitorilor, nu pentru a ne dovedi că este posesoarea unui limbaj elevat, ci că este deținătoarea unei pluriperspectivism, care, orice am vrea, refuză tradiția recentismă, o dezavuează, și ontologizează sensul continuității.

Refecțiile Virginiei Popovici resping prototipurile naționale în materie de critic și istorie literară și acced spre un centru de „vocație europeană” (Adrian Marino).

Evident, această aspirație a Virginiei Popovici, suprapunându-se cu ideea lui Constantin Noica (*Modelul cultural european*, 1993): „nu cere o inițiere specială, el (modelul – n.n) include cultul ne-firescului, al suprarealității, al cunoașterii raționale care include și cunoașterea irațională, al superioarei organizări științifice și tehnice de viață și al cunoașterii de sine prin istorie”.

Exegeta meditează profund asupra dezordinii ce o află, cu care intră în contact, introducând în creuzetul existenței operele scriitorilor „judecați” și legitimează, fără concesii însă, valoarea scriiturii. Dacă Jean Jacques Rousseau a denunțat pactul eului cu limbajul, Virginia Popovici vine să propună un exercițiu spiritual: *eul=limbaj=text*.

Mereu deschisă spre diversele ideologii literare ea manifestă o preferință stăruitoare pentru descifrarea fără echivoc a limbajelor.

Fără să renunțe la arhetipuri, criticul, circumspect, dar fără să fie afectat de izolarea ce o presupune marginea, caută să intelectualizeze spiritul unui spațiu marginalizat de un, în aparență, centru.

Conștient și judicios, studiul în două volume al Virginiei Popovici – *Opinii și reflecții*, lărgeste orizontul de investigație asupra unei literaturi „complexate”. Voivodina este, fără îndoială, un spațiu al tranzațiilor între cultura românească și cea sârbă.

„Impactul” dintre acestea va genera, fără discuții, fenomene cu consecințe intelectuale filonului literar românesc. În primul rând, fiindcă există o tradiție spontană în receptarea literaturii universale, iar în al doilea rând refugiu într-o cultură mare nu mai e o utopie, salvează literatura de expresie românească de aici. Simptomatic în acest sens este lucrarea Virginiei Popovici care are ambiția de a depăși ceea ce Umberto Eco numea „limitele interpretării”. Ea nu prezintă doar evoluția literaturii române din Voivodina de la începuturi până astăzi, ci, fără exagerări, scoate la lumină, valorile perene ale acesteia. Esența demersului său hermenetic se identifică prin utilizarea conceptului lovinescian: „centripetism estetic”, cu alte cuvinte, aceasta pune în centrul construcției sale opera și nu autorul. Spațiul cultural românesc din Serbia, stabilit sub semnul unității, nu poate rămâne indiferent la restul lumii. Tocmai de aceea soluția de a îl păstra

racordat la direcțiile și tendințele propuse de modernism, este de a-l supune unui tratament critic propriu, tributar profunzimilor. Așadar, Virginia Popovici își dezvoltă propria sa metodă estetică pentru a depăși „complexul marginalității”, despre care vorbea Eugen Ionesco în 1934. În *George Călinescu și „complexele literaturii române”*, Mircea Martin face această observație justă: „Critica dusă la luciditate (nu cu patimă), până la capăt, adică până la imaginația consecințelor, reprezintă o probă de vigoare, o forță creatoare și de maturitate a unei literaturi”.

Pentru a înțelege cât mai exact excursul Virginiei Popovici, trebuie să arătăm că aceasta nu este „despovărată” întru totul de complexe, ele impunând, oricare ar fi circumstanțele, o altă perspectivă, în spirit umanist, asupra literaturii române din Voivodina situată în plină mișcare spre un centru (deja) european.

Revenind, exegeta deconstruiește „șabloanele” care au predominant atât în epoca clasică a literaturii române în care Titu Maiorescu detecta „formele fără fond”, Nicolae Iorga – „evoluționismul organic și fascist”, G. Călinescu – „spiritual critic regionalist”, iar E. Lovinescu – „sincronismul”. Sigur, „complexul eternului început” (Mircea Martin), s-a manifestat la Virginia Popovici în sensul unor ezitări subiective, în planul gnoseologicului și al imaginarului artistic. Practic, o primă reacție a criticului a fost de a se depărta de aceste complexe apelând la raționamente filosofice, aplicate la obiect, respectiva ipostază echivalând cu introducerea în câmpul literar voivodean a unei teorii a valorilor, termen impus de Eugen Simion în esul *Tudor Vianu. Portret interior*.

Abdicarea Virginiei Popovici de la dogmatismul estetic a însemnat →

Prof. dr. FLORIAN COPCEA

revizuirea „*spiritului revizionist*”, fără însă a nega canoanele devenite deja universale și prin care creatorul este așezat pe aceeași treaptă cu creația sa. Metoda critică a acesteia nu este utopică, chiar dacă presupune „*dedublare mimetică a actului de gândire*”, cum propune o definiție a actului critic, Eugen Simion.

Este, în fond, misiunea existențială a oricărui critic să nu falsifice realitățile alternative justapuse și să nu cultive impresionismul în defavoarea conținutului scriiturii care trebuie continuat pe parcursul derulării procesului de creație, considerată permanent deschisă în sensul dat de Umberto Eco.

În definitiv, urmându-l pe Roland Barthes, Virginia Popovici a renunțat, în discursul său, la a face din autor sursa, „*autoritatea din care opera să derive*”, obligatoriu fiind ca viața acestuia să rămână doar „*prinsă în pluralul propriului text*”.

Propunând o altfel de abordare, structuralistă, ne livrează un mod ideatic de a stabili valoarea unei opere. Dovedește această întreprindere că Virginia Popovici posedă știința de a valoriza corect ideile desprinse din teoriile școlilor de estetică literară modernă. Apariția ei în peisajul literaturii române din Serbia a însemnat, pentru aceasta din urmă, o posibilitate de a ieși/răzbate dincolo de frontierele mobile ale unei limbi, să recunoaștem, cu circulație redusă.

Fiind adâncită în lecturi fundamentale, continuu sincronizată la mediul academic, a acceptat misiunea, urmându-și crezul literar, să comenteze dintr-un alt unghi de observație o literatură ignorată, totuși, de exegeții din România, interpretarea devenind astfel produsul deopotrivă al inteligenței și intuiției. Sensul și forma scrierilor confrăților săi, mai vechi sau mai noi, au atras-o magnetic. Numai că nu tot ce s-a scris trebuie reținut, mai ales că nu tot ce s-a scris nu contribuie cu nimic la evoluția unei literaturi.

Din această cauză, utilizând instrumentele „*noii critici*” a trebuit să le supună unui exigent „*tratament*” etimologic și epistemologic de „*salubritate*” estetică.

Compromisurile nu sunt conforme cu programul său estetic de impunere a unei autentice scăări de valori. A respecta această linie înseamnă, în fapt, a nu te limita la reacțiile de moment și a căpăta vocația construcției. Apelând la mecanismele ontologiei, Virginia

Popovici modifică esențial canoanele criticii practicate în Serbia, în general, și se inițiază într-un fecund

dialog cu opera literară. Oricare este unghiul din care își asumă comunicarea, Virginia Popovici surprinde, prin formele critiologice riguroase întrebuințate în receptarea personalității creatorului și în punerea lui „*în așteptare*”.

În consecință, urmând raționamentul lui Eugen Simion, autorul e „*eliminat din ecuație*”. Autorul, remarcă și Mihai Cimpoi în *Modelul de existență: Eugen Simion*, nu e din fericire unicul a cărui viață nu poate fi folosită în explicarea operelor. Virginia Popovici, situându-se dincolo de haosul *teoriilor critice* (concept formulat de J.A. Ricards), nu procedează la alungarea definitivă a autorului din relația sa cu scriitura, deși, în unele cazuri, după modelul noii critici, nu ezită să-l înlocuiască cu „*scripteur, ecivant, ecivain, donateur de recit, producteur*”.

Partizan al metodei structurale, subsumată direcției amintite, Virginia Popovici pendulează cu retorica sa între două culturi: românească și sârbă, fără să accentueze în mod expres influența uneia dintre acestea în defavoarea celeilalte, și fără să se pronunțe asupra diferențelor ireconciliabile existente între ele. Extensia lexicului dezvoltat în câmpurile literare ale culturilor menționate i-a permis analistului care este, să evalueze, în spirit sofistic, distanța dintre inanitatea dialecticii și praxis, să diferențieze, fără să discrediteze elementele unui curent literar în vogă, metoda de analiză.

Revenind la obsesiva întrebare ce o sugerăm mai înainte: „*Cine vorbește în operă?*”, Virginia Popovici propune o trinitate: *autorul-opera-citiitorul*. Se demonstrează aprioric că între viața autorului și operă, apoi între operă și beneficiarul acesteia, dintotdeauna a

existat o strânsă legătură. În context, am putea să vorbim și despre un anume gnosticism sau un anume sens transcendental, acestea depistate la nivelul parametrilor critici ai operei, pentru a ne susține afirmația că exegeta se revendică de la Mihai Cimpoi: „*obiectivul criticului e dublu: să analizeze opera ca fiind autonomă, și totodată să se gândească la cel care a scris-o*”.

În *Întoarcerea autorului. Eseu despre relația creator-operă*, Eugen Simion ne introduce în perimetrul unui răspuns care ar putea presupune destule meditații: „*În ce termeni trebuie să gândim azi responsabilitatea omului care scrie față de omul care trăiește și, în mod indiscutabil, responsabilitatea celui din urmă față de cel dintâi? Cât de liber este autorul față de opera pe care a adus-o pe lume și căreia i-a dat drumul în lume? Dar cât de autonomă, independentă este opera față de creatorul ei în această primejdioasă cursă spre eternitate*”.

Pe de altă parte, autoarea noastră își trece percepțele enunțate prin filtrele-edict ale lui Roland Barthes, teoreticianul gradului zero al scriiturii care postulează că în afară de text nu există nimic.

Ei bine, fără să intre în polemică cu cei care au statuat unicitatea operei literare, Virginia Popovici își focalizează instrumentele de analiză, coabitând cu stilistica și semiotica, spre sublimarea ideatică a unui spațiu literar supus unor continue modificări paradigmatică, acestea fiind provocate de migrarea către un centru (fictiv sau existent) a unor scriitori care și-au uitat (sau ascund) matricea pentru a se afilia unor grupări mai mult sau mai puțin „*vocale*”.

Datoare și profesiunii, Virginia Popovici se distanțează de autorii operelor pe care le decodifică și pune mai presus de orice *sensul existențial al operei*, de care vorbea Mihai Cimpoi (în *Zeul ne-ascuns al culturii române*).

În ceea ce o privește, se confirmă faptul (dealtminteri enunțat tot de criticul amintit) că orice critic „*este hărăzit luptei cu umbrele, cu ascunderile ființei operei*”.

Este inutil să arătăm că s-a dedicat de la începutul primelor sale lucrări, vindecării literaturii române de ceea ce Gaston Bachelard (*Apa și visele*, București, 1995), complexul de cultură, iar Cioran îl numea „*neant valah*”.

Este meritul ei de fi moderat o adevărată ontologie a fenomenului literar din Voivodina, aflat permanent într-un raport stimulat cu literatura română în general.

ÎNCÂNTAREA CÂNTĂRILOR

În urmă cu câțiva ani, un bun prieten mi-a dăruit un sul foarte bine realizat pe care se află scris un pasaj din Cântarea Cântărilor, mai precis 8:6, acela care sună precum un descântec de iubire: **Pune-mă ca o pecete pe mâna ta...** Îmi place atât de mult cum arată totul încât îl am pus pe un perete pe lângă care trec zilnic.

Suficient cât să-mi amintesc versurile și automat să le recit. Ceva mă face să cred că prin acest mic și nevinovat ritual ziua mea va fi mai bună și nici nu pot spune că nu se întâmplă așa.

Prin urmare, ros de curiozitate, am intrat, ca orice fericit trăitor al zilelor noastre, în marea arhivă a internetului și am căutat informații despre acest poem considerat a fi cel mai frumos poem de iubire din toate timpurile. Am aflat desigur o mulțime de lucruri: că ar fi, foarte posibil, o creație a rebelului faraon Akhnaton sau că are influențe babiloniene, persane ori din străvechia cultură a grecilor preantici, dar și că ar fi o creație a regelui Solomon și cântă iubirea dintre acesta și frumoasa Sulamit. Că poemul fusese într-o vreme, așa cum se întâmplă cu toate capodoperele, interzis, fiind considerat prea senzual, aproape că nici nu ne mai miră, însă un înțelept, marele rabin Akiva, trăitor prin secolul al II-lea după Hristos, îi redă locul și rolul în cultura tradițională evreiască, raportându-l la celelalte cărți din grupa Haghiografelor (a III-a grupă din Biblia ebraică Ketuvim) și chiar considerându-l mai presus decât acestea prin frumusețea lui literară și profunzimea cugetărilor.

Prin urmare, în urma căutărilor, am aflat suficient de mult ca să fiu complet derutat.

Numai că bunul meu prieten, dr. Dorel Schor, îmi spusese odată că miracolele se întâmplă doar celor care cred în ele. Aici mă citise perfect, fiind eu unul dintre oamenii care cred că o lume lipsită de miracole ar fi o lume extrem de plictisitoare.

În consecință, miracolul s-a produs! Am primit de la domnul Paul Leibovici lucrarea intitulată: **Cântarea Cântărilor – comentariu** -, apărută la editura Galxia Guttenberg în anul 2016, cu o frumoasă galerie de ilustrații aparținând lui Isiu Shafer (ZL). Acest adevărat miracol însă, culmea, nu m-a mirat deloc. Pe domnul Paul Leibovici îl cunosc de aproximativ un deceniu, ne-am întâlnit de mai multe ori la Iași,

am făcut schimb de cărți, iar eu am citit cu multă plăcere scrierile domniei sale, nu numai pentru că este un erudit, ci și pentru că este un scriitor, vorbesc de volumele scrise în limba română, complex și fascinant, însă și un foarte bun cunoscător al celor două limbi: ebraică (patru volume editate) și română (opt volume editate dintre care și o lucrare specială intitulată: **Sărbătorile noastre israeliene, tradiții și povestiri**).

Fiind deci foarte interesat de studiul tradițiilor evreiești era și normal să ajungă la această capodoperă, **Cântarea Cântărilor**, la care a muncit mai bine de cincisprezece ani, spre bucuria noastră, a celor care acum putem avea acces la o lucrare științifică lipsită de influențe religioase prea puternice sau de partizanate ecleziastice. Paul Leibovici, și în această lucrare, dă măsura inteligenței, a interesului și a seriozității cu care trebuie abordată o temă mai ales când aceasta a fost analizată de-a lungul mileniilor, aparent, sub toate aspectele.

Dar oare ce aduce nou acest studiu extins, perfect sistematizat și bine coordonat ideatic?

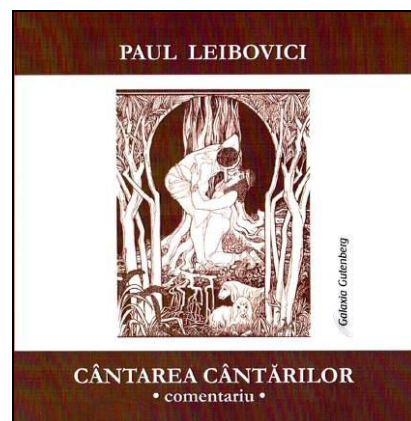
În primul rând, demonstrează că poemul, influențat desigur de culturile de contact: babiloniană, persană, greacă sau egipteană, e opera, una fundamentală, a poporului evreu, ea răspândindu-se în lume numai în limba ebraică și chiar făcând din personajele Solomon și Sulamit eroii evrei ai cânturilor.

Ca argumente, aduce în prim plan descrierile de natură sau referirile la flora și fauna caracteristice zonelor locuite din străvechime de evrei, elemente care abundă în versurile poemului și care fac un tot unitar cu iubirea dintre oameni (aici între Solomon și Sulamit).

Ba, mai mult, comparațiile cu lei și tigrii, ca forță și frumusețe a omului îndrăgostit, aduc și importante informații asupra faunei din acele timpuri, iar delicatele trimiteri la unele caracteristici ale florilor sau ale arborilor în diferite anotimpuri duc poemul în acea sferă celestă în care frumusețea este unul din fundamentele creației, una din formele de manifestare a divinității.

Paul Leibovici este convingător atunci când, fără să ignore influențele culturilor de contact, demonstrează că poemul aparține structural poporului evreu, el fiind, ca orice capodoperă, una din modalitățile de manifestare a culturii de tip folcloric, fiind cântat și, evident, îmbogățit stilistic, cu orice prilej de bucurie.

Desigur este prezent și în culturile ritualice, fiind recitat mai ales vineri seara, în familie, ca o prevestire a zilei

ce va veni, acea închinată odihnei și Domnului, însă precedată de trecerea prin focul purificator al iubirii. Desigur nu voi intra în amănunte, ele făcând deliciul lecturii acestei cărți, iar autorul știe să dozeze informația, să o ordoneze și să o analizeze în așa fel încât, departe de a fi confuză ori greoaie, devine pasionantă, captivantă și foarte ușor de urmărit logic.

Lucru, trebuie să recunosc, destul de dificil, așa cum am văzut prin multe alte lucrări dedicate acestui mirific poem, mai ales din pricina faptului că una din caracteristicile sale este o extraordinară complexitate cu trimiteri în toate sferele activităților umane, ale ciclurilor naturii ori prin jocul irezistibil și subtil rezultat din împletirea metaforelor cu hiperbolele, la o subtilă și foarte elevată senzualitate, dar și cu un expozeu al sentimentelor omenești și a gândurilor înalte inspirate de iubire în sensul cel mai profund al conceptului.

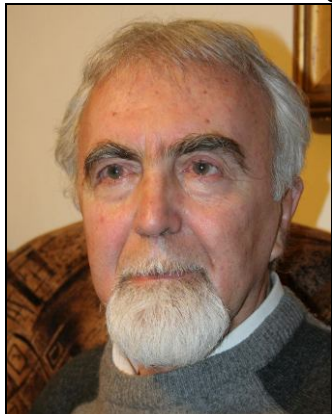
Nu lipsește din abordările autorului nici orașul Ierusalim, în dubla sa ipostază de lucru concret dar și de element spiritual de o importanță capitală a dăinuirii poporului evreu prin furtunile istoriei ori referirile la muncile câmpului sau la ciclurile naturii, ca fiind o reprezentare accesibilă senzorial a ciclurilor cosmice.

Sunt foarte interesant prezentate activitățile ritualice în care poemul este un fel de coloană vertebrală a acestora, dar și faptul consfințit prin studii că la baza actualului poem se află limba aramaică, adică limba dominantă în Eretz Israel cu cel puțin 400 de ani înainte de era noastră.

Oricum, complexitatea acestui studiu, frumusețea dar și marele interes cu care trebuie privit, nu pot fi împlinite decât citind acest minunat volum, rod al unei munci titanice, dar care justifică pe deplin efortul autorului, măcar prin înălțătorul sentiment de bucurie pe care ne-o conferă lectura lui.

MIHAI BATOG-BUGENIȚĂ

Vatra veche dialog

Ion Lazu

*„Declanșez în clipa când mă
sînt răpus de frumusețea
lumii naturale”*

(III)

*„Sufletul pietrei este necunoscut,
ocultat, ignorat”*

– În fine, să nu uităm că sunteți geolog! Cum e sufletul pietrei, stimate domnule Lazu?

– Primul răspuns care îmi vine în minte. Sufletul pietrei este necunoscut, ocultat, ignorat. El răspunde ignorării noastre cu o tăcere veșnică, de piatră.

Piatra ca atare a fost obiectul cercetărilor mele ca geolog prospector. În această profesiune, totul începe de la cunoașterea/identificarea rocilor. Pământul, ca planetă, a parcurs o evoluție de 4 miliarde și jumătate de ani. Indiferent de teoriile cu privire la apariția sistemului nostru solar, e vădit că, prin răcire, miezul globului terestru s-a separat după densitatea elementelor, iar scoarța pământului, constituită mai târziu pe scara timpului, a avut o evoluție aparte, foarte complicată și diferită de la un loc la altul, de la o eră la alta.

Un profesor de-al meu de la Universitate, ajuns mai târziu ministru, se alarma de faptul că oamenii îndeobște, indiferent de gradul lor de cultură, nu au cunoștințe elementare despre scoarța terestră. Despre toate domeniile științei se cunosc suficiente lucruri ca omul obișnuit să aibă o idee cât de cât corectă în fiecare sector.

În ce privește geologia, se ignoră azbucua domeniului, nu se cunosc literele aceluia alfabet. Personal am constatat că niciunul dintre oamenii

cu studii superioare cu care am discutat nu știe cel mai simplu lucru despre roci: că ele sunt de trei feluri: magmatice, metamorfice și sedimentare. Tot ce putem afla, până la cel mai mare detaliu despre roci, se subsumează acestei triple apartenențe.

Geografia ca geografia, dar cunoștințele de geologie, foarte sumare, nu se mai predau în școală. Pe teren, geologul caută roca vie, de sub pătura de alterare, o lovește pentru a o cerceta în spărtură proaspătă; o identifică litologic și ca vârstă, îi deslușește poziția în spațiu, trece toate observațiile pe hartă și, în final, imaginează structura de adâncime a regiunii. Datele sunt confirmate/corijate prin foraje și avem o imagine a zăcămintelor de cărbuni, de sare, de petrol și gaze, de alte minereuri și roci utile. Când intru într-o expoziție de sculptură, mă interesează operele ca atare, dar nu ignor rocile din care au fost scoase la iveală. Un granit, un andezit, un bazalt. Sunt consternat când un granit roșu, deci o rocă magmatică intrusivă acidă este confundat cu o marmură roșie. Confuzie ce se face la nivel academic, nu alta! Constatând că sculptorii de-o viață, ajunși la celebritate și vorbind neîncetat despre „sufletul pietrei”, nu fac un minim efort să treacă dincolo de cuvintele: piatră, marmură, uneori și gresie. Cu prietenul meu din tinerete Constantin Popovici plănuiam să scoatem un manual de utilizare pentru cei ce se nevoiesc o viață întreagă cu piatra! N-a fost să fie. Și cu ce ar fi schimbat manualul acela percepția pietrei la nivel global? Cu Brâncuși, prin excepție, lucrurile au stat cu totul altfel. Gorjeanul acorda soclului o maximă importanță, uneori lucra la soclu la fel de mult ca la statuia propriu-zisă. Ceea ce a contat enorm.

Am văzut la Muzeul Brea din Los Angeles serii mari de sculpturi din preistoria Indiei, a Asiei de Sud-Est, departajate pe epoci, pe culturi, pe milenii etc. Nenumărate cumințenii ale pământului. Sculptate în roci extradure, în sisturi cuarțite, cloritosericitose, reduse deci la liniile esențiale, de o teribilă expresivitate, care s-a pierdut pe parcurs.

Piatra ascunde tot, e sub pecetea tainei –, dar ar putea spune totul. O rocă anume apare în condiții stricte. În ce privește rocile magmatice, cristalizarea din soluție se desfășoară după rigori extreme, în funcție de

concentrația fiecărui element, dar și în funcție de punctul de cristalizare, dar și în funcție de celelalte elemente componente. Când niște elemente se combină, temperatura de cristalizare este total diferită de a fiecăruia în parte, dar și de media lor.

Ca persoană particulară, dacă privești de aproape un perete de calcar, de granit, de bazalt, te izbește frigul de moarte al regnului mineral, te oprimă tăcerea/muțenia impene-trabilă a rocii; dacă te apropii ca specialist, e ca și cum ai deschide o carte cu subiect captivant: deslușești de la o clipă la alta și din detaliu în detaliu: o istorie de dinaintea tuturor istoriilor trăite de plante și animale, de la formale primare la cele mai evoluate.

– Dar al... bolovanilor?

– „Iar sufletul copacului e mut / Și-ncercuit pe câte-ar fi de spus...” (Copac, Valea Rea, 1965, o altă poezie de acum 5 decenii...). Asta cu privire la sufletul copacului. Sufletul bolovanilor (desigur ați vrut să vă referiți la concrețiunile grezoase de pe valea Gresarea, obiectul fotografiilor mele din ciclul „Pietre”, din albumul de artă *Natura sculptează*), este încă mai enigmatic.

Trovanții, aceste concrețiuni grezoase, pe care am mândria de a le fi lansat ca subiect ineputabil, se formează în subsol, acolo unde nu există suficientă soluție calcaroasă pentru cimentarea întregului strat de nisip. În condiții optime, ar lua naștere un strat de gresie, rocă de tot comună, nepretențioasă, bună la construcții și pe care cosașii o poartă la chimir, pentru a-și ascuți unealta trudei lor în fâneață. În cazul când soluția este insuficientă, atunci cimentarea are loc în jurul unor nuclee de cristalizare: un fragment de argilă, de altă rocă, un ciob de scoică, de os etc. Materia se consolidează după legile generale ale simetriei și gravitației și, în final, avem forme cu suprafețe sferoidale/ ovoidale, de o indicibilă frumusețe. Sunt plăcute la contemplare, transmițând un sentiment de armonie și durată. Iar din simplul fapt că gândirea noastră este antropomorfă, căutând mereu asemănări cu ceva ce deja am văzut și cunoaștem, aceste concrețiuni sferoidale ne sugerează chipuri de oameni sau de animale, asemănări incitante, trimiteri enigmatice. →

RODICA LĂZĂRESCU

Totul în mediu natural, pe o viroagă neștiută, între dealuri și păduri. Întinzi pe firul apei, te apleci, vezi „minunăția” și sufletul ți se dilată, în lumina și tăcerea ca de la facerea lumii, într-o amiază strălîmpede de vară. Cam asta ar fi, despre sufletul trovanților. Dar ce ură neîmpăcată din partea poetului I.Gh., la apariția albumului meu și mereu după aceea. Căci scosesem un album luminos, cu explicații clare despre frumosul din Natură; în vreme ce poetul, de-a lungul a câteva decenii și neîncetînd nici azi, scoate cărți despre așa-zisele statui de beton ale unor protopopoe, acele *Megalite* care ne-ar plasa pe un loc fără concurență în protoistorie. Chipuri de zeițe, de totemuri etc., în locul frumuseții ca atare, în locul bucuriei curate, vorba tot a lui Brîncuși. Nostimada este că, după ce și-a câștigat notorietatea cu aste „megalite”, marele poet a ajuns la încheierea că e cazul să doneze neprețuita sa colecție Chinei (care a refuzat oferta, apoi Rusiei, care și ea...).

Dar de ce înstrăinarea acestor „comori”? – vă veți întreba. Pentru că acest popor român, ingrât, nerecunoscător, ignorant, nu le merită! Fără comentarii.

„Mersul istoriei ne aruncă la margine (...), de nu chiar în neant”

– Citez din nou din „Veneticii”: „Mereu cu regretul în suflet”... Ce regretați cel mai mult?

– Cel mai mult regret faptul în sine că mersul istoriei ne aruncă la margine (ca persoane fizice, ca popoare), de nu chiar în neant; prea puține din lucrurile în care am crezut într-o viață de om mai au acum vreo valoare. Mai întâi, lucrurile ce țin de morală, căci am vrut să trăim în demnitate, în respect de sine și de concetățeni, de la cei din preajmă până la cei îndepărtați, deveniți simbolici. Libertatea, democrația își arată cealaltă față, odioasă/hidoasă. Cinismul trece peste orice, peste valoare, fără păs, se plasează în fruntea bucatelor. Ce-l deosebește pe un potentat de cel mai disprețuit pungaș? Bogătașul a ajuns acolo sfidînd orice principiu de morală, sfidînd inclusiv legea concurenței, care presupune șanse egale. Ori, descurcarea, se folosește de speculații, de coruperea celor din

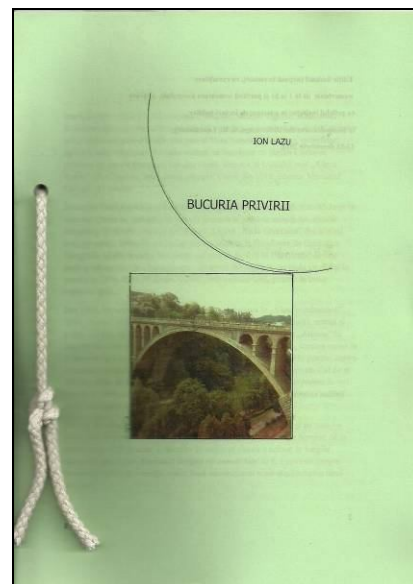
sistem, dă șpagă și își ia de fiecare dată partea leului. În fapt, el este inapt de muncă propriu-zisă, el nu se preocupă decât de mistificarea concetățenilor, în ideea că el merită totul, iar fraierii nimic. Încep să înțeleg altfel aserțiunea lui Eminescu, care intuise că există o categorie de oameni care se consideră mai cu moț ca semenii lor, ei nu s-ar înjosi cu munca fizică, ci se ocupă de speculații oneroase, din care toți ceilalți ies păgubiți. Convingerea lor fiind că aceia nici nu merită mai mult. Toate principiile morale sunt abolite chiar dacă de ochii lumii se mai păstrează impresia de cumsecădenie, de moralitate, de fairplay.

Personajele din *Veneticii* trăiau cu regretul în suflet că au fost ruși de la matca lor, aruncați pe uși străine; necazurile lor de zi cu zi le induceau ideea că *dincolo* ar fi trăit în liniște, în prosperitate și bună-înțelegere. Nouă, azi, ni se induce ideea că niciunde pe lumea asta nu se mai poate trăi în cinste și demnitate, chiar câștigându-ți pâinea în sudoarea frunții, ci vom fi masa de manevră a unor sclerați la scară planetară. De la Berlusconi și Sarkozy încoace, lucrurile s-au dat pe față, nu mai cată să fie cosmetizate.

„Mi-aș dori să mor lucrînd decât în neputință și regrete”

– De ce anume vă temeți cel mai mult? De uitare cumva?

– Nu mă tem de uitare, care oricum este principiul suprem. În șirul nesfârșit de vieți ce se succed, pier la soroc indivizii, se sting familii

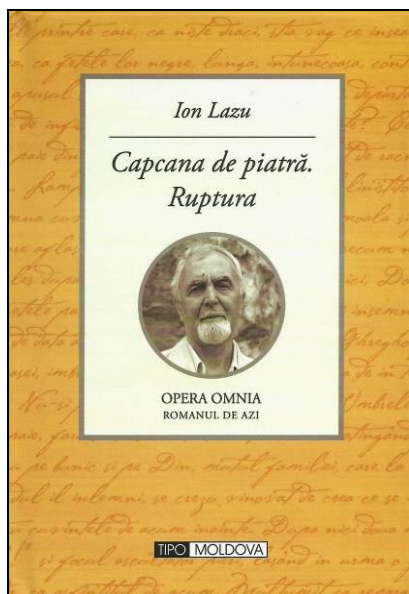

care au călărit secole; dispar granițe, dispar tradiții de milenii, dispar limbi, dispar popoare. Căci acelorași mijloace „se supun câte există”, spune Poetul.

Pe cât de tare ne mîhnește ideea, tot pe atât de bine înțelegem faptul simplu că nu ne putem sustrage rînduiei pe pămînt. Nu mă mai tem. Am o îngrijorare privind neputința, care ar surveni cu vîrsta. Repet: Mai degrabă mi-aș dori să mor lucrînd decât în neputință și regrete.

– Înainte de a vă mulțumi pentru amabilitatea și răbdarea (căprească!) de a ne răspunde unor întrebări mai mult sau mai puțin meșteșugite, am o curiozitate, pe care, multă vreme locuitor al Slatinei fiind, mi-ați putea-o satisface: e adevărat ce se spune despre fetele de acolo – „fetele din Slatina / cu ochii cît strachina”? (Vă jur că nu-i spun doamnei Lidia!)

– Multe năstrușnicii ne mai propun/livrează și rimele, cele populare chiar mai multe decât îndeobște. Dar e încă unul dintre misterele unei limbi, care și din această cauză capătă individualitate. Ce rimează (și se impune ca realitate ideatică, devenind normă!) la noi, la vecini cade ca nuca-n perete. O anumită curgere a cuvintelor impune continuarea sub formă de poezie și decide rezolvarea într-o rimă care altfel nu ar avea nicio explicație. De pildă, pentru fetele din Slătioara, comuna vecină orașului meu de adopțiune, s-ar impune o cu totul altă rezolvare. De pildă: fetele din Slătioara / Vin la gard în toată seara... (Dar nu suntem în plin →

Topîrceanu?); căci Fetele din Slatina, o spunere ce respectă un anumit ritm și măsura de 7 silabe, ca în metrica populară, ne furnizează această năstrușnicie: Cu ochii cât strachina. Năstrușnicie, dar de ce nu o metaforă?

Poezia face posibile mute lucruri... imposibile. Aș putea veni cu nenumărate alte exemple de poezii a căror desfășurare e dictată de o rimă impusă (să fi zis rapsodul popular: ...Ne învață datina? – de altfel o rimă perfectă, însă absolut nesărată, pe care rapsodul și-a șters-o urgent din minte). Iar la obiect, cu fetele din Slatina, frumoase-foc, a fost un adevărat dezastru personal.

Eram la liceul de băieți, însă exista și unul de fete, singurul din județ. Tot fete una și una. Noi, cei de la internat, dar și cei de pe la gazde, practic nu aveam posibilitatea să le vedem. Iar profesorii noștri, după vechea sistemă, ne interziceau să rămânem în oraș după ora 19. Patrulau pe străzi, diriginții erau nemiloși: lista, careul, pedeapsa. Suntem în anii 1953-1956, dar ceva din milităria interbelică se păstrase. Un domn, fost colonel pe vreme de război, profesor la superlativ de geografie, pe care îl admiram nelimitat pentru câte știa (un Popescu, desigur, dar tot orașul și județul îl știa după porecla Mustățâ), ins cu o minte strălucită, care transforma ca pe apă gradele Reaumur și Fahrenheit în grade Celsius și invers, care dacă absentă vreun profesor, înghăța catalogul, venea la clasă, asculta elevii, preda lecția, indiferent care ar fi fost materia; acest om te putea da afară din liceu pentru o mică abatere disciplinară, de-ai fi fost premiantul clasei. Cu fetele de la liceu, cele care absolveau odată cu noi, ne-am întâlnit o singură dată, la banchetul de sfârșit. Ce emoții, ce tremurici... (Și îndată eu am căzut în butoiul cu melancolie, cum spuneam). Dar ce frumoase! Dacă prin absurd nu aș fi știut să dansez până la acea oră (dar mă născusem cu dansul în sânge, îi semănam Mamei), sunt sigur că aș fi învățat instantaneu pașii. Nu am pierdut niciun dans, niciunul, la acel banchet de pomină... Dansul cu o fată imaginară, dans diafan. Dansul cu Viața... Devenit, prin deviere, „dansul cu cartea” al lui Florin Mugur..

ONOMASTICA – RAMURĂ „LATERALĂ” A LINGVISTICII?

(II)

În ultimele decenii, s-a constituit o disciplină de frontieră, între lingvistică și literatură, anume **onomastica literară**. Obiectul ei de studiu îl reprezintă originea, evoluția și funcțiile numelor proprii din operele literare. Deși această nouă disciplină presupune coordonarea unor observații variate de natură morfologică, semantică, estetică, stilistică și sociologică, totuși, prin reprezentanții săi, ea își revendică statutul de ramură a lingvisticii, căci inventariază și analizează, cu metode specifice studiului filologic, numele de persoane din operele scriitorilor. Astfel, alături de contribuții mai vechi, de o incontestabilă valoare, aparținând unor critici literari (precum G. Ibrăileanu, cu studiul său antologic din 1923 – *Numele proprii în opera comică a lui I.L. Caragiale*), au apărut numeroase lucrări de onomastică literară, ce își propun să ofere o perspectivă strict lingvistică asupra temei⁶.

Rămânând în sfera literaturii, merită menționat faptul că unii dintre scriitori noștri importanți au apelat la resursele onomasticii, în căutare de pseudonime. Motivele care pot dicta adoptarea unui pseudonim nu sunt puține și variază de la persoană la persoană. Astfel, unii creatori simt nevoia să-și construiască, pentru domeniul artistic, o nouă identitate, net diferită de cea a existenței celeilalte, prozaice. Unii renunță la numele autentic pentru că este prea banal și recurg la un altul mult mai

expresiv, ales în funcție de viziunea despre sine ori despre ceea ce vor să exprime în opera lor.

Astfel, Grigore Pișculescu și-a ales pseudonimul *Galaction*, adăugând, drept prenume, *Gala* (combinație gândită de la gr. *gala*, cu genitivul *galaktos*, însemnând „lapte”), Otilia Coman a optat pentru numele poetic, de o sonoritate armonioasă, *Ana Blandiana*, iar Ștefan Popa și-a semnat opera poetică, de eseist și de traducător, cu numele *Ștefan Augustin Doinaș*. Alteori, artiștii, scriitorii, ziariștii recurg la un nume „adoptiv” pentru a masca o biografie care ar împieta asupra afirmării lor. Este cazul lui Solomon Katz (*Constantin Dobrogeanu-Gherea*), Benjamin Wechsler (*B. Fundoianu*), I. Hechter (*Mihail Sebastian*) ori Mihail Smolski (*Mihail Sorbul*), care și-au românizat numele pentru a câștiga sufragiile publicului antisemit ori, pur și simplu, xenofob de la noi.

În situația inversă, autori cu nume indigen pot dori să impresioneze folosind un pseudonim străin, răsunător, de vibrație culturală amplă.

G. Călinescu a semnat multă vreme *Aristarh* (numele unui cunoscut critic din Grecia antică), iar criticul Dumitru Panaitescu s-a impus în conștiința publică prin pseudonimul *Perpessicius*.

Uneori, un autor își poate dori identități separate pentru diferitele domenii în care activează. Este cunoscut cazul lui *Dan Barbilian*, care, în calitate de matematician, s-a impus cu numele real, rezervându-și pentru activitatea poetică pseudonimul *Ion Barbu*.

Nu puțini sunt creatorii care adoptă drept pseudonim un nume geografic de care se leagă într-un fel sau altul originea ori activitatea lor: Ion N. Theodorescu (*Tudor Arghezi*), George Vasiliu (*George Bacovia*), Barbu Ștefănescu (*Barbu Delavrancea*). Unii combină, chiar, cele două nume, folosindu-le simultan: *Alexandru Brătescu-Voinești*, *Barbu Ștefănescu-Delavrancea*, *Constantin Rădulescu-Motru*.

În fine, astfel de conexiuni între discipline pot fi observate chiar în interiorul onomasticii. Cel mai pe larg analizată în literatura de specialitate este relația dintre antroponimie și **toponimie**, multe dintre lucrările →

ILEANA IONIȚĂ-IANCU

de onomastică îmbrățișând ambele domenii, între care există puternice legături⁷. După cum observa N.A. Constantinescu, în limba română, materialul antroponimic este parțial repetat în toponimie.

Spre exemplu, numele ciobanului *Bucur*, legendarul întemeietor al capitalei noastre, se regăsește, ca derivat, atât în numele de familie *Bucureșteanu*, cât și în toponimul *București*. De altfel, numărul mare de așezări al căror nume se termină în sufixul *-ești* arată că denumirile lor sunt strâns legate de persoane: *Albești, Bănești, Cristești, Dițești, Fetești, Golești, Pitești* etc. Pe de altă parte, o serie de antroponime s-au format din toponime. Numele localității *Poiana*, de pildă, apare, ca bază derivativă, atât în numele de familie *Poienaru*, cât și în toponimele *Poienari* sau *Poienărei* (sate din județele Arad, Argeș, Gorj). Din punct de vedere formal, după cum se vede, deosebirile dintre antroponime și toponime nu sunt marcante. Și unele și altele pot deveni subiect al derivării cu sufixe apropiate fonetic (*-escu/-ești, -anu/-eni* etc.).

În anumite situații, o denumire poate îndeplini ambele funcții (*Alba, Bocșa, Constanța, Dej, Vaeni*).

Informații pertinente în acest sens se întâlnesc în lucrările lingvistului Ioan Pătruț. În *Onomastica românească*⁸, sunt examinate numeroase toponime vechi, formate din antroponime: *Babța, Bârlea, Bârșă, Boldur, Cârța, Dipșa, Frata, Galda, Hațeg, Lugoș, Macrea, Oarda, Odobești, Pâncota, Sâncel, Tarcea, Turda, Țagu, Zagra*. Se poate observa că majoritatea nu mai funcționează cu statutul inițial, legătura cu numele de persoană care le-a generat pierzându-se în epoci îndepărtate. Spre exemplu, numele orașului *Lugoș* nu mai e resimțit ca descinzând din numele de persoane maghiar *Lugos* și nici *Turda*, din vechiul nume de familie *Turdea*.

Interesant este dezbătută în lucrarea citată și problema relației dintre antroponime și **oronime** (toponime care desemnează forme de relief). Autorul inventariază o serie de oronime provenite din antroponime vechi, care, în acest context, nu mai sunt percepute ca atare: *Negoiu* (derivat augmentativ format de la *Neagu*), *Parâng* (provenit din numele de persoană inspirat de denumirea unei plante erbacee) sau *Rarău*

(antroponim derivat cu sufixul *-ău* de la ung. *ráró* „specie de șoim”, care se regăsește și în *Rareș*).

În fine, într-o altă lucrare⁹, Ioan Pătruț analizează problema reprezentării **etnonimelor** în inventarul antroponimic românesc, pornind de la observația că un număr important de nume de persoane provin din denumirile diferitelor grupuri etnice. În această situație, se găsesc nume de familie de astăzi, folosite inițial ca prenume sau porecle: *Berindei* (din *berindei*, numele unui popor turco-peceneag migrator, din sec. al XII-lea), *Cazacu, Frâncu, Grecu, Leahu, Neamțu, Rusu, Sasu, Sârbu, Tătaru, Turcu, Țiganu* și diferitele lor derivate (de ex., *Țigănaș, Țigănescu, Țigănilă, Țigănoiu*).

Înceind această succintă prezentare, trebuie făcută observația că, dacă onomastica își merită întrucâtva regimul de „ramură laterală” a lingvisticii, faptul se explică, în opinia mea, nu prin importanța minoră a domeniului său de studiu, ci, dimpotrivă, prin numărul mare de interdependențe pe care aceasta le creează cu alte discipline, fără contribuția cărora examenul strict filologic ar fi dificil, dacă nu, uneori, chiar imposibil.

Note

⁶ Ștefan Badea, *Semnificația numelor proprii eminesciene*, Ed. Albastros, Buc., 1990; V. Iancu, *Numele proprii în opera lui George Coșbuc*, în *Studii și materiale de onomastică*, Ed. Academiei, Buc., 1969; Alexandru Cristureanu, *Observații asupra numelor de persoane din „Craii de Curtea-veche”*, „Studia Universitatis Babeș-Bolyai”, Series Philologia, Fasciculus 1, 1978; capitole speciale de onomastică literară în *Studii...*, consacrate folclorului maramureșean, operelor lui Eschil, Nikos Kazantzakis, Mihai Eminescu, Mihail Sadoveanu, Marin Preda, Marin Sorescu ș.a.

⁷ Ovidiu Densusianu, *Probleme de toponimie și onomastică*, Buc., 1928-1929; Alexiu Viciu, *Etnografice. A) Nume de familie la Românii din Ardeal; B) Nume de locuri*, Blaj, 1929; N.A. Constantinescu, *Rapports entre toponymes et anthroponymes dans l'onomastique roumaine*, Bucarest, 1958; I. Pătruț, *Nume de persoane și nume și nume de locuri românești*, Buc., 1984; diverse contribuții în *Probleme de onomastică, Studii de onomastică, Studii și materiale de onomastică* etc.

⁸ Ioan Pătruț, *Onomastica românească*, Ed. Științifică și Enciclopedică, Buc., 1980.

⁹ Ioan Pătruț, *Nume de persoane și nume de locuri românești*, Ed. Științifică și Enciclopedică, Buc., 1984.

TOAMNĂ CALMĂ

toamna și-a pus salbă,
norii s-au frezat,
Marea - despletită
s-a înmourat.
viile, pe dealuri,
fură bronz din soare,
rațele gușate
pleacă la plimbare.
moș Gheorghe, pândarul,
va mai sta pe-acasă,
după-o vară lungă
scroafa e mai grasă.
câte-o soacră-mare,
câte-o soacră mică,
sunt gata de nuntă;
nimănu-i nu-i strică
un deț de palincă,
un pahar de must,
chiar și nea jandarmul
zice că E JUST!
este just - desigur,
pruncii trec spre școală,
leneșul...se miră
c-are traista goală.
în piață - pescarii
vând bibani-groștei
și lumea-i întreabă
dacă-s prinși de ei?!
un soldat - acasă,
s-a întors sergent;
sunt țănoși oltenii
pe la regiment.
o fată bătrână
își dă în ghioc,
ghicitoare-n carte
citește noroc.
toți poeții harnici
iar se string la cramă,
plimbăreții lumii
sunt ciopor la vamă.
numai eu n-am treabă,
de timp nu mă tem,
iau o coală albă
și-aștern un poem...

septembrie - 2016, la Montreal
GEORGE FILIP

IN MEMORIAM

ILORIAN PĂUNOIU, POETUL IUBIRII

Cu o zi înainte de sărbătorirea nașterii Maicii Domnului, în dimineața zilei de 7 septembrie, puțin mai devreme de răsăritul soarelui, discret și în liniște, după cum i-a plăcut să trăiască în scurtă și chinuită sa viață, și-a luat zborul către „Tărâmul iubirii” poetul **Ilorian Păunoiu**. Născut la data de 14 decembrie 1965, în satul Meieni, comuna Popești, județul Vâlcea, pe Valea Luncavățului, în familia Ioanei și a lui Constantin, Ilorian Păunoiu își găsește repede drumul spre literatură încă din timpul studiilor liceale în orașul Voluntari, județul Ilfov, unde i-am fost profesor de limba și literatura română, reușind să debuteze publicistic destul de timpuriu, imediat după bacalaureat, la vârsta de 20 de ani, în revista „Vâlcea literară”, foaie a Societății Literare „Anton Pann” din Râmnicu Vâlcea, cu o prezentare a scriitorului Ion Soare. Au urmat aparițiile sale destul de frecvente în presa scrisă de specialitate („Tribuna”, „Luceafărul”, „Vatra veche”, „Pro Saeculum” etc.), în paralel cu volumele de versuri *Strigarea numelui* (Râmnicu Vâlcea, Editura Almarom, 1997), *Jocul secunde* (Râmnicu Vâlcea, Editura Conphys, 1998), *Arheologie sensibilă* (Cluj-Napoca, Editura Fundația Alfa, 2002), *Banchetul reginelor* (Râmnicu Vâlcea, Editura Conphys, 2002), *Simfonie pentru spadă și crin* (Râmnicu Vâlcea, Editura Conphys, 2005), *Cântarea Cântărilor* (București, Editura Perpessicius, 2008), *Poezie, logodnica mea* (Cluj-Napoca, Editura Dacia, 2011), *Unde-s iubirile de ieri?* (Pitești, Editura Juventus Press, 2015), dimpreună cu volumele de eseuri *Scrisori către aproapele*. *Introducere în agapologie* (Râmnicu Vâlcea, Editura Adrianso, 2000) și *Agapologia: logodna iubirii cu libertatea*, tipărit 2014 la Alba Iulia, Editura Reîntregirea, cu binecuvântarea Înaltpreasfințitului Părinte Irineu, Arhiepiscop al Alba Iuliei. În anul 2014, a devenit membru

al Uniunii Scriitorilor din România, secția Poezie. Vestea morții premature a poetului Ilorian Păunoiu i-a îndurerat profund pe toți cei care l-au cunoscut și au știut să-l prețuiască pentru frumusețea sufletului său, pentru tăria prin care, de dragul vieții și al poeziei, a reușit să-și înfrunte tragicul destin ce i-a fost hărăzit încă din fragedă copilărie, când pe la vârsta de doar opt ani fusese diagnosticat cu distrofie musculară progresivă. Cu mare îngăduință, doctorii îi dăduseră pe atunci șanse de a mai trăi doar până la vârsta de șaisprezece-optsprezece ani. Refuzând să creadă un asemenea crud verdict, Ilorian sau Iulian, după cum îi plăcea mamei sale să-i spună, s-a îndârjit să trăiască. „M-am încăpățânat să nu cred în povestea aceasta cu boala, ne mărturisea adesea Ilorian Păunoiu. Iubind atât de mult viața, a început să-mi placă enorm de mult să trăiesc. Mi-a dat Dumnezeu talentul de a cânta, de a vorbi, așa că îmi era tot mai greu să mă gândesc că la un moment dat aş putea să le pierd pe toate acestea. Cum ar rămâne toți ceilalți dacă eu nu voi mai trăi? Refuzam să cred că boala mă va birui. În aceste clipe eram stăpânit de o puternică forță interioară. E adevărat, am avut și momente de panică și de cruntă disperare, dar îmi ziceam mereu că nu se poate să mă las învins. Îmi doream enorm să trăiesc. Visam să ajung ceva, un cântăreț, un mare scriitor sau, eventual, un mare politician. Cel mai mult m-a ajutat fiorul, ideea, starea interioară de a nu vrea să mor și să mă bucur de viață. Asta îmi doream cel mai mult. Să mă bucur de viață, că viața mi se părea extraordinar de frumoasă. Cum era să mă despart de copiii cu care mergeam cu vitele la scăldat, la râu, să nu mușc

dintr-un măr, să nu mănânc nuci și dade, să nu mă pot înfrupta din toate frumusețile și bunătățile ce erau la țară. Viața la țară era absolut uluitoare. Nu voiam să mor, pentru că pierdeam tocmai această bucurie de a trăi. În primul rând. În al doilea rând, era mama mea, care îmi spunea că, pentru a scăpa de toate aceste chinuitoare gânduri, aveam două lucruri de făcut. Să învăț, să învăț multă carte și să cred în Dumnezeu, adică într-o forță care ne ocrotește, înțelegând până la urmă că Dumnezeu e iubire, multă iubire. Am învățat atât de multă carte, că Dumnezeu m-a ajutat să ajung scriitor. Am vrut să visez enorm, am visat și am reușit. Nu sunt modest, nu mi-a plăcut niciodată să fiu modest. Dacă eram, făceam lucruri modeste. Bucuria de a crea ceva nu pierde niciodată, fiindcă omul are de la Dumnezeu un har formidabil, un har nepieritor. Chiar existența fiecăruia dintre noi în lume este un asemenea miracol. În fiecare om se spune că Dumnezeu însuși își trăiește existența. Suntem scânteie divină. Suntem particule de eternitate.”

Cu timpul, boala își făcea însă tot mai puternic efectul asupra trupului tot mai fraged al lui Ilorian Păunoiu. Ajunsese cu anii să scrie cu eforturi groaznice și începuse să meargă de la an la an tot mai greu, având momente în care corpul îi devenise inert, complet imobilizat la pat, împărțând peste ani destinul la fel de tragic al unui alt mare scriitor român, Max Blecher, diagnosticat și el cu o astfel de boală ucigătoare, o formă de tuberculoză osoasă.

Pe Ilorian nu-l mai văzusem din primăvara acestui an, când, de Sfintele Paști, reușise să mă viziteze. Nu mai putea merge și, refuzându-și căruciorul pe roțile, era purtat pe brațe de bunul și inimosul său prieten și consătean, Dumitru Negulescu. S-a întâmplat să ne regăsim după ce viața ne înstrăinase unul de altul destul de mulți ani. A dorit să-și mai vadă școala unde, între anii '80-'84, își urmase cursurile liceale. Era stăpânit de o adâncă emoție, fericit că i se împlinise un vis la care parcă nici nu îndrăznise să mai viseze. →

MARIN IANCU

A FI

A fi nu este o poveste
Și nu e loc de afișat,
A fi înseamnă an-lumină
Într-un cuvânt neterminat!
A fi e flutur de o iarbă,
Un fulg din plopul vânturat,
Când lacrima prelinsă parcă
E sărutată de-un oftat!

A fi sunt eu și poți fi tu,
Când ai doar gânduri diafane;
Particula de la zenitul
Neinventatelor plane!

3 septembrie la 18.19

(ultima poezie)

FIECARE

Fiecare cu durerea lui,
Fiecare cu a lui poveste,
Steaua-și cere doar perechea ei,
Unui dor cine-i spune că este?
Cerbul este la cerboacia lui,
Tot ce este viu are pereche,
Numai omul pare-al nimănui,
Dar ce spun e-n legea cea străveche!

Fiecare om este o taină,
Dacă n-ați știut, nici n-o veți ști,
Dacă i-ați dat pâine sau o haină,
Voi în veșnicie veți trăi!

Dați îmbrățișarea necesară,
Dați din toate câte le puteți,
Nu lăsați vreun om fără iubire
Că primiți în dar cât șapte vieți!

20 august la 21.53

PSALMUL 12

Până când mă vei uita?
Doamne, până la sfârșit
Vei întoarce fața Ta?!
O, cât sunt de necăjit!

Până când voi pune gânduri
Rele în sufletul meu
Și durere toată ziua,
Noaptea când e cel mai greu?

Până când se va-nălța
Împotriva mea vrăjmașul?

Caută și m-auzi, Doamne,
Că-n Tine îmi e sălașul!

Mihai Maerin Cârstea

Luminează ochii mei,
Nu cumva s-adorm în moarte,
Nu cumva zică vrăjmașul,
"Biruitu-l-am în toate!"

Cei care mă necăjesc
Bucuroși sunt de mă clatin!
Iară eu, din mila Ta,
Mă ridic ca un paltin!

Se bucură inima mea
De mântuirea Ta, Doamne!
Celui Bun îi voi cânta-n
Primăveri, ierni, veri și toamne!

13 august la 19.08

ILORIAN PĂUNOIU

→De atunci, am început să ne scriem și să vorbim tot mai frecvent la telefon, cu graba ce ar fi putut sugera dorința de a mai recupera ceva din timpul în care viața ne înstrăinase. Mai târziu, după câteva luni, parcă tot mai disperat, pe 9 august, cu mai puțin de o lună de a-și da obștescul sfârșit, îmi trimite câteva rânduri, un ultim strigăt de ajutor, în fața căruia, din păcate, ne aflam de-acum complet neputincioși. „Domnule profesor, sunt foarte bolnav, probleme tot mai grave cu respirația. Nu mai pot respira aproape deloc. Distrofia mă atacă. Nu pot vorbi. Mi-e teamă!” Aproape că nu se mai putea face aproape nimic, în fața unei asemenea situații doctorii consultați dădeau neputincioși din umeri.

Trăind o viață întreagă sub semnul acestei amenințări, Ilorian Păunoiu a fost un om chinuit, ajungând la limita ultimelor puteri de a mai îndura o atât de imensă suferință, dar a învățat să trăiască asemenea unui sfânt, doar prin poezie și rugăciuni, cu o evlavie de care puțini dintre noi am fi fost în stare vreodată. „Sunt un învingător,

își spunea el, pentru că nu am renunțat niciodată la iubire, la frumos, la frumosul din oameni, la frumosul naturii, la frumosul primăverii, la frumosul reînvierii. Sunt un om normal ca toți ceilalți, am avut privilegiul poate să fiu prietenul lui Dumnezeu prin acest har de a scrie. Dumnezeu înseamnă iubire, Dumnezeu este iubire. Iubirea ține de suflet, de adâncimile luminoase ale gândului curat. Cea mai frumoasă poveste a vieții lăuntrice este poezia fiecărui suflet, unic, indivizibil, microcosmos și taină neatinsă de miasmele cotidiene, de foșgăiala nebună a unei lumi în derivă, a unei societăți de consum care, în fapt, ne consumă sufletul și setea lui de zbor spre sfere mai pure”. De alte bucurii în afara

scrisului nu prea a mai avut parte, poate doar de vorbele și mângăierile venite dinspre prietenii pe care și-i câștigase prin felul său exemplar de a trăi cu sfințenie și de a ni se mărturisi, tot mai conștient că acolo în cer, lângă îngerii cărora li se alătură, se apropie tot mai mult de întâlnirea cu Dumnezeu. „Întâlnirea cu Dumnezeu, mărturisirea poetului în superba sa carte de eseuri, *Agapologia. Logodna iubirii cu libertatea*, este de fapt întâlnirea cu sinele, pe care ar fi bine să o facem încă din timpul vieții. Nimic nu e mai trist pentru un om decât să piardă pariul cu viața și eternitatea și să constate, la capătul drumului, că nu a găsit ceea ce căuta, și că viața lui a curs fără rost, ca un fluviu care se varsă într-o mlaștină și nu în delta cu mii de brațe ca o grădină a paradisului.”

A dispărut dintre noi un suflet frumos, un suflet de sfânt. Frumusețea sufletului său străbate acum galaxii nesfârșite pentru a găsi acolo, lângă îngeri, în cer, un strop de odihnă și liniște. Rămas bun, dragul nostru Ilorian! Dumnezeu să te odihnească în pace!

AMURGUL IUBIRII

(XXXV)

Atunci când ravagiile făcute de SIDA au devenit evidente și au fost legate de sexualitatea intempestivă a sfîșitului de secol XX, s-a spus că revoluția sexuală își devorează, după 30 de ani, copiii. Dar noua boală cu parțială transmitere sexuală nu a produs contrarevoluția așteptată, ci a condus la o mai mare varietate a scenariilor sexuale. Chiar și unele biserici creștine sau reprezentanți ai unor dintre aceste biserici ezită să-i condamne pe cei care dau curs instinctului sexual (de vreme ce Dumnezeu, în nesfîrșita lui înțelepciune, ne-a înzestrat cu el) sau să-i judece pe cei care trăiesc împreună fără a fi căsătoriți.

Ca să ne întoarcem de la retorică la realitate, vom recunoaște că de fapt nu a venit marea eliberare a erotismului dorită și anticipată de Reich și Marcuse, ci micile libertăți (ca să nu spunem licențe) sexuale. Sexul e desacralizat și a devenit mai degrabă un proces de învățare a vieții, a existenței. Totul e mult mai experimental, mai problematic și mai puțin aprioric, principial, transcendent sau transcendent. Apare un fel de iubire-simbioză - mai ales în forma coabitării juvenile - cu termen limitat, în care partenerul are mai degrabă sensul de coleg de creștere, de evoluție și partener de exerciții sexuale. Sexul are tot mai mult caracterul unei munci fără nimic misterios sau înfricoșător, al unei dexterități care se poate învăța și chiar trebuie învățată. Cel mai mult a fost afectată eternitatea iubirii-pasiune sau romantice. Durata scurtă este trăsătura ce se impune: odată cu postmodernitatea nu mai există contracte "cu durată nelimitată" și nici iubiri "până ce moartea ne va despărți". Apare un fel de iubire tranzientă:

departe de a-și mai jura iubire veșnică, cei tineri își atrag atenția - uneori reciproc - că relația lor nu poate dura veșnic, că e limitată în timp și sunt nemulțumiți dacă unul dintre ei uită asta. Mulți dintre adulții din marile orașe occidentale ale începutului secolului XXI seamănă cu *Lupul de stepa* al lui Hesse: aleg să trăiască singuri, asumându-și o viață afectivă în care relațiile sexuale nu sunt destinate să dureze. Sau, mai simplu și mai frecvent, monogamia e contestată prin poligamii succesive care optează mai degrabă pentru o iubire după alta decât pentru o iubire lângă alta. Poligamii în serie sau simultaneitate, persoanele care trec printr-o succesiune de aventuri amoroase, însoțite sau nu de procedurile legale de căsătorie, divorț, recăsătorire, caută mereu un altcineva pe care, din când în când, li se pare că-l găsesc în celălalt. Mai vechii "colecționari", fie că aparțineau iubirii-pasiune sau erotismului, căutau arhetipul, imaginea unică a feminității sau masculinității. Acum iubirea - sau "relația" - nu mai funcționează după modelul arhetipului, care era și cel al androgenului, al sufletului-pereche, ci după acela al diferenței și al pluralității eurilor care ne constituie.

Având astfel un acces la multiple euri ale unor corpuri diferite, colecționarul sexual, erotic sau chiar aparținând iubirii-pasiune și celei romantice, își alcătuiește o colecție de corpuri sau chiar și de suflete pe care, în modernitatea târzie, diferit de Platon, le păstrează disjuncte, nu vrea să le amalgameze arhetipal.

De la detaliul unicității se trece la unicitatea detaliului.

Dacă în secolele anterioare bărbații au înclinat incomparabil mai mult decât femeile spre legături amoroase multiple și în afara căsătoriei, diferența dintre ei începe să scadă. Femeile nu mai sunt negativul bărbaților care dețineau inițiativa, ci își manifestă sexualitatea activ și adesea chiar iau inițiativa... Deja cu destul de mult timp în urmă sociologii occidentali au constatat o medie de 10 întâlniri erotice cu bărbați diferiți pentru o viață de femeie occidentală. Erotismul devine mai puțin grijuliu față de exclusivitatea și unicitatea relațiilor sexuale și mai puțin intim decât a lua masa cu cineva într-un context elegant în oraș; e un fel de aerobic. Să notăm însă, pentru a da adevărata dimensiune a acestei

pluralități de atitudini, și faptul că Britney Spears, cântăreață pop, adeptă a mișcării True Love Waits, își păstrează - sau își păstra la un anumit moment al carierei, poate, cum mi s-a sugerat, și din motive publicitare (numai diferența este pregnantă) - fecioria.

În sexualitate, corporalitatea este cea care se manifestă plenar în imanența ei. Am putea spune, folosind o analogie actuală, că sufletul este înscris ("inscripționat") în corp și că psihanaliza s-a ocupat de consecințele nevrotice ale acestei inscripționări, ale conflictului dintre "hard-ul biologic" și "soft-ul cultural". Sexologia, constatând parțial o stare de fapt și schițând o tendință în același timp, a declarat corpul liber pe dimensiunea sexualității. Sexualitatea episodică cu parteneri întâmplători este expresia liberă a corporalității individului care refuză să devină subiect social (moral, politic, chiar legal) convențional și tradițional. Linia laterală a continuatorilor psihanalizei freudiene - reprezentată de Reich⁸, Marcuse⁹, Foucault - pare să fi anticipat o atare evoluție a lucrurilor.

AUREL CODOBAN

8. Wilhelm Reich, teoreticianul orgasmului, este unul din continuatorii lui Freud care respinge existența pulsionilor fanatice, atribuie un caracter preponderent represiv culturii moderne și consideră că destructivitatea și violența aparțin exclusiv frustrărilor libidoului.

El consideră caracterul drept o formațiune defensivă, care rigidizează eul și care oferă protecție împotriva pericolelor interne și externe cu prețul blocării libidoului.

Energia sexuală devine captivă în musculatura individului, creând probleme la nivelul controlului reflexiv al corpului. De aceea, Reich nu a mai utilizat cura psihanalitică bazată pe limbaj verbal: trupul și dispozițiile sale au propriul limbaj expresiv, iar individul trebuie să se exprime somatic. (Și această perspectivă asupra sexualității a fost unul din punctele de plecare ale corporeismului, întrucât Reich considera că nu sufletul trebuie tratat, ci că e nevoie de programe de relaxare, masaj și disipare a tensiunii corporale.)

9. Herbert Marcuse a avut și el în vedere particulara represiune a pulsionilor erosului în societatea modernă, a cărei disciplină economică a muncii cere ca trupul să fie dezerotizat.

El a crezut că este nevoie de o resexualizare a corpului și de o revenire la sensul original al erotismului. Hedonismul, urmărirea senzualității, se opune represiunii și are valențe critice dacă se aliază cu adevărul. "Perversiunile" sunt critici comportamentale la adresa sexualității genitale promovate de disciplina corporală modernă, care este expresia Thanatos-ului la locul de muncă. Erosul eliberat este condiția relațiilor durabile și civilizate în societate. Soluția este eliberarea de munca alienantă și înlocuirea raționalității represive cu o raționalitate a gratificării.

La taclele cu... femeia de zăpadă

În volumul *La taclele cu Dumnezeu...*, recent publicat de Nicolae Băciut la editura mureșeană *Vatra veche*, ne întâmpină, printre multe altele cu tentă hieratică, poemul *Femeia de zăpadă*. Purtând un titlu colocvial și, în același timp, lipsit - în opinia poetului - de conotații peiorative, grupajul liric îmbie la meditație, la regăsirea de sine mediată de viziunea băciuțiană profundă, însă niciodată gravă.

Hic et nunc, N. Băciut devine, în chip simbolic și poate fără voie, Călăuza pe calea către Cel de Sus. Altfel spus, a vrut să fie singur întru divin, dar a ajuns repede la noi prin cuvântul cu valoare testamentară, la care se referă pe larg în prefața cărții, autentică *Predoslovie voroavă* contemporană, corelată cu spiritul blând-arhaic al textelor. După cum însuși explică, creațiile poetice surprind ecoul întâlnirii fulgurante cu Cel din Tării, astfel că "ele au chipul și asemănarea acelei clipe în care ai sentimentul că te desprinzi, că plutești într-un zbor îngeresc." Cu toate acestea, poetul nu a intenționat un tratat de teologie sau de angelologie, ci doar i-a încredințat asemenea unui Fiu Tatălui *tainele inimei*, cum zicea M. Kogălniceanu cu două veacuri în urmă și cum apare într-o notă plină de tâlc din finalul introducerii: "îi spun ceea ce mi se întâmplă, atunci când mi se-ntâmplă pe limba mea, fiindcă știu că El toate limbile le pricepe, iar neînțeleșurile mele sunt înțeleșuri pentru El".

Poetic și sintetic se revine asupra ideii în poemul sugestiv intitulat *Paralele inegale* pentru a se justifica opțiunea subordonării prin relația matematică de incluziune: "eu sunt doar silabă,/ când tu ești cuvânt." Este de întrevăzut că religiozitatea la N. Băciut ține de evocarea intimă a divinului, de simplitate, de tradiție și de ordine, nicidecum de un misticism forțat sau de precepte biblice aride. Pretutindeni scriitorul confirmă implicit sau explicit că spațiul sacru are rol securizant pentru a sa conștiință artistică, imposibil de conceput în absența unui comuniuni cu Dumnezeu. Tocmai pentru că este atât de impor-

tant ceasul îndumnezeirii, al salvării prin cuvânt, al sustragerii prin logosul poetic înalt de la tot ce înseamnă condiția umană mediocră, autorul alege să consenneze în mod programatic data la care s-a aprins înăuntrul său scânteia creatoare.

La Nicolae Băciut, în sens creștin, orgoliul personal este de la început exclus, așa că poemele sunt datate "nu din vanitate, ci din respect pentru locul și secunda scrierii".

Ca tematică a confesiunilor se impune - în virtutea principiului anterior - timpul, îndelung și nuanțat exersat, fie în forma anotimpurilor în succesiune mai degrabă emoțională decât cronologică, fie în varianta așteptării de esență reflexivă.

Că poeme precum *Toamnă, în trecere* și *Ascultă iarna* ilustrează pastelul psihologic tinde să devină axiomatic.

Sunt însă texte unde ecuația poetică are, pe lângă termenul temporal-religios și unul erotic, deloc neglijabil din perspectiva mizei băciuțiene de punere în acord a sinelui cu lumea și cu Divinitatea.

Reprezentativ pentru profesiunea de credință se dovedește poemul *Femeia de zăpadă*, datat 24 februarie 2015, unde se operează cu ambiguități de la titlu până la ultima strofă.

Dacă înaintea grupului nominal s-ar fi aflat o prepoziție, atunci confuzia semantică ar fi fost de la început eliminată. De pildă, prin prezența prepoziției *pentru*, poemul ar fi primit accentele unei dedicații, în

timp ce prepoziția *fără* ar fi adus mesajul într-o direcție elegiacă.

În jurul acestor speculații de sens se naște, de fapt, "știința exemplară a ambiguității, a intersectării planului afectiv cu cel al discursului", pe care Petru Poantă o dis-tinge ca notă particulară a scrisului băciuțian.

Firește că sintagma din titlu poate trăda prin imaginea feminină, glacială atât "senzualismul rece" al poetului pe care îl observă Iulian Boldea, cât și "remarcabila ingenio-zitate metaforică a autorului", semnalată de criticii Nicolae Manolescu și Ion Pop.

Aceasta din urmă apare aici ca expresie a unei suplimentări moderne, de gen pentru ceea ce copiii invariabil numesc *om de zăpadă*.

Cele trei strofe variabile ale poemului sunt, în esență, un monolog confesiv alunecând, pe alocuri, spre patetic prin interjecția "ah" din incipit și din final, ca și prin repetiția "cum ninge, cum mai ninge" cu valoare de superlativ absolut de superioritate.

Marcajelor gramaticale la revine rolul de a traduce șuvoiul de sentimente și, mai ales, intensitatea emoției unei așa-zise clipe de grație, de epifanie greu controlabilă din perspectivă umană.

În fond, cadrul hibernal apocaliptic funcționează ca un corelativ obiectiv, dacă recurgem la terminologia lui T.S.Eliot, întrucât dă măsura furtunii afective.

Anxios, poate prea tulburat de gândul că zăpada "era gata să mângroape", eul poetic se detensionează brusc, înțelegând că pericolul dispare, că "mai sus de gură/ zăpada nu mai putea urca."

Altfel spus, acalmia interioară se instalează grație pronoiei cerești, care lasă aprins focul rostirii chiar și printre nămeții amenințatori.

Albul zăpezii păleşte în fața albului imaculat al îngerului păzitor, pare să spună Nicolae Băciut. Deși Divinitatea acționează aici mediat, ea își păstrează forța și sensul de factor de bine, de ordine, de restabilire a echilibrului sufletesc în vreme de restriște!

Simțindu-se vegheată din văzduh, ființa corelează perfect emoția cu evenimentul prin intermediul logosului, după cum reiese din versurile celei de-a doua strofe: "Atunci am început/ să vorbesc/ cu cuvinte →

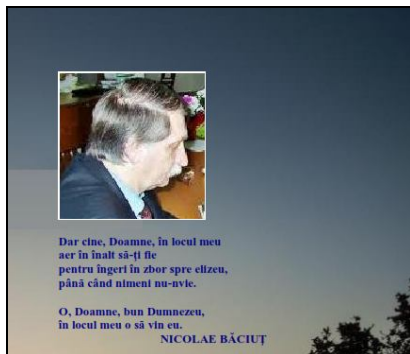
TEODORA – ALINA ROȘCA

de gheață,/ să vorbesc cu iarna,/ cu lupi și cu vânt,/ am început să vorbesc cu tine,/ cu silabe de pământ."

O dată în plus eul liric recunoaște că... stă la taclale cu *femeia de zăpadă*, incontestabil mesager divin, și că manifestă în fața ei un complex de inferioritate, provocat de neputința de a depăși pe cont propriu ispitele și mimetismele.

În ultima parte a textului, se fixează suprapunerea de imagini între angelitate și feminitate, favorizată de convenția cromatică a anotimpului și de cea a purității virginale: "Ah, îngerul meu, / cum ninge, cum mai ninge-/, atunci ai venit tu,/ femeia de zăpadă/ prin aerul care sclipea,/ ca Dumnezeu să ne vadă." La aceeași reprezentare asistăm în poemul *Potriviri*, scris în aprilie 2015, unde crochiul arată așa: "ești atât de albă,/ c-aș putea să-ți fiu iarnă. "Oare încearcă Nicolae Băciut o reiterare a donnei angelicate închipuite de romantici? Oare poemul se vrea un omagiu adus femeii în calitatea ei de protector, de agent de îngere, pentru a prelua chiar terminologia artistului? Cum era de așteptat în opera poetului, cuplul aspiră la nuntirea sacră, caută binecuvântarea cerească pentru adevărata împlinire spirituală. Nu voința proprie, cât cea divină se impune în toate planurile omenești, inclusiv în cele de ordin sentimental, pare să sugereze autorul.

Prin urmare, *Femeia de zăpadă* apare, la rândul ei, ca "o călătorie orfică printre lucrurile grave de semne", după cum inspirat descria criticul E. Simion opera poetică a lui Nicolae Băciut. Iată că îngerul păzitor, crăiasa din basmele nordice sau iubita ideală sunt tot atâtea posibile interpretări ale aceleiași ipostaze feminine, pe cât de rece ca înfățișare, pe atât de caldă ca atitudine.

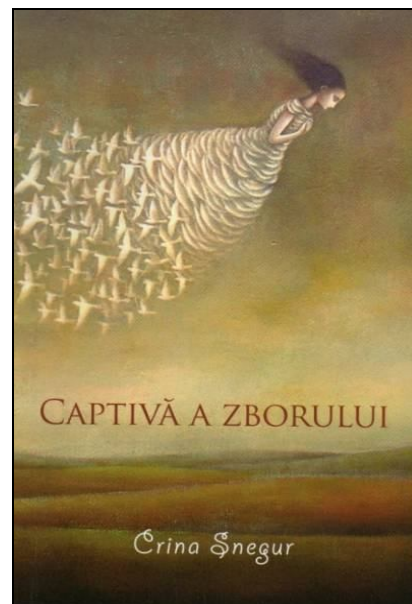
Cronica literară

Captivă a zborului

Captivă a zborului, (Tipografia Centrală Chișinău, 2015) la vârsta zborului, **Crina Snegur** (n. 19 septembrie 1997 în s. Cubolta, raionul Sângerei, Republica Moldova, sub numele de Crina Durughean) este prin forța și suculența poeziei sale, replica feminină a celui care scria în anii ieșirii din adolescență, în *Invocație nimănu* (1971), poezia *Sunt tânăr, Doamnă*, adică Mircea Dinescu. Și ea, ca și poetul fluierătorilor în biserică, inclusiv în „biserica”, „societății socialiste multilateral dezvoltate”, este obraznic de tânără și obraznic de talentată. Și aș mai adăuga, fără comparație, obraznic de frumoasă. (Acestea sunt complimente, la fel cum George Călinescu vorbea de *haimanaua sănătoasă*, complimentându-l astfel pe Eminescu, cel de la vârsta de 16 ani), dornică să ia viața în piept, după cum singură spune: *Vreau lupta cea cumplită! Vreau lupta cea măreață!// Călcăiul, în armură, lovește dur în cal./ Am făurit stindarde din albul meu voal/ Și-am plâns pe testamente. Te chem la luptă, viață!// Nu am decât o frunte și trupul meu de lut./ Iar tu, regină mândră, îmi pui pe urme leii.// În coame răzvrătite, în numele scânteii./ Să se aprindă focul, ca semn de început.// Curând vom trage sorții, nebunele idei/ Vor fi heralzi noștri și falși izbăvitori./ Vreau sângele să-ți curgă-n o mie de culori./ Să-ți albească părul pe muntele de chei// (Strigăt de luptă!).*

Crina Snegur poartă revolte dintre cele mai diferite. Una este de conștiință, privitoare la istoria nedreaptă pentru neamul său: *Popor ajuns la capătul puterii./ Voi cuteza să-ți scriu și-ți scriu plângând./ Că mai avem în spate-un legământ/ Întemnițat și astăzi în Siberii//... Trecutul încă n-a primit iertare/ Și-a fi Român mai doare! Ne mai doare (De ziua celor deportați).*

În aceste condiții era firesc să-l ia ca exemplu, în luptă și în dor și drag, pe Grigore Vieru: *Bădie Grig, e-atât de trist pământul/ De când împarți, cu Eminescu, cerul./ Ne mai veghează-înveșnicit cuvântul./ Dar ne e dor de ochii lui Vieru//* (poezia **Dor de Vieru**). Alta este revolta față de

sistem și față de cei care conduc și care nu răspund corespunzător ofertei sale de așteptări: *Decât să mă duc la școala voastră nebună,/ Mai bine fac o hartă a găurilor de pe lună./... (Adresare către cei mai mari).*

Este o *Luptă cu inerția*, invocată și de către tânărul Nicolae Labiș, pe alte coordonate și-ntr-o altă epocă. E o luptă pentru *Libertatea de a trage cu pușca*, sintagmă de care s-a făcut vinovat, printr-un volum de versuri, Geo Dumitrescu. Desigur, e vorba de pușca ce are gloanțele libertății, iar lupta este una pașnică, având numai armele condeiului.

Crina Snegur este și la vârsta să înțeleagă *...zidul nostru tainic, făuritor de rai/ La care se perindă iubire și minune..(Iubind).*

Este la vârsta iubirii și ea acceptă iubirea din postura femininului, care nu este neapărat una de victimă, deși recunoaște statutul de a fi aleasă, *din alte mii de prăzi.*

Iubirea sentimentală și carnală, față de cel ales, este principalul subiect și laitmotiv al cărții.

Dialogul ei cu iubitul sau cu iubirea în sine este unul ideal. Nu este o iubire apatică sau neparticipativă, ci este una efervescentă, în mari volute de înțelesuri.

Ea își creează propriile spații de iubire în care se aruncă cu de la sine voie. Și totuși aici sunt locuri temporare ale ei. Ea își demolează iubirile reale sau închipuite pentru a le reface, între niște granițe permeabile, deși recunoaște până la urmă, →

RĂZVAN DUCAN

Enorma Utopie a Marilor Deliruri.

Crina Snegur scrie în vers clasic, cu rime încrucișate și îmbrățișate, într-o beție de cuvinte, unde și muzicalitatea lor (eufonia) dau un farmec aparte poeziei.

Fantezia debordantă, capacitatea de a asocia și a combina elemente și idei, ce par neasociabile, în folosul ideilor proprii, fac ca versul ei să fie deosebit de atractiv. Sunt viziuni pline de nerv și inedit.

Cultura generală de bună calitate, unde mitologia este o constantă serioasă și suma lecturilor esențiale cu care și-a delectat adolescența sunt alte atuuri care se adună la calități literare, mai exact talentul creativ, cu care a fost înzestrată.

Am văzut la ea candoarea doctă a Anei Blandiana, dar și tușa precisă, chiar tăioasă, a regretatei Leonida Lari.

Desigur, sunt și influențe, precum cea din lirica lui Adrian Păunescu, pe care cu timpul, sper că le va înlătura sau le va resorbi în propria poezie, într-o fagocitoză literară de bun augur, pentru a-și crea propriul stil, mai puțin tributat influențelor și empatiei literare.

Premisele sunt mai mult decât favorabile, ba chiar sunt „săgețile vestirii” - cum ar fi spus același Mircea Dinescu - de naștere a unei poete puternice, chiar mari poete.

Arcadie Covaliov, în „Câteva precizări” de la începutul cărții, vorbește de fenomenul *Crina Snegur*, iar prefătorul cărții, academicianul poet Nicolae Dabija, vorbește de ea ca o poetă în sensul adevărat al cuvântului...cu metafore ce au iz de profeție, ca al crinului, al cărui nume îl poartă, cu sentimentul că se uită la poezie din interior, ca să o poată povesti și altora, ca și cum mai degradă ea se lasă visată de cuvinte.

Mai trebuie făcută precizarea că în anul 2013, deci la 16 ani, ea a debutat editorial cu volumul de versuri **Vals pe tăiș**, apărut la Tipografia Centrală Chișinău, carte care, de asemenea, a avut ecouri pozitive.

Pe Crina Snegur am cunoscut-o în vara anului 2016, la Universitatea Populară „Nicolae Iorga” din Vălenii de Munte, jud. Prahova, unde ad-hoc i s-a organizat o lansare de carte.

A venit, romantic, învelită în steagul tricolor românesc.

Așa am aflat că respiră românește prin toți porii.

Acolo am și văzut preaplinul ei de poezie.

Și tot acolo am aflat că a fost elevă a Liceului Teoretic „Pantelimon Halipa” din s. Cubolta, raionul Sângerei, Republica Moldova, actualmente fiind studentă în anul I a Universității „Al. I. Cuza” din Iași, Facultatea de Filologie, secția română-engleză.

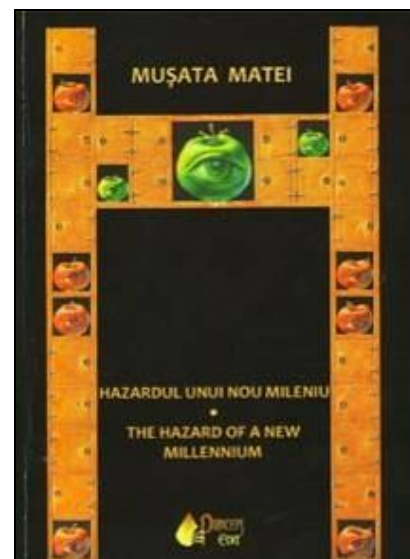
Eu, unul, nu pot decât să-mi exprim speranța că va găsi în România acel catalizator necesar care să-i ducă inspirația la un nivel superior și acei oameni care să-i lumineze cu bunătate calea.

Cartea prezintă conține 108 poezii, polisemantice și expresive, ieșite parcă dintr-un co(r)n al abundenței. Propun spre lectură poezia **Fiica lui Diogene**: *Am aprins o lampă. Să golii butoiul,/ Până mă întorc din căutări./ N-am avut izbândă și îmi pun altoiul/ La povara marii ezitări./ O arunc pe umăr. Să schimbăm povestea!/ Calul dăruit îl leg de-un pom./ Nu vă deranjează lacrimile-acestea?/ Fără supărare! „Căutam un om!”// Nu mai strângeți pumnii și-ncrunțați sprâncene!// Știu că vă e silă de povești./ Totuși sunt o fiică a lui Diogene/ Caut oameni, păsări. Prind tăceri sau pești.// Vă provoacă răsul lampă mea aprinsă?/ Încă vreți să credeți că e zi?/ Scrieți mitul stelei, care n-a fost stinsă,/ Eu mă duc să caut ce înseamnă - „a fi”.*

Și poezia **Mărturie**: *Voi încerca, în liniștea-nserării,/ Să dovedesc și eu cum voi putea,/ Că lacrima e chiar copilul mării/ Și marea-i, după lege, casa mea. // Vă rog să credeți, e-o nedumerire/ Că nu am solzi pe-această piele albă./ Că poate sunt plăcută la privire,/ Că am picioare și pământ sub talpă.// Mai cred și-acum că-a fost greșală mare/ Că ochii mei, predestinați tăcerii,/ Au fost lipiți de-o frunte oarecare/ Și văduviți de valurile mării.// Mi-i dor de casa mea dintotdeauna,/ Pe care n-am văzut-o niciodată./ Vă rog fierbinte să-mi luați minciuna/ Drept mărturie pur adevărată.// Confirmă-le și tu, bătrână mare, / Că ai un dor, în tine, ca o rană./ De fiica ta cumplit risipitoare// Ce-a plâns atât, încât te crede mamă.//*

Să reținem numele poetei Crina Snegur, un boboc de floare la butoniera poeziei de azi și, sper, o floare deschisă, în toată frumusețea ei, la butoniera poeziei de mâine.

Mușata Matei sau poezia metafizică a generației lirice laptopice

Mușata Matei e o tânără cu stea de noroc din Moldova noastră cea păzită de mâinile divine. Pe deasupra, Dumnezeu poeziei acaparând-o, i s-a ntâmpnat să scrie poezie de pe la zece ani, iar acum, studentă eminentă la Londra, să propună editurii ieșene *Princeps Edit* o carte de versuri deosebită. Se numește *Hazardul unui nou mileniu* și cuprinde doar 80 de pagini. Semn că tânăra poetă știe deja că esența se păstrează în sticle mici.

Traducătoare asiduă, în ultimii trei ani, din Robert Frost, Carl Sandburg, T.S. Eliot, Wallance Stevens, Ezra Pound, Auden sau Gregory Corso, dar și a unor poeți contemporani români în limba lui Shakespeare, între care Lucian Blaga și Nichita Stănescu, se înfățișează acum cu o excelentă carte de poeme, scrisă, ce-i drept, în timp, dar de o uimitoare unitate stilistică și o cuceritoare profunzime.

Mușata Matei e un observator lucid al fenomenelor social-politice ale planetei noastre, devenită prea strâmtă și prea rigidă. Iată-i cuvintele de rechizitoriu liric: „veacul trecut nu vrea să-și închidă ușile, / să tragă o-bloanele unui mileniu / în care evul mediu a murit și-a renăscut mereu/cu tot arsenalul de arme și panoplia de torturi,/ cu exorcizări moderne, inchiiziții subtile, deportări și omoruri, / cu ideologi semidocti și lideri siniștri →

DANIEL CORBU

// secolul apus / se ascunde printre texte / ca un vierme flămând în miezul mărului / din care Eva doar s-a-nfruptat, / susură printre cuvinte/ cu glasul fad al fanfaronilor / aburcați pe soclu, // trăncănește pe limba ascuțită / a exegeților lehuzi de atâtea istorii, /bolborosește în acordurile demențiale / ale hiturilor ce scot nopțile din minți.” (*Ars poetica*). Spune poeta: “sunt ca o statuie bătută de vânt/ în imperiul frigului, un prizonier al ghețurilor/ cu ochii cuprinși de orbire/ și buzele fără cuvânt.” (*Frig*). Realizând, fără doar și poate, că poetul e un inconfort și pentru sine, și pentru alții, Mușata Matei se-ntreabă în finalul poemului *Cogito*: “putea-voi vreodată să străbat / cu aripile gândurilor mele/ abisul fără capăt, // frământat/ al ființei - și fragile și rebele?” Fără a căuta cu orice preț forme noi, fără a avea pretenția de a fi poet postmodernist, klokotrist sau fracturist care scuipă canoanele, Mușata Matei se exprimă liric firesc, fără pastişe și falși ditirambi. Ea spune, de exemplu, într-un poem de mare liricitate și profunzime: „sunt ca o toamnă împietrită în cuvinte / ce nu pot exprima al ei decor,/ discern din fastul clipei un timp care ne minte/ și fețele lui Ianus în iureș rotitor -// spectacol vechi al lumii - și nou câteodată -/ când sunt schimbați actorii iar scenele rămân,/ fanfarele trușiei virtuților-și arată/ și libertatea ciungă își caută stăpân.”

Urmând unui Nichita Stănescu, prezent în casa sufletului său, ca și alți poeți români, de la Arghezi la Ion Barbu, de la Bacovia la Blaga, Mușata Matei tratează liric subiectul lui *a fi* – *ființă*, într-un superb înveliș al maturității: „primăvara târzie a dezvoltat/ urmele ascunse ale lucrurilor:/ sensul lui a fi fără a cunoaște/ iluminările destinului,/ nevăzutul luând chipul cotidianului,/ dragostea ca un refugiu din disperarea vieții,/ sângele pe drapelul galben al nisipului/ și pe flamura azurie a cerului migrator.” (*Urmele lucrurilor*).

Cum spuneam, Mușata Matei se simte ca poet într-un total inconformism social, universal. Spune poeta: „trecutul e un fum fără de formă/ prin care privirea distinge/ licăriri răzlețe, imagini decolorate // sunt parte a acestui prezent în derivă/ cu păsări ucise și apă moartă / dar existența

mea e predestinată/ la fel ca și a ta, a lui, a noastră” (*Existență*). Sau: “Din umbra felinarului / singurătatea zvâcnește ca un izvor înlănțuit” (*Pași în noapte*). Mai spune poeta: „nu se aude decât/ căderea fulgilor peste țiglele de aramă,/ peste golul mormintelor,/ peste cadavrul timpului apus/ în clipa când își striga deșertăciunea...” (*Imperiul fricii*). Sau: „pot învinge frica mea pentru această lume/ surzându-i copilului ce vede/ lumea printre lacrimi?” (*O altă lume*).

Basarabeanca Mușata Matei e unul dintre poeții de limbă română care promit enorm. Timpul va dovedi atât valabilitatea gustului nostru poetic din acest moment, cât și profunzimea lirică a poemelor ce vin. Deocamdată, acest text poate fi considerat planeta scrisă a unui poet adevărat.

Freemătul lumii

Volumul *Iarnă de-ale gurii*, semnat de Darie Ducan, apărut la Editura Vatra veche, în Colecția „Marea Unire – 100”, oglindește freemătul lumii în care ne aflăm astăzi, unde politicul joacă un rol aparte.

Poet al generației tinere, Darie Ducan a devenit la doar 19 ani membru al Uniunii Scriitorilor din România, a debutat în volum în anul 2003, iar de atunci a scris atât poezie cât și publicistică și teatru, conturându-și un drum al lui.

Versurile din cartea prezentată de noi sunt ca un semnal de alarmă pentru modul în care, pornind de la politicieni, lucrurile au luat o altă întorsătură în țara noastră, aici unde

„Nu i se întâmplă oricui să găsească aur pe străzi, loc de muncă, geniu/ Optimismul unora cântărește cât o palmă grea”. Până la urmă, poetul știe că și cei care au făcut ceva și cei care n-au făcut nimic vor avea același sfârșit tragic „Și cei care au însemnat ceva mor/ Și cei care n-au însemnat nimic mor/ Ideea e să nu pierdem timpul”. Vorba aceea, nu e totuna să mori în anonim sau să mori în ovații, lăsând în urma ta faptele și creațiile.

O poezie în care lebăda se plimbă prin întuneric așteptând lumina, iar „mielul de Paște e arhitectura învierii, acupunctura ei”. Scrisă în maniera modei de astăzi, poezia lui Darie Ducan are secvențele ei individuale, cine și-ar fi imaginat, la fel ca poetul, că poate ninge nu doar cu fulgi mari de nea ci și cu „glandele omului”. Dispariția intelectualilor este des pomenită în această carte, ca un zornăit la infinit, poetul fiind convins că „personajele de hârtie se vor opri înainte de creier puțin”, adică vor dispărea inclusiv poezii adevărate.

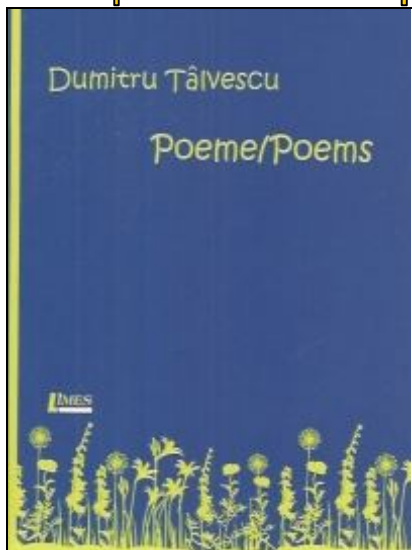
În poezia din volumul *Iarnă de-ale gurii*, Cel de Sus este privit dintr-o altă ipostază, aceea a prezenței divinității în orice lucru și în orice spațiu: „E adevărat că din fructele conflate a plecat Dumnezeu?/ M-a întrebat cineva. Încrederea a fost pusă/ Pulpa s-a dus să înoate în cer/ Zeama s-a scurs în pământul crăpat/ Pelița a rămas/ Să-l țină de vorbă pe Petru”.

Știindu-și menirea pe pământ, poetul este convins că nimeni nu se poate atinge de sacralitatea poeziei: „Nu au crezut în poezie, au minimalizat-o, i-au pus râie/ Căprească. Dar au murit ca pugoții duium”. Interesant textul *Bancomatele de lapte*, un prozopoeem care este, până la urmă, un omagiu adus țăranilor alungați din piețe „Să nu mai vândă nimic. Că au sticlele murdare. Că e laptele infectat”, încheiat cu versul bacovian „De la sate la oraș/ Au trimis țăranii – corbii”.

Din „Lumi tot mai mici/ Mai singure, rufoase”, Darie Ducan aduce spre noi un lucru pe care îl știam dar care în zicerea poetului capătă alte conotații: „Una iață trece/ Duioș trecea Anastasia ei de viață”. Șansa noastră este, până la urmă, salvarea prin cuvânt, ceea ce face și tânărul poet, ancorând faptele imediate în anotimpul veșniciei.

MENUȚ MAXIMINIAN

Oricând poate fi oricare anotimp

A fi încrezător întotdeauna pe bună dreptate în spectacolul vieții astfel filtrat pentru a deveni cât mai fin. Magia mai-puțin-cunoscutului se împacă bine cu imaginea firescului care există necondiționat, parcă ar mai conta dacă am vrea noi sau nu... Destinul se întâlnește cu emoția și deopotrivă cu avântul într-un mod miraculos ca într-o promenadă a sufletului ce nu are început sau sfârșit, doar atât că există pur și simplu. Nu degeaba, atât de vehement se face **Evadarea din mecanic**: „Angrenajul sufletului concentric pe inimă/ Pulsând, pistoanele dorinței/ Corodează învelișul sentimentelor/ Pe eșapament, fumul regretelor.” O concentrată exprimare a unei esențe care ar fi imposibil să nu ne preocupe la un moment dat dacă nu cumva tot timpul...

Pentru un cititor familiarizat în ultimii ani cu poezia lui **Dumitru Tâlvescu**, recenta sa scriere reunită în **Poeme/Poems**, îndrăznesc să afirm că este o realizare amplă, hotărâtă, demnă de efectul unei maturități literare fără echivoc. Iar faptul că se petrece în ediție bilingvă, îi dă frâu liber spre multiculturalism și, desigur, binemeritată universalitate.

Într-un excurs complex, aliniat ideatic și lexic cu exemplele nu foarte multe, de autenticitate, care mai răsar în spațiul tot mai larg și tot mai (destul de) confuz, acela din ziua de zi, poetul are curajul cert al nuanțării întâmplărilor așa cum sunt ele înălăuntrul ființei ca într-un sâmbure viu care încă nu a trecut prin fazele de reflexie și refracție inerente.

Cuvântul se poate uneori pleca înaintea contemplației dublată într-un sens de implicare, care petrecându-se în **Tăcere**: „Camarila gândurilor pune zăbrele la uși/ Plecărilor spre vis transcend lumina/ Bucuria împlinirilor se oprește./ Câmpurile de speranță adorm umbrele./ E un amalgam de doruri oprite./ Distanța dintre ele ocupă locul iluziilor./ Albastrul necernit în iubire sparge tiparele./ Realitatea contaminează regretele./ Prozaic și prea puțin poetic/ Transpare în ludic centrul vorbirii./ Șuvoaie, cuvintele neoprite-n paranteze/ Spre inimi mustind în speranță./ Limba vorbirii nu mai aduce șoapectele./ Noaptea așterne senină uitarea.”

Pare-se că se produce un ușor motric teluric pe undeva asociat unei tehnici de supraviețuire suprapusă peste o inevitabilă disoluție a concretului.

Izolare de acesta, voită/nevoită, fulguirea din areal în imaginar, unele piedici de așteptat, după care vine înțelesul cu proaspete forțe dar și reversul îndrăzelii puse pe seama unei averse al cărei înțeles nu trebuie neapărat căutat câtă vreme știm despre el că există și poate fi luat ca atare simplu, elegant, cu îngăduința pe care de atâtea ori o așăm pentru orice temă gata inoculată și aflată în păstrare pe marginea mirării absolut omenești.

Dar are loc brusc, imediat, revenirea în substanța primordială, unde lucrurile par mai ușor previzibile, fără salturi care să creeze acrofobii, doar percepții care se dau peste cap înspre perfectibil sau din contră, mai grele în complementaritate... „Cuvântul, nota adevărului/ sabotează gândurile cu sarcasm./ Ascunse înțelesuri dau iama./ Sensurile știute se schimbă./ Unde zboară culorile?/ Apusul ascuns după-albastru/ Galbenul priponit în toamnă./ Toate se-adapă din ceruri de piatră./ Umbră peste iluzii, soarele adoarme./ Căldura lui e calpă./ vidul e greu./ Întunericul își caută destinul./ Lumina speranței cade în bernă.” (**Întrebări tăcute**).

Cred că nu mai e cazul să mă refer la forța imaginii, care auto-definește scrierea în sine...

Voi încheia, deocamdată, această modestă prietenească și cât se poate de sinceră disertație, printr-o citare care îmi pare emblematică, pornind de la titlu și până în largul cuprinsului: **Dorință**: „Eu când văd versurile,

omule./ Vreau să înțeleg cât de adânc m-ai săpat în ele/ Ori dacă izvorul umbrei mele a scăpat./ Eu sunt aici într-un dincolo incert/ Așezat pe aceeași coamă a așteptării/ Cu zorile speranței de mână/ tăcând enigmatic din priviri/ Urmaș apusurilor în care visele pier/ Cine mai scoate din neant Lumina?/ Iubito, ochii tăi sunt atât de negri!”

Da, sensibilitate tâlcuită încât să întregască forme libere. Și măiestrie! Astfel este bine să fie. Din *dorință* și din permanent necesară intermitență în justificată subtilitate.

MARIAN DANIEL

PAZNIC LA ÎNGERII METAFOREI

Ștefan Vida Marinescu (poet, prozator, critic literar și eseist, membru al UR) a debutat cu volumul de versuri **Sala oglinzilor** (1984) în care cultivă, cu talent, o poezie tradiționalistă, cu note simboliste și chiar romantice, interferând cu un vitalism expresionist, cu un suflu neomodernist sau postmodernist (specifice creațiilor sale din cele zece volume de lirică publicate în perioada 1984 – 2014) și valorificând mituri, legende, într-o atmosferă feerică, de basm, și una eroică, istorică, având, totuși, ca temă centrală, creația și creatorul.

O poezie (*Fecioarele-jertfe*) din acest volum (al cărui titlu semnifică faptul că „sala” de „oglinzi” este echivalentul universului poetic, al lumii zămislite de imaginația, sensibilitatea și talentul creatorului, iar reflexia oglinzilor este creația) deschide ultimele două antologii ale poetului teleormănean.

Prima este **Semne particulare. Necesare primejdii**, publicată la Editura Blumenthal din București →

NICOLAE DINA

(2011), cea de-a doua, *Gravitația pleoapei*, apărută, la Editura Tipo Moldova Iași, în colecția OPERA OMNIA (2014).

Antologiile cuprind poezii scrise în peste treizeci de ani de trudă în slujba metaforei, preluând pe cele mai valoroase din întreaga sa lirică, majoritatea revelând acel poet retras în propriul *tour d'ivoire*, din cauza societății dezorientate, suferind de o boală endemică și provocând un adevărat *mal du siècle*, din cauza căruia meditează solitar la rolul artei și rostul creatorului văzut ca „flacără și har” (*Toată vina*), capabil să renunțe „liber și ușor/la nopți și zile” dacă, „suveran/pe minte, mână”, zămislește „versul de vis”.

Așadar, tema comună celor două antologii o reprezintă *menirea artei și a artistului*, în speță *a poeziei și a poetului*.

Văzuți, metaforic, ca niște „călăreți falnici”, creatorii se jertfesc în numele artei, iar rodul strădaniei lor, „părul fecioarelor” care „ardea [...] ca focul curat” și cântecul lor devin artă, răsplătă a jertfirii liniștii, a „nopților albe”, iar poeziile sunt „altare de salbe”, metaforă a sacrificiului pentru creație.

Într-o altă *sală a oglinzilor*, poetul caută „fruntea luminii”, deci „cunoașterea” blagiană, cercetându-și propriul eu („ocean întors spre mine”), plin de cuvinte, stivindu-le „într-o paradă fosforescentă/a sintaxei normale”, pentru a crea, în luptă cu *Gravitația pleoapei*, acestea năvălind în sufletul său („ne-au năvălit vorbele”). Prin vers („ne poezim fără-n-cetare”) va reuși să alunge tristețea („trupul de plumb/al memoriei/melanholia”).

Ca și la Nichita Stănescu, inspirația și poezia se împletesc în timp ce poetul le așteaptă cu nerăbdare, iar mintea sa zămislește „povestea descoperită-n gând”, odată cu „lacrima cea arsă”. Creatorul își roagă îngerul, simbol al sacralului, să-l ajute în căutarea versului („trag din cuvinte arcul, o punte peste cale”), găsit „printre rame și chenare” și va realiza o *Compoziție*, pentru ca în *Expediția plănuită* „pentru-un vis nezorit” să găsească „tot albastrul din elipsa Cuvânt”.

Intenția eșuează („iară eu, vânătorul, mă am mult rătăcit”), dar poetul perseverează („memoria, Parcă, o nălucă-i prin mine”),

invocând acea divinitate a sortii să-i aducă inspirația când „prin pleoape poemul ispășea în impact”.

Același proces de analiză lucidă („Privindu-mă adânc cu ochiul minții”) este reluat prin valorificarea mitului lui Narcis (*Narcis, străinul din oglinzi*), unul demitizat („un Narcis prea-lumesc”), adică un „străin, printre oglinzi”, datorită mediului ostil de care eul liric fuge ca un prinț zburător cu Pegasul („cu bidiviul prin poveste”).

În câteva inedite, din ciclul *Reverențe*, Poetul „e-n toate”, când, „pe sine se-nalță”, supunând spațiul și timpul, pentru că el „e-un arc sau o flacără-n zbor”, depășind piedicile ca un „Orfeu petrecut deseori prin infern”. Propria chemare îl va ajuta să acceadă spre *Zarea rostirii*, iar cântecul îl va lumina, va fi „rodu-i întreg dăruit pe pământ”.

Un al doilea poem (*Semn*) este dedicat lui Nichita Stănescu, „un astru./care doar rost ne-a dăruit, și semn” și ne-a dat „drept la visare”, folosind, în lipsa cuvintelor, *necuvinte*, iar din acestea „a întrupat/ o magna-sacra risipire” de idei și sentimente („iar Cartea-i poartă, increat/geneză și eden, iubire”).

O adevărată *ars poetica* este *Chipul luminii* în care poetul invocă muza, văzând-o ca pe o zeiță a poeziilor, stăpâna dorită („Stăpână mi te-aș proclama-n altar,/Ofrandă-ți fi voi”). Poetul îi va strânge „harurile” și, prin „altoiri de stele”, își va împlini menirea, devenind „un Narcis prealumesc” (*Narcis, străinul din oglinzi*) și descoperind sensul vieții în manifestările naturii, în realitatea din jur.

Iubirea este privită pesimist, nefericirea cuplului destrămat apărând din cauza realităților („Ne despărteam adese de veșminte/Pierzându-ne fatal printre cuvinte”).

Cei doi își făuresc planuri optimiste (*Discurs de recepție*), zadarnice însă, deoarece „zboru-i blestem: cu un poet și-o Divă” (*Erată la dragoste*).

Dar iubirea rămâne eternă, lumina aducând fericirea (*senzualitate*). Ludicul și umorul postmoderniste apar în *Într-o veselie*, când tânăra („darling”), ca o „mâță blândă”, își apără onoarea de „blondă fină virgină”, iar „golanca” veselă promite „sărutări” în „economia asta/de piață”.

Realitatea cotidiană apare în poezii cu ecou caragialian și al bal-

canismului barbian, dar în stil personal, prezentând „burgul prost”, unde „uitarea, hădă, târcoale dă la tot” (*Fără aer*), vulgaritatea, ignoranța și imoralitatea fiind la ele acasă, căci, într-un amestec de „fum, ardei iute și miros de cheflii/bragagii, panglicari și destulă duhoare”, apar „țigani trupeși cu cobze[...], hamali, lăutari[...], aurari, fete mari, cu papuci și avere” (*Veac revoluț/balcanică I*).

Viața de toate zilele surprinde mediul școlar cu „note, absențe, respectabile teze” (*peste poduri*), cel casnic cu „murături în cămări, hilare chenzine”, mass-media cu „știri și anunțuri în rostiri trompetiste”, social cu „taxe, absurde, obeze” (*Echinocțiu*), într-un secol în care, acum, viața este „ca-n telenovele/roză e, că e doar una” (*Încheiere de conturi/cu veacul XX*), fost (și) cel al comunismului adus cu „șenilele înroșite”, regim văzut ca o „sistemă proletară/far-da-tă ca o cocotă în roșu violent”, aidoma cu „masca hădă a svastici” (*Decembrie, primăvara*).

Toată țara se află în degringoladă morală („Formula și voga./desfrâul total,/moralia, tocma./și izul mortal”), ca „rod” al imposturii guvernanților, de toate culorile politice („Cu dreptul, cu stângul/avântul total /minciuna, cuvântul/sfârșitul de bal”), ce o vor duce la „global faliment” (*Ars transitoria*).

Limbaajul artistic, de la cel popular la cel neologic, de la cel uzual la argou și jargon, precum și gama diversificată de orientări estetice cultivate de Ștefan Vida Marinescu, de la tradiționalism până la postmodernism, revelează un iubitor al metaforei capabil să utilizeze întreaga bogăție semantică a limbii în combinații *sui-generis*, un cunoscător desăvârșit al tehnicii poetice.

Mănăstirile din gânduri

Născut din perpetua oscilație a gândului și sufletului între iubire și creație, volumul ne poartă prin anotimpuri și aduce-naște-ne icoane spre a" trezi Ierusalimul" în fiecare dintre noi.

Pornind dintr-o primăvară trăită intens, vizual și senzorial, poeta se face martor atent al prefacerii cât să picteze în alte culori pe pânza fiecărei zile. Și dacă pământul își împlinește menirea hrânind "firul de iarbă ce vrea să apară", cerul, pe care-și odihnește adesea privirea, e surprins în zori, "cu nori portocalii" sau se prefăce noaptea în corolă, sloboadă ploaia resimțită ca mântuire de păcate - "mărturisirile neîncepute se spală în apele ploilor mute". Când ploaia naște "versul rece" și-i bate în ferestre, așteptarea se face val care erodează, iar din tăcerea celui iubit se naște dorul.

Alteori, poeta sălășluiește într-o inimă trezită la primăvară și înregistrează toate semnele acesteia. E spațiul perfect care "trezește poezia din amuțire" și își asumă acest adăpost pe care îl personalizează sumar "îmi aprind jumătăți de silabă" deoa-rece, mărturisește ea, e destul pentru ca "în noi cuvintele să se răsfîre". Când dorurile nu picură-n cuvinte, închistarea se vrea clamată "rămân în trupul pietrei", neputința e trăită dureros și impune privațiuni - "mă voi înfometa cu trandafiri", "îmi rătăcește somnul". Insomnia brodează taftaua nopților care-i oferă "adăpost primă-varatic" iar hârtia" pustnică" resimte acut absența versului.

Primăvara, căreia îi atribuie unele trăiri umane progresive - răbdare-dururi, tristețe-durere, se preschim-bă-n fecioara care zămislește. Alteori se prefăce-n închisoare (*Prizonier în primăvara mea*) și-atunci poeta propune o evadare, ca din realitate, ca din imperiul vorbelor sau ca din sine- "să mă scoți din minți". Sau dă naște-re la frământări în context erotic- "Ce-a fost întâi, iubirea sau cuvântul?" Iubirea generatoare de artă o conduce pe calea rodnică de la "cuvânt" spre "cântări".

În *Mă dor din tine zorii diminea-ța* durerea și lumina îi pornesc din celălalt ca dintr-un suflet geamăn și conștientizează că în doi rezidă forța de a produce schimbarea în plan terestru- "să-mpădurim călătorii"- și în plan astral- "s-aprindem stele".

Pe *Timp de fluturi*, unde versul "coboară ciobanii" ancorează în cad-rul mioritic percepțiile, sufletul îi însoțește iarași privirea în pendularea dintre terestru și celest, poeta găsește resurse să se ridice din jarul care o mistuie, dar o purifică și îi permite înălțarea.

Vara ce-și petrece căldura în vor-be se lasă simțită sub "sfârtecări de soare", în mirosul aromitor de zmeur-ră coaptă, cu marea" rânjind în talpă" și "pescăruși vineții" care "țipă de dor", dar tihna capătă nuanțe de regret - "n-am adunat măcar un bob de linte, / din arșița cuvintelor căzute-n gol."

Când *Cerul se-neacă în lacrimi*, poeta vede" fluturi cu aripi de maci pe destine", dublă metaforă închizând în sine efemeritatea. Același senti-ment de iminență a sfârșirii și sfâr-șitului se lasă ghicit în *Când voi fi* nor unde eul poetic se anticipează întru- pare în cer- "nor", "fum", "împletită cu bucăți de stea".

Apoi, toamna "cade dureros", "păsările-n șoapta ni se duc", preface "frunzele-n cioburi", "îndeasă zănatîc sfârșitul", așează" nerostiri la geam încremenite", înalță spre cer miros de tămâie.

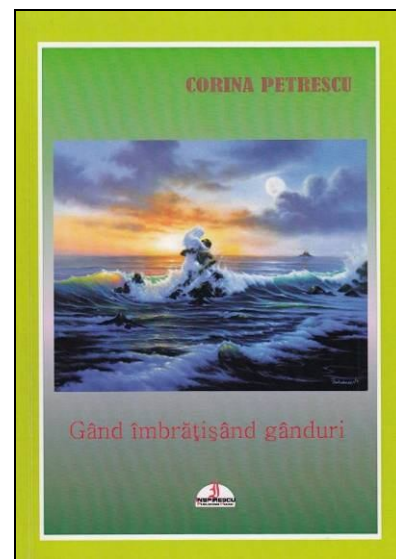
Abia când "a-mpietrit și ultima frunză", poeta face loc "poveștii din zăpadă". Din "ceruri pline de cuvânt", iarna vine cu "ninsori plâpânde" sau "a simfonie", înflorește castanii și cireșii "printre vise". Cum ninge "până la cer să ajungă", iarna "ascunde în zăpadă florile iubirii" și "copacii care tremură în noi". În anotimpul hibernal, doar iubirea

"sădește lumină" și "topește" efe-merul existențial. Într-un timp în care, "fără regină" și fără șanse, "pământul joacă șah cu iarna", în care "Iisus se naște-n gândul cel mai sfânt" și "speranța coboară pe hornuri cu aromă de scorțișoară", poeta resimte descompunerea "în suflete binare" a copacilor "descreierați" și tânjește "crud" după primăvară, animată de speranța renașterii ciclice.

"Răchită" la izvor de vers emi-nescian, sfințită de seva sorbită cu folos, poeta Tatiana S. Munteanu ne conduce în "mă-năstirile-i din gânduri" și trezește, în același timp, în noi jind de propria zidire.

Prof. IULIA HOTNOG

GÂND ÎMBRĂȚIȘÂND GÂNDURI

Noua carte de literatură lirică *Gând îmbrățișând gânduri*, Editura "Inspirescu", Satu Mare, 2016, 106 pagini, semnată de scriitoarea Corina Petrescu, adună peste 60 de poeme, cele mai multe ample, stufoase, dense, fără constrângeri prozodice, pe o tematică cu o tonalitate de sarabandă preclasică, năvalnică, de nestăpânit și ușor pătimașă, cu note de tristeți și nostalgii, provocate de tensiuni sufletești, de-o pudică intimitate, în prag de impas sentimental.

Volumul se deschide cu un po-em-semnal, cu valoarea și semnifi-cația unui motto-avertisment, pentru o gamă variată de fixații emoționale de-a lungul discursului liric, cu strofe de câte două versuri, în prozodie clasică și cu rimă împerecheată, →

DUMITRU ANGHEL

în ritualica tonală a folclorului mara-mureșean, din care răzbat ecouri din vocea cu incantații de legendă a unui solist al locului, îmbrăcat în cel mai vechi costum popular din Europa, cu clopul lui cu tot, și pe canonul, ușor ironic și persiflant, al epitafurilor vesele de pe crucile Cimitirului de la Săpânța: "Să ne bucurăm de plâns / Până moartea nu ne-a-nvins / ... / Până floarea este floare / Și nu este-nmormântare / ... / Până cântecul e cânt / Nu prohod lângă mormânt" (*Alternative*, p. 9), în ritmul cantabil al unui tropar din "Psaltirea în versuri" a Mitropolitului-poet Dosoftei.

Un poem ca o "uvertură", în tonuri de gri sufletească pentru structura intim-tematică a întregului volum, cu stări provocate, probabil, de întâmplări nefericite, de momente cruciale de tot felul și de toate nuanțele ori capriciile unei existențe tulburată deseori de spaime pasagere, în ciuda tonusului optimist, molipsitor și vivace al profesoarei de franțuzește Cornelia Bălan-Pop, alias Corina Petrescu, poeta: "Să ne bucurăm de noapte / Până nu înseamnă moarte, / ... / Cât poștașul nu ne lasă / Și ne mai găsește-acasă" (Op. cit.).

Atât de gravă, de patetică și de profundă este dilematica și surprinzătoare cauzalitate a împrejurărilor care i-au provocat starea emoțională, încât și forma de exprimare poetică s-a pliat pe amplitudinea cauzelor: "O mamă a plecat, a mea! / Cum poți să lași să plece / O mamă? / Nu o legi cu lanțuri, cu pietre, cu foc / De tine? / ... / Mama nu a luat nimic cu ea și totuși, / Nu mi-a lăsat nimic, nici glasul, nici mersul / Nici cuvintele-i dragi / Nici zâmbetul ei sfios" (*Neuitare*, p. 11).

Pentru poeta Corina Petrescu, orice fapt de viață, fericit sau trist, entuziast sau dezarmant, se transformă în dilematică și nostalgică neșansă, indiferent de împrejurare sau moment, devastatoare sau benefic: "Slujitorii acestei existențe se joacă adesea / De-a viața, la modul cel mai serios / ... / Lasă copilul din tine să fie / Duminica ta în fiecare zi" (*Copilul din ploaie*, p. 13), ori "Îmi lipsește o aripă și știu că / Nu am cum s-o mai găsesc vreodată" (*Îmi lipsește o aripă*, p. 14).

Există în poezia doamnei Corina Petrescu un complex al liniștii și echilibrului; funcționează permanent un flux al neîmplinirilor de tot felul,

direcționate spre "indigestii sufletești" derutante, năucitoare: "A venit o iarnă târzie de tot / Și mi-a împletit cu-vintele, luându-mi cu palmele ei, / Disperarea de a pierde" (*O stea în fulgii de nea*, p. 17), ca un tip de disperare fără motiv, fără justificare, chiar fără obiect, dar echilibrul se produce într-o alternanță de capricioasă "terapie sufletească", pentru că poeta, altfel un om puternic, tonic și vivace, chiar știe ce să facă cu toată ființa sa vitală: "Aici, undeva, într-o stea plină de iarnă, / Întunericul meu se topește în fulgii de nea" (Op. cit.). Explicația, una dintre altele posibile, se găsește și în preferința tematică pentru anotimpul rece al Iernii, cu tot cortegiul său de cauzalități ale disconfortului sufletească, deși poeta... "înfrigurată!?", s-a născut în anotimpul speranței, primăvara, când natura se trezește la viață, după "coma indusă" de ciclul firesc al parcursului cosmic al Terrei în jurul Soarelui.

În consecință, motivul Iernii își face loc și în poezia de dragoste: "Pe zăpadă, ciorile sunt parcă mai negre...", dar într-un poem lung, lung, ca mai toate din acest volum, registrul liric are altă tonalitate, pentru că iubirea este izbândă fericirii, iar poezia erotică este ușor declamativă, pusă în spectacol, plesnind de sănătate și de zbor spre lume și fericire: "Viața mea fără tine este așa, precum fântâna fără apă, / Precum pădurea fără niciun copac înfrunzit / ... / Ca seara de Crăciun fără betea și brăduț, / Fără cadouri..." (*Viața mea fără tine*, p. 19).

Și, cu valoarea unui Intermezzo, un respiro în adagio, o prozodie de contrast, atipică pentru formula consacrată a poetei Corina Petrescu, câteva poeme scurtissime, în maniera haiku-japonez, ca un click de echilibru și tampon sentimental în momentele sale de maximă tensiune: "Un pui căzut din cuib / Muște

Mihai Miron Cârstea

grămadă - / Moarte" (*Tragedie*, p. 21) sau "Cerule albastru - / Dar pământurilor / Îmbrățișare a soarelui" (*Prinos*, p. 45).

Nu putea lipsi, desigur, poezia de inspirație religioasă, procesată cu naturalitatea, naivitatea și curățenia unei rugăciuni spusă de un copil înainte de culcare, cu același farmec și pioșenie sacră, pe care am descoperit-o și în lirica poetului Traian Vasilcău din Republica Moldova, care semnează *Prefața* volumului *Gând îmbrățișând gânduri*: "Lasă-mi, Doamne, gând bun / Să pot alege ceea ce este bine de / Ceea ce este păcat! / În genunchi și în cuvinte îți cer / Să-mi dai lumină curată în suflet și în ochi" (*Rugăciunea de azi*, p. 38).

Dileme existențiale de-o acuitate fără limite bântuie sufletul poetei, într-o devălmășie de gânduri din care nu răsar decât mereu alte nedumeriri, în cavalcada unei conștiințe potolită doar de melodică preclasică din "Clavecinul bine temperat" de I.S. Bach: "În casă în inima ta, în trupul tău / Dincolo de Dumnezeu îl cauți pe Dumnezeu / ... / Angoasele existențiale sunt puse la congelator pentru / Aceeași unitate de timp și tu / Aștepti cu ardoare / Revărsarea mirifică a vieții..." (*Trebuie*, p. 40).

Poeta pare că s-ar afla într-o derivă sufletească fără orizont, deși induce o senzație stranie de... "parcă o caută cu lumânarea!": "Gândul meu vagabondează în căutarea / Semnelor de primăvară, dar / Niciun ghiocel, nicio magnolie, nimic..." (*Dimineată în iarnă*, p. 43). De fapt, o permanentă stare de neliniște, de frământări sufletești fără adresă, unele; risipite cu generozitate spre tot felul de orizonturi intime, părinți, prieteni, iubiri totale, iubiri pierdute, altele; acoperite semantic de un fascinant și intraductibil cuvânt: DOR, etimolog de limbă română fără sinonimie, care să egaleze profunzimea dragostei: "Deja îmi este dor de el, de mine, de... mine, de el... / Mi-e dor, da, mi-e dor!" (*Mi-e dor*, p. 47).

O poezie de dragoste de un idilic... ușor demodat, dar de-o curățenie angelică, ca din vremurile bune, calde și calme ale unor Alecsandri ori Coșbuc, cu o decență care o protejează pe Corina Petrescu de tentațiile poeziei licențioase, ca să nu-i spun pornografică, de ultimă generație: "Privesc, / Te privesc, / Privim și admirăm același drum / →

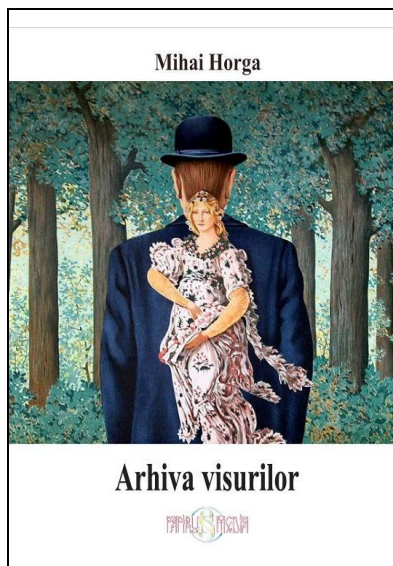
Un explorator al stărilor de conștiință

Spirit incandescent, afirmând o tinerețe debordantă, cu o prezență permanentă și activă în viața Cetății, Mihai Horga nu ar putea lipsi dintr-o eventuală istorie a vieții culturale din Roman, cuprins fiind în fluxul ideatic al rostirii prin vers. Poet al faptului cotidian, Mihai Horga trece cu ușurință de la teme elegiace la explozii de lumină, în peisaje bucolice, abordând deopotrivă atât pastelul, cât și poezia cu tâlc moralizator, ilustrată altădată de Anton Pann. Universul poeziei lui Mihai Horga este creștin, adăugând prin asta căutarea obsedantă a desăvârșirii prin Cuvânt. O abia perceptibilă melancolie stăruie în legănarea versurilor clădite clasic, cu ritm măsurat, sugerând construcții poetice solide, făcute să înfrunte timpul: *Aburul ceții se înalță pe culmi/ Prin frunze, las urme-n pădurea de ulmi/Aripile gândului zboară spre zări/Ochii-mi arunc peste vagi depărtări/ Palmele mângâie pline de dor/Pielea asprită a copacilor/Tulpina le-o îmbrățișez și-un fior/De vitalitate mă-mbată ușor...* (**Pădurea**)

Iscusit în a așeza culoarea în tabloul amplu al toamnei, Mihai Horga se dovedește a fi un subtil observator al generozității anotimpului atât de des invocat de poeți: *Se varsă podgoria-n crămă.../Butoaie cu guri însetate/Se-mbată din nou, că e toamnă/Bând mustul pe nerăsuflăte!/ Cuprins de a doagelor haină/Fierbând - mustul trece în vin/În beci, în firdi de taină/Ulcica la vrană o țin...* (**Vinul**)

Gând îmbrățișând...

→Tragem în piept același miros de brad, / Același miros de bine" (*Vis pentru mâine*, p. 54). Dar și versuri fulminante despre condiția umană și precaritatea unui existențialism între alternativa sortii înscrisă în codurile Creației Divine și puterea limitată a omului de a-și hotărî singur destinul, într-un superlativ relativ din gramatica apocalipsei: "Cel mai greu, / Cel mai terifiant, / Cel mai greu de suportat, / Cel mai distrugător, / Cel mai zguduitor, / Cel mai oribil / ... /

Sau, în altă poezie, revine la temă, îmbogățind-o cu noi elemente: *Gutui pufoase, gălbioare./Cu zâmbete dulci - acrișoare./La geamuri și-au găsit parcare/S-au strâns recolte bogate/Stau în hambare, îndesate/Și dat-am grijile la spate /La crămă, strugurii buboși/Grei de păcate dulci, zemoși./Zdrobiți, se lasă-n teascuri storși/Iar mustul, cumințit în vin/Lăsat de-un Creator Divin,/Ne-o îndulci al vieții chin...* (**Toamna**)

În poezia citadină, Mihai Horga este un minuțios reporter al momentului, rostogolind în cascadă metafore, atent la detaliile care fac deliciul lecturii. Din apariția - care ar fi putut rămâne banală - a unei tinere la "capătul de zebură" poetul face un adevărat spectacol cu reverberații în starea de conștiință, supunând-o la un examen exigent pe cea care i se pare "inconștientă", "Fragilă, sperioasă ca un pui", tentantă", "periculoasă", "cu mers tineresc", "cum iarba-nțeapă neaua cu săgeți": Mi-

ai apărut la capătul de zebură/ Inconștientă-cât ești de superbă/ Fragilă, sperioasă ca un pui/ Mitraliind cu tocurile-cui/Asfaltul, ce s-așterne la picioare/Umbră și rușinat de-a ta splendoare/Ce i s-arată ca un paradis/Privind în sus, secretul interzis/Corabie cu pânzele în vânt" (**La semafor**)

Asupra existenței noastre, a rostului dăinuirii, poetul pune întrebări fundamentale, insistând aproape obsesiv, amintind prin ceea ce scrie de poemul *Unde sunt cei care nu mai sunt?* de Nichifor Crainic: *Unde se duc? e un mister.../Noi credem că se duc în cer/Îi pomenim din când în când/Ne mai trimit un sfat, un gând,/Când ne e greu, când ne e dor,/Vin doar în lumea viselor/Dar mult nu stau...până în zori./Ca fumul se topesc în nori...* (**Cei care pleacă**)

În poezia de dragoste, Mihai Horga aplează la o serie de imagini metafore, unele proaspete și inedite, transmițând subtil, la nivelul sugesției, deplinătatea de a fi în iubire, reușind să emoționeze: *Sunt încordat ca arcul/Arcul sprâncenelor tale/Frumoase portale/Minunat desenate/Monumentale bolți/Arcade pe ochi dezinvolți/Ah! ochii-ochii tăi.../ Ferește în vâpăi/Zăbrelite, păzite,/De perdeaua genelor/Pe ochii ce îi ador.* (**Mărturisire**)

În **Arhiva visurilor**, Mihai Horga este un explorator al stărilor de conștiință, dând haina versului meșteșugit trăirilor înalte, în încercarea - de multe ori reușită - de a fixa clipa ideală, dăruind-o astfel Veșniciei. Considerăm că ne aflăm în fața unui poet complex de la care așteptăm îndreptățite evoluții viitoare.

AL. MIHĂILĂ

Lucru" (*Teroare existențială*, p. 70), o poezie declamativă, protestatară, fără mesaj și fără vinovați, dar intuită ca o cumplită nedreptate: "Vedem lucruri ce o să ni se întâmple și nouă, / Pe zi ce trece, mai tulburătoare, / Mai înfricoșătoare" (*Viața ca un Auschwitz*, p. 57).

Și, peste toată această "cavalcadă de gânduri" învăluite într-o viață... "cu bune și cu rele", între patos și speranțe fără contur, cele mai multe, ultimul poem, *Misterioase umbre* (p. 79-80), rezolvă toate dilemele unei existențe prin soluția unică și salva-

Mihai Miron Cârstea

toare: "Doar / Un prietenos și / Atât de frumos / Curcubeu / Peste toate umbrele din lume" (Op. cit., p. 80).

ȘOPTITELE POVEȘTI-AVERTISMENT ALE LUI NICOLAE DAN FRUNTELATĂ

„Vă spun, prieteni ai mei, eu nu scriu eseuri despre istorie, eu vă povestesc întâmplări trăite de oameni pe care i-am cunoscut.” Într-adevăr, noul roman (cu îngăduință, încercând o clasificare didactică) al lui Nicolae Dan Frunteletă (*O dată-n veac patria moare*, Ed. Semne, Buc., 2016, 224 p.), apărut într-un moment, pentru autor, aniversar, adică în preajma împlinirii a șapte decenii de viață, nu este o colecție de eseuri, nici una de memorii, nici de povestiri, nici măcar de *zvâcromane* (cum fusese, în 2015, *Lambretta*).

Această carte de amurg, eterogenă și greu încadrabilă unei specii, e un dureros semnal de alarmă al unui om care a văzut și a auzit multe în drumul lui prin viață și căruia nu i-a mai rămas decât „să vă spun să fiți atenți, să fiți cu grijă și cu jale (...), că v-ați putea trezi într-o dimineată și n-ați mai ști de unde sunteți, cine sunteți...”

E o carte despre patria – Mamă a Balcanilor – „mică și tristă”, „mică, pentru că așa a fost considerată de strategii lumii”, „mică, pentru că numai într-o țară mică poți să-ți trimiți **comisarii** (...) să jefuiască (...) și să trimită totul peste hotarele bunului-simț mondial”, tristă „pentru că a fost, este și, din păcate, va fi singură”. Despre patria așezată „în calea tuturor răutăților istoriei, de parcă Dumnezeu ar fi vrut să ne pună la încercare mereu”, patrie al cărei gust e cel al „zădărniciiei, al înfrângerii ori de câte ori mai marii lumii te scuipe în față, te umilesc”.

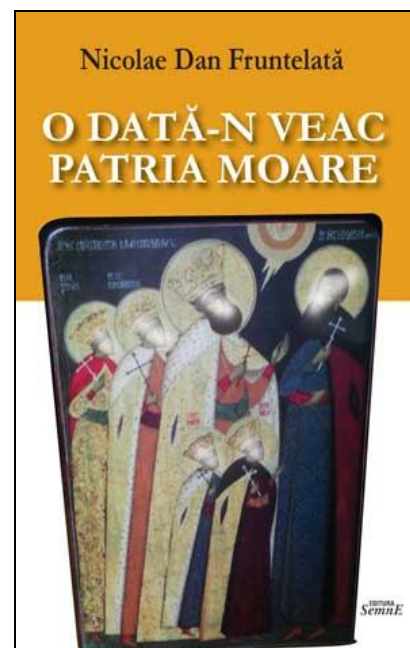
E o carte despre Patria „ca o câmpie în care n-ai voie să strigi, doar să șoptești, pentru că vântul face totul, el duce vestea și povestea despre noi și dincolo de viața noastră și de moartea noastră”.

Asta și face NDF și în acest nou volum – *șoptește* povești cu speranța că ele vor fi răspândite de vânt, căci, așa cum știe el din (des)cântecul de demult al bunicii, „trupul de lut / oasele din piatră / ochii din mare / frumusețile din soare / dragostele din vânt / vântul de la Duhul Sfânt”.

Întâmplările șoptite în acest volum au fost trăite de oameni reali, rude ori cunoscuți – așa se încheagă povestea mai lungă a bunicii Constandina ori aceea mai scurtă a tatălui lui Ovidiu Iuliu Moldovan, notarul împușcat de „jândarii unguri și lăsat acolo, împreună cu ceilalți «valahi puturoși»”, să ia aminte și istoria și fiul de cinci ani adus de un vecin ungur „să-și mai vadă o dată tatăl”, povestea mai amplă a bunicului Nicu Popescu, agent sanitar care a parcurs, sub gloanțe, „Drumul Crucii poporului român”, povestea tatei, a „mânzel nebun”, învățătorul mehedintean trimis în Basarabia, la Mihăileanca, unde „a păzit cu pistolul verbele limbii române”, participant în Marele Război, rănit, dar și persecutat apoi, „anchetat, bătut, acuzat că ar fi ucis patrioți sovietici”, povestea spusă în treacăt a eruditul Radu Mihăescu, fost coleg de facultate, partizan anti-comunist din grupul care-l executase pe Lazăr de la Rusca, ori chiar povestea cu atât mai cutremurătoare, cu cât e nespusă, doar deslușită din tăcerea domnului Schwartz, gazda din tinerețe, care „știa undeva, în adâncul lui, că n-are voie să povestească nimic”, ori a finului Buga, ambii veniți din Siberia, dintr-un „exil mai greu decât moartea fizică”...

Întăia „carte”, din cele trei câte compun noua scriere a lui NDF, o are protagonistă pe *Cocoana*, „fata grecului”, Constandina Armâna, bunica, o adevărată Gaia a neamului, născută la Dăsnăuția, dar aducând, „prin nu știu ce vrajă, cu ea toate cuvintele lor bătrâni, din dunga Moscopolei și de la Grădigne de Istria”, care „spunea cântece de acolo”, povestea despre „bora, vântul din peninsula, despre Valea Arsei, Valarsa, dar și despre târgurile din Corcea”, despre „păzările unde se aduceau *bucuvala*, pâinea duminică în apă și unt, *târhanalele*, plăcintele cu jumări, brânza albă în putini mici cu zer”, dar mai ales despre neamurile ei – „povești de sânge din lumea Balcanilor nebuni”.

În universul din povestea bunicii, Gebeleizis – „zeul unic trac, stă înainte de Iisus și-și judecă veacul și vecia”, Dunărea e „o pernă a somnului nostru de peste două mii de ani”, „fiecare om este regele și împăratul lumii lui, al familiei lui”, o lume a geților „mândri și fără teamă

de moarte”, având conștiința apartenenței la o civilizație ce se întindea „de la tăblițele scrise în limba dacilor (prima scriere a lumii) până la religia luminoasă a lui Zalmoxis ce pregătea creștinismul”.

În opoziție cu acest univers de demult, „lumea nouă”, îmbolnăvită „de torpoarea balcanică”, nu mai are acest sentiment al apartenenței și al mândriei de neam, căci „nu mai avem rădăcini, că ne-am dezvoltat ca niște plante aeriene, dependente doar de vânt și de ploi străine”...

Povestea Constandinei este o lecție concentrată de istorie națională, plastic sugerată de metafora cămiloror. Istoria poporului român e spusă în termeni de rechizitoriu: au venit turcii, rușii, austrieții, nemții, „a venit oricine a avut drum pe aici”, „ne-au «civilizat» întru civilizația lor de bandiți mondiali”, așa că „am învățat să trăim *la mijloc de rău și bine*”, „am crezut că trădarea e mai rentabilă decât dragostea de țară”, unii au murit, alții s-au „turcit, rusit ori nemțit”, francezii au aruncat și ei „o nadă spre noi, am înghițit-o și pe aceea”, „grecii și-au făcut negoțul, revoluțiile și academiile la noi”, „ne-am scufundat în spiritul balcanic al muzicii de petrecere și de jale, ne-am scăldat fericiți în mahalalele ciorbei de burtă și mititeilor, am învățat să facem politică parșivă”. Cuza, care, „în naivitatea lui”, a încercat să facă o Românie modernă, dar a păcătuit „mortal, într-o Românie în care →

RODICA LĂZĂRESCU

adulterul și curvășăria erau la ele acasă”, a fost gonit din țară, „au inventat un domn străin, un ofițer prusac coate-goale care s-a dovedit însă un om «politically correct»”, „ne-a făurit Independența”, după care „a început să funcționeze cea mai tragică metaforă a istoriei românești: *Soarta lui Ioan Vodă cel Cumplit*”. (Domnitorul luat prizonier de turci, legat de patru cămile, care, biciuite, au rupt-o la fugă, fiecare în altă direcție, sfâșiind trupul răzvrătitului vodă român.)

Patria a murit de mai multe ori, „patria mică, Principatele Unite, a murit imediat după naștere”, sfârșecă de cele patru cămile, adică „interesele germane ale noului rege”, „cele franceze aduse de consilieri și militari”, „cele rusești care n-au renunțat niciodată la gurile ispititoare ale Dunării”, „plus cămila românească, eterna cămilă a setei de avere și de putere”.

Cel dintâi semn de moarte al patriei mari a fost prima conflagrație mondială, după ce, la Mărășești, „am produs din nou un mit”, mitul „regimentului alb” care a dat peste cap mașinăria de război a nemților. „Probabil singura Înviere a neamului românesc” a fost Unirea de la 1918, când s-a înfăptuit „o parte din România Mare”, căci adevărata Românie Mare este cea „dintre Bug, Silezia, Moravia, Peninsula Istria, Adriatica”.

Apoi a venit cea de-a doua conflagrație, după care „Marii Baniți mondiali” au cedat România lui Stalin, în schimbul Greciei, consilierii sovietici au fost trimiși „să ne supravegheze viața, respirația și, mai ales, distrugerea ființei românești”, „elita românească a plecat în pușcării, Bărăganul și Aiudul au înghițit o istorie culturală, socială, militară sub ochii blânzi ai Aliaților occidentali pe care i-a durut în cur încă de pe vremea când fiii lui Brâncoveanu erau decapitați la Stambul”. Patria „murea ca un câine legat în lanț și ucis”.

Partea aceasta de istorie – războiul al doilea, mișcarea legionară, campania de dincolo de Prut, postbelica luptă de clasă „lumină ce trece prin negura deasă”, înființarea „gheaceurilor”, jaful mascat sub forma datoriei de război față de marele vecin de la răsărit („ne-au luat grâul și noi le-am dat petrolul”), deportările în Bărăgan, apoi la „canal”, consilierii sovietici – constituie substanța celei de-a doua

„cărți” – cea în care protagonist este Mânzul nebun.

Cartea a treia („Crucea Sfântului Nicolae”) – în aparență, cea mai amalgamată din economia scrierii lui NDF – adună tot niște povești, căci povestirile îi „tropăie prin memorie”, narațiuni șoptite pe tonalități diferite – lirice, ironice, tragice, nostalgice. Câteva „călătorii” – una imaginară, prin țară, altele – reîntoarceri în timp, în anii copilăriei și ai studenției (perioada în care „s-a trăit frumos și s-a învățat carte”, când la Casa Studenților director era Dan Spătaru, la „Trocadero” era zece lei friptura mare, un sfert de pâine și un pahar de vin, când ființau restaurantele mandatarilor și cluburile studențești erau pline, perioada de afirmare a mândriei naționale în acea vară a lui 1968, echilibru stricat apoi de cutremurul din 1977, după care a început declinul); povestea lui Demostică, gângavul satului, sudor, absolvent apoi de „Ștefan Gheorghiu”, ajuns după *marea schimbare*, absolvent de Drept la particulară, intrat în politică, în fine, cantonat la liberali, avocat și profesor universitar, mare lider, „european cu vocație, mai are un pic și va ajunge președintele românilor”; povestea lui Sandu Morândău, „amantul de duminică”, pedepsit cu o moarte năprasnică de trei consăteni. Li se adaugă și un adevărat poem în proză – „Grădina luminoasă” –, grădina din Dăsnăuția copilăriei unde fiecare copac are un corespondent uman – cireșul de mai e bunicul, cei doi caiși rari sunt părinții, firul de vișin e sora dispărută după doar câteva luni de viață, părul parfumat e bunica, doar despre migdal nu se știe

Mihai Marin Cârstea

nici cine este, nici dacă s-a uscat sau a fost tăiat, deși cititorul ghicește corespondentul copacului dispărut după plecarea naratorului de acasă; un zvâcroman, un fel de cronică a satului copilăriei („El Zorab, comandant de pionieri”), apoi un „Jurnal de cord” ce notează gândurile, trăirile diaristului în perioada imediat premergătoare intervenției pe cord deschis.

Pentru a-i desluși unitatea, cartea a treia ar trebui citită de la coadă. Este, într-un fel, această parte finală un fel de iute panoramă a vieții, așa cum se zice despre cei aflați într-un mare pericol că-și re trăiesc trecutul într-o fracțiune de secundă. Pericolul ce-l pândeste pe narator este boala severă, pe care urmează să o înfrunte printr-o operație dificilă, iar tot volumul se dovedește a fi un fel de intrare într-o „biserică a amintirii”: „trec prin somnul tristului scrib toți ai lui, închiși în turnul acestei cărți de amurg...” Povestășul („domn al memoriei”) și-a împlinit datoria, a spus povestea, iar vântul „de la Duhul Sfânt” urmează a face restul.

Ultimul gând al volumului se duce către „o Patrie care nu va mai exista nicăieri”. Despre această iminentă posibilitate avertizează, în fond, NDF.

Pentru primele două părți, *șoptite* cu năduf pe dinafară, dar disperat strigate pe dinăuntru, alert narate, lirice și dramatice totodată, încărcate de fapte și de oameni adevărați, dar și de sugestive metafore, mustind de iubire de țară, tragic semnal (tardiv?) de alarmă, „O dată-n veac patria moare” ar trebui să ia locul, în școli, manualelor alternative de istorie, betege, șchioape și oarbe. Utopică idee – veți zice, de acord, dar cu o lectură a acestei cărți, eventual cu creionul în mână, tot românul ar trebui să fie dator...

O carte despre copilărie, tinerețe și mai ales prietenie

În 2013, a apărut la editura Polirom volumul *Jocul celor o sută de frunze și alte povestiri*, semnat de prozatorul Varujan Vosganian.

Volumul în limba română însumează șase povestiri: „La judecata de Apoi a statuiilor”, „Iacob, fiul lui Zevedei”, „Când lumea era întreagă”, „Legătura de leuștean”, „Dincolo de lumea de dincolo” și „Jocul celor o sută de frunze”.

Proza cea mai amplă din volum, (pp.291-440), **Jocul celor o sută de frunze***** a apărut recent, drept roman, în germană, cu sprijinul financiar al TRADUKI.

Volumul îndeplinește de fapt condițiile de a fi catalogat drept roman, atât ca întindere, cât mai ales prin conținut.

Este vorba despre patru prieteni, Jenică, Maca, Tili și Luca, care în copilărie se jucau jocul celor o sută de frunze, apoi merg toți patru împreună la politehnică și studiază construcția de mașini, după care lucrează în biroul unei fabrici, la secția tehnico-energetică, până când s-au închis porțile acesteia, precum la toate fabricile constructoare de mașini din oraș, de altfel.

Ei au rămas doar trei, fiindcă Luca, care vroia să treacă Dunărea înot dincolo, este împușcat pe malul românesc. O zi și o noapte au fost ei atunci reținuți la miliție.

Jenică lucra acum într-o loterie și, fapt ciudat, își sfătuia clienții să nu joace.

Șomer fiind, Maca făcea zgmot cu motocicletă lui, revoltându-i pe locatarii pașnici ai blocurilor din împrejurimi, iar Tili, cel care dădea nume păpușilor confectionate de un meșter păpușar, e cel care, profitând de faptul că accesul la actele Securității este acum liber, merge să se informeze cu privire la Luca. La început este refuzat, pe motiv că nu este rudă cu Luca, apoi i se dă dosarul de treizeci de pagini cu actele, dar nu are dreptul să noteze nimic, cineva stă permanent lângă el, supraveghindu-l.

Din acte află că Luca fusese urmărit și turnat la Securitate de către milițianul cartierului.

Cei trei îl răzbună pe Luca, îm-

pingându-l sub tren pe bătrânul milițian, acum pensionar.

Până la urmă și Jenică, supranumit Cosinus, fiindcă era cel mai bun la matematică, se sinucide, tăindu-și venele, după ce a rupt, fără noroc, toate lozurile existente în prăvălie.

Peste tot domnește deruta, nesiguranta. Apar o serie de probleme de actualitate în carte: oamenii, nemulțumiți de câștigul de acasă, pleacă la lucru în Spania, o tânără se oferă fără menajamente, pentru bani, bătrânilor, elevii adună bani pentru profesori, mutarea oamenilor de la case la blocuri s-a dovedit o catastrofă, șomajul este la ordinea zilei etc.

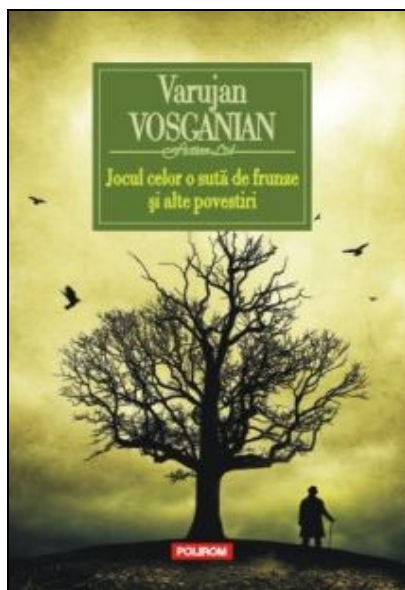
Este vorba despre o carte care stă sub semnul tristeții, cauzată de lipsa de perspectivă. Ai impresia că autorul face elogiu unei lumi revolute.

Discuțiile aproape interminabile își au farmecul și mai ales tâlcul lor. „Oamenii fără noroc folosesc mai puține cuvinte abstracte”(p.73), crede Jenică.

În economia cărții sunt incluse și două povești cu tâlc, „Povestea trenului argintiu privit dinăuntru”(pp.56-62) și „Povestea despre moartea care are vârsta ei și vine când e chemată”(pp. 121-128), în care un pictor ciudat picta oamenii nu așa cum sunt ei acum ci așa cum vor arăta ei în clipa morții.

S-a spus despre această carte că amintește de Borges (G.Gheorghiușor). Nouă ni se pare mai degrabă înrudită cu romanul „Inima animal” de Herta Müller.

În ambele cărți, evenimentele nu sunt redată cronologic, ci secvențial,

deci modern.

În ambele este vorba de câte patru prieteni, toți cu studii superioare (la Herta Müller trei băieți și o fată). Dacă aceia lucrau toți patru, că așa era în comunism – asta, bineînțeles, până când și-au depus actele de plecare definitivă din țară, că pe urmă s-a schimbat foaia – la Vosganian unul e șomer. Maca, fusese dat afară de la pizzeria la care lucra fiindcă era bărbos și pletos și clienții care comandau pizza acasă se temeau de el când le-o aducea. Tocmai se termină perioada în care pimea bani de șomaj și nu mai are nici măcar de țigări...

Turnătoria e la ordinea zilei și într-o carte și în cealaltă.

Și într-o carte și în cealaltă mor doi dintre ei. La Herta Müller moare Georg, cel care reușise să plece primul, fiind găsit pe asfaltul străzii unui cămin de tranziție din Frankfurt, sus fiind fereastra deschisă și Kurt, care rămâne ultimul în țară, după ce și-a depus actele, fiind găsit acasă, spânzurat cu o funie. La Varujan Vosganian moare Luca, împușcat, potrivit mărturiei unui țăran din zonă găsit de prieteni, și nu căzând și rupându-și gâtul cum apărea în acte, precum și Jenică, care își taie venele.

La Herta Müller relatarea se face la persoana întâi, la Varujan Vosganian la persoana a treia. În timp ce la Herta Müller se întâmplă totul înainte de decembrie 1989, la Varujan Vosganian e prinsă și perioada, tot tristă, tot lipsită de perspectivă, de după această dată istorică.

Cartea lui Vosganian despre copilărie, tinerețe și mai ales prietenie ni se pare un perfect scenariu pentru un film de succes.

MIRCEA M. POP

***Varujan Vosganian: **Das Spiel der hundert Blätter**. Roman. Aus dem Rumänischen von Ernest Wichner, Paul Zsonay Verlag, Wien, 2016, 223 p.

Din experimente ficționale

O carte mică în dimensiuni, asta vedem la început, și de-abia la final ne vom mira de câte au încăput în ea, de cât de mult ne-a cerut și ne-a oferit.

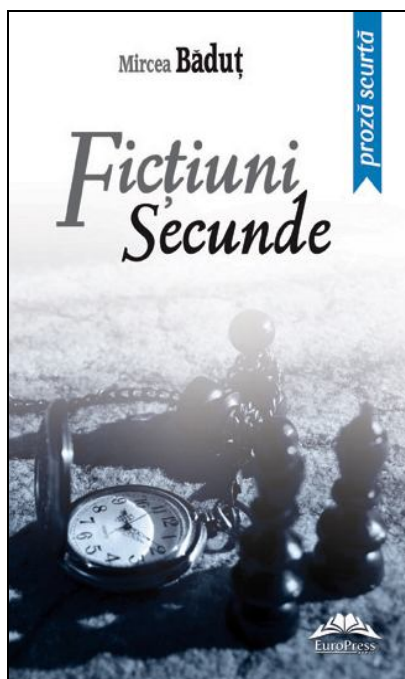
Prefața, scurtă și probabil rezultată dintr-o compilație de idei ale celor implicați în editare, ne previne referitor la conținutul cărții: pare a fi o colecție "best-of" din prozele beletristice ale autorului. Tot aici aflăm despre existența în cuprins a ceva neașteptat: o serie de reinterpretări speculative de mituri și legende populare (mitul biblic al întoarcerii fiului risipitor, și respectiv baladele românești "Mănăstirea Argeșului" și "Miorița").

Și chiar cu acestea voi începe mica mea recenzie asupra "Ficțiunilor secunde".

Sunt patru astfel de "mise-en-prose" (cum le numește și editorul în prolog) și sunt destul de consistente. (Apropo de aspectul minion al cărțiței: nu vă așteptați la ceva scurt! acestea sunt mai degrabă nuvele.) Prima îl are în obiectiv (și în titlu) pe Meșterul Manole, a doua (și cea mai lungă) ne vorbește într-un mod original despre "întoarcerea fratelui risipitor", a treia revine la legenda Mănăstirii Argeșului însă dedicându-se Anei, iar a patra (și ultima proză în cuprins) este "Mioara mică". Printre aceste reinterpretări găsim presărate și celelalte proze, cu adevărat ficționale și de lungimi mai reduse.

Reinterpretările sunt deosebite, dar nu se ajunge ușor la ele.

Scriitura lor ușor arhaizată – care ne îngreunează un picuț lectura parcă nu atât pentru a da veridicitate textului, cât pentru a ne câștiga în imersia necesară trăirii –, precum și diseminarea dozajului dramatic, cer cititorului o anumită dispoziție (deschidere, relaxare, descărțenare), și doar astfel lectura îl va răsplăti pe măsură, ori chiar mai mult decât s-ar aștepta. Textele pleacă de la poveștile știute (mituri, legende, balade) și le respectă epic surprinzător de mult (decepcionându-l eventual pe cititorul de SF, care s-ar aștepta la transcenderi mai radicale), așa încât – la prima vedere – putem spune că

termenul "reinterpretare", folosit în adnotările cărți, ar putea fi înlocuit cu "reconstituire".

Însă pe traseul lecturii – deși ne-am relaxat datorită contextului epic familiar – tot trebuie să fim atenți, pentru că apar mici devieri, provocând deopotrivă cerebral și emoțional. Pentru că poveștile sunt și nu sunt cele știute; aspectul ajunge să depindă și de sensibilitatea cititorului, care – dacă acceptă experimentul propus – se va trezi părtaş la finețuri dramatice cu intensități nemăitruite. (Un paradox, nu-i așa?)

Cu excepția acestor reinterpretări (care au în comun multe aspecte literare), celelalte proze din cuprinsul cărții nu seamă între ele nici stilistic și nici ca abordare, accentuând ideea de experimente literare (încât putem specula că autorul fie are o fibră neliniștită, fie încă nu a ajuns la un stil propriu de cursă lungă).

În prefață, am fost avertizați atât asupra diversității motivelor cât și asupra abaterilor de la schema clasică a dozajului dramatic, cea cu punctul culminant înspre final. Tot prefața ne spune că aici SF-ul pare a fi mai degrabă pretext decât obiectiv, aspect pe care îl putem eventual confirma după parcurgerea cărții (și care s-ar putea să ne dezamăgească pe alocuri dacă suntem prea condiționați de SF). Altfel, asumându-ne acestea, ne vom bucura pe îndelete de umanitatea textelor.

Deci, în afara celor patru reinterpretări de mituri / legende, în

cuprinsul cărții mai sunt 12 proze ficționale, și fiecare ne va provoca altfel: unele prin ideile speculative ("Între noi, inteligenții"), altele prin ineditul viziunii ("Un basm, contorsionat"), unele prin mesajul umanist ("Singurul meridian", "Firul de șansă", "Ziua lor"), altele prin delicatețe ("Ca un fum de pipă"), unele prin stilul literar aparte ("Instinct", "Exercițiu de ciclicitate"), altele prin emoția trăirii ("Cataliză canicula").

Probabil că cititorul cu experiență în lecturile SF va găsi că temele de aici nu îi încrețesc suficient sinapsele, dar am fost cumva avertizați din start că nu aceasta ar fi misiunea cărții de față.

Avem aici o colecție eclectică, atât din perspectiva temelor/ideilor cât și din privința tratării stilistice. Conținutul ideatic furnizează cititorului o împletire deosebită de stimuli pentru minte și pentru inimă.

Și în privința scriiturii avem o paletă largă: deși uneori lectura este mai puțin facilă, alteori, datorită fluenței cu o muzicalitate andante, aceasta îl conduce pe cititor pe căi aproape onirice. (Mărturisesc, uneori a trebuit să recitesc câte-o frază, pentru că, vrăjită de susurul cuvintelor, pierdusem din vedere detalii necesare.)

Aș mai avea multe de spus despre experiența mea de cititor la întâlnirea acestei colecții de experimente, dar, până la urmă, fiecare trebuie să facem propriile descoperiri asupra lumii, fie aceasta reală sau fictivă. Așa că încerc să închei aici.

Dacă cititorul reușește să se desprindă de încordarea cotidiană și se lasă absorbit de aceste lecturi, ele îl vor răsplăti, ducându-l departe "atât la propriu cât și la figurat".

Și pentru că aici "propriul" este de fapt un alt figurat, călătorindu-ne în timpul-spațiul poveștilor dar și în miezul acelor trăiri, putem spune că avem două straturi de figurat, de fictiv: cel al narațiunii deosebite și cel al emoțiilor induse.

Aceasta ar fi interpretarea mea supra titlului cărții (deși ultimele rânduri din postfață par a mă contrazice).

IULIA ANA STUPARU

"Ficțiuni secunde", Mircea Băduț, Editura EuroPress București, 2016

Breadly, iubitul meu

Volumul **Breadly, iubitul meu** se naște dintr-o criză existențială, a confruntării cu o nouă vârstă, cu începutul „restului vieții” noastre, criză extrem de benefică pentru Adrian Costache. În acest sens, în apele oglinzii în care eul empiric își scrutează chipul, se încheagă imaginea lui Antonio, profesor aflat la sfârșitul carierei, căruia lumea în care trăiește i se pare tot mai străină și care nu mai stabilește cu studenții contactul ce dădea înainte sens activității sale. Retras din activitate, Antonio descoperă că are, deodată, prea mult timp, care însă nu părea să fie al lui, și se deschide spre exterior: *“Descoperea acum oarecum fascinat – o blândă fascinație – lumea, iar lumea, elaborată până atunci doar undeva înăuntru, ascunsă multă vreme în interiorul lui, ieșea parcă abia acum la suprafață !... Surprinzătoare și mai puțin monotonă decât înainte...”* (**Disparația lui Antonio**)

O transformare trăiește și Pascal, scriitorul. El începe să țină la oameni, la modelele personajelor sale. Resimte ca pe un handicap faptul că nu se mai poate detașa, că devine incapabil să se obiectiveze: *“Îl surprindea un soi de tristețe ieftină, mediocră, pentru că începuse să țină la ei... Poate doar fiindcă abia acum descoperise că el era ca ei!... Crezuse multă vreme că putea fi altfel, că era altfel!... Acum senzația aceasta dispăruse... Era și el asemenea lor și îl cuprinsese duioșia simțind astfel... Recunoștea în fiecare de acolo un fel de „El”... Nu mai avea destulă forță de a se uita pe sine... De a se anula, de a mai avea vaga speranță că, în cazul lui, se va face o excepție !... N-avea să se facă nicio excepție !... Vorba lui Saroyan... era și el din aceeași plămadă !...”* (**Pascal, scriitor...**)

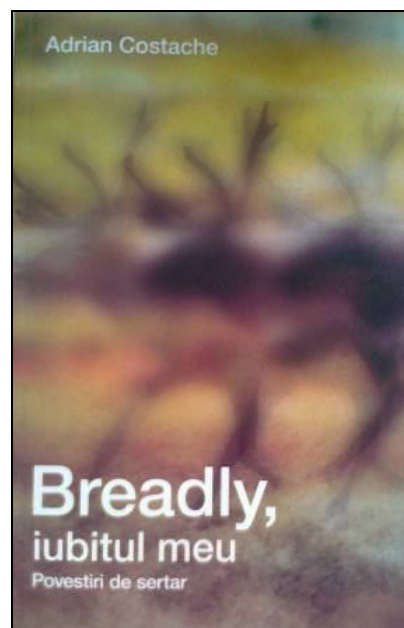
(...) Dar narațiunile trăiesc prin ele însele, surprinzând cu sensibilitate, cu delicată, dar acută pătrundere psihologică fragmente de viață, deschizând spre realitate ferestre luminate de o profundă intuiție a sensurilor. În proza care dă titlul volumului, cunoștințele lui Candi cred că ea a avut în tinerețe o legătură cu prietenul pe care îl prezintă cu cuvintele: *“Breadly e iubitul meu!”* despre care *“Toată lumea, inclusiv soțul lui Candi și soția celui numit*

Breadly, după un personaj al lui Salinger, sunt convinși de această iubire de tinerețe. Însă numai Candi și Breadly știu că, pentru ei, mereu fusese prea târziu”.

Povestirea **Anunțul** este o distopie. Într-un stat care decide să retragă orice sprijin material persoanelor trecute de 85 de ani, celor care împlinesc această vârstă li se trimite certificatul de deces, ei încetând a mai exista, din perspectiva societății. Personajul principal, muzicianul cu nume kafkian, Iosif P., află de la radio că se împlinește un an de la moartea lui. Apăsarea unei lumi noi, distopice, asupra sufletelor sensibile o simte și fata de douăzeci și doi de ani care se sinucide, inexplicabil, lăsând în urmă un bilet cu textul *“Nu mai suport zgomotul! Și mi-e frig ca-n noiembrie!”*. Oboseala de a trăi îl contaminează și pe reporterul ce investighează moartea fetei și care, în final, începe să aibă aceeași senzație ciudată de frig în plină vară (**Mi-e cam frig...**).

Deși autonome, povestirile tind să se coaguleze după identitatea naratorului și în funcție de revenirea unor personaje. În cele trei povestiri cu Edi, narator este Andi, un băiețel de nouă ani, ce relatează, plin de candoare, întâmplări cu el și cu bunicul său, Edi, cel dotat cu un al șaselea simț, *“acela de fi lângă mine când am nevoie de el”*. În plimbările lor la munte, bunicul și nepotul povestesc ceea ce văd, prilej de ingenue, dar profunde observații din partea copilului, care spune, de pildă, despre doi bătrâni care sedeau mai mereu afară pe banca de lemn, în fața casei că [...] *“așteptau să moară, rostind ultimele cuvinte șoptit, ca și cum Edi n-ar fi trebuit să le audă”*. Emoția creată de aceste povestiri se naște dintr-un gest (de exemplu, un sărut fugar, neobservat de alții, prin care bunicul își individualizează nepotul, intuindu-i posibila gelozie) sau din puterea de sugestie a unei simple relatări: *“Iar când am mers acolo din nou, peste câțiva ani, am fost singuri, doar cu tati...”*.

Alt factor coagulant al prozelor, laitmotiv al construcției epice și metaforă obsedantă, e **motivul Celuilalt**, care se insinuează enigmatic, cu sugestii de fantastic, sau se interpune brutal între membrii unui cuplu ori între un personaj și existența lui de până atunci. În **Pădurea de zadă**, umbra lui întunecă o idilă: *“- Am*

auzit că cineva din Udrești te place!... Și că are motocicletă! spuse el deodată. Fata nu-și întoarse chipul spre el, așa cum poate s-ar fi așteptat. Și nici nu tresări. Nici nu-i răspunse în vreun fel...”

În altă povestire, **Sărutul**, pe plajă, Cora, o femeie sensibilizată de primele semne ale bătrâneții, suferă agresiunea verbală a unui mitocan, ce reprezintă o lume nouă, tot mai greu de evitat și în care ea nu se mai regăsește. O vindecă sărutul tandru al soțului ei de-o viață și lumina amurgului, *“supremul medicament al oamenilor”*. În altă parte, Tania respinge avansurile unui colaborator al soțului ei (**O femeie pentru un singur bărbat**), în vreme ce în narațiunea **O scrisoare către Pascal**, Celălalt, care aici poartă numele de Leo, este un reprezentant al noii generații, vulgară și lipsită de sensibilitate, în ochii naratorului matur.

Proza **Orașul cel Mare** transpune motivul Celuilalt într-o distopie. Doi soți evadează dintr-un oraș unde sunt prizonieri oamenii liberi, nonconformiști, purtătorii de aripi. Prețul salvării (în cele din urmă refuzate) pare să fie cedarea femeii în fața unui bărbat, compromisul.

Mai încolo, În **Povestea lui Pascal**, naratorul însuși se află în ipostaza, incertă, a **Celuilalt**, în raport cu un cuplu. Adolescent, Pascal îl vizitează, în **Casa de dincolo**, fosta casă a bunicilor lui, pe domnul Drăguță, un proscris din motive politice, de a căru soție, Leonora, este îndrăgostit, fără să aibă curajul să i-o →

GHEORGHE LĂZĂRESCU

mărturisească. Revenit în sat după douăzeci de ani, Pascal îl vizitează pe domnul Drăguță, rămas singur. Cuvintele acestuia sau gândurile lui Pascal însuși încearcă să umple golul temporal cu imaginara împlinire a fantasmelor tânărului: *“Spusese ceva despre ce se întâmplase cu Leonora. Ceva straniu, cum că ea plecase de acasă cu mine, fugiserăm amândoi într-o țară străină, și apoi că ea murise... Sau că plecase fără mine într-o țară străină și mă căutase un timp și mă găsisese și o vreme trăiserăm împreună! Și că după aceea murise!”* Imperceptibil, narațiunea se deplasează în fantastic, fiindcă amintirea o reîntrupează pe Leonora, iar domnul Drăguță dispăre și el, semn că nu mai aparținea realității.

Aripa fantasticului atinge tulburător și proza **Stăpânul cerului**. Într-o vacanță pe țărmul Mediteranei, o femeie citește pe o bancă de pe faleză, în timp ce soțul ei înnoată. În fiecare zi se așază lângă ea un bărbat ciudat, care fixează cu privirea lui albastră avioanele ce decolează de pe aeroportul din apropiere. Într-o zi, ridicându-și ochii din carte, ea vede prăbușindu-se un avion ce tocmai decolase. Însăpăimântată, întoarce privirea spre bărbatul de pe bancă, parcă în căutare de sprijin: **“Dar pe bancă, alături, nu era nimeni !... Iar ea nu știa de când nu mai era nimeni acolo...”**.

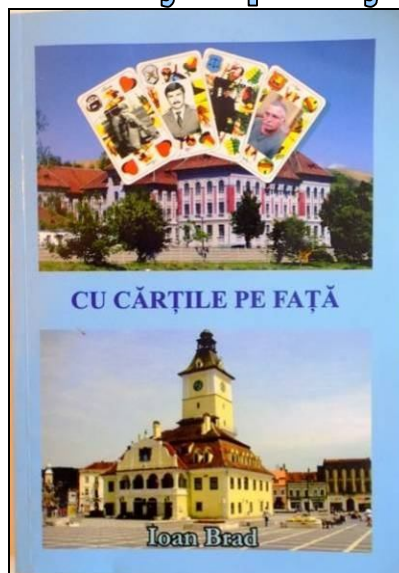
Pentru Lica dintr-o altă povestire, Celălalt, Cel fără chip, agent din afară, straniu, este însăși moartea, care o surprinde pe neașteptate. Tragismul sobru al textului este intensificat de simplitatea cu care transmite ineluctabilul: *“Venise El, Cel care nu vorbea ! Îi spusese că a venit vremea să plece. Să lase lucrurile așa cum erau, neterminate încă. Toată viața mai ai ceva de făcut, spusese Cel care nu vorbea, nu termini niciodată, dar acum gata, trebuie !”*. Lica face parte din grupul de prieteni - constantă narativă a prozelor volumului - care se întâlnesc periodic pentru discuții intelectuale sau pentru a povesti, ca într-un Decameron modern, patronat de o mai vârstnică Pampinea

În sfârșit, **Pascal, scriitor..., Fes-tinul, Grădina Orbului, Povestirea lui Pascal** reprezintă proze ce conturează tot mai mult grupul, fiecare dintre ele adăugând un alt

personaj sau un alt cuplu din cadrul lui, după cum, în Boleroul lui Ravel se amplifică treptat tema inițială, prin introducerea de noi și noi instrumente.

La sfârșitul lecturii, întrebarea inițială revine: proză scurtă sau șantier de roman ? Dar acum, când am închis cartea, problema ne apare de o relevanță limitată, grevată fiind de o anume pedanterie. Valoarea autonomă a celor mai multe proze este indiscutabilă. Unitatea volumului, de asemenea, căci ea reflectă unitatea lumii interioare a scriitorului, dramatica autenticitate a întrebărilor pe care acesta și le pune. Așadar romanul pe a cărui textură se grefează prozele lui Adrian Costache este viața însăși, surprinsă cu mijloacele marii arte.

Cu cărțile pe față

În perioada actuală, în România, cultura este pusă la grea încercare, de aceea considerăm că apariția a cât mai multor cărți e de bun augur. Versuri, romane, jurnale autobiografice etc., autori care își găsesc vocația de scriitori atunci când au pășit de mult timp pe cărarea vieții. Un astfel de scriitor este autorul volumului la care ne vom referi în continuare, *Cu cărțile pe față*, de Ioan Brad, Editura ALTIP, Alba Iulia, 2014, 367 de pagini.

Ilustrațiile copertelor ne trimit, oarecum, la conținutul cărții, mai precis ilustrațiile reprezintă imagini din Blaj, Brașov, București, Cluj Napoca, localități ce apar în volum ca locuri în care autorul a locuit o vreme și despre care povestește.

Caracterul autobiografic este evident, însă mai important este faptul

că autorul înfățișează *„o veritabilă frescă a societății românești din a doua jumătate a secolului XX, cu întindere până în prima decadă a secolului XXI”*, după cum menționează scriitorul Dorin Oaidă în prefața, modest intitulată, *În loc de prefață* (p. 7).

Cartea este structurată în mai multe capitole, cu titluri semnificative ce fac trimiteri la conținut. Cu bogate detalii, cu „cărțile pe față”, autorul narează fapte și întâmplări din copilăria petrecută pe meleagurile Târnavelor, în Blajul cultural și istoric, vestit pentru școlile românești de odinioară, din viața familiei, din anii de școală și de armată, din viața personală și profesională ca ofițer în cadrul Ministerului de Interne. Exemplificăm prin câteva titluri: „Ca prin vis”, „Prietenii de joacă și de stat la cozi”, „Vacanțe la Sâncel”, „Ucenicie pe malul Târnavei Mari”, „Cu mama prin târguri”, „Gimnaziul și puțină politică”, „Debut în muncă și viață”, „Sudor la C.P.L.”, „Școala de ofițeri de la Băneasa”, „De acolo de sus, de la Crucea lui Iancu. Recviem pentru Blaj”, „Începuturi ca ofițer antitero la Alba Iulia”, „Decembrie 89 – revoluție sau lovitură de stat”, „Una caldă, una rece”, „1994-1995 – o altă răscruce a vieții mele”.

Multe pagini ne-au atras atenția, prin duiosie și nostalgia cu care sunt narate, prin talentul de portretist. Așa de exemplu, tușa Doda, soția unchiului Niță Brad, preot greco-catolic, „femeie foarte frumoasă, înaltă proporțional făcută – „90-60-90”, avea niște ochi albaștri, tot timpul surâzători, un păr de culoare castaniu deschis, retezat la nivelul umerilor, și coafat tot timpul în onduleuri mari. Când vorbea sau râdea făcea gropițe în obraji. Semăna tușa preoteasa cu mama, de parcă ar fi fost surori, își știau poveștile, fiind de aceeași vârstă și copilărend pe aceleași meleaguri.” (p.17).

Cu umor discret, sunt descrise jocurile copiilor de pe Hula Veche a Blajului. Ca un adevărat cunoscător, autorul povestește legende despre „balta” Chereteu, aflată la intrarea în Blaj, dinspre Târnaveni, unde-și găsește loc de scaldă, cu ceva vreme mai în urmă, poetul Mihai Eminescu, cel ce numise Blajul „Mica Romă”.

Desigur cititorul e atras de întâmplările hazlii care-l cuceresc prin →

LUMINIȚA CORNEA

ineditul descrierilor, cum ar fi căutarea ceasului pierdut în „ceaiul” urât mirositor al decantorului („*Ceasul și decantorul*”). Pagini minunate redau pasiunea autorului pentru pescuit, când dădea la clean „folosind o instalație ușoară de plutărit, iar ca momeală broscuțe, pe care le țineam într-un ciorap umezit. Era o plăcere să vezi cum pluta undiței o ia la fugă printre văilele” (p.133).

Paginile ce evocă cutremurul din martie 1977 sunt dramatice, prin exactitatea detaliilor și sugerarea sentimentelor. Ioan Brad se afla în acea perioadă la București (capitolul „*Scoala de Ofițeri de la Băneasa*”): „Preț de câteva secunde nu am reușit să mă ridic în picioare, aveam senzația că mă aflu într-o barcă care plută pe o apă agitată de furtună. Nu am să uit cât voi trăi spaima ce am tras-o, hurelul ce se auzea dinspre oraș” (p.184).

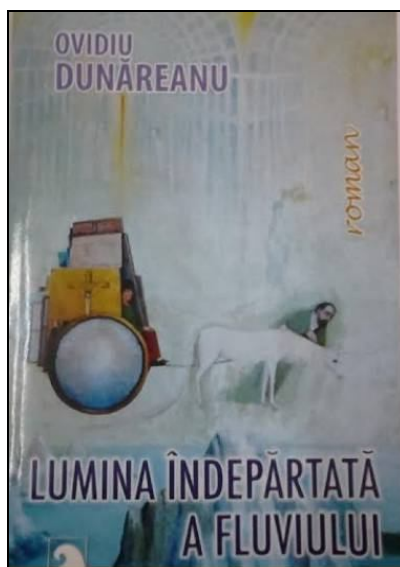
Paginile referitoare la evenimentele din decembrie 1989 sunt deosebit de interesante, citindu-se, cum se spune, dintr-o suflare. Curiozitatea noastră pentru faptele reale, întâmplări într-o perioadă relativ recentă, de care ne amintim fiecare, ne determină să apreciem la adevărată valoare volumul „*Cu cărțile pe față*”. Aceasta cu atât mai mult cu cât sunt înfățișate de un fost ofițer de securitate aflat, atunci, în exercițiul funcțiunii: „Să revin puțin la ce am mai făcut eu ca ofițer de serviciu în acea zi istorică de 21 decembrie 1989, cel puțin în județul nostru” (p. 259). Probabil nu întâmplător capitolul „*Decembrie 89 – revoluție sau lovitură de stat*” este cel mai întins (peste 40 de pagini).

Scriitorul Dumitru Mălin în „*Fața ascunsă a unui suflet duios*” (prezentare aflată la începutul volumului) realizează un reușit portret al omului, ofițerului și scriitorului Ioan Brad (a nu se confunda cu poetul, prozatorul și diplomatul Ion Brad, ambii originali din aceeași zonă), caracterizându-l ca „un povestitor de excepție, cu o memorie afectivă extraordinară, umor și ironie, dar și mult lirism, duioșie, putere sugestivă de descriere a naturii, dar și înțelegere și spirit de analiză și sinteză a oamenilor cu care și-a intersectat viața. Cea mai puternică trăsătură de caracter a lui Ioan Brad este însă sinceritatea frustă, dusă până la limita intimității.” (p. 11-12)

„*Cu cărțile pe față*”, o carte-autobiografie cu puternice accente de

roman-document, lansează un scriitor ce deja este numit, prin modul în care scrie, *Ion Creangă de pe Târnave* (Dorin Oaidă, *În loc de prefață*, p. 7). Îi dorim omului exigent și fostului ofițer Ioan Brad deplin succes pe cărarea frumoasă dar aspră a vieții de scriitor.

Lumina îndepărtată a fluviului

Citind romanul **Lumina îndepărtată a fluviului** (Ed. Ex-Ponto, 2016) al domnului Ovidiu Dunăreanu, m-am regăsit cu toată limpezimea sufletului și a minții într-un acasă danubian, mai precis în partea aceea profundă din inefabilul satului dunărean, unde oamenii nu țin la o graniță precisă între real și fabulos, unde eresurile și miturile capătă concretețe și ființa transcende lumile dus-întors cu o lejeritate ineluctabilă. Pare că scriitorul n-a plecat niciodată din locurile natale, întrucât lexicul acestei cărți este în întregime și prin excelență extras din superlativul absolut al graiului dunărean, ceea ce asigură unicitate stilului literar și îi dă, în același timp, o savoare cu totul aparte, ce încântă și uimește de la prima și până la ultima pagină. Povestitor de excepție și mânuind cu dexteritate vocabulele pentru a face descrieri emoționante și credibile, domnia sa îmbracă locurile, personajele și întâmplările în două haine-ipostaze distincte – una concretă, reală și alta misterioasă, fantastică și totuși de netăgăduit – aflate într-o prodigioasă interdependență și interrelaționând firesc și continuu.

Cartea este împărțită în 15 capitole, fiecare purtând câte un nume. Primul dintre ele, **În miezul faptelor**, ne conectează la marea poveste a cărții. Aceasta este împărțită în șarpante-mituri și credințe pe care vor crește povestirile generatoare de numeroase alte motive de poveste, astfel că, odată intrat în această lume, cititorului îi va fi greu să se mai desprindă și cu atât mai mult să plece netulburat la treburile sale. Istorisirile sunt, așa cum ne avertizează *ab inizio* prozatorul, „ademenitoare sau amarnice, derutante câteodată, încurcate, fabuloase, magice, fantastice, învăluite în mister, stranii de cele mai multe ori, dar și pline de haz, deslușite, firești”. Observăm, din enumerarea aceasta, că balanța se înclină evident către un spațiu al suprarealului. Timpul își va pierde astfel valențele obișnuite și va deveni nu doar un agent esențial-dinamic al miracolului, ci și o platformă mai mult sau mai puțin ospitalieră pentru ca personajele „să trăiască până la capăt”, „cu toată fervoarea sau împotrivirea”, întâmplările prin care le e dat să treacă.

La prima vedere, Ostrovul pare să fie centrul universului lumii și, desigur, al cărții; în realitate, satul natal al prozatorului este doar un pretext geografic în ansamblul identitar care se întinde în toată Dobrogea și mai la vest, de la Călărăși până la Galați, ba chiar și mai la sud de Dunăre, pe malul ei drept, în Bulgaria. Liantul acestor spații, fluviul, își pune amprenta pe felul de a fi al oamenilor și pe viața lor, destinele fiind indestructibil legate de acesta. Aici totul pare să fie altfel decât în alte părți, și nu doar oamenii, ci și vânturile, animalele ori casa și drumul care devin personaje-martori la întâmplările mai multor generații de ostroveni. Astfel, celor cinci vânturi anunțate în capitolul **Vânturi și miracole**, a căror descriere este făcută cu măiestrie și în perfectă cunoștință de cauză, li se adaugă și Vântul turbat, cel ce se „împreunează” cu frumoasa Egreta și va face să vină pe lume o „nălucă”, un copil albastru, „năzdrăvan”, un fel de înger păzitor al sătenilor. El va apărea în câteva situații-limită, pentru a-l salva pe Anghel Furcică de furia zmeului, de exemplu, sau pe Titi Talălungă din căruța cu drumeții veniți din lumea morților. Vorbind de zmei, de morți care se plimbă →

DIANA DOBRIȚA BÎLEA

prin lumea noastră cu o căruță „în bună regulă” sau de o știmă-sirenă prinsă în setca pescarilor, am putea să ne gândim la un basm sau măcar la o atmosferă de basm; ei bine, aceste personaje sunt atât de bine conturate și de ancorate în real – dovadă că din zmeu rămân solzii lui de aur, folosiți de săteni drept leacuri pentru diferite boli, Titi se plimbă cu căruța venită de pe lumea cealaltă și ascultă povestea de viață, de război și de moarte a unuia dintre călători, iar sirena a fost o săteancă frumoasă pe nume Serina, care a dispărut într-o zi dintre oameni pentru a trăi în fluviu ca o „peștoaică” – încât cititorul ajunge să nu mai poată face diferența între realitate și fabulos. La aceasta concură și faptul că nu lupta dintre bine și rău contează în economia romanului, ci felul de a fi și de a trăi al personajelor. Dunărenii sunt arătoși și voinici, ageri la minte și deschiși la orice, „ululiala” lor în fața miracolelor fiind repede absorbită de o grozavă sete de cunoaștere și de trăire a ineditului în formele lui cele mai înalte. Mai ales dragostea este un motiv de acceptare a miraculosului, care este astfel subsumat vieții de la Dunăre. În capitolul **Felul omenesc de a privi al vulpii**, de exemplu, avem de-a face cu o minunată poveste de dragoste, în care se depășesc două granițe: una reală – holteiul Crăișor Domnaru trece de fiecare dată neobservat în Bulgaria la iubita sa care seamănă cu o vulpe – și una fantastică – o vulpe se transformă într-o fată frumoasă care va avea mult din caracteristicile fizice ale acestei șirete și se va iubi cu Crăișor. Este de remarcat numele personajului masculin; prenumele „Crăișor” ne spune că acesta este nu doar un Don Juan căruia îi plac fetele, ci și un crai, un împărat, un ales, lucru confirmat și de numele „Domnaru”, care vine de la *domn, domnesc*. Asta înseamnă că nu tuturor muritorilor de rând le e dat să trăiască astfel de minuni. Și pentru că, după un asemenea experiment, el nu putea să redevină băiatul simplu de odinioară, va dispărea în mod misterios din lumea reală pentru a rămâne, se presupune, în spațiul iubirii care îi va conferi și nemurirea. Tot o alegere de a părăsi această lume și de a trăi în lumea apelor, ca o știmă, este și cea a Serinei. Toată lumea ar fi crezut că e moartă, căci avea și o cruce în cimitir la

mormântul gol, dacă n-ar fi prins-o în setca lor, fără să vrea, trei pescari, care o recunosc și-i dau drumul admirându-i, stupefiați, coada de pește.

Cu **Lumina îndepărtată a fluviului**, domnul Ovidiu Dunăreanu ne propune, până la un punct, o viziune intimistă – redată printr-un dicteu al sufletului său rămas acasă, pe malul fluviului – asupra femeilor de la Dunăre.

Acestea sunt foarte frumoase, iar unele dintre ele au trăsături fizice și morale supraomenești. Toate au însă roluri bine determinate în curgerea epică, pe alocuri chiar și moralizatoare.

În capitolul **Viitura, ca o mană cerească**, lacomilor braconieri Fane Barză și Dumitru Bolborici le apare de niciunde o fată neasemuit de frumoasă, care le face preziceri sumbre. Cei doi asistă mirați peste măsură la apariția inopinată și la proorociriile ei, apoi, când zăresc picioarele de căprioară ale fetei care se îndepărtează săltând, își întăresc credința că spusele ei se vor adevăra. În ciuda respectivei convingeri, nu renunță la obiceiul de a ucide sălbăticiuni nevinovate, ceea ce conturează clar ideea scriitorului că oamenii sunt indubitabil călăuziți de soartă „să dea piept cu neștiutul, cu ursita”. Prezicerile se vor împlini, braconierii primindu-și întocmai pedeapsa cuvenită. Tot o femeie, o țigancă cu două capete, va face preziceri copiilor Flavian și Aurelia, care se vor împlini *ad litteram* (capitolul **Secretul vaporului cu aburi**), copilul Flavian de atunci devenind, așa cum prezisese țiganka, cărturarul și scriitorul de azi Ovidiu Dunăreanu.

Casa veche de 166 de ani, care spune povestea cu înaltă încărcătură sentimentală a mai multor generații din familia Găliceanu-Banu, de altfel familia în care a venit pe lume domnul Ovidiu Dunăreanu, este un pretext al scriitorului pentru a nemuri casa, locurile și strămoșii (capitolul **Casa cea veche din paianță**), așa cum un drum, cel care taie Ostrovul în două și care are – argumentat prin descrieri și câte o poveste – foarte multe nume, oferă autorului ocazia să ne prezinte o minimonografie a satului natal (capitolul **Drumul care urcă la cer și coboară în adâncuri**). Acest titlu are în vedere legătura

indestructibilă dintre Dumnezeu, omul din prezent și strămoșii rămași în conștiința urmașilor, dar și în cea a martorului „drum”, care a văzut și înregistrat totul, cu infimezimală precizie, totuși nu în mod mecanic, ca un obiect fără viață, ci ca o parte vie a satului, cu suflet și multă sensibilitate.

Bogatul univers dunărean nu putea fi văduvit de prezența celei mai înalte figuri a țării la un moment dat, astfel că însuși regele Carol I își va face aici apariția și va bea cu un pocal de argint – cum altfel?! – vinul obținut din srugurii pline de dulceața și de misterul locului (capitolul **La un pocal de vin cu regele**).

Este interesantă alternanța de voci ale naratorului; relatarea la persoana a treia este din când în când întreruptă de nararea la persona întâi, confesivă, subiectivă, care accentuează lirismul cărții, căci poemele în proză abundă.

Așa cum există o teritorialitate epică a scriitorului Ovidiu Dunăreanu, bine demarcată cu ajutorul unor indici geografici și lexicali specifici, la fel există, în cuprinsul romanului **Lumina îndepărtată a fluviului**, o teritorialitate lirică *sui-generis*.

Iată o descriere-poem elocventă în acest sens: „... fata răspânda o frumusețe tulburătoare. Părul cu buclele până la umeri, ca para focului, îi fremăta ușor în adierea serii; avea chipul arămiu luminos, ca zorile mângâiate de primele raze ale soarelui, iar ochii negri, nemăsurat de adânci și de înstelați, aidoma nopților limpezi ale începutului acela de toamnă, zvâcnirile lor neîmblânzite stârneau un adevărat prăpăd în inima abia strunită a holteiului...”.

Cititorul rămâne îndelung marcat de frumusețea și de autenticitatea unei astfel de scrieri.

Ca om de litere născut și crescut pe malul Dunării, nu pot să nu-i mulțumesc scriitorului Ovidiu Dunăreanu pentru bogăția datelor etno-mitico-lingvistice din arealul dobrogean și din toată zona de sud-est a țării, limitrofă fluviului, pe care le aduce literaturii românești și balcanice.

Odată cu romanul **Lumina îndepărtată a fluviului**, pe care îndrăznesc să-l numesc un diamant literar, literatura, nu doar română, a căpătat în mod evident mai multă strălucire.

Bucuria pentru lectură

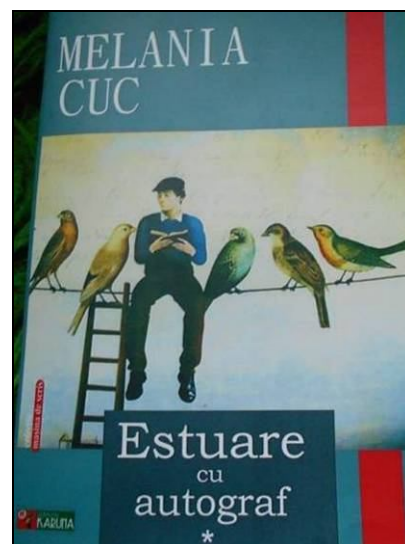
De-a lungul anilor, scriitoarea Melania Cuc a prezentat, în revistele de specialitate, zeci, poate chiar sute de cronici ce i-a adus pe scriitori mai aproape de cititori. Cu generozitatea-i specifică, dincolo de care străbate însă și acuratețea și ochiul critic, Melania Cuc a adus în revistele vremii cronici despre cărțile primite cu autograf de la confrății ei. O parte dintre aceste cronici sunt așezate în volumul „Estuare cu autograf”, apărut la Editura Karuna. Se vede în scrisul Melaniei Cuc bucuria pentru lectură, descoperirea în fiecare carte a unui sâmbure de foc viu.

Cartea de critică literară surprinde în cele 200 de pagini multime de nume din rândul scriitorilor, fiecare cu destinul și pecetea lui. Primul text este despre Dan C. Mihăilescu „Omul care prin atâtea minuni ce țin de istoria literară a reușit să transforme o bălbă de televiziune în perlă literară adevărată”.

Despre Nicolae Băciuț, Melania spune că „există frumos în ceea ce face, există inteligență prin ceea ce scrie și este și generos cu colegii de

breaslă pe care-i editează și-i promovează fără parcimonie”. În scrierile lui Grigore Avram găsim „O gamă de sentimente diverse, preluate din imediata noastră vecinătate, dar și altele de o verticalitate care ține doar de lumina eternității divine”. Nu putea lipsi dintre autorii prezentați Victoria Fătu Nalațiu, care „scrie cu aplecare spre starea interioară, cu accente de filozofie de viață care în conceptul său personal devin pilde, proverbe, aforisme cu o consistență verbală ce încântă cititorul”.

Ovidiu Pojar „mizează pe desăvârșirea fiecărui vers în sine, cu putere de percepție filozofală a lumii care-l înconjoară”, iar Alexandru Cristian Miloș este „un personaj interesant, un tip cu o alură de căutător de comori străvechi și un nonconformist care intrigă prin teza astropaleolitică”, mergând pe firul portretelor literare făcute de Melania Cuc ajungem la Maria Olteanu, care are „o putere de dezvoltare a esenței problemelor, reușind să creeze lumi interesante”. Cornel Cotuțiu „un scriitor care vrei nu vrei te scoate din amorțire... să deschizi ochii și să înconjurătoare prin lentila sa de observație”. privești lumea

Dintre cronicile prezente în volum merită să amintim și pe cele dedicate scriitorilor Mihaela Aionesei, Veronica Știr, Cornel Leu, Elisabeta Iosif, Valentin Marica, Cezarina Adamescu, Iulian Chivu, Răzvan Ducan, Elisabeta Lușcan etc.

Cartea Melaniei Cuc este un omagiu adus scrisului și conturează dincolo de fețele fiecărui scriitor ce se văd, răsfoind aceste pargini ca într-o adevărată oglindă, un crez, acela în frumusețea cuvântului.

MENUȚ MAXIMINIAN

Starea societății, prin ochii lui Victor Știr

Volumul *Riscul rostirii și tăcerii*, apărut la Editura StudIS, cuprinde opinii apărute în ultimii 10 ani sub semnătura lui Victor Știr. Redactor la cotidianul „Mesagerul”, acolo unde publică săptămânal tablete în care oglindește starea societății de azi, Victor Știr ne-a obișnuit, de-a lungul timpului, să prezinte opinii pe care le surprinde în imediatul zilei, dar și în marile teme, care sunt prezente în viața noastră de ani buni. Neliniștile noastre sunt expuse aici prin texte care trag de multe ori la răspundere atât pe politicieni, care nu-și mai apără țara așa cum trebuie, nefiind adevărați patrioți, cât și pe cei puși vremelnic în anumite funcții, unde doar de buna administrare a banului public nu se ocupă. De la sport la politică, de la cultură la umanitar, toate sunt prezente în cartea lui Victor Știr, pe care o putem privi ca pe-o arenă în care textele intră într-o competiție a ideilor.

Remarcăm texte precum cel dedicat Înaltului Bartolomeu, în care

Victor Știr surprinde rolul Bisericii Ortodoxe, dar și a înalților prelați. De altfel, Victor Știr este un adevărat apărător al bisericii străbune, considerând că aici „liturgia este coborârea cerului pe pământ și poate este și treaptă pe care ne putem înălța sufletește”. Vorbește și despre

scriitorii și cărțile meleagurilor noastre, considerând că „Județul nostru nu duce lipsa de cărți cu premii, intrate în tocătorul criticii, dar nici de subproducții literare”.

Citind aceste texte ne conturăm un portret al românului văzut de Victor Știr, „fîrea românului este împăciuitoare, sufletul său nu poate păstra cu stăruință în ființa sa angrenajul producător devenind”.

Despre Ținutul Secuiesc și Marko Bela, despre ciupercăria politică românească care se înmulțește și nu avem soluție de a o stârpi, despre spiritul rural, despre forfota din urbea noastră – Bistrița, dar și despre nume precum Florin Călinescu, Ioan Alexandru, Mihai Eminescu, Patapievici și dincolo de toate, despre gândul unirii cu frații de peste Prut, vorbește Victor Știr în cartea sa.

O carte care este o frescă a societății în care trăim fiind ca o reflexie a diferitor nuanțe ale anilor de început de secol XXI.

MENUȚ MAXIMINIAN

DOCUMENTELE CONTINUTĂȚII

NAȚIUNEA ÎN STARE DE VEGHE

NOTE ȘI COMENTARIILE SOCIOLOGICE LA ROMANUL MARIII UNIRI

20. Gestionarea „patriei” și a „etno-spiritualității” națiunilor

(I)

Una dintre cele mai dramatice confruntări politice evocate de Mihail Diaconescu în romanul *Sacrificiul* se desfășoară în capitolul al VI-lea, în care sunt descrise recepția și balul oferite de Legația României la Viena.

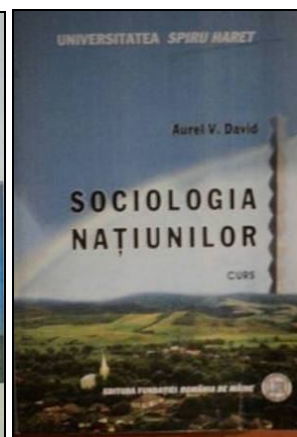
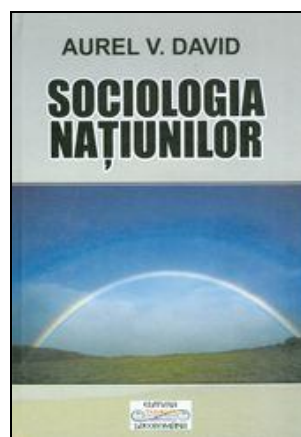
La aceste confruntări participă personaje precum arhiducele Karl Franz Joseph von Habsburg, Alfons Klezel baron von Norberg, reprezentantul oficial al curții imperiale, Franz Konrad von Hötendorf, directorul cancelariei militare a arhiducelui Karl Franz Joseph, amicii acestuia – generalul Albert Margutti și colonelul Karl Bardolff, reprezentând la bal autoritățile din Palatul Belvedere, baronul Leopold Chloumecky, șeful biroului de presă al prințului de coroană, deputatul român Alexandru Vaida-Voievod, venit de la Budapesta, Aurel C. Popovici, avocat, sociolog și savant politolog de mare prestigiu, amic al prințului de coroană, avocatul Dr. Nicolae Bolcaș, unul dintre eroii principali ai romanului, Romulus Brad, student român la Viena, și el un personaj principal, Edgar Mavrocordat, ministru plenipotențiar al României la Viena, numeroase alte figuri de prim plan ale vieții politice și mondene austriece.

Se discută aprins, la nivelul unei înalte situații intelectuale și polemice, despre idei precum *statul*, „drepturile istorice ale coroanei, ale monarhiilor, în general”, „federalizarea ca act politic lucid” și necesar, despre „patriotism”, care „nu poate fi niciodată impus din afară”, despre „starea civică” și „datoria față de stat”, despre „dialectica realului și a idealului” în actele politice, despre relația existentă între Regatul României și Imperiul Austro-ungar, despre „necesitatea unor schimbări politice”, despre „vechile dispute dintre rațiune, voință și sentiment, care își găsesc în cadrul statului o rezolvare prin încrederea acordată puterii de judecată” și despre altele asemănătoare.

Demn de subliniat în mod deosebit este faptul că Mihail Diaconescu face din discuțiile de la Legația României un moment de mare încărcătură emoțională și dramatică. Arta lui epică are în preferința pentru dramatic, simbolic și tragic un aspect semnificativ.

Nu uităm nici faptul că, datorită modului cum discută convingeri filosofice, morale și istorice, romanele lui Mihail Diaconescu au fost asociate consecvent cu „proza de idei” a unor scriitori ca Hermann Hesse sau Camil Petrescu, dar și cu „lirica de idei” – *die Gedankenlyrik*” teoretizată în cultura română de Paul Cernea și practică de poeți ca Lucian Blaga, Tudor Arghezi, Ion Barbu, Nichifor Crainic, Ștefan Augustin Doinaș și alții.

Analizând romanul *Sacrificiul* și subliniind faptul că el este o capodoperă epică, ne referim în mod special la arta lui Mihail Diaconescu de a construi scene de mare dramatism, tocmai din confruntările de idei pe teme filosofice, estetice, politice și istorice.

În fond, capitolul al VI-lea din romanul *Sacrificiul* ne amintește de faptul că „patria unită” a românilor de pretutindeni este principala lui temă. Ea apare într-o mare varietate de încorporări epice și simbolice, pe tot parcursul romanului. Acest fapt ne îndeamnă să discutăm despre „gestionarea patriei” și a „etno-spiritualității națiunilor” dintr-o necesară perspectivă sociologică.

„Gestionarea” este un termen acceptat în științele sociale pentru definirea unei activități specializate, organizate și desfășurate în scopul apărării și promovării unor valori, interese și nevoi ale națiunii și de apărare a unor atribute fundamentale. Aceasta presupune identificarea, evaluarea și înlăturarea riscurilor, stărilor de pericol și agresiunilor la adresa funcțiilor națiunii. De la nașterea națiunilor, la „capătul și începătura moșilor”, aceste elemente nucleare ale națiunilor au fost gestionate eficient numai de către oameni cu competențe profesionale și socializante, organizații și instituții sociale. „Popoarele” care au respectat aceste principii au dăinuit pe fond, formă și conținut, au asigurat națiunii din care s-au revendicat o patrie și etno-spiritualitate pe care nici un „centru de putere” (imperiu sau feudă) nu le-a putut distruge.

*

Gestionarea „patriei” a constituit preocuparea de competență a oamenilor conștienți de soarta propriei „cetăți”. Și personajele principale ale romanului *Sacrificiul* sunt preocupate de soarta propriei cetăți.

Precum se știe, națiunile se organizează și funcționează exclusiv în „patria” pe care o construiesc și o reconstruiesc sub presiunea propriilor necesități și sub presiunile construcțiilor mecanice - imperiile și „centrele de putere” - și se raportează la spațiul de viațuire prin mijlocirea organizațiilor cu funcții gestionare și a elitelor sociale. „Patria” rămâne perpetuu în memoria istorică și socială numai dacă oamenii cu competențe profesionale și socializante, precum și organizațiile cu funcții explicite reușesc să o conserve și să o amenajeze în deplină libertate.

„Patria” – ca zestre geo-fizică și spațiu național –, influențează perpetuu credințele, instituțiile, moravurile, obiceiurile și cultura unei națiuni.

Există o „teorie climatică” a națiunilor, cu ajutorul căreia Montesquieu a încercat să explice moralitatea și legile. Istoricii romantici au căutat să explice manifestările oamenilor și personalitatea națiunilor prin condițiile climatice și teritoriale în care ființează, prin influența elementelor naturale. Din aceste elemente, →

AUREL V. DAVID

geograful german *Friedrich Ratzel*, amintit de altfel în cuprinsul romanului *Sacrificiul*, a construit o disciplină determinată: *geopolitica*, ce a căutat să motiveze tendințele expansioniste ale unor națiuni.

Statele investite cu „*imperium*” au practicat o politică teritorială, adesea dominată de considerente geostrategice. În această politică, dominante au devenit pământul și marea, câmpia și muntele, considerate indispensabile pentru ființarea și afirmarea națiunilor. Istoria continentului european cunoaște astfel de exemple: de pildă, Atena cuceritoare a devenit o „*thesalocrație*” și o „*thalasocrație*”, o putere maritimă, formată din meșteșugari, agricultori, navigatori, negustori și cetățeni. Națiunea engleză a fost adesea prezentată ca națiune de marinari și de comercianți, în opoziție cu caracterul rural al națiunii franceze. Din punct de vedere insular britanic, vecinul continental „*galois*” a fost considerat un motiv de dispreț, de gelozie și invidie, dar și „*cea mai bună grădină a lumii*”.

„*Patria*”, ca *zestre geo-fizică a națiunilor și spațiu național*, este gestionată exclusiv prin acțiunile sociale, apanajul oamenilor cu competențe profesionale și socializante. Acestea sunt izvorul bogăției națiunilor, întrucât se întemeiază pe *muncă*, creează *capitalul* necesar reproducerii capacităților funcționale și generează *progresul tehnic* menit să contribuie la adaptarea națiunilor la presiunile mediului informațional.

„*Gestionarea patriei*” **semnifică**, sintetic, menținerea și afirmarea suveranității poporului asupra teritoriului națiunii și conservarea imaginii sale în memoria colectivă.

Acțiunea romanului *Sacrificiul* ne oferă, într-un lung șir de imagini epice și confruntări dramatice și tragice cu caracter istoric și simbolic, lupta pe viață și pe moarte a românilor din Imperiul Austro-ungar pentru realizarea suveranității poporului asupra teritoriului în care locuiește și muncește de mii de ani.

Viziunea romancierului este epopeică, eroică, tragică și spirituală, în sens creștin. Eroii principali ai *Sacrificiului* luptă tocmai pentru „*gestionarea patriei*”, fără amestecul brutal și criminal al guvernanților, al clicilor de paraziți sociali și al marilor bandiți politici de la Viena și Budapesta.

Gestionarea „*patriei*” **înseamnă**:

- *afirmarea elitelor sociale capabile să prevină naționalismul ideologic, infectarea elitelor politice cu sindromul „abandonului de spațiu”, transformarea economiei în entitate religioasă sau în „mit politic”, cedarea suveranității asupra spațiului, cedarea în fața „capitalului străin”, oferirea spațiului „imperului” bancar supranațional sau mondial;*

- *apărarea teritoriului împotriva agresiunilor sociale și prevenirea ocupării sale de către „centrele de putere” expansioniste;*

- *apărarea „zestrei lingvistice”, componenta cea mai importantă a zestrei spirituale a națiunilor și întreținerea „conștiinței spațiului”;*

- *protejarea „mătcii” - simbolul identității și integrității națiunilor și întărirea „marginilor” pentru conservarea capacității de conlucrare cu organizările sociale similare vecine.*

*

„*Gestionarea patriei*” este o necesitate organică ce exprimă permanenta preocupare a generațiilor de oameni

Mihai Marin Cârstea

conștienți „de sine” pentru menținerea suveranității asupra spațiului de viață. „*Gestionarea patriei*” **impune**:

- *afirmarea elitelor sociale, cu rol productiv și integrator și prevenirea și aducerii poporului în stare de „masă demografică critică”;*

- *amenajarea spațiului pentru a produce resurse, adică pentru a întreține o economie capabilă să producă bunuri, să ofere servicii și să distribuie veniturile rezultate „într-o manieră acceptabilă din punct de vedere economic”;*

- *întreținerea capacităților productive („fertilitatea națiunii”) și integratoare (comunitare);*

- *întreținerea și înfrumusețarea cadrului natural și punerea în valoare a capacităților sale productive;*

- *prevenirea presiunilor globalizante asupra bazei etno-demografice din partea așa-numitului „industrialism” și a sistemelor socio-politice expansioniste, acaparatoare sau distructive.*

Teritoriul „*patriei*” a fost sacralizat de națiuni și chiar dacă a fost pierdut temporar sub presiunile imperiilor, care au construit mecanic alte identități, elitele sociale au continuat să evoce obiceiurile, temperamentul și estetica cotidiană a „*etnicului fondator*”.

Eroii principali ai romanului *Sacrificiul* sunt acuzați de autoritățile opresive de la Budapesta de propagandă „*dacoromană*”. Simpla referire a unor locuitori ai Imperiului bicefal la realitățile „*dacoromane*” putea duce la persecuții și la ani grei de temniță. Pentru acești guvernanți obtuși, otrăviți de o viscerală ură șovină contra tuturor naționalităților nemaghiare din Imperiul bicefal, ceea ce este *dacoroman* trebuia să dispară definitiv din mintea și sufletele românilor.

Dar amintirea Daciei n-a pierit niciodată din mintea și inimile românilor, tocmai pentru că teritoriul patriei a fost sacralizat de națiuni prin raportare la „*etnicul fondator*”, altfel spus la moșii și strămoșii care au zidit națiunea noastră.

Istoria scrisă a omenirii confirmă faptul că națiunile, chiar private de dreptul la „*patrie*”, au încercat perpetuu s-o recupereze, utilizând atât procesările simbolice, cât și pe cele interpretative.

Națiunile se diferențiază prin modalitățile de gestionare a „*patriei*”, întrucât posibilitățile de creare și utilizare a resurselor sunt dependente de raporturile derivate din capacitatea de procesare a informațiilor sociale, devenit „*bun obștesc*”. Numai capacitatea de a dispune de „*zestrea geo-fizică*” și de a fi suverane asupra spațiului de viață asigură și întreține caracterul organic și peren al națiunilor, precum și buna organizare și funcționare chiar în medii informaționale și fizice ostile.

Argument pentru Transilvania sufletului meu...

(II)

Pe lângă toate aceste imagini rezultate din fapte cercetate, mai scapără în mintea mea și frânturi de poveste, de eres, de cântec și de descântec, de strigătură și de blestem, de rugăciune pocăită și de bocet, de invocare, de doină și de dor. Văd fata gata de măritiş, peșită cu alai, „icoană-ntr-un altar s-o pui la închinat” (George Coșbuc), nunțile cu chemători, tineri vânjoși, mergând la coasă ori la secere, ape bogate și dătătoare de viață, săpând văi adânci printre dealuri și munți. Și înțeleg tot mai bine, pe măsura trecerii anilor, de ce plânge „Oltul nost, bătrânul”, de ce este „atâta jale - n case”, de ce „la noi e mai aprins pe cer bătrânul soare” (Octavian Goga).

O văd aievea pe mama, așezând încet „merindea-n glugă” și îndemnându-mă să zic Tatăl nostru seara și „să mă port la-nvățătură”.

Rechem cu drag „icoana firavei bunici, din frageda-mi pruncie”, care „torcea fus după fus”, înveșmântată „în portu-i de la țară” (Ștefan Octavian Iosif).

Este, fără îndoială, aceasta o lume românească autentică și inimitabilă, o lume care a păstrat intactă identitatea românească, zidită pe sigiliul Romei, o lume conservată în urma permanentei stări a noastre de veghe...

Apoi văd în Transilvania lumea toată și, mai ales, Europa *in nuce*.

Transilvania este parte integrantă a României, dar ea este, înainte de toate, patria tuturor locuitorilor săi. Iar locuitorii săi sunt români, germanici, slavi, fino-ugrici, romi etc., adică reprezintă toate marile grupuri de popoare europene.

Ei sunt creștini ortodocși, catolici, protestanți, neoprotestanți, adică figurează la scară redusă toată varietatea creștină a vechiului continent.

*(Prefață la *Transilvania, starea noastră de veghe*, Cluj-Napoca: Editura Școala Ardeleană, 2016)

Aici, în Transilvania, se întrepătrund civilizația răsăriteană romano-bizantină și bizantino-slavă cu civilizația occidentală latină și protestantă, aici interferă armonios spiritul contemplativ al veșniciei născute la sat (Lucian Blaga) cu spiritul concurențial - individualist al lumii urbane apusene.

Aici este unicul loc din lume unde cupolele bisericilor bizantine se înaltnesc cu turnurile gotice care străpung cerul, cu rotunjimile stilului romanic, cu graciile ornamente ale stilului Renașterii, cu bogăția grea a Barocului, cu simbolurile sinagogilor etc., toate plasate pe distanțe de câteva zeci ori sute de metri una de alta. Numai aici, satele pierdute și risipite în munți, dăruite cu zvelte biserici de lemn, se îngemănează cu alte sate, adunate și închise în sine, cu biserici de piatră fortificate, cu orașe precum burgurile occidentale, unde colinele arcuite domol se topesc în „câmpii arse și vărute, ca la porțile Romei” (Nicolae Bălcescu).

Este în această generoasă Transilvanie loc pentru sporirea varietății și a diversității, dar cu o condiție: garantarea perpetuării personalității regiunii, a zestrei sale istorice, a valorilor tradiționale care au consacrat-o și care i-au creat specificul.

În fine, Transilvania este pentru mine nu numai toate cele de mai sus, ci și singurul loc de pe pământ unde pot auzi – când știu să ascult – „cum bat în geamuri razele de lună” (Lucian Blaga).

Iar acesta este un privilegiu rar, de care nu încetez să mă bucur și să mă minunez.

Prin urmare, acest loc de poveste, acest „picior de plai, pe-o gură de rai” merită elogiile eterne, pe care noi, muritorii, nu suntem capabili să i le aducem decât trunchiat și modest, cu sărace cuvinte.

Avem însă elogiul cel deplin în suflete și în inimi și îl purtăm în noi și în următorii care se zămislESC din noi, ca pe cea mai prețuită comoară.

Transilvania este starea noastră cotidiană de veghe.

Despre această Transilvanie mirifică și reală în același timp încerc să scriu și nu reușesc, nu-mi ajung cuvintele, pentru că mă copleșesc mereu farmecele ei.

Vă propun totuși, prin această carte, să ne gândim împreună la Transilvania, cu mintea și cu spiritul, sporind și preamărind „a lumii taină”, acum când se apropie centenarul celui mai important gest al națiunii române din întreaga sa istorie. Cluj - Napoca, în ziua Sfințelor Paști a anului de la Nașterea Domnului 2016

Acad. IOAN-AUREL POP

Ioan-Aurel Pop este istoric român, profesor universitar și membru al Academiei Române. Director al Centrului de Studii Transilvane al Academiei Române, a condus și Institutul Cultural Român din New York (S.U.A.), precum și Institutul Român de Cultură și Cercetare Umanistică din Veneția (Italia). Din martie 2012, este Rectorul Universității Babeș-Bolyai din Cluj-Napoca.

Din 2015, este președintele Comitetului Național al Istoricilor din România și reprezentantul României în Comitetul Internațional de Științe Istorie.

Membru în diverse academii și organizații științifice naționale și internaționale, *visiting professor* al unor universități din S.U.A., Franța și Italia, acad. prof. dr. Ioan - Aurel Pop este, de asemenea, autor a peste cincizeci (50) de cărți, tratate și manuale, și a peste trei sute (300) de studii și articole, publicate la edituri de prestigiu și în periodice din peste 20 de țări din Europa, America și Asia. Temele predilecte de cercetare fac parte din domeniul istoriei medievale și moderne timpurii: instituții ale Transilvaniei, relații între Țările Române, națiunea medievală, raporturi româno - maghiare, paleografia latină și limba latină ca limbă a izvoarelor.

Ioan al Banatului

„Aprindeți o lumânare și pentru această maică a noastră, a tuturor, România.”

L.C.: Înaltpreasfințite Părinte Mitropolit, v-am ascultat de câteva ori rostind cuvinte de învățătură despre Maica Domnului. Deoarece recent v-am auzit predica rostită în cadrul sărbătorii sfinte a Adormirii Maicii Domnului, vă rog să vă referiți la aceasta.

Î.P.S. Ioan: Binecuvântat să fie Dumnezeu că și-a făcut îndurare de noi și ne-a chemat la praznicul închinat Prea Sfintei Născătoare de Dumnezeu. Binecuvântați să fie ctitorii sfintelor lăcașe și credincioșii care au pus ctitoriile lor sub acoperământul Maicii Domnului. Niciunul dintre aceia care au rămas sub acoperământul Maicii Domnului n-a pierit, ci toți, rând pe rând, la ceasul chemării au ajuns în Patria de Sus. Dumnezeu să-i învrednicească și pe ctitorii acestei reviste să poată călători cu Maica Domnului mai departe, până la poarta Raiului și apoi, în veșnicie, să rămână întru bucuria Sfinților, în Raiul cel de Sus.

L.C.: În ajunul sărbătorii Adormirea Maicii Domnului, creștinii ortodocși participă la prohodul Maicii Domnului. Eu am participat de câteva ori la această minunată slujbă religioasă la mănăstirea de la Izvorul Mureșului ce poartă hramul acestei sfinte sărbători. Am trăit momente deosebite de fiecare dată. Vă rog, Înaltpreasfințite Părinte, să ne spuneți câteva cuvinte despre importanța prohodului închinat Sfintei Fecioare.

Î.P.S. Ioan: Întrucât mulți credincioși participă la slujba prohodului Maicii Domnului, mă simt dator să le mulțumesc, în numele Fiului său, Domnul nostru Iisus Hristos, că au participat la prohodirea Maicii Sale. Fericiți sunt aceia care au participat la

prohodul Maicii Domnului, pentru că dintre cei care participă la prohodul Maicii Domnului vor fi întâmpinați de Fiul său, de Mântuitorul nostru Iisus Hristos, în Cer, Care le va spune față către față: *„Îți mulțumesc că ai fost la prohodul maicii Mele. Atunci veți / vom zice: -Doamne, dar când am fost eu la prohodul Maicii Tale, că eu am trăit cu două mii de ani după. Și va spune Hristos: -Atunci, în seara de 14 august, când ai pășit cu smerenie, în biserică și ai participat la slujba prohodului Maicii Mele, pentru aceea îți mulțumesc. Auziți ce mulțumire primesc cei care participă la prohodul de seară al Maicii Domnului! Până la întâlnirea cu Hristos, vă mulțumesc eu, în numele Lui, că ați fost lângă apostoli, lângă îngeri, la prohodirea Maicii Domnului.*

Obiceiul la noi, la români, este ca, după ce ne așezăm părinții în mormânt, cei ai casei să ofere o masă de pomenire celor care au fost prezenți. Aceia care au fost la slujba din ziua sărbătorii Adormirii Maicii Domnului au participat la masă, la cina oferită de Hristos în cinstea Maicii Sale. Numai că la această cină nu se oferă doar pâine și apă, ci însuși Hristos împarte fărâmiță cu fărâmiță celor care participă la această liturghie, la această masă de pomenire a Maicii Sale. În ziua când Mântuitorul pomenește adormirea Maicii Sale, credincioșii vor mai primi o răsplată. Adevărat că este hram, în această zi, la multe biserici și mănăstiri din țară, dar este hram și în Cer, pentru că îngerii și sfinții din Cer o cinstesc, în mod deosebit, pe Maica Domnului... Deci fiecare credincios va lua răsplată îngerească și de sfânt, pentru că a participat la o slujbă unde a fost cinstită în mod deosebit Prea Sfânta Născătoare de Dumnezeu.

L.C.: Înaltpreasfințite Părinte, aș spune că în general credincioșii cunosc, în mare, viața Maicii Domnului. V-am mai pus această întrebare, totuși insist: de ce o cinstim pe Maica Domnului?

Î.P.S. Ioan: Dacă v-aș întreba câți evangheliști avem prezentați în *Noul Testament*, veți răspunde desigur că acolo avem prezentate evangheliile lui Matei, Marcu, Luca și Ioan. Nu scrie pe titlul niciunei pagini de *Scriptură* și numele Maicii Domnului, dar am putea spune că, în principiu, **avem unu plus patru evangheliști**, nu cinci, ci unu plus patru.

Cel dintâi și cel mai profund a fost și rămâne Maica Domnului. Vă rog să citiți *Evanghelia* scrisă de Sf. Luca și veți vedea cu ce lux de amănunte descrie Evangelistul Luca momentul *Bunei Vestiri*, în care se aflau doar Arhanghelul Gavril și Fecioara Maria. Nimeni n-a mai fost prezent la acel moment binecuvântat de Dumnezeu. De unde știa Sf. Luca toate aceste amănunte? Le știa de la Maica Domnului și le-a așternut pe pergamament, pe papirus. N-a scris un cuvânt până când n-a întrebat-o pe Maica Domnului dacă într-adevăr așa au fost anumite învățături și minuni săvârșite de Mântuitorul nostru Iisus Hristos. Iată deci că **am putea s-o numim pe Maica Domnului „Evanghelie vie” – „Evanghelia cea vie”**.

În această *Evanghelie*, au „citit” cei patru evangheliști și tot în această *Evanghelie* au „citit” în decursul timpului, până la plecarea sa din lume, toți apostolii, ucenicii și primii misionari ai creștinismului pe pământ. Când se întorceau din depărtări, apostolii veneau, din locurile de pe unde propovăduiau, cu câteva persoane, care se încreștinase, veneau să vadă Ierusalimul, însă mai întâi apostolii le-o prezentau pe Maica Domnului. Toți doreau, venind de la mii de km, s-o cunoască pe ea, pe „*Evanghelia vie*”, ce pe fiecare îl primea și-i răspundea la întrebările pe care le puneau despre viața Fiului lui Dumnezeu.

De aceea, la noi, în Ortodoxie, pe lângă *Sfânta Scriptură*, noi ținem foarte mult și la *Sfânta Tradiție*, pentru că în *Sfânta Tradiție a Bisericii* se păstrează mărgăritarele de aur pe care le-a rostit Maica Domnului, Sfinții Părinți și alți părinți ai Bisericii. E bine să facem deosebire între „*Sfânta Tradiție*”, cuvinte scrise cu majuscule, și „*tradiție*”, cuvânt scris cu t mic. Multe se săvârșesc în biserică după rânduiala *Sfintei Tradiții*, a Sfinților Apostoli ai Mântuitorului nostru Iisus Hristos. În concluzie, Maica Domnului e întâiul evanghelist, „*Evanghelia vie*”.

L.C.: Înaltpreasfinția Voastră, în predica la care făceam referire, ați accentuat opinia Înaltpreasfinției Voastre despre ce-a mai fost și ce-a rămas întru veșnicie Maica Domnului.

Î.P.S. Ioan: Da. Înainte de a începe postul Paștelui, una din duminici este numită *Izgonirea lui* →

A consemnat

LUMINIȚA CORNEA

FIOR DE TAINĂ

Fior de taină între pământ și cer...
mă leagă de cer copacii
surâsul ierbii
frunza e mai veselă
de când îmi bate la geam
și pietrele se trezesc din amorțire
în cânt de bucurie
dulci fiori de iubire
nu pot să uit muzica
muzica din mine
pe acorduri de liră surâsul meu,
durerea mea sângele meu
visul - ți le încredințez la
picioare...
peste măștile de carnaval cade cortina
Povara lumii se desface-n fășii

Să mă lepăd de mine vreau
ca de un veșmânt vechi, ros de tină
să se deschidă cerul din mine
(frumusețea cerului albastru)
Coboară, Doamne, dragostea
și fie-ți milă de păcate...

RĂTĂCITOR

Rătăcitor, pe căi anevoioase
Strig cu tărie către tine, Doamne,
mi-e sete de prihană

Din credință, doar cenușă a rămas
coloană de lumină simt în mine,
chemarea Ta cea lină
dor nestins...
adapă cu izvorul iubirii sufletul

pribeag
ajută-mă să mă ridic la cer
cu trup ușor,
dezbracă-mă de haina cea de tină
rușinea să o lepăd ca pe-un hoit
Dă-mi tot ce-n rugăciune
am uitat să-ți cer
gând curat ca lacrima
ca fulgul de ușor inima să fie
tărie-n braț,
întins să fie către Tine

În taină, vino cu lumină
desăvârșind făptura
în ochii mei văpaia Ta să fie
și viața Ta, să o trăiesc în veci!

MAGDALENA HĂRĂBOR

Zapisul unui zugrav

În anul 1832 revista *Contemporanul* din Iași publica următorul material referitor la activitatea zugravilor bisericești:

“În anul 1831, zugravul Marin Tudosie a refăcut pictura bisericii Sfântul Mina din Craiova. Pentru a justifica banii conveniți pentru lucrare, zugravul a întocmit o listă cu lucrările efectuate la biserică: 1. Am pus coadă nouă cocoșului Sfântului Petru și i-

am îndreptat-o; 2. Am legat pe cruce pe tâlharul din dreapta și i-am pus un deget nou; 3. Am pus o aripă Arhanghelului Gavril; 4. Am spălat pe servitoarea lui Caiafa și i-am pus puțin roșu în obraz; 5. Am reînnoit cerul, am adăugat câteva stele și am curățat luna; 6. Am înroșit focul din iad, am pus o coadă nouă lui Lucifer și i-am ascuțit unghiile; 7. Am reparat haina Sfântului Anton și i-am pus doi nasturi la anterieu; 8. Fiului lui Tobias, care călătorește cu îngerul Gavril, i-am pus curea nouă la traistă; 9. Am spălat urechile măgarului lui Avesa-

lom și l-am potcovit; 10. Am smolit corabia lui Noe, și i-am pus un petec; 11. Am albit barba Sfântului Nicolae; 12. Am ascuțit sulita Sfântului Gheorghe și am înverzit coada balaurului; 13. Am spălat rochia Sfintei Maria; 14. Am pus coadă diavolului de la Sfântul Mina și am cârpit toaca. Nota se încheie cu specificarea sumei pe care zugravul o cerea de la părintele Ioanachie, pentru curățatul, spălatul și cârplitul sfinților din Biserica”.

Pr. dr. GHEORGHE ȘINCAN

→*Adam din Rai*. Cuvântul „*Rai*”, acolo, este la singular. Ne putem întreba dacă există un singur Rai sau sunt mai multe Raiuri. Există un singur Rai. Mântuitorul nostru Iisus Hristos a coborât din Rai, la întruparea Sa, la naștere, însă n-a coborât în iad ca atunci la Înviere, ci la naștere **Hristos a coborât în Raiul cel de jos care era și a rămas Maica Domnului**.

Atât timp cât Pruncul cel dumnezeiesc a stat pe brațele Maicii Sale a avut totul ca în Rai. Când a coborât de pe brațele Maicii Domnului, a ajuns în Ghetsimani, a fost pe Golgota, a ajuns pe cruce. De aceea și brațele mamelor noastre sunt primul Rai, în care trăim noi, în viața aceasta și care ne-a păzit ca pe lumina ochilor. Atâta timp cât am fost în brațele maicii noastre, ne-a fost așa de bine, ca și în Rai. Cred că fiecare dintre noi ne aducem aminte cât era de bine în Raiul maicii noastre.

După ce am coborât din brațele maicilor noastre au venit peste noi

durerile acestei vieți, fiecare dintre noi urcăm Golgota vieții noastre. Ce n-aș da să mai fiu o clipă pe brațele maicii mele! Ce n-aș da să mai fiu o clipă în Raiul maicii mele!

L.C.: Foarte frumos spus! Desigur cititorii au lacrimat, mai ales cei care nu mai au mamele pe acest pământ. Înaltpreasfințite Părinte Mitropolit, vă rog un mesaj, un cuvânt de mângâiere și de suflet.

Î.P.S. Ioan: Vedeți, noi, la români, nu spunem: sărut fruntea maicii mele, nu spunem sărut obrazul maicii mele, ci spunem: *sărut mâna, maica mea*, pentru că brațele mamelor sunt sfinte. Cu aceste brațe, au legat mii și mii de sfinți în împărăția lui Dumnezeu. Cei care mai aveau mame pe pământ, vă rog să le sărutați mâna că este sfântă și binecuvântată de Dumnezeu. Este o părticică din Rai. Sărutați Raiul care v-a crescut și v-a păzit și v-a hrănit cu palmele muncite. Eu, acum, nu mai am mamă, n-am cum să-i mai spun „*sărut mâna, maica mea*”, dar le spun mamelor

care vor citi aceste rânduri: *iubite mame creștine, am venit să vă sărut mâna aceea cu care legănați zi de zi copiii binecuvântați ai neamului nostru românesc*.

Maica Domnului este și Maica maicilor noastre, nu numai maica lui Dumnezeu, ci Maica maicilor noastre. Însă mai avem cu toții o dulce maică al cărei nume este România.

România este maica noastră a tuturor care ne lasă pe fiecare să ne plecăm capul pe pieptul ei. Această maică dulce România odihnește pe brațele ei, pe strămoșii noștri, pe eroii neamului românesc și pe toți aceia care, în această țară, au iubit-o, au cinstit-o și s-au jertfit pentru ea. Deci sărbătoarea închinată Maicii Domnului aș zice că este și ziua dulcii noastre maici, România.

Mă adresez tuturor cititorilor: atunci când vă rugați și când aprindeți o lumânare pentru mamele fraților voastre, **aprindeți o lumânare și pentru această maică a noastră, a tuturor, omânia**.

Istoricul Episcopiei Armatei

Impresionantul volum *Istoricul Episcopiei Armatei (cu sediul la Alba Iulia), între anii 1921 – 1948*, scris de preot dr. Petru Pinca, a fost tipărit în 2013, la Editura Reîntregirea, Alba Iulia, cu binecuvântarea Înaltpreasfințitului Părinte Irineu, arhiepiscop al Alba Iuliei.

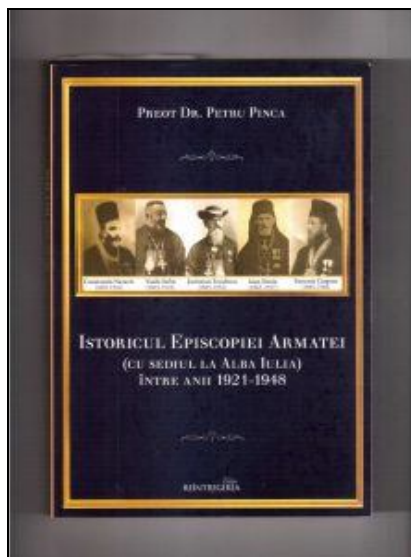
Pasiunea științifică ce a dus la realizarea acestei cărți a rezultat din satisfacția intelectuală pe care autorul (preot ortodox în Blaj) a trăit-o în timpul cercetărilor în arhive și în biblioteci, pentru elaborarea tezei de doctorat, ce a fost întocmită sub îndrumarea părintelui profesor universitar dr. Alexandru Moraru din cadrul *Facultății de Teologie a Universității „Babeș-Bolyai”*, Cluj-Napoca.

Autorul a cercetat și a folosit documente importante din Arhiva Sfântului Sinod al Bisericii Ortodoxe Române, din arhive militare din țară, din arhive județene, din biblioteci cu un patrimoniu național valoros.

Tematica volumului, inclusiv a lucrării de doctorat, a avut în vedere „simfonia bizantină”. Ce înseamnă aceasta? „Simfonia bizantină” se referă la „colaborarea” dintre Stat și Biserică care a existat de-a lungul secolelor, în tradiția răsăriteană, bizantină. Referința este clară, la obiceiul conform căruia acolo unde se afla domnul-voievodul se afla și vlădica. Domnitorul ocrotește biserica, iar clerul și credincioșii se roagă pentru stăpânirea țării, pentru ca să fie apărată de „vrăjmașii văzuți și nevăzuți”.

Titlul lucrării *Istoricul Episcopiei Armatei (cu sediul la Alba Iulia), între anii 1921 – 1948*, după cum specifică autorul în *Introducere*, ilustrează „în mod fericit armonia și spiritul de solidaritate create între cele două instituții naționale – Armata și Biserica – precum și modul cum fiecare dintre ele, de pe poziție proprie și-a adus contribuția la obținerea succesului, ori a gustat din cupa amară a înfrângerii, plecând steagul în fața unui adversar mai redutabil” (p. 11).

În prima parte a sec. al XX-lea, s-a înființat la noi, la Alba Iulia, Episcopia Armatei Române, cu o istorie frumoasă, deși zbuciumată, ce a fost desființată în anul 1948. Cei 27 de ani de fructuoasă și binecuvântată conlucrare între Armată și Biserică sunt cercetați de părintele dr. Petru Pinca. Cercetarea finalizată este structurată și înfățișată în șapte capitole speciale, la care se adau-

gă o introducere și concluziile. Toate cu solide note de referință și de conținut. Se cuvine să evidențiem cele 20 de pagini de bibliografie, cele 50 de pagini de ilustrații, fotografii și documente, plus lista de lucrări științifice publicate ale preotului Petru Pinca, ar fi fost binevenit și un indice de nume.

Revenind la partea substanțială a cărții (451 p., format A4), atenția cititorului și a cercetătorului se îndreaptă spre capitolele referitoare la „Biserica străbună și oștirea română în istorie”, „Înființarea Episcopiei Armatei”, „Ierarhii Episcopiei Armatei”, „Clerul militar ortodox în timp de pace. Îndatoririle și atribuțiile preoților”, „Rolul clerului militar ortodox în vreme de război. Privire de ansamblu asupra activității preoțești”, „Mărturii ale superiorilor bisericești și laici”, „Desființarea Episcopiei Armatei”.

Multe și interesante idei ne-au atras atenția și am dori să le menționăm, dar din păcate spațiul nu ne permite.

Totuși vom insista asupra câtorva. În subcapitolul „Armata și Biserica în secolul al XV-lea”, din primul capitol menționat mai sus, părintele Petru Pinca prezintă doi domnitori „cu longevități remarcabile”, Alexandru cel Bun (1400-1432), „creștin desăvârșit, dar și un diplomat abil, cu mare dragoste față de valorile sacre ale bisericii și neamului” și Ștefan cel Mare (1457-1504), în timpul căruia „legătura dintre Armată și Biserică va căpăta dimensiuni nemaîntâlnite”. Relația dintre Sfântul Voievod Ștefan și mitropolitul Teoctist a fost una de notorietate, așa cum apreciază Nicolae Iorga în volumul „Istoria Bisericii Românești și a vieții religioase a românilor” (1928).

Toate capitolele sunt interesante prin informațiile inedite oferite și riguros

organizate, cu argumente bazate pe documente.

Cel mai cuprinzător capitol este cel care prezintă viața și activitatea ierarhilor Episcopiei Armatei: dr. Vasile Saftu (1896-1922), Justinian Teculescu (1865-1932), dr. Ioan Stroia (1865-1937), dr. Partenie Ciopron (1896-1980).

La fiecare ierarh au fost evidențiate biografia, activitatea administrativ-gospodărească, activitatea misionar-pastorală, activitatea cultural-teologică, activitatea național-patriotică și activitatea ecumenistă.

Primul episcop ales al Armatei a fost Vasile Saftu, dar acesta n-a ajuns să fie hirotonit ierarh, pentru că între timp a murit. Primul episcop hirotonit al Armatei Române este Justinian Teculescu, prilej de mândrie pentru noi care știm că a plecat de pe meleagurile covăsnene, prezentat în peste 40 de pagini, „un aprig luptător pentru apărarea patrimoniului sacru al neamului românesc” (p.167)

Substanțiale ca informație, dar și ca număr de pagini sunt capitolele care evidențiază rolul clerului militar ortodox atât în timp de pace, cât și în timp de război. Părintele Pinca s-a aplecat cu deosebită curiozitate, specifică cercetătorului avizat, asupra problemelor referitoare la îndatoririle și atribuțiile preoților, asupra activității preoților slujitori în Armata Română.

Multe subcapitole trezesc, chiar prin titluri, o mare curiozitate: „Aspecte etice”, „Amestecul preoților militari în parohii”, „Aspecte negative. Preoți problemă în Armată”, „Aspecte ecumenice”, „Ostilități gazetărești vis-a-vis de participarea preoților la războaie”, „Activitatea călugărilor și călugărițelor în primul război mondial”, „Incidente și divergențe trecătoare între preoți, ofițeri și medici militari” etc.

Autorul încheie cu amărăciune și nostalgie volumul, în finalul *Concluziilor*, după prezentarea desființării Episcopiei Armatei: „Aici se încheie un frumos episod de istorie românească, în care două instituții de frunte ale Țării – Armata și Biserica – și-au jertfit și subordonat de bună voie toată energia morală și puterea de sacrificiu, slujirii interesului național” (p. 413).

O carte interesantă ce înfățișează cu talent și acribie științifică o pagină de credință și de istorie românească.

Felicităm autorul, dorindu-i succes în a continua munca de cercetare a istoriei naționale și a credinței noastre ortodoxe.

LUMINIȚA CORNEA

Astersic

Biserica de lemn din Sânmărgăhita A FOST ODATĂ CA NICIODATĂ...

Sânmărgăhita, localitate atestată documentar la 1408, aparține de comuna Sânpaul, fiind la nicio jumătate de oră de drum cu mașina de Târgu-Mureș.

Satul e cuibărit în coasta unui deal, pe malul drept al Mureșului, și totuși pare rupt de lume, de la Sânpaul colbul se ridică precum un nor în urma mașinii, pe drumul ce duce la sânmărgăhiteni.

Conscripția din 1733 înregistrează 27 de familii greco-catolice, păstorite însă de trei preoți.

Conscripția lui Petru Aron din 1750 înscrie în documente 127 de suflete, de confesiune unită (greco-catolică), cu preot și o biserică de lemn.

La 1857, sunt înregistrate 52 case și 57 locuințe, iar din cei 291 locuitori, 240 erau românii greco-catolici, 7 romano-catolici și 35 reformați (maghiari).

Șematismul jubiliar din 1900 prezintă următoarele date: 240 greco-catolici, 18 reformați și 5 izraeliți.

Din același document, aflăm că paroh era Gheorghe Răchită, iar odată cu el, din 1826, se încep matricolelor școlare.

În această perioadă, biserica satului e pictată, după cum reiese din inscripția din spatele iconostasului: „S-au zugrăvit această sfântă biserică cu toată cheltuiala dumnisale Ana Hodăjița, fiind paroh satului Răchită Gheorghe coratăr Lițu Dumitru făt Vodă Ioan. Zugrav Porfiri lui Leon Feisa. anul 1838”.

Dacă data pictării bisericii e consfințită fără echivoc, în privința construirii bisericii, specialiștii, luând în calcul dimensiunile bisericii, forma

construirii și partiul, precum și consemnarea existenței ei la 1733, apreciază că începuturile bisericii pot fi plasate la sfârșitul secolului al XVII-lea.

Biserica, având hramul „Sfinții Arhangheli”, a fost amplasată pe un terasament al dealului, în cimitirul satului, spre nordul acestuia.

„Planul bisericii a fost simplu, (după cum stabilește un împătimit cercetător al bisericilor de lemn mureșene, Ioan Eugănu Man, în lucrarea sa dedicată acestor imobile), cu o navă dreptunghiulară de 10,65 m lungime, 4,30 m lățime, cu înălțimea pereților de 1,70 m, având absida poligonală în cinci laturi, nedecroșată, situată spre vest. Bărnelle din care au fost alcătuiți pereții se îmbinau aidoma celor de la casele țărănești, în coadă de rândunică, dând naștere

consolelor crestate în trepte. Interiorul prezenta o înșiruire de încăperi. Prima încăpere, în care se pătrundea prin intrarea de pe latura vestică, pronaosul, era în lungime de 3,10 m și 4,30 m lățime. A doua încăpere, tot dreptunghiulară, naosul, era separată de pronaos de un perete ce se înălța până la planul nașterii bolții în leagăn, în lungime de 4,50 m. Spre est, imediat după iconostas, era cel mai mic spațiu, al altarului, de 2,80 m lungime”.

Toate aceste date vor rămâne în documentele care vor vorbi despre Biserica de la Sânmărgăhita, care a dăinuit mai bine de trei secole, dar care s-a transformat în scrum în câteva zeci de minute, din cauza inconștienței unui localnic, care a adunat resturile din cimitir – flori, coroane etc. – și le-a dat foc în apropierea bisericii. Vântul a extins focul la vegetația uscată din preajma bisericii, care a ars ca o torță, pentru că amplasamentul au făcut anevoioase și ineficiente intervențiile sătenilor, care au vrut să stingă focul cu găleți de apă, ca apoi mașina pompierilor, deși avea tracțiune 4X4, nu a reușit nici ea să urce până la biserică, din ce au relatat martorii oculari.

Poliția a început cercetările și, probabil, va deschide dosar de cercetare penală celui care se face vinovat de această catastrofă. Orice pedeapsă ar primi însă, nimeni nu le poate aduce sânmărgăhitenilor biserica înapoi, cea în care s-au rugat sute de ani, în care au făcut nunți, botezuri, iar dincolo de valoarea sentimentală, biserica era monument istoric de categoria A, pentru vechimea și valoarea ei – arhitectură, pictură etc.

Comunitatea Sânmărgăhitei e îmbătrânită și împrăștiată și n-a reușit să termine nici lucrările la biserica nouă.

Cea veche rămăsese nefolosită, nu mai era racordată nici la curentul electric și nici la gaz.

Uitată și de oameni și de Dumnezeu, biserica de lemn din Sânmărgăhita s-a transformat în cenușă.

Chiar dacă s-ar ridica o biserică identică cu cea care a ars – există toate planurile acesteia – ea nu va mai fi niciodată ce a fost.

Despre ea se va vorbi de acum încolo cu „a fost odată ca niciodată”...

NICOLAE BĂCIUȚ

Întâmplări... adevărate **Mi se întâmplă mereu minuni!**

Adeseori am premoniții legate de cele ce urmează să mi se întâmple într-un viitor apropiat sau mai îndepărtat. Întâmplarea este declanșată de un vis, o imagine, o întâlnire reală sau virtuală, un anunț, o știre...

Acum trei ani, am primit pe email de la o persoană cunoscută pe un forum creștin ortodox o icoană - Maica Domnului cu pruncul Iisus. În imagine era și o bisericuță din lemn veche, frumoasă ca o bijuterie. Pe iarbă două prosoape cusute cu motive naționale. Pe unul dintre ele stătea un înger. Anul următor într-un vis mi-a apărut acel loc din imagine: biserica din lemn, crucea din fața ei cu Mântuitorul răstignit, iarba verde, și eu în fața bisericii mirându-mă de ușa de la intrare foarte mică, sub formă de gaură de cheie.

Mi-am amintit de acea imagine și am căutat pe internet bisericii vechi din lemn din zonă. Am găsit în cele din urmă biserica Mănăstirii Lăpușna, Mureș.

Anul trecut pe peretele de facebook mi-a apărut într-o dimineață anunțul despre Festivalul concurs de poezie religioasă CREDO, organizat de către Direcția pentru cultură Mureș, în parteneriat cu Biblioteca Municipală Reghin. Aveam o Antologie de autor, de poezii rugaciuni, *Când nu Te iubeam*, edit Pim - 2014 pe care am trimis-o la concurs de volume. Dorința de a fi printre cei invitați era extrem de mare, dar nu am câștigat decât unul dintre premiile revistei *Vatra veche*, nefiind printre cei 15 invitați.

Mă tot gândeam cum aș putea să ajung acolo, am socotit distanțele, căutând variante de drum și mijloace de transport convenabile plănuiind să pornesc într-o călătorie de una singură spre locul acela, doar ca să văd biserică și să mă închin în ea. Dar cum Dumnezeu le așează pe toate cele de folos după rosturile pe care doar El le cunoaște, iată că anul acesta, în 2016 visul avea să se împlinească, legându-se toate, parcă de la sine într-un șir de întâmplări favorabile.

Am trimis volumul publicat în 2015 *Ochiul curat*, poezie și un grupaj de poeme inedite. Mare mi-a fost bucuria când domnul Nicolae

Băciuț, inițiatorul acestui concurs, m-a invitat să mă pregătesc de drum lung. Cât de lung avea să fie drumul m-am convins, vineri 5 august, când am plecat cu mașina din București. Un singur popas am făcut, în Sighișoara. Pentru că era foarte aproape de localul unde am sevit masa, am urcat sus în Cetatea veche, singură pentru a vedea acel loc și am făcut câteva poze.

Dupa opt ore și ceva de mers, am ajuns în Reghin. Aveam mari emoții pentru drumul până la Lăpușna despre care citisem pe internet că este destul de prost.

Drumul însă, fără a fi asfaltat, a fost acceptabil, aș putea spune chiar bunicel, dacă e să-l copărăm cu drumurile spre alte mănăstiri aflate în inima pădurii. Am mers mult pe acel drum puțin circulat, trecând printr-o singură comună și n-am întâlnit decât tiruri lungi, încărcate cu lemne. Peisajul frumos - desfătare privirii, aerul curat spre bucuria plămânilor, zgomotul alb al apei odihna creierului, și verdele brazilor liniște ochilor, recompense ale călătoriei! Pe măsură ce mașina înainta pe drumul forestier, a pus stăpânire pe mine o teamă de necunoscut conștientizând cât sunt de departe de casă. Gândul că aș fi putut porni la acel drum cu trenul, fără să cunosc pe nimeni, mi-a dat fiori reci. Am mulțumit în gând lui Dumnezeu că m-a ajutat să ajung cu mașina, însoțită de oameni dragi.

Am oprit mașina în fața mănăstirii unde era mai multă lume și toți vorbeau la telefon. Am fost mirată de aceasta, dar am aflat că este singurul loc unde este semnal. Cineva ne-a arătat drumul spre castelul de vânătoare de la Lăpușna, unde aveam să fim cazați. După ce ne-am asigurat că vom avea unde dormi am pornit în recunoșterea locului, iar mai apoi m-am apropiat de grupul poezilor veniți ca și mine la Festivalul Credo. Gândul îmi era însă la mănăstire și nu

mai aveam răbdare, voiam să văd în seara aceea biserica din lemn din visul meu. Am găsit pe cineva să-mi arate drumul pe scurtătură. Deși destul de târziu, poarta nu era încuiată, de parcă cineva mă aștepta pe mine. Când am văzut biserica ce era exact ca în visul meu, am plâns de bucurie și am mulțumit în gând Maicii Domnului, și tuturor celor care au făcut posibilă această împlinire. Peste tot întuneric. Lumina era doar în spatele bisericii într-o clădire de unde venea miros de mâncare. Mi-am dat seama că acolo este trapeza. Părintele Arsenie, așa cum aflasem că se numește, cu gesturi sigure, îndemânatic pregătea mâncarea. Înainte de a ciocăni pentru a-mi face cunoscută prezența, l-am privit preț de un minut. Gesturile sale aveau ritmul rugăciunii, "Doamne, Iisuse Hristose, Fiul lui Dumnezeu, miluiește-mă pe mine, păcătosul". Mi-a spus să vin la ora opt la biserică, întrebându-mă dacă avem unde dormi. La plecare am mai poposit preț de câteva minute în fața bisericuței din lemn, cu ușa asemenea unei găuri de cheie!

Sâmbătă dimineață, pentru sărbătoarea Schimbării la Față, am îmbrăcat costumul popular pregătit din timp, special pentru această zi, și la sfârșitul Sfintei Liturghii, m-am "apropiat cu frica de Dumnezeu, cu credință și cu dragoste" de Sfintele Taine.

Festivalul „Baladele Verii” este organizat de Primăria Municipiului Reghin și Biblioteca Municipală „Petru Maior”, în parteneriat cu →

DORINA STOICA

Primăria Ibănești și SC Grand S.A., prin Claudia Pescar, Direcția Județeană pentru Cultură Mureș și Asociația Culturală „Casa dinainte”. În cadrul acestui festival, are loc și Festivalul de Poezie Religioasă “Credo”, singurul festival de acest fel din țară ce a ajuns la ediția 17-a și se desfășoară de trei ani în această locație, Castelul de vânătoare de la Lăpușna. Este singurul festival de creație religioasă de asemenea anvergură din România, având scopul de a redescoperi poezia religioasă și a o pune în valoare.

Festivitatea de premiere a avut loc în altarul de vară al Mănăstirii Lăpușna, după Sfânta Liturghie. L-am cunoscut pe poetul și inițiatorul acestui concurs, Nicolae Băciut, datorită căruia am ajuns în acest loc binecuvântat de Dumnezeu. M-a recunoscut și l-am recunoscut din prima clipă, deși ne văzusem doar în spațiul virtual. Pe doamna Sorina Bloj, directoarea Bibliotecii Municipale din Reghin, pe poetul Răzvan Ducan și pe cei mai mulți dintre poeții participanți îi cunoscusem cu o seară înainte la masă și la focul de tabără, unde am cântat împreună cu cantautorii prezenți până după miezul nopții. Între cantautorii prezenți am recunoscut pe Florin Săsărman și pe Angela Mariașiu. În cuvântul său, părintele Arsenie a subliniat faptul că poezia religioasă trebuie să pornească din trăirea credinței și dintr-un sentiment religios profund, autentic.

“Avem mari poezi religioși, în frunte cu Sfinții închinătorilor. De la Eminescu la Ioan Alexandru, după ce a fost pusă la index timp de 50 ani, promovarea poeziei religioase este necesară, este datorie și chiar obligație morală. Eu nu cred în clasamente literare, talentul este sau nu este. Creațiile literare premiate au valoare literară credință, rugăciune. Scriitorul nu scrie doar pentru el, a scrie literatură înseamnă intrarea în dialog cu cititorii. A scrie literatură religioasă înseamnă a intra în dialog și cu Dumnezeu...”, a spus în cuvântul său, domnul Nicolae Băciut, președintele, la rândul său creator de poezie religioasă.

Domnia sa a mai spus că departajarea a fost dificilă, deoarece fiecare poet are propria sa modalitate de exprimare lirică și este foarte greu să spui că unul este mai talentat decât

altul, nexistând o unitate de măsură pentru talent.

Acodarea Marelui Premiu al Festivalului-Concurs cărții mele *Ochiul curat*, Editura Pim 2015, cu grafica lui Mihai Cătrună și grupajului de poeme inedite în manuscris, m-a umplut de bucurie. Mă așteptam desigur la unul dintre cele cinci premii importante dar, nici nu visam că voi fi numărul unu în acest concurs. M-am bucurat nespus!

La festivitatea de premiere, au fost prezenți doamna Claudia Pescar, cea care a făcut posibilă găzduirea invitaților în această locație de vis, patroana hotelului Premier din Reghin și administratorul Castelului de vânătoare Lăpușna. Cel care a sponsorizat premiile se numește Peter Shuller, un om de afaceri aflat pentru a doua oară la Festivalul mureșean “Baladele verii”, îndrăgostit de acest loc mirific. Pe drept cuvânt, domnia sa a afirmat în cuvântul său, *“...dacă ai fost în România și nu ai vizitat castelul de vânătoare de la Lăpușna, nu ai văzut nimic, păcat că drumul din Reghin până aici este destul de greu de parcurs, nefiind asfaltat”*. Sorina Bloj, directoarea Bibliotecii Municipale din Reghin, o persoană pe cât de gingașă pe atât de energică, preocupată ca toată lumea să se simtă bine, mereu zămbitoare, a reușit să fie la înălțime și să lase o impresie deosebită.

După masa de prânz, în foisorul din curtea castelului, premianții concursului Credo au susținut un recital din poeziile lor. Atmosfera a fost animată de cântăreții folk, cu atât mai plăcută fiind cu cât au interpretat melodii puse pe muzică din versurile poetului Nicolae Băciut.

Deoarece aveam un drum lung de parcurs, am plecat după ce am improvizat un moment poetic scurt. Mi-am luat rămas bun de la gazdele de la doamna directoare Sorina Bloj

și de la domnul și doamna Băciut, cu speranța că ne vom revedea.

Drumul până la Sibiu, unde am ajuns pe înserat, mi s-a părut cu mult mai scurt ca la venire.

Aș mai putea scrie o pagină, poate chiar două despre popasul la Sibiu, despre peisajele de vis de pe valea Oltului, despre popasul la mănăstirea Curtea de Argeș, ori bucuria purtată în suflet în acea fumoasă și de neuitat duminică de vară. și despre multe altele aș scrie...

Mă opresc însă aici cu povestirea. Port în inimă bucuria unui vis împlinit, o Schimbare la față, și în bagaj o valoroasă icoana pe sticlă a Sfintei Fecioare Maria!

Câștigarea Marelui Premiu al Festivalului “Credo” anul acesta (2016) pentru poezia mea religioasă, faptul că am ajuns la Mănăstirea Lăpușna, unde m-am închinat și comunicat în bisericuța din lemn, visată acum doi ani, ce poartă în ea istoria unui neam de oameni cuminți, poate prea cuminți și credincioși, discuția duhovnicească avută cu părintele Arsenie despre credință și poezie, dar în mod special ocazia de a-l cunoaște personal și asculta pe poetul preferat Nicolae Băciut, un om ce înmulțește necontenit talantul pe care îl au acei care scriu și cred, dar și întâlnirea cu mulțime de poeți, cantautori mureșeni cunoscuți unii doar virtual, este o bucurie nespusă și o împlinire.

Aceasta este o povestire adevărată, despre o călătorie spre inima unei țări preafrumoase, în care se nasc meru poeți cu suflete gingașe, scrisă pentru informarea celor care vor mai ajunge acolo prin voia lui Dumnezeu, pentru acei care nu vor ajunge, dar și pentru a nu lăsa uitarea să se aștearnă peste amintiri.

Mulțumesc, Doamne! Sunt o făptură minunată și am parte mereu de minuni. Nu mă laud. Minunați sunt acei oamenii care cred în minuni.

CREDO

carii se joacă de-a îngerii

Pereții bisericii vechi
lăcrimează.
Limax timpul a lăsat răni
albicioase.
Sfinții s-au făcut pulbere fină,
străvezii în lumină, multicolori cad
pe capetele îngenunchiaților,
morți vii, gângănii cenușii.
Carii au săpat labirinturi
în catapeteasmă.
În cafas s-au înmulțit.
cât ține Liturghia
își iau aripile din veșmăntar,
se joacă de-a îngerii,
de-a bunătatea și mila,
de-a Dumnezeu.

dincolo de aparețe

amestecând adesori
pământul cu cerul
știe să privească în sus.
umple cu lumină
golul din inimă,
poartă universul pe umeri
ca și cum ar duce
un sac de grăunțe la moară.
are ochii umezi,
blând melancolici.
sufletul ascunzătoare
de fluturi și flori.
raiul patimilor
pe drumul Golgotei,
nu simte greutatea Crucii
ci doar sete
și-o foame cumplită de iubire.
cuvintele au roit în inima sa.
după o perdea țesută din licurici,
clopoțele vestesc
o vicernie între sihăstria.
cu sufletul fărâmițat
în bobite de mătănie
femeia se roagă
îmbătățită de aromele
de dincolo de aparente.

Ca o cerșetoare

Cu lumina aprinsă în inimă
te-am așteptat amirosind a smirnă.
De urât și de dor

învățam să ții pânză de borangic
din raze de lună.
Alergând până la marginea câmpiei,
unde amurgul dăduse foc dealurilor
să mă urci pe curcubeu voiam,
pentru a săruta mâna Cuvântului
celui dintru Început.
Ca o cerșetoare, acoperită cu sac,
cenușă în cap mi-am pus.
umblam din buruiună în buruiună,
tată de albine.
Cu sufletul în traistă, flacăra
înghețată,
îneacă cu firimitura de pâine
din care gustam cu sfială,
aproape euharistic,
pântecul uitat-a încolțirea.
În timp ce lacrimile musteau
ca laptele din fâțe,
fântânile se făcuseră leagăne stelelor,
în așteptarea timpului potrivit
pentru "al doilea cântat al cocoșilor."

DORINA STOICA

Măicuța–orhidee

atunci când te respir, beat de
miresme
ca-n miezul unei flori de orhidee
copilul care am fost se ascunde
printre petale și foi
și-i scapă o lacrimă
pentru tot ce a greșit de când
a crescut mare

Măicuța trandafir

astfel te-arăți, Măicuță, inimilor
noastre:
un trandafir suind în văi sihastru

și cum ne-ndemni, ne bucuri, ne-ai
atins
ai prăvălit lăuntrice abisuri-în abis

apoi te-avânți, zvâcnind, spre culmea
cea de sus...
ești lujer? căprioară? sau fulger
nesupus?

Măicuța crinilor

Lasă o petală din crinii de pe brațele
tale să cadă

Pe întunericul meu, plutind în
adâncuri de hău
Cum și Fiul ca o petală de crin s-a
rupt din Cer și ni s-a dat
Și tu L-ai învelit cu carnea și sângele
tău

transparență

dacă lumile ar deveni transparente
și s-ar vedea ochii celor
din lumea cealaltă
prealimpezi

ai mai avea curajul să împlânți cuțitul
în semenul tău
știind că atâtea și atâtea suflete
te asistă?

fratele meu, omul

gingașă, inima omului e un vas
clătinat, în limpezire:
ea nu e făcută să conțină ură

după ce-a primit lovitura de cuțit
Abel i-a vorbit lui Cain:
a venit cineva și m-a ucis
dar acela nu ai fost tu
sigur nu ai fost tu, fratele meu drag

Măicuța-floare de colț

Pe marginea prăpastiei
Am pus pas greșit lângă pas greșit
(De parcă-mi recapitulam viața toată)
Ca o erată umbrind altă erată
Dar în prăpastia morții nu m-am
prăvălit:

O floare de colț, pe stâncă, pe stei
La fiecare ezitare tremura din toată
ființa ei
Dinamitându-mă și zvârlindu-mă
În partea de lumină
A sinelui meu suspendat

Lepădat, zdrobit, pierdut
Purtat pe palme cum duci
Un soare orb – mie m-a redat

Măicuța –păpădie

ești floare de păpădie
iar eu sunt puful
atât de ușor
de spulberat, aureola
care te înconjoară strâns
ca o îmbrățișare:

Praf de cenușă sunt ori
Pulbere de aur?

DOINA POLOGEA

Pe la începutul anilor 2000, exista un site literar "Rolit", la care îmi făcea plăcere să postez și să comentez postările altora. Într-o zi, directorului i-a venit ideea ca administratorii (cei cu dreptul de a valida și înstela texte) să fie votați "democratic" de utilizatori, nu aleși - ca până atunci - de proprietarul site-ului. Am fost foarte surprinsă când, datorita numărului de voturi, am devenit administratoare la secția "Articole". Nu cunoșteam pe nimeni, eram în Canada, prea departe ca să mă fi întâlnit cu cineva! Sarcina noastră, a mea și a Cristinei Ștefan, cu care aveam să fiu colegă de lucru, era să validăm articolele postate și să supraveghem buna desfășurare a postărilor și comentariilor la secția respectivă.

Așa am întâlnit-o pe Cristina care, din primele zile, m-a impresionat cu profesionalismul și integritatea ei. Dacă eram puțin jenată în fața unui material care nu merita să fie validat, îi ceream părerea și ea mi-o spunea fără ezitare, ceea ce mă liniștea. Coincideam la păreri. Site-ul avea și o adresă electronică unde numai noi, cei din administrație, aveam acces. Acolo erau *dezbaterele* de culise. Teodor Dume, coleg cu noi, era împăciuitor și binevoitor, Cristina era mai categorică, eu mă aflam undeva pe la mijoc. Am învățat multe din lucrul împreună cu cei doi poeți și scriitori. Hotărârea cu care Cristina Ștefan propunea soluții mi-a plăcut din primul moment.

Desființarea Rolit-ului a fost bruscă și, pentru mine, extrem de dureroasă. Găsisem o *oază* de limbă română în care mă puteam *desfășura* în voie. După despărțirea de Rolit, în

2004, Cristina Ștefan a hotărât să deschidă un site nou, "Cenaclul Lira 21", unde, printre alții, m-a invitat și pe mine. Sistemul de funcționare era diferit de cel al Rolit-ului. Utilizatorii puteau posta direct, fără validarea textului, iar comentariile erau de asemenea libere. Totul se voia ca o discuție de cenaclu. Ideea Cristinei era construirea unui *cenaclu literar digital*. Ideea care i-a reușit din plin!

Încetul cu încetul, s-au adunat mulți poeți și, sub ochiul vigilant, dar generos, al Cristinei, s-a cimentat - de-a lungul timpului - o prietenie temeinică între membrii cenaclului. Cristina posta poezii. Îmi făcea plăcere să le citesc și s-o recunosc în ele pe cea cu care lucrasem, dar pe care n-o întâlnisem decât în spațiul virtual.

Au fost - și sunt - în Cenaclul Lira 21 nume de referință, iar Cristina

Ștefan, precum bine știm, ocupă deja un loc binemeritat în literatura română. Am crescut toți împreună: Ana Maria Gibu, care era o fetiță când Cristina și Lira 21 i-au recunoscut talentul, Carmen Tania Grigore, datorită căreia mi-am făcut intrarea la "Vatra veche", Any Tudoran, poetă ale cărei poeme sardonice se recunosc dintr-o mie, Camelia Iuliana Radu, poetă și pictoriță, care mă încuraja în comentarii, poetul Teodor Dume, membru de onoare al site-ului, scriitoarea Maria Cecilia Nicu din Canada, Sorin Micuțiu, ale cărui comentarii veneau mereu ca o surpriză, mult după ce poezia fusese postată, Luminița Zaharia, veșnic veselă și cu umor. Am trăit cu toții despărțirea tragică de talentatul poet Cornel Armeanu și l-am comemorat apoi în fiecare an.

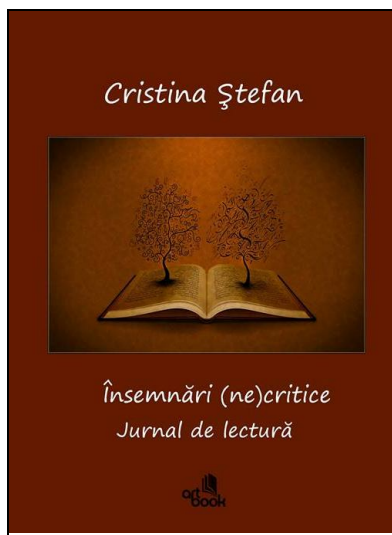
Poetul Adrian Graufelds împreună cu Cristina ("Adala") au scos două superbe volume de poezii în dialog. Au postat - și postează - pe Lira 21 prozatori și critici literari printre care Adriana Butoi, Otilia Ardeleanu, Jeanette Carp, Violeta Deminescu, Cezarina Adamescu, Dan Tudor Calotescu, Radu Luca Dușeș, Mihaela Nicoleta Aionesei, Silvia Bitere, Ioan Barb, Dragoș Vișan, Maria Leonte, Floriana Țuculeanu și mulți alții. S-a creat o frumoasă prietenie între membrii cenaclului, indiferent de vârsta lor sau de țara în care trăiesc. Pe *liriști* îi unește dragostea pentru cuvântul scris, dar și stima pentru cea care i-a încurajat și a muncit la selectarea și editarea textelor în Antologiile Lirei 21.

După 12 de ani de la înființare, Lira 21 a devenit un cenaclu binecunoscut, cu o bogată pagină pe FaceBook, iar Cristina Ștefan, cu cele peste 20 de volume tipărite, este o personalitate activă nu numai în literatură, dar și în nobila ei menire de educare și promovare a tinerelor talente.

Fiind în Canada, n-am putut veni la întâlnirile *pe viu* ale membrilor Lirei 21, dar sunt alături, de departe, lângă toți acești prieteni din lumea virtuală. Între suflete nu există granițe, iar noi, *liriștii*, ne întâlnim sub portalul aceleiași limbi în care gândim, vorbim și iubim împreună.

Îți mulțumesc, Cristina!

VERONICA PAVEL LERNER

Sertarul cu nostalgii

„Casa de scris!”

Nu este sintagma mea, ci este a Anei Blandiana, spusă în prezența mea, în casa ei de vacanță despre casa ei de vacanță.

De fapt, despre casa lor, a ei și a soțului ei, scriitorul Romulus Rusan, casă care se pare că nu este una de „lâncezit”, ca pentru cei mai mulți care au astfel de case și „stau cu burta la soare”, sperând să curgă din ei ca un gel stresul acumulat peste an, ci este una propice creativității literare, și prin aceasta, poate și recreativă pentru cei doi. Loc unde roțițele se învârt, emoția sublimază în cuvinte și mâna alunecă pe tastele laptop-ului, transformând apăsările în fuioare de gânduri.

Vinovat de vizita făcută Anei Blandiana și soțului ei, într-un mijloc de august 2016, a fost scriitorul Nicolae Băciuț, cel care a inițiat la Brăila, alături de inimoasa profesoară de limba și literatura română, Gabriela Vasiliu, Festivalul Internațional de Creație și Interpretare „Ana Blandiana”. Este cel care a contactat-o pe poetă, care a convins-o ca să accepte ca festivalul să-i poarte numele, care a invitat-o la Brăila, de mai multe ori, având garanția unei bune primiri, care a întreținut cu ea, în ani, o legătură de reală amicitie scriitoricească.

Și totuși, cel care ne-a condus cu precizie la „Casa de scris”, de la Vălenii de Munte, unde eram la Universitatea Populară de Vară „Nicolae Iorga”, nu a fost Nicolae Băciuț, ci experimentatul și fără greș domn GPS, aflat în primul autoturism, în față, deasupra bordului. Altfel, așa cum îi spuneam prietenului Nicu Băciuț, cu care eram în cea de a doua mașină, nu găseam localitatea, după un mers pe drumuri îmbârligate, parcă intenționat, printre dealuri și prin păduri, nici măcar cu o... creangă de salcie, cu care se caută în Ardeal, locurile bune de săpat fântâni.

Casa, ferită privirii, într-un fund de curte, era prinsă într-un păienjenis de vegetație „luxuriantă” subcarpatică, dătător de liniște și singurătate. În fața ei era o grădină cu iarbă, cu doar câțiva firavi pomi fructiferi, unde ochiul putea respira. Mă și gândeam pe drum că o să fim întâmpinați de către „ogarul cenușiu”

și „Arpagic”, într-o consensuală pace. Nu a fost așa. În drumul de la marginea grădinii ne-a întâmpinat Ana Blandiana, cu ochii ei mari, care exprimau bunătate și bucurie. Ba chiar afectivitate. Apoi, în fața casei, și Romulus Rusan, cu interes și bunăvoință, în pofida unor săcâitoare probleme de locomoție. (Într-adevăr, am dat ulterior în casă de un animal din stirpea pisicească, fără să știu cu exactitate care sunt, și dacă sunt, gradele de rudenie cu celebrul „Arpagic”, cel care făcuse carieră înainte de Revoluția din '89. De „ogarul cenușiu” însă, nici pomeneală. Probabil a emigrat în America.)

Sărutări, îmbrățișări, străngeri de mâini, cadouri din partea noastră, gesturi firești între oameni bucuroși de revedere sau dornici de a se cunoaște. Totul cu reală bucurie în ochi și afecțiune în vorbe. Totul pe calapodul comun al iubirii știute sau bănuite de cultură, de literatură, într-o atmosferă de bun simț, bună de servit cu polonicul.

În casă și pe terasa de lângă casă, Ana Blandiana, în calitate de amfitrioană, era albinuța de serviciu, scoțând și aducând mereu pe mese, bunătățile pregătite. Noi, la rândul nostru scotem de asemenea bunătăți, în special fructe, dar și unele bune de pus în pahare, căci nu se cădea să mergem în vizită cu mâna goală. Prăjituri, de mai multe feluri, struguri, piersici, mere, pere, chiar și tradiționalii mici, așa că până la urmă, cum suna un cântec din Moldova de peste Prut, „avem (și noi aveam) di tăte, di tăte”. Și într-adevăr, aveam de toate „de-ale gurii”, dar nu pentru asta venisem.

Desigur, nu era o vizită a unui domn Goe sau a mai multora, așa că nimeni nu căuta în cele trei-patru camere și o bucătărie etc. Încălțările Anei Blandiana sau ale lui Romulus

Rusan, pentru a pune dulceață în ele. Căutau cu privirea, cel puțin eu, semnele specifice scriitorilor, semnele generale și particulare: mașini de scris (Oho!, depășite), laptop-uri și desigur, maldăre de cărți și manuscrise. Așadar, am fost „atent la tot și la toate”. Am intrat (pofitit, desigur) în biroul Anei Blandiana de la etaj, unde trona un birou obișnuit pentru scris, pe care erau niște, manuscrise, o lupă și ochelarii de citit. Biroul era în buza unei ferestre, prin care probabil, uneori d-na Blandiana își lăsa inspirația să umble desculță prin iarba curții. Pe o altă masă, în lateral, era un calculator „legat” cu siguranță la/de lume, iar în apropiere cărți și manuscrise puse în rafturile unei biblioteci simple. Camera era cochetă și intimă, cu lucruri și lucrșoare din arsenalul intimității sale culturale, cele pe care le primești cândva și de care te atașezi în timp. Perdele albastre la ferestre, fețe de masă de pe birouri de culoare albastră, o mică veioză albastră, covor albastru. Un albastru *ciel* „infini”, așa spune. Camera-birou dădea pe o terasă cu balustrade de lemn, amenajată deasupra unui garaj, sub un cireș, verde încă, dar acum fără cireșe. Am văzut și locul de scris al domnului Rusan. Separat, în altă cameră, să nu se amestece ideile, visele, lumile. Am observat mobila din camera mare de jos de la parter, cu scaune-fotolii vechi de lemn, rabatabile, cumpărate din consignație, fiindcă, așa cum spunea d-na Ana, „nu aveam nimic când ne-am mutat”. Lucrșoare delicate dar nu scumpe, tablouri de mici dimensiuni, icoane, carpete și lucruri de artă populară, un ceas cu pendulă și lemn, mult lemn, inclusiv grinzile și scara ce duce la etaj. Casă nu era nici foarte mică, dar nici mare, mai degrabă obișnuită, fără nimic spectaculos, care parcă nu dorea să atragă prin nimic atenția. Probabil și din această cauză, ea se plia perfect

RĂZVAN DUCAN

**Răzvan Duncan, Nicolae Băciuț,
Ana Blandiana, Gabriela Vasiliu,
Alla Stăncanu**

sufletelor lor.

Bucuria cea mai mare a fost cea a discuțiile cu cei doi încântători scriitori, curtați individual și curtați în grupuri, inclusiv în interminabile „ședințe” foto ad-hoc. Și pentru că tot era „proaspătă” moartea Anei, principesa consoartă a regelui Mihai, Ana Blandiana ne-a povestit, printre altele, cum în 1992, prin intermediul acesteia, după o discuție discretă, din plan secund, aceasta (principesa Ana) l-a convins la rândul ei pe regele Mihai, proaspăt venit în țară, să vorbească mulțimii de zeci de mii de oameni, veniți să-l aclame. Și aceasta, contrar a ceea ce-și propusese Majestatea Sa. Fără o pregătire prealabilă, regele Mihai s-a adresat mulțimii, poeta fiind cea care a propus și rezolvat aducerea din apropiere (cred că sediul Alianței Civice) a unei stații de amplificare. Etc. etc. Și discuțiile cu Romulus Rusan au fost mai mult decât interesante, scriitorul fiind interesat de confrății scriitori din generația sa. Pe unde mai sunt și ce mai fac. Printre altele, mi-a spus și intenția de a-și face ordine în memoriile din manuscrise. Etc., etc.

Sus pe terasă, sub cireșul invocat, a fost un rafinat moment radiofonic, unde d-na Alla Stăncanu, de la Radio România Actualități, prezentă de asemenea în „casa de scris” a poetei, a speculat favorabil situația, înregistrând cu telefonul profesional, momentul de întâlnire dintre între Ana Blandiana și poezii din Tg. Mureș, Nicolae Băciut și subsemnatul, dar și cu d-na profesoara din Brăila, care organizează de cinci ediții, Concursul Internațional de Poezie „Ana Blandiana” și, nu în ultimul rând, cu cele șase eleve de liceu, aduse de dânsa, membre ale Cenaclului literar „Nicolae Băciut” din Brăila.

Ana Blandiana a vorbit cu delicatețe și poate chiar cu o mică jenă, despre sine, probabil din pudoare, dar a vorbit cu vădită bucurie despre „casa de scris”.

Nicolae Băciut este cel care a apăsător mai adânc pe pedala bucuriei de a fi în casa unei scriitoare de talia Anei Blandiana. De fapt, dintre toți cei prezenți, el o cunoștea cel mai bine. A vorbit cu respectul și solidaritatea pe care un scriitor trebuie cu adevărat să o arate altui scriitor, dincolo de orgolii și vanități. A vorbit confratern, cu prețuire și cu afectivitate. Opera poetei, în primul rând,

era cea care îi arăta calea spuselor. A fost o intervenție salutară în a defini ceea ce reprezintă actualmente Ana Blandiana în literatura română și cea europeană. De altfel, discuțiile dintre ei, din acea după-amiază, după cum aveam să aflăm, au avut mai multe subiecte. Unul a fost acordarea premiului Nobel pentru literatură, pentru un autor de limbă română și circumstanțele în care se fac nominalizările și se alege laureatul. Circumstanțele

care au făcut să nu se ia în discuție nominalizările lui Norman Manea și Mircea Cărtărescu. Una din condiții a fost discreția nominalizării, ceea ce la noi nu a fost cazul. Un alt subiect a fost cel al traducerilor din literatura română. Cine traduce, cum traduce și cum se difuzează în lume aceste traduceri. Și, ca un caz particular, cum sunt traduse principalele scrieri ale Anei Blandiana. De asemenea, chestiuni legate de starea literaturii contemporane: tiraje ale cărților, moduri de difuzare și promovare etc. De asemenea, lucruri legate de starea Uniunii Scriitorilor, dar și povești legate de revista *Vatra veche* de la Tg. Mureș și de Festivalul Internațional de Creație și Interpretare „Ana Blandiana”, în perspectiva celei de a VI-a ediții, prefigurându-se un subiect incitant: Ana Blandiana versus Grigore Vieru, având ca temă: Tăcerea! (Este vorba de o tratare comparativă dintre cei doi). Și apoi despre atragerea în viitor a celor din Basarabia, pentru a consolida patria comună de sentimente. Iar în perspectiva centenarului Marii Uniri să fie, ca subiect de analiză și interpretare și un (alt) autor din Basarabia. Să fie pentru toți sentimentul românesc al ființei, cum spunea Noica.

D-na Gabriela Vasiliu a vorbit din perspectiva dascălului, organizator al Festivalului, preocupată ca tinerii elevi să fie la curent și să guste literatura contemporană, și în primul

rând poezia. Fapt și dovedit, deoarece elevele din Brăila, care au urmat la microfon: Irina Anghel, Cristina Terente, Mirela Irimia, Ana Scarlet, Alina Jalbă și Teodora Mazilu au susținut un splendid recital dintr-un colaj de versuri de Ana Blandiana și Nicolae Băciut.

La rândul meu, am speculat sintagma doamnei Blandiana, spunând că am venit la „casa de scris” a acesteia pentru a o bucura, pentru a-i aduce, antum, un semn de prețuire, pentru poezia sa de forță și de tandrețe, totodată, pentru rezistența sa, dătătoare de speranță, în anii totalitarismului, pentru ceea ce reprezintă ea, în totalitate. Un scriitor modern, clasic în viață. În minte mi-au venit niște versuri de-ale acesteia, pe care însă nu le-am rostit: „Să fii frunza/ Și obligată să te porți/ Asemenea tuturor frunzelor./ Deși înțelegi/ Și chiar poți/ Cu totul și cu totul/ Altceva;/ Fapt din care/- Uluitor -/ Să nu tragi concluzia/ Că esti altfel decât frunzele./ Ci că ele, frunzele,/ Sunt altfel decât ele însele./ Iată o definiție.” (poezia *Definiție*). Telefonul a înregistrat însă versul poetei pe care am îndrăznit să-l rostesc: „N-am altă Ană, mă zidesc pe mine”, căruia eu i-am dat o nouă interpretare și anume aceea de a o zidi pe Ana Blandiana, cel puțin de acum înainte, numai în ziduri iubire! Pentru a înălța o „mănăstire” de iubire, pentru pomenire! Am dăruit poetei un vraf de cărți semnate de subsemnatul (mai puține) și altele de fiul meu, Darie Ducan (mai multe), nu înainte ca Nicolae Băciut să-i spună Anei Blandiana faptul că fiul meu este în prezent doctorand la „litere” la Sorbona, Paris, și a fost primit în Uniunea Scriitorilor din România încă de la frageda vârstă de 19 ani.

Cuvintele, și dintr-o parte și din cealaltă, au fost „mlădiate după gâturi de lebădă, iar atmosfera a fost una a timpului prea repede scurs. Se făcuse deja întuneric și noi trebuia să ne întoarcem la casa provizorie de la Văleni.

După-amiaza a fost agreabilă și datorită altor persoane prezente, vizitatoare, iubitoare de versuri blandiene: Cristi Vasiliu și Cristina Vasiliu-soțul și fiica d-nei Gabriela Vasiliu, familia pr. Adrian Dima, soția Florentina Dima și băiatul lor, Nicolae Dima, din Câmpina. De asemenea, dl. Stăncaru Lunca, soțul d-nei Alla Stăncaru, din București.

Fotografii și sendvișuri

Când se întoarse din nou în sufragerie, simți deodată în nări un miros greu de lucruri vechi și nemișcate... Poate era *mirosul de bătrân* despre care tot auzise vorbindu-se. Aici dormea el. Pe noptieră era albumul cu fotografii, deschis aseară... Aruncă în grabă o privire fără să vrea să mai vadă încă o dată fotografiile... Se așeză alături pe marginea patului. Nu se dezmoțise de-a binelea. În dimineața asta se trezise greu și se simțea obosit. Doctorul îl întrebase, de altfel, ultima oară:

-Te simți obosit când te trezești?!

-Uneori, da! îi spusese el. Iar doctorul notase ceva în fișa lui.

Azi se simțea într-adevăr obosit. Și ușor trist, fără motiv. Cunoștea starea. Se uită afară și văzu că soarele nu se zărea, erau nori, venea ploaia...

Se lăsă încet pe marginea canapelei și își sprijini fruntea în mâini. O secundă întoarse capul înspre album, de parcă cineva ar fi dat o pagină... Albumul rămăse însă nemișcat și el renunță să-l mai privească.

Închise apoi ochii și auzi deodată foșnetul... Se afla în sala mare de lectură a Universității și, din când în când, se auzea mișcarea paginilor întoarse... Uneori mai multe mâini se mișcau nevăzute, toate în același timp, iar atunci foșnetul se amesteca, dobânda consistență, devenea o melodie uscată, ca un cântec ciudat al cărților.

Trecuse de prânz. În bibliotecă, lumina de amiază a soarelui se estompase ușor. Cele mai multe ferestre erau îndreptate spre răsărit, iar dimineața lumina și soarele năvăleau deodată peste mese, scaune și cărți. Lumina cădea uneori și asupra femeii în halat maroniu, ca și cum un reflector uriaș i-ar fi cuprins chipul.

Își aplecă din nou ochii asupra paginilor. Dar nu citi decât un paragraf, fiindcă ceva îl sili să-și ridice privirea. De partea cealaltă a mesei (mesele erau late, iar cititorii ședeau pe ambele laturi, despărțiți de un geam mat), se așezase o studentă, o boboacă poate, încercă el să ghicească. Stătea aplecată asupra unui volum. Rămăsese câteva fracțiuni de secundă așa, privind-o, până ce ea îi simțise privirea. Ridicase atunci ochii mari

caprui și în ochii ei fulgerase o lumină ca o sclipire de far, evitându-i însă repede privirea. Se întorsese către carte și continuase să noteze harnic, ca o școlăriță model. Avea un scris mare, caligrafic, își dădu el seama, înălțându-se ușor din scaun. Fata îi simțise mișcarea și se uitase din nou la el. Scurt! Poate că nu era totuși o „boboacă”... Și atunci îi veni ideea. Avea la îndemână o fișă-tip de bibliotecă în care se notau de regulă autorul, titlul și cota cărții și pe care o înmânau femeii cu halat maroniu care-o trimitea în depozit. O întoarse pe verso și scrisese cu litere mari: „*Ce mai faci?*” O îndoi ușor și o lăsă să cadă peste geamul despărțitor. Ea păruse un pic surprinsă, deranjată chiar. Se încruntase. O vreme nu făcu gestul de a lua hârtia. Chipul ei expresiv, cu ochii mari și buze desenate de cineva care avea vocația tipicului, sau a senzualității, rămăsese aplecat asupra cărții. Dar concentrarea nu mai era cea dinainte, ochii clipeau uneori des, vag neliniștiți.

Continuase s-o privească. O vreme ea se silise să rămână mai departe absorbită de ceea ce făcea, de carte și de însemnările pe care le scria într-un caiet mare, școlăresc. Apoi, ca și cum ar fi sperat că el n-o mai privea, într-un gest mai mult instinctiv, ridicase capul și aruncase în direcția lui o privire pe sub pleoape. El zâmbi. Fără cuvinte, făcu gestul de a o îndemna să desfacă biletul și să-l citească. Dar ea nu vruse să i se vadă gestul; și amânase din nou. Părea că în sufletul ei se dădea o bătălie. În cele din urmă însă, după alte câteva secunde, și mimând o indiferență prost mascată, desfăcu hârtia și citi pe ea cuvintele lui. Lăsase apoi hârtia de-o parte, ca

și cum ar fi fost dezamăgită, și își reluse studiul.

Afară lumina se împuținase și mai mult. După-amiază aluneca leneș către seară. Femeia în halat maroniu se dusesse și apăsase întrerupătoarele. Lumina de neon se aprinsese sfârâind, dar fără ca lumina de afară să dispară cu totul din spațiul bibliotecii, ca și cum cineva căuta încă un echilibru al luminilor...

O privise din nou. O emoție ciudată veni deodată peste el, ca și cum ea ar fi emanat o anume energie, iar el se trezise că o întâmpinase cu tot sufletul. Nu era neapărat genul fetei frumoase, chipul ei părea un pic cam prea mare, fața dominându-i capul. Dar ochii, claritatea lor incredibilă, tenul măsliniu, o făceau specială.

Fusese nevoit să se ridice de pe scaun și să se ducă în căutarea unor noi cote. Avea nevoie de încă un an din colecția de reviste pe care o tot răsfoia. La întoarcere, o privise din spate, atât cât putea el s-o zărească, întoarsă cum era... Purta un pulovăr turcoaz, și o fustă plisată de tergal. Când ajunsese în dreptul ei zări și pantofii cu tocul scund. Nu părea prea înaltă.

Când se așezase din nou, rupsesse o jumătate dintr-o coală de scris și notase din nou, de astă dată cu litere mari de tipar: „Ești foarte expresivă!”. Dăduse drumul foii peste geamul despărțitor. O văzuse zâmbind vag. Mai repede acum, dar fără grabă, luase hârtia și o desfăcuse. Mima însă aceeași falsă indiferență. Citise textul și își ridicase într-un anume fel sprâncenele. Era probabil felul ei naiv de a fi cochetă: ridicatul sprâncenelor!... Altminteri, i se păruse că e tot un fel de „boboacă”!...

Așteptase apoi încă un ceas până ce ea se ridicase să plece. O însoțise.

Deschise ochii. Chipul ei se topi, la fel ca amănuntele acelea de scenariu... Închise albumul pe care nu-l mai cercetase.

Undeva, dincolo de geam, începuse să plouă mărunț... Un miros de sendviș cu unt și salam vânătoresc se revărsase deodată în cameră...

Un an de zile șezuseră alături în amfiteatre. Nu era totuși o „boboacă”, cum își imaginase el, ci venise de la o altă Universitate, din Nord. →

ADRIAN COSTACHE

Scrisoare dintr-o magazie cu grâu

Poem închinat lui
Victor Marin Basarab

Din magazia cu grâu îți trimit această
epistolă, ilarie,
e ultimul stoc al câmpiilor noastre lăsat
moștenire
de cei care mă știau când treceam pe
cărări în ruine
dintr-un bucurești invadat de lăcuste și
praf...

Acum ei își plecau rușinați ochii într-o
parte
căci eu le-aminteam despre plugul lor
ruginit
și despre boii cumiști ce mugeau de
uitare prin grajduri
mai de mult timp putrezite.
Este ultimul stoc de grâu ce se-
nnegrește aici
ca o amintire a satului unde nu
se mai leagănă hore
unde feciorii sfioși și fecioarele
sprintene
nu se mai opresc în vraja
unor bătrâni lăutari ce le chemau din
vâlcele iubirea.

Eu te rugasem atunci să-mi trimiți o
lucrare
de-ntunecate statistici despre firme de
ceară
luminate cu fum și despre bravii lor
negustori de carton.
Însă tu, ilarie, ai venit cu-o litanie
despre firul de apă ce țâșnea cristalin
din gleznă de deal unde însăși pădurea
se vărsa dinspre soare într-o umbră mai
deasă.
Cuvântai mai apoi despre plug, despre
seceri
despre dorul nebun după țărna uitată.
Le-am strigat tuturor: bă, ia uitați la
țăranul

cum vorbește de dincolo de beția de
plastic
de frânturi de oțeluri și de cioburi de
sticlă
de bucăți de betoane și de bănci
prăbușite.
Fruntea lui îmi pare de tină și părul de
iarbă
iară vorbele grele sunt un surd
hurducănit de-atelaj...
El nu vrea să mai scrie despre fabrici și
despre uzine
tăiate acum în bucăți de harnice pietre
de flăcări electrice în precisele lor
demolări
îndelung controlate.
El vine la noi cu cuvinte de apă precum
e izvorul
și de foșnet de lanuri și de porumbiști
de aramă...
De aceea îți scriu eu acum dintr-o
pivniță veche, ilarie,
carte despre grâul uitat și libertatea
pierdută
când în portul constanța vapoare cu
grâne străine
așteaptă în ancore grele să umple cu aur
buzunare nesfârșite de cioclii.

GEO CONSTANTINESCU

FOTOGRAFII...

→Făceau cele mai multe cursuri
împreună.... În pauza mare de la ora
zece, ea își mânca sendvișul și-i
dădea și lui unul pe care-l aducea de
acasă special pentru el... Un șendviș
cu unt și salam vânătoresc!...

El auzea cuvintele profesorilor,
dar uneori nu se putea concentra și
prindea mâna ei liberă... O ținea în
mâna lui și se simțea bine așa... Ea
lua notițe cu sârg, de cele mai multe
ori se silea să scrie cuvânt cu cuvânt,
și de aceea rareori puteau schimba o
vorbă. Când pierdea vreun cuvânt, îl
întreba disperat pe el ce zisese
profesorul, dar de cele mai multe ori
el nu știa. Atunci îi întreba pe cei din
față.

Se întâmpla atunci ceva cu el, dar
nu știa ce. La plecare, se plimbau cam
o jumătate de oră, după care trebuia
s-o conducă la tramvai, fiindcă
părinții îi impuneau un program
strict... N-avea voie să întârzie după
ora 9 seara... Câtă vreme se plimbau,
găseau un loc ferit și o săruta. Ea se
lăsa sărutată, se lăsa în voia lui,
nimeni nu părea s-o fi mai sărutat
până atunci, și părea curioasă să afle
ce putea fi un sărut.

De două ori pe săptămână cursu-
rile se terminau la șapte. Atunci se

duceau într-un parc din apropiere. Se
așezau pe bănci ferite și aici o săruta
din nou, îndelung, în vreme ce
măinile lui îi căutau metodic sânii,
apoi alunecau pe coapse până către
încheietura șoldului. Uneori se apleca
și o săruta și pe sâni. Avea sâni
rotunzi ca niște mere. Pielea lor
fermă, dar delicată în același timp, nu
semăna cu nimic din ce știa el.
Bănuia că nici sâni nu fuseseră atinși
vreodată de vreo mână străină, dar
asta era doar o bănuială. Poate fiindcă
ea se lăsa cu totul în voia gesturilor
lui, curioasă mai departe și vag
temătoare totodată. Fără să știe ce se
cuvenea și ce nu...

La despărțire, după timpul
petrecut împreună, se simțea epuizat
și frustrat... Uneori o suna pe Clara,
care era studentă la Politehnică și
fusesse măritată. Se întâlneau la ea
acasă. Clara era o fată independentă,
modernă, „de viață”. Avea un corp
fără reproș, o splendoare de corp,
doar că sâni ei erau deja moi și
arătau căzuți... Făceau dragoste. În
mod curios însă, când pleca de la ea,
frustrarea lui nu dispărea cu totul, ci
părea amânată doar...

Un an durase povestea. Până ce
într-o zi, surprinzător, Clara îl căutase
la cursuri, la Universitate. Nu făcuse

asta niciodată până atunci. Atunci Ea
îi văzuse împreună. Și rămăsese
încrămenită. Se descoperise, probabil,
trădată deodată și aflase pentru prima
oară ce însemna să suferi din pricina
unui bărbat... El ar fi vrut să-i spună
că-i părea rău, că de fapt el tocmai
avea de gând să încheie ceea ce
fusesse numit „capitolul Clara” din
viața lui, dar nu mai avusese nici
timpul și nici puterea să-i spună
asta... Tăcuse doar, copleșit fără să
știe de reproșurile ei puține, de
despărțire, și care sunaseră toate
definitiv, ca niște sentințe.

Se mutase de lângă el chiar de a
doua zi. El rămăsese acolo, încă
multă vreme, iar în locul ei simțise
mai departe mirosul de sendviș cu
salam vânătoresc și unt.

Și deodată, spre sfârșitul anului
aceluia, nu mai știa cât timp trecuse,
se întâlniseră față în față: era de
necunoscut. Își scurtase mult fusta
de tergal și-și vopsise o șuviță din păr
într-o nuanță roșcată. Apoi, într-o altă
zi, într-o după amiază, într-un colț al
coridorului, la capătul căruia se afla
biblioteca, o zărise rezemată de perete
și lăsându-se sărutată de un bărbat cu
chelie, pe care-l știa din vedere. Era
un coleg de-al lui, din ultimul an.

CARDUL DE SĂNĂTATE

Medicul Dinu Simionescu se bucurase aflând că la ușa nu mai erau decât trei persoane. Se ridicase de pe scaun, dorind să vadă cu ochii lui dacă se întâmplase o asemenea minune. Era adevărat. Pentru ziua respectivă, se terminase deci cu puhoiul de lume și își propusese să se ocupe în continuare de aspectele privind birocrația așa-zisului sistem de sănătate.

“De parcă, până acum, aș fi făcut altceva”, își spusese în sine sa, cu o umbră de mâhnire. *“Ei, totuși, a mai încăput și puțină medicină”,* completase, străduindu-se să fie obiectiv.

În ciuda oboselii, abordase o atitudine plină de jovialitate, dorind să mențină atmosfera de lucru. Fre-cându-și energic mâinile, se adresase asistentelor cu următoarea propunere:

-Fetelor, haideți să activăm undouă carduri de sănătate, ca să vedem cum merge treaba. Mai stăm puțin peste program, dar facem un experiment.

-Excelent, domnule doctor!, sărise bucuroasă Ștefania și scosese numai decât cutia nedesigilată în care se afla cititorul de carduri. Știți, eu tocmai cu asta voiam să vă mai rețin atenția de dimineață, dar n-am mai apucat, mai adăugase ea.

Apoi, profitând de ocazie, fata îi dăduse mai aproape o adresă care purta antetul Casei de Asigurări de Sănătate de care aparțineau.

Împinsese și el hârtia mai încolo, fără s-o citească, dar bănuind despre ce ar putea fi vorba. N-avea niciun chef, fiind sătul de ordine, dispoziții și solicitări de tot felul.

-Vor neapărat să le comunicăm câte carduri am activat, ținuse să-l înștiințeze asistenta, observând că nu dăduse hârtiei nicio importanță. Să știți că ne-au trimis și o groază de e-mail-uri, domnule doctor, dar nu v-am mai spus, pentru că n-avea niciun rost din moment ce zilele trecute au fost atât de aglomerate încât abia le-am făcut față, turuise aceasta și, lăsând despachetarea cutiei, se îndreptase spre el cu pași mari, ca de compas, băgându-i sub nas laptop-ul cu un cârnat întreg de mail-uri.

Își aruncase puțin ochii, dându-și

seama că toate aveau același conținut: *“Vă rugăm să transmiteți urgent...”*

-Bine, bine, comentase el sec și dăduse din mână a pagubă.

-Da, dar acum vor să le răspundem în scris, cu număr de înregistrare și să le expediem răspunsul prin poștă, sub formă de recomandată, așa cum ne-au trimis și ei, fluturase ea hârtia, pocnind-o ușor cu vârful unghiei lăcuite, pentru a-i atrage atenția că nu trebuiau să se joace cu focul.

“Ei, uite acuși, acuși, acuși, le dă două Lăcătuș. Peștișorul de aur e la datorie și dorința le va fi pe loc îndeplinită”, bombănise pentru sine și se uitase pe furiș la ceas.

Trecuse bine de ora la care ar fi trebuit să-și termine programul de lucru, dar aproximase că era nevoie să mai reziste încă vreun ceas și jumătate, ca să consulte cele trei persoane de la ușa și, totodată, să le activeze cardurile de sănătate.

-Gata, fetelor, încă un tur de forță!, se adresase el pe un ton familiar ambelor asistente, deși numai de Luminița avea nevoie în acest caz, dar căuta cu orice prilej să amelioreze disensiunile dintre cele două colege și rivale, totodată.

Pe cei trei pacienți care mai așteptau la ușa îi cunoștea foarte bine și nu credea să aibă vreo problemă. Era vorba despre un bărbat mai în vârstă, care rămăsese de curând văduv și de atunci venea mai mereu pe la cabinet, dornic să intre în vorbă cu alți oameni, și despre o pereche, soț-soție, pe care îi văzuse mereu împreună.

Aceștia doi din urmă dăduseră întietate bărbatului văduv, care intrase în cabinet cu ochi lăcrămoși și cu oftatul pe buze, deplângându-și mereu soarta de-a fi rămas singur și neajutorat:

-Of, domnule doctor, că mai bine muream eu în locul Vioricichii mele. Ea era viața și sufletul meu. Le știa rostul la toate și avea grijă și de mine ca de un copil mic. Acum se duse Vioricuța mea, bietuleț de ea, și mă lăsă pe mine să-i simt lipsa ca nimeni altul și să-i duc dorul clipă de clipă câte zile ‘oi mai trăi pe pământ.

Îl lăsase să se plângă în voie, deși i se părea că asculta un CD, pe care de acum îl știa cuvânt cu cuvânt, însă nu avea ce să facă. Omul trebuia ascultat și înțeles.

De câteva rânduri, încercase să-l consoleze și să-l ajute să se pună în pielea celor care n-au avut parte de bucuria unui mariaj reușit sau a acelora care n-au fost căsătoriți niciodată. Și de fiecare dată, în sine sa, printre aceștia din urmă, se număra și pe el el însuși, gândindu-se că deceniile pe care cetățeanul respectiv le petrecuse în compania soției sale, el le dedicase în exclusivitate studiului unor cărți voluminoase și grele. Atunci, un soi de frustrare îi dădea aprig târcoale, dar nu cedea niciodată ispitei de a se da drept exemplu, considerând că viața sa particulară era viața sa și nu o marfă de expus în public.

Ar fi încercat și acum să-l ajute pe bietul cetățean să-și învingă tristețea, dar era prea obosit și apoi gândul nu-i mai era decât la activarea cardurilor de sănătate și la tot ce presupunea o asemenea operație despre care nu-i spusese nimeni nimic. Avea parcă și un soi de curiozitate, ca atunci când era mic și primea o jucărie nouă. Își amintise că de fiecare dată când se întâmpla acest lucru, mai întâi demonta jucăria respectivă, punând deoparte șurub cu șurub, arc cu arc, piuliță cu piuliță, ca să-i înțeleagă mecanismul de funcționare, după care o reasambla cu grijă și chiar fără să mai aibă emoții, pentru că era sigur pe el.

Nu același lucru se întâmpla însă și în situația de față.

Vremea copilăriei sale fusese cea a jucăriilor mecanice, după care veniseră jucăriile electrice și, mai →

DOINA CHERECHEȘ

nou, se înstăpânise și chiar părea de neclintit perioada jucărilor electrice sau așa-zisa eră digitală, cotropitoare și nestăvilită, antrenând în jocul ei bezmetic o omenire întreagă, de la mic la mare.

Destul de absent la văicărelile bătrânului, rămăsese cu ochii pironiți la obiectul mic și neînsemnat pe care Luminița îl scosese din cutie. Parcă nu-i mai ardea de niciun consult, dar își impusese să nu se lase luat de val și se achitase onorabil de datoria sa de medic, ajungând la capitolul medicație.

-Pe două luni, domnule doctor, se grăbise pacientul să precizeze, dar era prea târziu, deoarece imprimanta preluase deja comanda pe care i-o dăduse asistenta și procesa de zor rețeta electronică.

-Lăsați așa, pentru că nu se putea pe două luni, fiind sfârșit de an, sărise el în apărarea Luminiței, deoarece în ultima perioadă pacienții deveniseră destul de recalcitranți și de greu de mulțumit.

-Ei, ziceam și eu, că cine știe cum o mai fi vremea. S-o pune vreo iarnă grea, de n-oi mai putea ieși nici din casă, darămite să vin până aici, la cabinet, dar dacă nu se poate, nu-i nicio supărare, domnule doctor, spusesse bătrânul cu respect și înțelegere.

În tot acest timp, gândul lui nu se mutase de la operația de activare a cardului de sănătate, operație pe care o percepea ca un spin în coastă, și profitând de momentul de bunăvoință al pacientului, se pregătise să abordeze subiectul cu tot tactul de care era în stare.

Ba îl cuprinsese și un fel de emoție și deodată își simțise inima lovindu-i pieptul cu putere și prăvălindu-se ca peste niște bolovani ce-i stăteau în cale.

-Domnule... începuse, dar din cauza tensiunii psihice nu mai fusese în stare să-și amintească numele atât de cunoscut al pacientului și-l lungise și-l repetase pe *domnule* fără să mai adauge nimic altceva.

Reluase, dregându-și glasul și eliminând până și această formă impersonală de adresabilitate:

-Știți, în urmă cu câteva luni, ați primit acasă un plic în care se afla un cartonaș ca acesta, spusesse medicul și își fluturase propriul card de sănătate, ca să se facă mai bine înțeles. la policlinică, la dentist sau la farmacie, turuise Luminița fără nicio Pacientul

rămăsese pe gânduri și nu dăduse semne că s-ar fi dumirit despre ce era vorba, motiv pentru care el se simțise obligat să vină cu explicații suplimentare:

-Un plic pe care poștașul vi l-a înmănat personal, pentru care ați semnat și în care se afla un cartonaș ca acesta din mâna mea, dar care era pe numele dumneavoastră.

-O, da, l-am primit, domnule doctor, și este chiar la mine, pentru că de-atunci nici că l-am mai dat jos de lângă buletin, zicându-mi să-l am la îndemână, din moment ce s-a vorbit atât de mult despre el pe la televizor. Poftiți, luați-l!

Și omul i-l înmănașe politicos, scoțându-l cu grijă dintr-o învelitoare de plastic.

-Excelent!, exclamase el, entuziasmat și-l dăduse repede asistentei.

Femeia îl înșfăcase numaidecât, îl studiase pe ambele părți și-l introdusese în cititor, ținându-l la curent cu toți pașii de program:

-Zice să introducem, dar nu știu ce. A, gata, parola...

Zice să repetăm operația. Ne atenționează că... Acum, ne permite să mergem mai departe și trebuie să introducem codul pin al pacientului, spusesse aceasta, încercând marea cu degetul.

După destule poticneli, aceasta o scosese, totuși, la capăt și, bucuroasă, nevoie mare, se adresase direct pacientului:

-Nea, cum îți zice matală, acum trebuie să-ți alegi un număr format din patru cifre, pe care să-l ții minte și să-l spui când mai vii pe-aici pe la noi sau când mergi în altă parte, la spital, inflexiune a vocii și fără să-și ia ochii

Mihai Marin Cârstea

din calculator, de parcă acesta era un meteorit ce se putea stinge în orice moment și ea trebuia să acționeze între timp.

De altfel, așa proceda ea mereu, supraveghind în permanență monitorul laptop-ului și nu întâmplător. Știa ea ce știa...

-Aoleu, păcatele mele, păi ce să caut eu în atâtea părți deodată, când eu de-abia mă târăsc până aici. Decât la spital, mai bine-n deal, la cimitir, lângă Vioricuța mea, mîncu-i eu sufletul ei de femeie bună și credincioasă, se tînguise bărbatul căruia îi scăpase complet esențialul din spusese Luminiței și o dădea bine pe de lături, speriat ca de bombe.

-Lăsați, nu vă mai amărăți atât de mult - intervenise el la țanc pentru a restabili calmul și liniștea -, că nu veți merge la niciun spital, ci tot aici veți veni, la noi, ca la dv. acasă, doar că trebuie să ne spuneți un număr format din patru cifre - și accentuase ultimele cuvinte. Reluase, vorbind rar, apăsător și cu voce sonoră: Deci un număr format din patru cifre, pentru că așa ne cere calculatorul, ca să fie valabil cartonașul ăsta, fără de care nu vom mai putea lucra de acum încolo, se străduise el să fie cât mai explicit.

Cu același gând, demonstrativ, el își ridicase și mâna, ținând patru degete la vedere și pe cel de-al cincilea ascuns în podul palmei, crezând că astfel pacientul va înțelege mai ușor.

Încordat și posac, acesta ridicase la rîndu-i mâna, făcând aidoma precum văzuse la el și, după ce își număraseră degetele desfăcute, mișcând din buze și dând din cap pentru fiecare operație în parte, spusesse puțin mai relaxat: →

Mihai Marin Cârstea

-Patru sunt, domnule doctor.

-Da, dar nu degete, ci cifre, domnule Grigorescu, îl apelase de această dată pe nume, pentru că și-l amintise între timp. Deci, cifre, patru cifre, pot să fie și de același fel, numai să le ții minte, continuase, impunându-și să mai aibă răbdare și înțelegere.

Pacientul trecuse din nou la număratoarea degetelor.

Imaginea de mai înainte, cea cu mâna ridicată, îi rămăsese probabil în minte și încerca să-i prindă sensul mai adânc. Tremurul degetelor părea însă să-l încurce și renunțase, închizând pumnul.

-Ei, aici se complică și mai mult socoteala, pentru că avem și vâi, avem și delușoare, spusese, referindu-se la cioturile pumnului.

Delușoarele sunt patru, vâile sunt trei, deci să mă iau după delușoare. Și acum cifrele, că de-asta mi-ai cerut, domnule doctor, spusese, cu o uitătură încruntată.

-Da, haideti pe *delușoare*, dacă așa vă este mai ușor, îl aprobase el cu voce stăpânită, deși începuse să-și cam piardă răbdarea.

Încurajat, pacientul se pusese iarăși pe treabă, numărând murmurat cioturile pumnului într-un sens și în celălalt. Pe măsură ce înainta cu socoteala, dădea și din cap, pentru ca într-un târziu, socotind că o scosese la capăt, să spună în gura mare și cu o satisfacție ce stătea să-i țâșnească prin toți porii pielii:

-Vali, domnule doctor! Ca pe băiatul meu, plesnise vorba ca nuca-n perete.

Pe Luminița o umflase râsul. Încercase să se stăpânească, dar se încecase cu gura de apă pe care o luase în grabă și începuse să strănute și să tușească până când se înroșise la față.

Uimit la culme, dar cu o fire puternică, el nu lăsase să-i scape nici măcar o tresărire, deși simțise că în gât i se pune un nod cât toate zilele și inima i-o luase la galop.

Deranjat de manifestarea zgomotoasă a asistentei, pacientul întrebase mirat:

-Nu e bine, domnule doctor? Patru mi-a dat la număr. Uitați! Și, ambițios, o luase iarăși pe *delușoare*, numărând de zor: V-a-l-i.

-Ba da, e foarte bine. Data viitoare, să veniți tot cu cartonașul

ăsta, pentru că e foarte important.

"Aproape mai important decât noi", completase pentru el în timp ce înapoia cardul neactivat.

Cu fața acoperită de broboane mici de transpirație și cu fruntea brăzdată de o umbră de îndoială, de parcă fusese supus la un test foarte greu, pacientulul părăsise cabinetul.

-Bine, bine, nu prea bine, domnule doctor. Acum, să-mi spuneți ce anume le transmitem celor de la Casă referitor la activarea cardurilor de sănătate? îl întrebase Luminița în urmă, luându-l la rost.

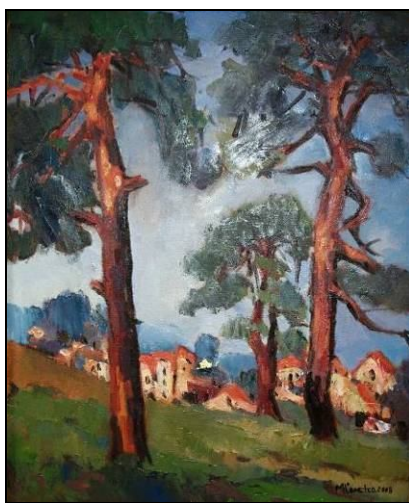
-Ce-ai auzit, draga mea, asta le transmiți. Scrii cu litere care să ocupe tot ecranul: cod pin: V-A-L-I. Vor înțelege ei dacă sunt oameni deștepți. Cel puțin, așa sper... spusese și se înveselise brusc, gândindu-se la situația pe care, dacă i-ar fi povestit-o altcineva, poate că n-ar fi crezut-o.

Izbucnise într-un râs nervos, puternic și dezlănțuit și preț de trei minute nu se mai oprise din râs, simțind cum se eliberează de tensiunea liniștii de mormânt pe care o păstrase mai înainte, ca nu cumva să tulbure fluxul ideatic al pacientului.

Apoi, se dusese glonț în fața oglinzii de deasupra chiuveței. Se privise stăruitor. Străinul era acolo, vâluindu-se în luciul colbăit al suprafeței neșterse de mai multe zile.

Nu știa ce observau sau, mai bine-zis, nu observau ceilalți la el, pentru că, de exemplu, acum asistenta îl privea liniștită, ceea ce însemna că totul părea a fi în ordine, dar el simțea că efectiv o va lua razna...

...dansând ca un saltimbanc sau,

Mihai Marin Cârstea

și mai rău, ca un sălbatic, cu frunze de palmier acoperindu-i goliciunea și cu pene de struț împănându-i fruntea, țopăind pe ritmuri tribale, legănându-se liber, lejer, în voie, pe un picior și pe celălalt, și cu mâinile puse pâlnie la gură se stropșea înspre cele patru zări cât îl țineau plămânii, pe un ritm de două măsuri, cu singurul cuvânt care îi mai rămăsese în minte: "Va-li! Va-li!", ca un apucat, de nenumărate ori, pentru a sparge carapacea străinului din oglindă, cel mereu stăpânit și cu un comportament decent.

Pereții și lucrurile din cabinet începuseră să se învârtă în jurul lui și nu știuse cum să se așeze mai repede. O cefalee pulsatilă îl făcuse să-și prindă capul în mâini și să-și apese oasele ca pentru a-l pune pe fiecare la locul său.

-Vă simțiți bine, domnule doctor?, sărise Luminița, impacientându-se.

-Să între următorii, spusese el, evitând să răspundă. Să nu uităm de cardurile de sănătate, completase și doar pronunțând aceste trei cuvinte - carduri de sănătate -, vuietul din cap i se întetise brusc.

Ultimii doi pacienți intraseră aproape în același timp, deschizând larg ușa.

-Poftiți, vă rog. Luați loc și spuneți ce vă supără!, li se adresase cu deosebită amabilitate, deși dacă ar fi bănuț ce avea să urmeze, poate că n-ar fi făcut atâta risipă. Sau, poate, că ar fi procedat exact la fel!

"Acum, trebuie să-mi iasă! Mama lor de carduri de sănătate, cu cine le-a introdus pentru oamenii ăștia care nu știu nici lucruri elementare. Auzi, literele, cifrele și numerele însemnau unul și același lucru pentru cetățeanul care tocmai a plecat", se cătrânise el în sine.

Din păcate, pentru o clipă, medicul Dinu Simionescu uitase cu desăvârșire că și atunci când era mic și demonta jucării, ca să vadă cum funcționau acestea, pe unele nu mai știuse să le facă la loc și rămăseseră nefuncționale, simple piese neferositate, aruncate la gunoi sau aiurea, cum aiurea și nefuncțional părea la acea dată cel mai faimos dintre carduri...

(fragment din romanul în lucru "Străinul din oglindă")

AUREL DUMITRAȘCU

Draga mea, Mili!*

Nimic, parcă, acum, decât omătul acesta înalt, ca o mare tristă peste un ochi negru.

Învăț în perspectiva examenelor din aprilie, vreau să spun, citesc de dragul altora. Dar și alte lecturi. Întors hai-și - hui din capitalie, după drumul prin Iași la cei rari prieteni.

Pe 15 ianuarie, m-am dus la Bellu și am plâns și-s tot tulpure pe o vale. Nu am putut pricepe de ce era Nichita acolo, la picioarele lui Eminescu, și nu pot suporta veșmintele lui înnegurate de pământ. Îmi spun că trăiește, că suntem pe aici pe pământ. Întâlnirea noastră (a mea și a ta!), a fost umbră de moarte lui Nichita, Mil! Eram atât de trist și îndurerat! Îți mulțumesc pentru că ai fost lângă mine la trecerea dintre ani și iartă-mă că am fost atât de absorbit de rana produsă de moartea lui Nichita. Și tot nu-i bine! Cartea mea se mai amână (se pare)! Este cu totul penibil și e un făcut că mi se ntâmplă mie în special. Amânări contabilicești, totuși nejustificabile, din moment ce fusesem în planul ferm pe 83. An ticălos! Nu vreau să plâng. Îți spun doar!

Mi-e ciudă pe toți cei care-mi fac probleme inutile, probleme ce mă distrag de la ceea ce trebuie să fiu

lăsat să fac. Sfârșesc prin a-i uita, prin a le refuza orice îngăduință acestor oameni care nu știu să nuanțeze. E pueril să mi se vorbească inginereste; asta nu pot accepta.

Călătoriile mele prin cărți sunt, totuși, unicele bucurii pe care le am, pe care le trăiesc umilit de mulțumire. Carnea mă stăpânește, dar mă îndoiesc acum (iar) că știu să fiu un proprietar de fulgere. Am adulmecat prea multă moarte și poate că încă sunt tânăr. Prea am conștiința plină de tot ce nu-s eu însumi în ceea ce am scris, vreau să spun că scrisul mă face să pun în alt plan tot ce mai poate fi „bun și frumos” pentru mine, iscând astfel furtuni pe care nu le vreau. Dar nu pot să fiu altfel de cum sunt.

De-aș supraviețui porcăriilor!

Voi supraviețui!

Mă gândesc acum și la lacrima ta! Îmi ești prea dragă cel mai des pentru a suporta să te îmbufnezi pe mine, pentru a fi în stare de multe explicații. Nu știu de unde sentimentul acesta definitiv din mine: de a fi liber

dincolo de tot ce s-ar putea spune despre libertate. Nu cuvânt numit promisiune, nu timp la discreția oricui, oricând, oricum. Știu, cel mai des m-am dezvățat de a mă bucura. Vreau să nu fiu întrebă în ce cred. S-ar putea subînțelege. Wright spunea că numai cinicii merită să fie binecuvântați, a lor fiind „izbânda”! Nu vreau să fie așa. Pentru că eu gândesc „izbânda” prin altceva, iar cinismul mă silnicește. Celine, da, o victorie a literaturii. Dar eu nu pot astfel!

Aș putea să-ți povestesc ceva despre moarte, dar n-o voi face, mai ales că simpla prevestire a acestei posibilități sună teatral și lipsit de distincție dacă e raportată la mine!

Poate că nu-s dezinvolt decât în limbaj și în dragostea cu care țin să-mi păstrez prietenii, iubirile. Îți scriu pentru că mi se pare normal s-o fac! Nu ți-aș scrie niciodată dacă mi s-ar sugera ca „e bine s-o fac”! Poezia m-a învățat să trăiesc deseori în umbra memoriei.

Pentru mine, știu, poezia e și amintire, dor. Dar să nu îndulcesc sentimentele stoice în noblețea cu care SUNT!

Vorbește-mi și tu!

Sunt singur ca o limbă într-o gură de câine flămând!

*) Emilia Amariei

Scrisori deschise

Shalom ȘI FELICITARI din Haifa! Mulțumesc, revista a ajuns pe Muntele Carmel. Te rog însă să schimbi adresa: (...)

Mi-a plăcut enorm scrisoarea poetului Aurel Dumitrașcu. Seamănă cu scrisorile lui Kafka! L-am cunoscut la Cenaclu "Junimea". Am stat odată lângă el la o dezbatere publică... Era nerăbdător... dădea din picioarele lui foarte lungi... și corecta mereu autorul care-și prezenta poeziile sau proza, nu-mi amintesc exact, dar parcă îmi spunea mie pe sub buză... cele constatăte. Mai apoi l-am zărit la Piatra Neamț tot la o șezătoare literară. Am aflat cu stupefacție că a murit! După un timp, am citit că a fost nemulțumit că manuscrisul său nu a câștigat la Junimea pentru debut. Am fost tristă pe atunci și mirată. Pur și simplu cred că a fost o greșală enormă a editurii!.. Au debutat atunci 10 poeți printre care și grupajul meu în volumul "Invocații", 1985... Am așteptat 4 ani!

Și o colaborare:

ISRAELUL NOSTRU

suntem un fel de oameni care trecem unul pe lângă altul ne adunăm mai mult la necazuri, bucuriile ne sunt stricate de pe margine, precum la un meci de fotbal...

eu am peste 25 de ani de când alunec din propria-mi viață ca săpunul din mâna făcută căuș.

uneori ne salutăm între noi, alteori nu - nu urmăresc știrile doar mezzo, mezzo...uvertura...

toți avem numai un Nume mai ales când cei de Dincolo ne privesc și mai au nevoie de noi în public...părul alb alb al cititorilor... doar să ajungă în Țara Sfântă sus pe o scenă, neapărat pe o scenă să le apară numele Aici -

apoi ne ignora "moștenirea lirică" și devin Provinciali și umoriști, sau ne fac o epigramă clară gramaticală ne trimit ce ei au reușit din fiecare regiune o înșiruire de nume și multe multe poze care nu ne mai spun nimic pentru că Eminescu a murit și eu nu mă simt prea bine fără ghilimele! totu-i colorat diferit, distonanță precum steagurile care au o gaură în mijloc sau sunt arse de timp doar vântul cunoaște poveștile granițelor cu adevărat. oamenii mint! trăim în Asia, mi-e imposibil să mă întorc acasă îmi suflă vântul din față...

Neutralitatea e o armă.

BIANCA MARCOVICI

Moș Postăi de la „Bravo, tovarășe!” la „Porc bătrân!”

Moș Postăi, născut în 1860, a străbătut toate marile evenimente istorice ale românilor. La 17 ani, a trecut munții și s-a înrolat voluntar împreună cu alți români ardeleni în oastea pornită dincolo de Dunăre în lupta pentru independență, dar decorația dată de vodă Carol I n-a putut s-o poarte acasă în Transilvania, că i-ar fi smuls-o din piept, cu bătaie aspră – se știe – jandarmii unguri. A făcut armata cătană la Sarajevo, apoi în Italia, la trupele de ordine din nord „unde m-o trimis „bunuful” și „drăguțul” de-mpărat..., dar, stăi, omule, cum să bag eu baioneta în frate-meu, romanul?” Învățase în perioada de instruire și o rupea bine pe nemțește, că ungurește știa „din silă” de-acasă de la școala primară obligatorie în maghiară, *chișcolegiu*, deși în sat nu era stabilit niciun maghiar sau altcineva de altă nație. Au venit niște comercianți care au deschis magazine, dar nu intra nimeni să cumpere ceva, că aveau și înstăriții dintre români câte o „boltă” pentru unelte, îmbrăcăminte și de toate, și cumpărau de la ei. Asta era Vinerea, și „veneticii” au dat faliment și-au plecat. Răi cu străinii nu erau sătenii, ba chiar respectuoși,... numai când veneau să cumpere oarece.

Moș Postăi a fost memorandist și în 1894 era închis la Sighet. „Nu era slobod românilor cu treburi de-astea”.

În 1907, a trecut iar Carpații să aducă grâu și altecelea agricole, neînțelegând de ce s-au răsculat regătenii într-un an atât de bogat în produse „că-s flămânzi și goi” – cum le plângea de milă poetul poporului – ba și „făr-adăpost”, „asta se mai potrivea, că acoperișuri cu țiglă și ziduri din cărămidă arsă n-am văzut la ei, numai case din bucăți de pământ amestecat cu balebă și paie, uscate la soare, și de-asupra stuf.”

Un învățător din Vaideeni, localitate răsărită în Subcarpații Vâlcei, din fugari ardeleni, oieri bogați, hăituiți de regimul restrictiv imperial, care purtau numele Vinereanu, Șiboteanu, Cioran, Balomireanu, Tărtăreanu după numele satelor din care au fugit: Vinerea, Șibot, Cioara, Balo-

mir, Tărtăria și altele – cu adevărat învățat om, l-a lămurit oarecum, dar bine de tot n-a înțeles, zicea istețul dascăl că „țărani s-au răzvrătit întărâtați de ofițeri ruși și austrieci îmbrăcați în uniforme românești care treceau în fuga calului prin sate strigând că vodă a dat poruncă să împartă pământurile boierilor și să le ardă conacele, deoarece se împotrivesc legii, și la urmă mai băgau câte o expresie, câte o zicală neaoșe, populară, carevasăzică țărănească, să se înțeleagă că și ei sunt de pe acolo. De ce? Ca să fie răzmeriță mare, anarhie în țară, să aibă ei motiv de a intra, chipurile, să liniștească lucrurile, dar gândul lor era că intrați să rămână, unii în Moldova, ceilalți în Muntenia. Așa să știți!” „Cum, dom’le la așa mârșăvii să se dedea ăștia?”. „Păi, nu-i logic?, de-aia nu înțelege norodul!”. „Tot ce se poate, că și eu când le spun...ei nimic, și pace!”

Mai făceau propagandă răscoalei, după părerea învățătorului, iconarii care vindeau icoane sfințite, ziceau ei, de patriarhul Moscovei, vorbind ciudat românește, „și-acum vin și zic eu, bag seama că erau ruși din Basarabia, așa să știți!”.

Când a revenit acasă și le-a spus consătenilor „ce vrea să zică răscoala regătenilor” nu a fost luat în seamă, toți credeau că sunt „ciudățenii ale gândirii lui întortocheate”.

Al Doilea Războiu Mondial nu l-a petrecut combatant, îi trecuse vremea de luat la arme, dar alimenta plătit, batalionul german de la aeroportul Șibot, cu carne, brânză, miere de stup și altele, aduse de la ciobanii din Munții Cugirului. Când au venit rușii, i s-a impus să țină în cvartir un pluton de cazaci, care i-au mâncat toate găinile, i-au spart butoaiile de vin trăgând cu gloanțe în ele, bând direct din țișnătură, pe rând, într-o singură noapte, iar când au plecat i-au tăiat și porcul, „fără să plătească nimic! oameni buni! Nu ca nemții care dădeau copiilor „grumpițucăr” și ciocolată...”.

Moș Postăi începuse să fie luat drept o țără smintit cu ideile lui social-politice și economice pe seama comunismului: „nu va mai gândi nimeni cu capul lui, așa o să vă aducă să fiți; toți vor fi săraci și în loc să mănce pită albă, boamfă coaptă în cuptorul din curte sau de sub șopron, cu frunze de nuc, puse pe

vatră, or să mănce pită neagră și zeamă chioară de pe te-miri-ce, că pentru ăștia bunăstarea, îndestularea, zăpăcește pe om la cap cu concurența, or tovarășii nu trebuie să cunoască decât colaborarea, cum zic ei; vom merge la muncă în colectiv, vom mânca la cazan...”.

În ultimii ani ai vieții, după ce împlinea 90, avea obiceiul să predice pe scările înalte ale școlii, din fața bisericii, la ieșirea oamenilor de la slujbă, criticând prestația popii Oancea...

Eram în clasele primare și m-am strecurat printre auditori, ajungând în față. Moș Postăi avea o ținută mareață, zicea „la doi metri și trei țanți ai mei văd peste oameni ca din aeroplan, ha, ha!”.

Era îmbrăcat în ȋtari albi, strânși pe picior, cu buzunare drepte, după tăietura cu partea din față festonată încrucișat cu ață groasă din lână neagră. Pe bustul, care mi se părea imens, pusese o cămeșe din cânepă albită, cu flori de câmp stilizate, un singur rând, și rare, mărginind tăietura de la piept, a cărei părți erau legate lejer cu șnur negru, lăsând liber grumazul puternic – la vârsta lui înaintată mai mergea la sapă la vie și termina rândul înaintea celorlalți, a mirare ce forță-l împingea la întoarcerea gliei – era încins cu un șerpar lat negru cu împletituri de curelușe verzi care treceau și peste cele două boghelarășe, iar la un capăt al brăului se prelungeau cinci limbi de piele, potrivit de groase, pentru încălțărămarea la celălalt cap; laibărul alb de lână țurcană trecută de trei ori prin mașina de scărmanat și spălată în multe ape la râu, avea la guler un singur rând de frunze negre brodate, ca și la terminarea mânecilor, și-l ținea numai pe un umăr ca husarii, →

DORIN N. URITESCU

pălărie neagră de stepă, din fetru, croită de un sas la Sebeș, cu boruri largi să nu-l bată ploaia în față; și mai avea o bătă încrustată, o minune, ca fluierile. Ochii albaștri, mari, părul alb, chica strânsă cu o bentiță subțire, lăsând slobod să se reverse pe spate o coadă ondulată, nasul roman și pomeții obrazului ca tăiați în piatră pe care se mișcau în unde mușchii fâlcilor, împinși parcă de buzele cărnoase, cuprinzând forme diferite după cum ieșeau din gură sunetele cuvintelor rostite. Măinile și le rotea larg în jurul capului închipuind ceruri îndepărtate „*voi sunteți nărozi și credeți că Dumnezeu este după norul ăla sau celălalt, nu știți că între voi și el sunt nenumărate ceruri ale altora din alte lumi, deasupra ăsteia, pe care în neputința voastră nici nu le băjbâiți. No, așa!*”

S-a adresat astfel ascultătorilor:

„*Fraților, surorilor și buni creștini! Astăzi, de Ziua sfintei Filofteia, preacuvioasa fecioară, predica popii trebuia să cuprindă povata cu preatinerii smintiți de rele, citind din Luca 3 cu 16 și 4 cu 8. Amin! A uitat sârmanul popă pasajele din scripturi, supărat că n-ați mai adus cele prescuri pe care le căpăta pe vremea când erați exploatați de chiaburii îmbuibăți care acum își ispășesc pedeapsa, ha, ha! Amin! Tot azi trebuie să vă spun că sunteți mari proști așteptând să vină americanii. Aia nu cheltuiesc nimic fără profit maxim, că-i știu doară că am fost și câțiva ani în America. Și noi ce să le dăm? Ascultați ca nărozii Europa Liberă și Vocea Americii cu încurajări dobitoace și vă puneți în cârcă, țărani proști ce sunteți, puterea proletarilor. Nu-i mai așteptați amărăților! Cu Dumnezeu!*”

La coborârea scârilor l-au așteptat trei indivizi în salopete, cu șepci... chipurile, erau oameni ai muncii, care l-au lăudat:

„*Bravo, tovarășe Postăi! Așa o cuvântare înțeleaptă mai rar să țină cineva din popor. Vezi dacă vrei, poți recunoaște și acuza visele drogaților cu opiumul religiei în biserică, de către popa Oancea, dușmănos pe democrația populară.*”

Moș Postăi știa însă că popa Oancea era membru de partid la comuniști și informator al Securității, că, după ce a băgat în pușcărie amar de lume din sat, semnând note informative după cele aflate la

spovedanie, l-au mutat la Deva. Când a murit, mai încoace, tovarășea preoteasă lua după tovarășul popă o pensie mai mare decât salariul, pardon, retribuția, unui profesor emerit...

Dar ce să vezi, duminica următoare, Moș Postăi ține, ca de obicei, predica:

„*Fraților, surorilor, bunilor creștini!*

Așa cum v-am spus și duminica trecută nu-i mai așteptați pe americani, ca nărozii, dar nu vă amăgiți că nici rușii nu pleacă, până nu vă iau totul! Bolșevicii dracului, alcoolici și hoți, și puturoși, că i-am cunoscut la ultima bătaie.

De-aia aveți voi poalele goale și vă chiorăie la toți mațele, ca să aibă tovarășul Stalin, tot timpul, curul plin! Stalin cu curul plin...”

Cei trei securiști n-au mai așteptat să-și termine cuvântarea și l-au dat jos de la tribuna improvizată pe „*porc bătrân ce ești!*” și l-au dus direct la spitalul de nebuni de la Zam.

După moartea lui Stalin, Moș Postăi a venit acasă de la internarea forțată și a murit la vârsta de 95 de ani, în aceeași toamnă, lucid „*că acum dacă mor toate, tu ce să mai faci?*”

În ultimele zile ale vieții lui, a spus unora: „*Mă, ageamiilor, comunismul ăstora și al altora nu va muri dându-i careva cu băta în cap, ci curgându-i sânge din nas, urechi și ochi, dar mai ales de încurcătură de mațe.*”

Nu l-a înțeles nimeni.

După Revoluția Română din Decembrie 1989, cineva a tălmăcit cuvintele în hemoragie din cauza accidentului cerebral (*ideologia utopică*) și încurcătura de mațe, boală internă gravă (*blocarea social-economică națională*). Așa să fi gândit de profund Moș Postăi?

N-ar fi de mirare că el zicea: „*Mi-a fost tare greu, că nu-mi dădea pace viața, trebuia să cuget mereu.*”

Mihai Marin Cârstea

TANGOUL ZILELOR CE VIN

Motto:

M-a adus barza

În zodia fecioarelor-

Numai pierderi

Numai sentimente

(Barza - Cornel Balaban

Din vol. Lacrima de Lut –

Editura SemnE 2013)

Cu fiecare zi ce vine

Mă simt tot mai legat de tine

Și recunosc: Mă-ntinerești,

Când văd că încă mă iubești !

Ca orice om cinstit,... credeam,

Chiar dacă nu prea mai speram,

Că ciclul ăsta de pe urmă,

Ce doar natura și-l asumă,

Va fi curat și îngeresc...

Dar tot mă-ntreb:

Dacă greșesc ?!

Cu fiecare zi mă-nvingi

Și reușești să mă convingi

Că viața noastră trecătoare

E plină toată...

de culoare,

Când faci Tristețea să dispară!

Dar asta sigur niciodată

N-o vom vedea-o realizată,

Atâta timp cât depărtarea,

Ne controlează nemișcarea.

Sădind în amintiri

...UITAREA

NICU DOFTOREANU

NAIUL RĂSTIGNIT

răstigniți pe lemnuri – sfinții voievozi
sunt scuipați – scârnăv – de-oceanul
de nerozi!

când din cer te pogorî-vei – Chip-
Grael

ca să faci deplin curat – din mal în
mal?

...înjosit-au tot seninu-n spumă
au făcut din crimă - cer și mumă
l-au încoronat pe Hestas împărat
iar pe Crist - tâlharii L-au incinerat...

orbii lumii nu știu însă că din Foc
Phönix-Învierea nu-i un searbăd joc!
...viermi și trântori! – până și neghina

trece-și-va - prin Poarta de Văpaie –
vina!

...sfinți părinți – eroi martiri și crai
Petru schimbă Cheie și Năvod – pe-
un Nai...

ADRIAN BOTEZ

Ocean întors Măgelele copilăriei (IX)

Mama mă trezește. S-a sfârșit slujba. Toata lumea are lumânări aprinse în mână și se pregătește să iasă pentru înconjurul bisericii.

Dar numai eu și cu Oana suntem aici. Unde sunt ceilalți copii? Biserica începe să se golească. Mama și doamna Dumitrescu intră în panică. Surorile mele și Nelu au dispărut. Or fi ieșit deja afară? Unde să-i găsești în puhoiul de lume care e în stradă ?

Ne învârtimperate prin biserica care acum e aproape goală. Intr-un târziu mama observă o ghetuță ieșind de sub broderiile care acoperă masa de lângă altar. Și îi găsim pe toți adormiți acolo sub masă, cu capul pe stinghia mesei.

*

Christos a înviat! Adevărat că a înviat !

Ciocnim ouă în curte. Doamna Dumitrescu a făcut și ea oua roșii. Și parcă la ea culoarea a prins chiar mai bine ca la noi.

A venit și Felicia în vizită. Felicia e o fetiță de vârsta Steluței; locuiește în casa vecină, care are o fereastră spre grădina noastră. Tata o întreabă mereu: "Felicia ești fericită?" Ea zice un "da" încurcat și-l privește cu un aer timid.

Doamna Meran cheamă la ea pe toți copiii ca să-i servească cu cozonac și pască dulce cu brânză de vaci. Toată lumea zice că ea face un cozonac grozav. Dar eu nu mă prea omor după cozonac. Și nici după pască dulce. Prefer pasca sărată, pe care o

face mama cu brânză de burduf.

*

Pe lângă gardul din fundul grădinii, au apărut urzicile. Mama zice ca urzicile conțin fier și e bine să mâncăm, mai ales primăvara, cât sunt încă fragede! Vara încercăm, dimpotrivă, să le stărpim, că altfel s-ar înmulți în toată grădina.

Azi am fost cu mama în fundul grădinii să culegem urzici. Adică a cules mama și eu m-am învârtit pe lângă ea, că pe mine m-au urzicat prea tare și nu mai pun mâna pe ele. Mama vroia să facă o ciorbă de urzici cu orez. Dar mie nu-mi prea place ciorba asta. I-am spus să ne facă piure, așa cum face și piureul de spanac. Mama a fost de acord. Am curățat urzicile, adică de fapt tot mama le-a curățat și le-a spalat. Apoi, le-a opărit, le-a taiat mărunțel, le-a dat prin strecurătoare și le-a pus la fiert. Când au fost fierte, a amestecat puțin răntaș și lapte peste ele, a adăugat un pic de mujdei de usturoi și au ieșit foarte bune. Am mâncat cu poftă și nu ne urzicau de loc la limbă.

Imediat după masa a venit în vizită Teodora. Și nu era singură. Venise cu Dinu, un coleg pe care-l mai văzusem și altădată. Dinu e un băiat vesel care glumește tot timpul, frumos ca un artist și foarte înalt. Poate chiar un pic prea înalt pentru Teodora, căci ea e micuță. Dinu pare foarte îndrăgostit și-și ține mereu brațul pe umerii ei. Am impresia că și ea îl soarbe din ochi. Mie îmi place de el, dar tata nu este prea încântat.

La vară, Teodora termină facultatea și speră să ramână asistentă pe lângă profesorul de chimie. O felicităm cu toții. Ce extraordinară este! Căci ea vine dintr-un sat de lângă Alba-Iulia. Este fiica unui văr de-al lui tata și acesta i-a dat-o oarecum în grijă. Tata zice că Teodora este una din cele mai inteligente persoane pe care le-a cunoscut. Deși este studentă la chimie, citește mult și este capabilă să discute chiar și filozofie. Tata crede că pe Dinu nu-l prea interesează cărțile, ci mai mult fotbalul și femeile. El ar vrea ca soț pentru Teodora un adevărat intelectual.

*

A înflorit salcâmul din fundul grădinii. Mama ne-a trimis să cule-

gem flori. Ne-am repezit cu bucurie să aducem florile, deoarece știam că asta înseamnă că ca vom avea un desert minunat.

Căci mama dă florile de salcâm prin lapte, făină și ou bătut și apoi le prăjește. Le mâncam după aceea presărate cu zahăr pudră. Sunt foarte, foarte bune! I-am invitat de asemenea pe Oana și pe Nelu să guste.

Și tocmai când ne ospătam mai bine, apare și doamna Mustață, prietena mamei. De fapt, o cheama Mușat, dar eu îi spun așa, căci are o mustață pe care și-o rade. Și când vine, mă giugiulește cu mare foc, dar eu nu știu cum să mă mai feresc, căci mă înțeapă cu mustața ei.

Mama o servește și pe ea cu flori de salcâm și amândouă se întrec în complimente și aprecieri.

Oana și cu mine ieșim în curte ca să ne întrecem și noi... dar la sărit coarda.

*

Pregătim serbarea de sfârșit de an. Sala noastră de sport are o scenă frumoasă cu cortina roșie. Acum se aduc scaune acolo, căci va fi transformată în sală de festivități. Unii copii vor spune poezii, alții vor cânta. Pregătim și o mică piesă de teatru cu un dans țigănesc. Copiii mai înalți joacă rol de țigani, cei mai scunzi - rol de țigănci. Eu și prietena mea, Monica, suntem mai înalte; noi ne vom îmbrăca ca țigani: cu pantaloni, cămașă albă și bundiță neagră. Cântăm :

"Țigăncușă ești frumoasă,
țigăncușă mea,

Te iubesc de-acuma; nu te voi uita! "

*

Am fost aplauzați și a fost foarte frumos. Apoi s-au dat premii.

Marina a luat premiul I. Ea e cea mai bună din clasa noastră. Ea scrie compuneri frumoase și știe să povestească lucruri interesante.

Și eu am luat un premiu ; premiul II ; se pare ca aş fi bună la matematică. Mi s-a dat ca premiu și o carte care cică ar conține probleme interesante de rezolvat. Am răsfoit-o. Dar parcă totuși aş fi preferat să primesc altceva! Doar n-o să mă apuc sa rezolv probleme și în timpul vacanței !

SIMINA LAZĂR

ÎNCERCARE DESPRE SUBLIM

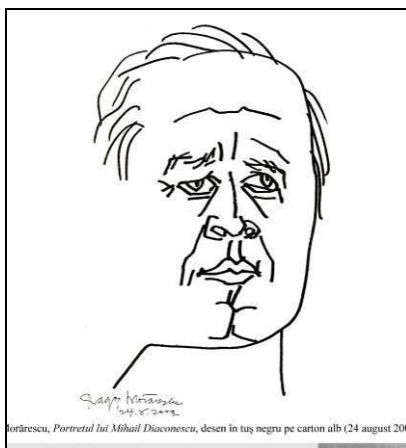
Dialog cu romancierul,
esteticianul și criticul de artă
MIHAIL DIACONESCU
(V)

De-a lungul anilor, până la elaborarea lucrării *Critica puterii de judecată*, Kant a publicat însă altele, care ne apar azi nu numai ca părți dintr-o magnifică și sublimă, iată că utilizez termenul, operă, ci și ca niște etape care l-au dus evolutiv la *Critica puterii de judecată*.

E vorba de *Istoria naturală universală și teoria cerului* (*Allgemeine Naturgeschichte und Theorie des Himmels*, 1755), *Despre lumea sensibilului și despre forma și principiul inteligibilului* (*De Mundi Sensibilis atque Intelligibilis Forma et Principiis*, 1770), dizertația sa inaugurală la Universitatea din Königsberg, *Critica rațiunii pure* (*Kritik der reinen Vernunft*, 1781), *Fundamentele metafizicii moravurilor* (*Grundlegung zur Metaphysik der Sitten*, 1785), *Critica rațiunii practice* (*Kritik der praktischen Vernunft*, 1788), *Fundamentele metafizice ale științelor naturii* (*Metaphysische Anfangsgründe der Naturwissenschaft*, 1786) și altele.

Amintesc aceste titluri pentru că fundamentala *Critica puterii de judecată* (*Kritik der Urteilskraft*), lucrarea în care Kant discută despre sublim, trebuie înțeleasă în relație cu întreaga sa operă. Dar și cu epoca în care a trăit. În iluminism, despre sublim au discutat și alții.

La aceste titluri, cred că e bine să adăugăm unele studii asupra lui Kant, apărute în limba română. Nu le putem aminti pe toate. Mă gândesc însă la P. P. Negulescu, care a publicat în 1892 *Critica apriorismului și empirismului*; la Grigore Tăușan, cu *Morala lui Kant și adversarii ei*, 1900; la Ion Petrovici, adept consecvent al metafizicii spiritualiste și al colaborării dintre filosofie și teologie, care a publicat *Viața și opera lui Kant*, în 1936; la Mircea Florian, care a scris despre Imanuel Kant în *Istoria filosofiei moderne*, vol. II, apărut în 1938; la Nicolae Balca, profesor de teologie ortodoxă, admirabil interpret al operei lui Heidegger, dar mai ales al criticismului kantian (semnificativ în acest sens este studiul său *Pentru o mai corectă înțelegere a filosofiei kantiene*, 1942) și la alții.

Desen de Dragoș Morărescu

Există, de asemenea, în cultura română o admirabilă lucrare semnată de Rodica Croitoru și intitulată *Judecata între estetic și metafizic, Relația propedeutic-metafizică a Criticii facultății de judecată a lui Kant cu sistemul Criticilor*, Editura Științifică și Enciclopedică, București, 1982.

Este cazul să subliniez în mod deosebit faptul că Rodica Croitoru, distinsa noastră colegă la Institutul de Istorie și Teorie literară G. Călinescu al Academiei Române, este una dintre cele mai profunde cunoscătoare ale vastei opere kantiene.

Pentru mine, intervențiile sale de o înaltă ținută filosofică în ședințele de lucru de la Institutul G. Călinescu sunt de neuitat.

Nu uit nici Simpozionul Internațional organizat de Societatea Română de Studii Kantiene în 1994 la București, la Facultatea de Teologie Ortodoxă, la care am avut onoarea să particip cu o lucrare, tocmai datorită invitației binevoitoare care mi-a fost adresată de doamna Rodica Croitoru în numele Societății.

Au participat atunci la lucrările simpozionului filosofi, teologi, esteticieni și logicieni din țara noastră, din Europa, Canada și SUA.

Colega Rodica Croitoru a fost sufletul și inima acestei memorabile reuniuni filosofice internaționale.

Elogiile mele respectuoase pe care i le adresez în acest interviu nu pot spune cât de mult o admir.

Kant ne atrage atenția asupra faptului că acel aspect al existenței pe care noi îl considerăm sublim este totdeauna (este în mod obligatoriu) supradimensionat. Este neapărat măreț, colosal, imens. În acest sens, sublimul aparține nu numai sferei esteticului. Ne simțim copleșiți,

tocmai pentru că măreția, imensitatea este o caracteristică a sublimului.

Kant adaugă și ideea că în sfera existenței umane sublimul este, în mod obligatoriu, asociat cu trăirea morală. Mai mult – fără această dimensiune morală, ceea ce este sublim în raporturile dintre oameni nu poate exista.

Modul lui Kant de a discuta despre sublim este, în mod evident, influențat (determinat), nu numai de esteticienii englezi din secolul al XVIII-lea, ci și de pietism, tendința morală dominantă în cuprinsul teologiei luterane germane din secolele al XVIII-lea și al XIX-lea.

Credem că modul lui Kant de a înțelege problema filosofică și estetică a sublimului dintr-o perspectivă riguros morală a fost admirabil caracterizat de Katharine Everett Gilbert, profesoară de filosofie la Duke University, și de Helmuth Kuhn, profesor de filosofie la Universitatea din Erlangen, în tratatul lor fundamental și monumental *Istoria esteticii*. Acest tratat a fost tradus în limba română de Sorin Mărculescu și publicat, cu o prefață de Titus Mocanu, la Editura Meridiane din București, în 1972.

Cred că este neapărat necesar ca în dialogul nostru să citez din această lucrare, respectiv din capitolul XI, intitulat *Estetica germană clasică: Kant, Goethe, Humboldt, Schiller* un fragment edificator. Citatul e cam lung, dar merită cu prisosință să fie reproduș.

„Analiza frumuseții ideale nu e singurul caz în care Kant înclină judecata estetică spre judecata morală. El divide în chip original judecățile estetice în judecăți ale frumosului și judecăți ale sublimului (s.n.), iar această diviziune corespunde unei tensiuni din experiența estetică. În măsura în care judecata estetică postulează frumosul, ea e atrasă către cunoașterea intelectuală; în măsura în care postulează sublimul, ea tinde să se îndepărteze de poziția ei centrală în direcția sferei suprasensibile a moralității. În cazul judecății despre sublim, sunt mult mai ușor de înțeles caracterizările kantiene ale experienței estetice ca subiectivă și ca sugerând, fără a revela întru totul, relația omului cu un tot absolut.

Prof. SABIN GEORGE
SÂNDULESCU

Marc Vincenz

Poet, traducător și eseist de origine anglo-elvețiană, **Marc Vincenz** s-a născut în Hong Kong. A publicat până-n prezent opt volume de poezie, cel din urmă fiind *Becoming the Sound of Bees* (Amper-sand Books, 2015). A noua carte, *Sibylline*, va apărea curând la editura Amper-sand Books. Marc Vincenz este traducătorul mai multor poeți de limba germană, incluzându-l pe Klaus Merz, câștigătorul premiului Herman Hesse, pe Werner Lutz, Jürg Amman și alții.

Marc Vincenz a publicat nouă cărți de traduceri - ultima fiind *Secret Letter* de poeta elvețiană Erica Burkart. Traducerea sa din Klaus Merz, *Unexpected Development* a fost finalistă la Premiul pentru Traducere Cliff Becker Book (2015) și este în curs de publicare la White Pine Press. **Marc** a obținut mai multe subvenții din partea Consiliului Artelor din Elveția și un *fellowship* din partea Literary Colloquium din Berlin. Opera sa a fost tradusă în germană, chineză, rusă, islandeză, română și franceză.

Marc Vincenz este Editor Internațional al revistei *Plume Poetry Journal* și Director Executiv al Editurii *MadHat* cu sediul în Nord-Carolina. El locuiește în Massachusetts, SUA.

Peisaj static

În acel an
care nici măcar nu era un an

când zilele
nici nu semănau a zile

& cerul era gol
de păsări
noi pân-deam
sunetul albinelor
& nu auzeam nimic

în afara vântului pălmuind geamurile
așa că am început să fredonăm & să
zumzăim & să bâzâim

devenind materia cenușie
dinaintea cuvintelor

În josul râului

Îmbarcându-ne noi pe vapor, ne
țineam de petreceri
tu împodobită cu bijuterii, eu
amețit,
cerul-întins, transfigurat albastru,
noi : cu ochii de ciute, mânați de
instinct,

tu numeai această stare ardoare
amoroasă,
ne târam dealungul râului nopți
întregi învolburând pești și alge,

pleznind și înghițind fânțari - până
când,
sălbăticiți, ne dezlănțuiam

fiarele în tandem;
se întâmpla aici, sub un uriaș copac
amargo, încărcat de

păsări, asemeni unele cu altele;
ne-am făcut tranșee, am montat
capcanele -
și-am așteptat.

Imponderabilitate

100 tornade în 24 de ore
și tu-mi spui mie că nu-i nimic rău -
știu că cerul gonește prin capul tău

și Soarele a devenit insuportabil de
fierbinte,

Marin Mihai Cârstea

totuși tu-mi spui că ți-ai vindecat
familia
cu ajutorul ciclurilor astrale -

ca și cum stelele ar avea de-aface cu
tulburarea obsesiv-compulsivă
și prietenii fiicei tale, șoferii de
camioane,
ar fi știind ceva despre Sartre.

*Numai în interiorul deciziilor noastre
suntem importanți.*

Nu-i totdeauna vorba despre matriarh,
spuneai,

mai des este vorba despre zona
locuibilă și de ceeace faci din ea,
cum reacționează la lumina soarelui
formele primitive de viață,

cum se nasc eventual dinozauri
dintr'o singură celulă,
cum creaturi de felul nostru

învață să preia
vântul, apa, focul și pământul
să le amestece bine, și să recreeze
viața în eprubete.

Iubind pământul

Acesta este locul
unde vroiai să-mbătrânești,
aici, în spatele farului
unde frigul este
numai o altă nuanță a căldurii
și răcoarea este împărțită
și întreținută alături cu tăciunii.

Cărbunele arde îndelung și pe-ndelete
pentru că a fost odată copac,
și într-adevăr bătrânii copaci sunt
diamante,
tot oxigenul zilei primordiale
comprimat într-un glonț strălucitor și
rece
de lumină.

În vreme ce împărțim o sticlă
din vinul tău făcut în casă
îngâni un cântec marinăresc
ca și cum ai vrea să momești
mategoii
dincolo de valurile sfărâmate,
la țărmul de liniște, de confort
și de oase foarte, foarte bătrâne.

Nu-i nimic mai dumnezeiesc
decât tine, femeie vârstnică,
decât tine și decât mirosul
atotputernic al mării.

**Traducere și prezentare
FLAVIA COSMA**

400 de ani de la moarte **M. DE CERVANTES** (1547-1616)

SONETO I

Quando Preciosa el panderete toca,
y hierre el dulce son los aires vanos,
perlas son que derrama con las manos;
flores son que despidde de la boca.

Suspensa el alma, y la cordura loca,
queda a los dulces actos sobrehumanos,
que, de limpios, de honestos y de sanos,
su fama al cielo levantado toca.

Colgadas del menor de sus cabellos
mil almas lleva, y a sus plantas tiene
Amor rendidas una y otra flecha.

ciega y alumbra con sus soles bellos,
su imperio Amor por ellos le mantiene,
y aún más grandezas de su ser sospecha.

SONETUL I

Atunci cînd Preciosa din dairea îi zice
iar cîntecul cel dulce răsună în timpene,
frivolă, ea se scaldă în perle otomane
și flori par să răsără din gura ei ferice.

Bun-simț și nebulie se întregesc,
complice,
prin gesturile sale mai mult decît umane
ce limpezi se arată și fără de prihană;
la ceruri se ridică, misterul să-l explice.

În păru-i atîrnate, stau sufletele mii
iar la picioare-i zac, neputincioase parcă,
săgețile iubirii, de Cupidon lăsate.

În ochii săi ca aștrii, cu flăcări aurii,
al dragostei imperiu, senin și pur, încearcă
sublimele-i delicii în taină să ne-arate.

SONETO II

*A LA ENTRADA DEL DUQUE DE
MEDINA*

*en Cádiz, en julio de 1596, con socorro de
tropas enseñadas en Sevilla por el capitán
Becerra, después de haber evacuado
aquella ciudad las tropas inglesas y
saqueádola por espacio de veinticuatro
días al mando del conde de Essex.*

Vimos en julio otra Semana Santa
atestada de ciertas cofradías,
que los soldados llaman compañías,
de quien el vulgo, y no el inglés, se
espanta.

Hubo de plumas muchedumbre tanta,
que en menos de catorce o quince días
volaron sus pigmeos y Golías,
y cayó su edificio por la planta.

Bramó el becerro, y pusóles en sarta;
tronó la tierra, oscurecióse el cielo,

amenazando una total ruina;
y al cabo, en Cádiz, con mesura harta,
ido ya el conde, sin ningún recelo,
triunfando entró el gran duque de Medina.

SONETUL II

*DEDICAT INTRĂRII DUCelui DE
MEDINA*

*în Cádiz, în luna iulie a anului 1596, cu
ajutorul trupelor instruite în Sevilla de
catre căpitanul Becerra, după ce trupele
engleze, sub comanda contelui de Essex,
jefuiseră zisa cetate timp de 24 de zile și îi
alungaseră pe tîrgoveți.*

Văzut-am toți, în vară, o Săptămînă Mare,
de anumite grupuri confirmată,
ce companii se mai numesc și, iată,
nu țănoșul englez, ci biet sărmanul
moare.

Și fu, pre cît se spune, atîta-nvolburare,
încît și bravi și lași pornitu-s-au deodată,
din temelii surpară cetatea-mpresurată,
în mai puțin de două săptămîni, se pare.

Cumplit zbieră Becerra, soldații șir
făcură;
adînc gemu pămîntul, se-ntunecă tot
cerul,
urgia de pe urmă se presimțea în toate;

și, la sfîrșit, în Cádiz, cu-asupra de
jcpmăsură,
pe conte izgonindu-l, netemător ca fierul,
triumfătorul duce pătrunse în cetate.

Traducere DAN RUJEA

Fără îndoială, cititorul mediu
autohton este mai puțin familiarizat cu
Miguel de Cervantes în ipostaza de poet
(exceptîndu-i, desigur, pe specialiștii în
hispanică). Și totuși se cuvine
menționat faptul că acest veritabil "geniu
incult" (*ingenio lego*, după cum l-a
caracterizat, post-mortem, un anume
Tomás Tamayo) cochetase cu muzele încă
de la frageda vîrstă de 20 de ani, aspirînd
la statutul de poet de curte, oarecum
convențional și festiv, vișînd astfel să-și
rezerve încă de pe atunci un loc
binemeritat în "*Parnasul literelor*".

Sub influența certă a Renașterii
italiene, Cervantes a cultivat cu de-o
manieră programatică poezia cu formă
fixă, în special sonetul; îi sunt atribuite în
jur de optzeci de astfel de compoziții,
incluzîndu-le aici pe cele integrate în

corpus-ul romanului Don Quijote, opera
sa de căpătîi. Dintre acestea, cca. 24 sunt
sonete "cu dedicație", închinat unor
prietenii iluștri, cum ar fi Lope de Vega
sau Fernando de Herrera.

Cele două sonete a căror traducere o
propunem nu fac excepție de la normele
generale ce guvernează atît sub aspect
prozodic, cît și tematic, acest gen literar.
Astfel, cel intitulat, simplu, *Soneto I* pare
a fi rezultatul unei pasiuni juvenile,
sublimată prin filtrul poeziei. Aici,
obiectul dorinței și venerației poetului
capătă valențe cvasi-mistice, încadrîndu-
se într-o soteriologie complexă, bazată pe
corespondența de sorginte cabalistică
dîntre micro- și macrocosmos: "*Colgadas
del menor de sus cabellos/mil almas
lleva[...]*"; în acest sens, imageria
sofisticată și rafinatele metafore
culteraniste ne duc cu gîndul la concepția
tipic renascentistă asupra erosului ca
principiu transcendental, conținînd o
micro-cosmologie implicită (cf. I. P.
Culianu, *Eros și magie în Renaștere 1484*,
Polirom 2015): "*Ciega y alumbra con sus
soles bellos, /su imperio Amor por ellos le
mantiene...*" sau: "*Colgadas del menor de
sus cabellos/mil almas lleva...*", etc. Cu
toate acestea, atît inevitabilele aluzii
mitologice ("*[...]tiene/Amor rendidas una
y otra flecha*"), precum și prețiozitatea
forțată și artificială a tropilor utilizați
(printre care se numără și un oximoron
surprinzător, "cvasi-quijotes" am putea
spune, - "*cordura loca*") fac ca această
compoziție, în ciuda atmosferei încărcate
de senzualitate și erotism, să nu
depășească un anume manierism
convențional, de proveniență petrarchistă.

În cazul celui de-al doilea sonet,
subintitulat "*A la entrada del duque de
Medina*", schimbarea registrului stilistic
este evidentă.

Inspirat de un eveniment istoric (i.e.
capturarea și pustiirea cetății andaluze
Cádiz de către trupele engleze aflate sub
comanda lui Robert Devereux, al II-lea
conte de Essex, precum și rezistența
bravilor ostași spanioli), acest sonet este
un exemplu ilustrativ de literatură
angajată și patriotardă.

Tonul grandilocvent și retorismul
pompos sunt omniprezente, alături de u-
nele exagerări hiperbolizante care amin-
tesc mai curînd de Góngora: "*[...]volaron
sus pigmeos y Golías*" sau "*[...]tronó la
tierra, oscurecióse el cielo*" etc.

Per ansamblu, avem și în acest caz
de a face cu un exercițiu poetic mult prea
bombastic și afectat, în special pentru
sensibilitatea cititorului modern sau post-
modern (comparabil, poate, cu un
Bolintineanu sau un Alecsandri din
literatura noastră), dovedindu-se a fi, în
mod clar, tribut ar unui anumit spirit al
epocii (*Zeitgeist*) și unei mode literare
specifice Barocului timpuriu.

DAN RUJEA

Poezie albaneză din Kosova

Vehbi Miftari

DOMNUL ESTE PĂSTORUL MEU

El mă ține în poale
Mă omoară cu pietre

Pe străzile învăluite într-un miros de
soc
Cu fulgi lănoși aruncați pe pământ

Prin urmele sângelui feciorei virgine
Și al pragului meu de alge

Prin mitra preotului ce m-a alungat de
pe străadă
Și cântecul care niciodată nu s-a
cântat

El mă ține în poale
Mă omoară cu pietre

Până închid ochii pentru totdeauna
Și îi doresc turmei

Să ierte păstorul care a salvat-o

AM UMBLAT DESCULȚ PRIN CER

Am umblat desculț prin cer
Scările zepelinului le-am căutat sub
pelerina
Bătrânului care a atârnat-o de ușa
casei sale

Am știut că în țara mea e fost război
Am știut că o să plouă

Convoaie lungi de fugari întorcându-
se acasă
Amintindu-și de zidurile caselor
Și de războiul purtat fără noi

Bătrâna cu mătura în mână
Șterge praful de pe oglindă
Privește malurile măsoară prăpastia
între ea și timpul

După care sare pragul sprijinindu-se
de coada măturii

Ceva trebuie să se întâmple - spune
Dacă nu se termină războiul

EPUIZARE ÎNFRICOȘATĂ

Iată steaua mea
Steaua mea bună

Nu i se întâmplă oricui
Este la fel ca toate celelalte

Doar prin atingere recunoști că este
Din carne și sânge
Și totuși, este mai albă
Decât laptele adus de adierea sânelui
Femeii

Voi nu puteți să o vedeți
Dar el nu este orb

Deja a intrat în pupila ochiului
Iată mormântul ei, parcă săpat în
mine

Steaua mea mormântul meu
Bun.

COPACII DIN GRĂDINĂ (Dialog cu Herbert)

*“Acolo unde am crescut nu erau
mulți pomi fructiferi
Acolo unde eram noi i-am smuls
Împotriva dușmanilor i-am folosit”*

Din crengile trunchiului am ridicat
stive de lemne
Care s-au copt la rând fără grabă

Pe atunci Herbert trăia pe insula
oglinzilor
Unde țesăla coamele cailor cerești
Și pe toate mârtoagele din vecinătate

Norii sunt pietre aruncate în spațiu
Cu ei poți să iei la țintă depărtarea

Se spune că acolo unde au fost copaci
Acum se ridică ziduri în aer
Ca oameni să se vindece de amintiri

Oricum
Atunci i-am recunoscut pe dușmanii
și fără să-i vedem

Acum îi vedem și ne amintim că ne-
au fost prieteni
A spus prietenul care tocmai a murit
în poala mea.

Marin Mihai Cârstea

TU EȘTI CELĂLALT

Te-am văzut aseară într-un forum de
intelectuali
Unde se spunea: intelectualul nu este
oportun

Toți cei care vorbeau și ascultau erau
prieteni tăi
Prieteni prietenilor tăi

Poeți

O clipă mi-am imaginat chipul
cenușiu
Ca fiind ciot dintr-un copac
înconjurat de flori
Cum s-ar spune eu sunt poet, nu
intelectual

Tu știai asta, de aceea ai roșit
Degetelor le-ai mușcat pielea fină

Prieteni tău bat joc, râd de ei de tine
însuși
Cu timpul ce-i batjocura lăsându-le la
suprafață

Dintr-odată îți amintești de vremurile
Când te jucai în livadă cu florile cu
visele

Spuneai:
Eu voi fi lumina falsă
Trupul fără membre în mijlocul
câmpului
Sprijinit de altul

Oricine ar fi
Destul ca să nu mă prăbușesc

Nu-ți fie frică

Tu ești celălalt care îți seamănă
perfect
Cu cel despre care vorbesc

Traducere de:

**BAKI YMERI
& ADRIANA TABAKU**

Vatra veche dialog

pianista Maira Liliestedt

„Muzica este o parte din ființa mea”

„Dacă m-aș așeza acum la pian, aș umple restaurantul de lume !” a spus Maira în fața palatului Lloyd din Timișoara, în timp ce ochii prelungi, ca zborul rândunelilor, urmăreau jocul fiecei ei, printre porumbei. Maira purta pantaloni albi, cu manșeta deasupra genunchiului, iar bluza de mătase înflorea cu roșu de mac lumina ce atârna pe crengile începutului de iunie, 2014.

O reîntâlnesc pe Maira după doi ani, în aceste pagini și-i privesc din nou mâinile ce poartă condurul delicat, pierdut de sunete, pe cea din urmă treaptă a unui castel muzical.

- „Muzica este un răspuns căruia nu i s-a pus nici o întrebare” (Nichita Stănescu). Ce înseamnă muzica pentru prof. univ. dr. Maira Liliestedt?

-Muzica este o parte din ființa mea. Simt că ceva, din propriul meu echilibru, e puternic afectat dacă nu pot studia și preda la pian. Muzica nu este o profesie pentru mine, ci o necesitate. Dacă ceea ce am afirmat pare poetic, nu aceasta a fost intenția mea. Este un adevăr pe care l-am simțit acut, dureros, atunci când am fost forțată să fiu departe de muzică și un adevăr, incredibil de pozitiv, în momentele de vârf ale vieții mele.

-Ca pianistă, aduci bucurie și înălțare sufletească spectatorilor din sălile de concert. Ai obținut titlul de doctor înainte de 30 de ani, ești profesor universitar în S.U.A., la University of Mount Union, ai o familie care e mereu alături de tine. Între atâtea realizări (chiar te rog să detaliezi) e loc și pentru deziluzii?

-Mulțumesc. Am obținut titlul de doctor la 27 de ani și a fost o realizare importantă, nu pentru faptul că am câștigat acest titlu, ci pentru orizontul larg de cunoștințe care mi s-a deschis. Titlul în sine, nu înseamnă mare lucru pentru mine: sunt tot Maira, cu sau fără el. Dar am muncit mult ca să-l obțin și sper că am devenit un om mai capabil, mai bun, cu mai multă frumusețe și sensibilitate interioară din cauza călătoriei acesteia pedagogice.

O calitate și, totodată, un dezavantaj al unei vieți în muzică este faptul că muzica trebuie să reflecte viața, în toate detaliile ei. Sunt perfecționistă, dar ca și în viață, nu există perfecțiune în muzică. Aceasta înseamnă că orizonturile sunt mereu deschise și întotdeauna este loc de mai bine. Ca pianistă, perfecționismul meu se luptă puternic cu imposibilitatea de a atinge un țel perfect în interpretările mele. Acest paradox oferă numeroase eșecuri, dar și multă libertate în a reda viața până în cel mai mic (și imperfect) detaliu al ei.

-Ai plecat din România, cu părinții, la 14 ani, în 1992, după absolvirea a opt clase la Liceul de Arte „Sigismund Toduță” din Deva. Cum ți s-a părut, la acea vârstă, lumea de dincolo de ocean? Cât de diferită era, față de România?

-Foarte diferită, firește. Deși îmi plăcea limba engleză și o învățasem conștiincios în clasele V-VIII în România, dialectul folosit în America este oarecum diferit de limba engleză britanică, predată la Deva. Aveam un vocabular englez relativ bogat, dar în primele luni, mai ales la școală, mi-a fost foarte greu să leg cuvintele unele cu altele, ca să formez un limbaj englez fluid. Schimbarea a fost foarte dificilă: în primele săptămâni din clasa a IX-a în State, eram disperată că nu înțelegeam textul din manualele de școală. Însă m-am adaptat destul de repede; în câteva luni am reușit să îmi pun vocabularul în funcțiune și să mă descurc destul de bine.

Multe alte aspecte erau complet diferite față de cele ale vieții din România. Sistemul școlar e și el diferit: elevii se duc de la o clasă la alta în timpul școlii - de la chimie, alergii la sala de matematică, de acolo la istorie etc., cu pauze de doar trei minute între ore. Stresant!

În plus, deși toți elevii și profesorii au făcut tot ce au putut ca să mă ajute să mă încadrez, liceul respectiv era

foarte mic, cu colective de elevi care se cunoșteau încă din grădiniță. Eu eram, de obicei, în plus: adică nimeni nu își aducea aminte să mă includă în activitățile lor. În această situație, nu prea am reușit să îmi găsesc prieteni decât mai târziu, atunci când am ajuns la facultate, unde toți studenții încep relațiile sociale de la capăt, își croiesc noi prietenii pe baza intereselor comune. La facultate am întâlnit-o pe prietena mea, Janelle, care mi-a rămas una dintre prietenele cele mai apropiate și partenera mea, la două pian, de 20 de ani.

-La ce anume a trebuit să renunți pentru a te încadra într-un alt stil de viață?

- Am renunțat la prietenii din liceu, deși nu a fost alegerea mea. Am încercat să păstrez legătura cu câțiva prieteni din România și, cu unii, am corespondat mulți ani, deși nu ne-am mai văzut niciodată de când am plecat. Cu un fost coleg, Virgil, am corespondat mai bine de 10 ani. Nu m-aș fi așteptat la asta. Corespondența aceasta a fost importantă pentru mine. Era un fir care mă lega de o lume pe care o cunoșteam mult mai bine și în același timp, faptul că locuiam într-o altă țară, îmi oferea posibilitatea să îmbogățesc prietenii cu cei din România, prin aspectele noi de viață pe care le întâmpinam în America.

-Ai revenit în România după 22 de ani, în 2014. Iar în 2015 ai fost membră în juriul Concursului Internațional „Piano Modus Vivendi”, prima ediție. Ai susținut recitaluri de pian în Deva. Cum ai regăsit țara natală, după atâția ani petrecuți în S.U.A.?

-De multe ori mi-a fost dor de România, deși locuiesc în S.U.A. de aproape 25 de ani. Dar, am fost surprinsă cât de „acasă”, într-adevăr „acasă”, m-am simțit în România, la întâia revenire în 2014. A fost un moment aparte, în vara respectivă, când eram în vizită la niște prieteni: cânta o muzică românească la radio, terminasem o cină delicioasă, tradițional românească, eram înconjurată de oameni, nemaipomenit de calzi, care mă cunoșteau de când eram copil și mi-am dat, brusc, seama că mă simțeam mai acasă în acel moment decât mă simțisem vreodată în ultimii 22 de ani. Am fost frapată. Știam că mi-e, des, foarte dor de casă, dar am o viață minunată în America: e țara unde →

DACINA DAN

mi-am întâlnit soțul, mi-am născut fetița și m-am realizat profesional. Chiar nu mă așteptam să mă simt atât de clar „acasă” într-un moment, relativ comun, al unei vizite în România, după atâția ani.

- *Care crezi că ar fi aportul școlii de muzică românești la cariera ta și cât de diferită este școala de muzică din S.U.A. față de cea din România ?*

-Educația muzicală pe care am primit-o în România mi-a oferit un început foarte trainic. Am progresat tehnic foarte rapid sub îndrumarea ambițioasă și foarte pricepută a d-nei profesoare Doina Ona. Am ajuns în S.U.A. cu mult mai multe cunoștințe muzicale decât cele ale multor tineri de vârsta mea. Însă și sistemul de educație muzicală în S.U.A. e foarte diferit față de cel din România. Aici nu există școli de muzică și toate studiile muzicale sunt în sistem de ore particulare. În general, acest lucru înseamnă că multe familii nu își pot permite să își trimită copiii la ore de muzică. În școli se predă muzica generală, (cam o oră pe săptămână), și din clasa a VI-a se începe de obicei muzica de ansamblu, ori instrumentală ori vocală, în cor. Dar educația muzicală intensă cu ore de pian, vioară etc., plus teoria muzicii, în cadrul orarului normal al unei școli de muzică este ceva ce nu există în S.U.A. Și acest lucru mi se pare foarte trist. Aici, societatea este mult mai fascinată de sportivi celebri și fiecare școală (și la nivelul claselor inferioare, câteodată) are echipe de baschet, baseball, fotbal american. Liceele mari au de multe ori și echipe de gimnastică, înot, volei, golf, etc.

- *Ești muzician la prima generație. Cum ai ajuns la pian ?*

- Mama cânta puțin la pian și părinții mei cumpăraseră o pianină când aveam doar trei ani. Mama s-a gândit că ar fi interesant să învăț și eu, puțin, să cânt și m-a dat la școala de muzică. D-na prof. Ona se pare că a avut încredere în mine și a găsit un anumit potențial muzical, pentru că m-a ajutat să fac progrese care acum, după ani de zile de meserie, mi se par surprinzător de rapide. Dar dansa și acum are asemenea rezultate, aproape cu fiecare elev al ei. Priceperea pedagogică a acestei profesoare este fantastică. D-na Ona mi-a amintit un episod din clasa I sau a II-a când mă pregătise pentru un concurs important. Însă mama îi spusese să nu mă

preseze prea tare și să mă lase să fac și eu ce pot. Așa că, nu i-a spus mamei că acesta era într-adevăr un concurs. Abia după ce am cântat și am câștigat premiul I, i-a spus mamei despre concurs și a adăugat “Uite, atât a putut!”

În Statele Unite mi-a fost greu să mă adaptez la stilul diferit al noii mele profesoare de pian. Era o doamnă mai în vârstă, care m-a pregătit într-un mod mult mai relaxat. Nu am știut ce să fac, fiind obișnuită cu ritmul rapid al d-nei prof. Ona și după vreo doi ani în America, am început să mă îndoiesc că voi continua cu pianul. Nu aveam niciun interes să studiez și, bineînțeles că piesele nu aveau să se perfecționeze singure. Am fost foarte aproape de renunța la pian. Dar și în momentul acela, când nu mai voiam să studiez și mi se părea că nu am niciun motiv pentru a continua, nu am reușit să îmi imaginez viața fără pian. Atunci am hotărât să continui. Și, de data aceasta, a fost decizia mea, așa că am investit multă muncă, fiindcă eu alesesem ori să renunț, ori să studiez pianul, însă la modul serios.

De atunci, dragostea mea pentru muzică a crescut continuu. În afara iubirii pe care i-o port familiei și prietenilor, muzica mă face să mă simt mai plină de viață decât orice altceva. - *Gheorghe Zamfir spunea odată că, naiul este instrumentul cu I mare. Pianul este, cu adevărat, un instrument cu I mare, atât la propriu cât și la figurat.*

Un muzician este foarte atașat de instrumentul său. Însă propriul pian nu poate fi dus în sala de concert. Cum e întâlnirea cu un pian străin?

- Dificilă. Acesta e un dezavantaj clar al pianistului, faptul că nu poate

niciodată să se bazeze pe același instrument. Dar, uneori este și un avantaj, pentru că în unele săli de concert pianul de la fața locului este absolut fantastic, cu totul deosebit și cu mult mai valoros decât cel de acasă. Asemenea întâlniri sunt minunate, pentru că sunt pian care, cu adevărat, fac muzica să sune mai sofisticat, mai cald, mai strălucitor. Dar și în aceste cazuri, pianistul trebuie întotdeauna să se adapteze la un instrument nou.

- *A intra în lumea muzicii clasice și a fi pe scenă de tânără, necesită disciplină, multe ore de studiu și dedicare. Te gândești vreodată că ai pierdut anumite lucruri în copilărie și adolescență, investind atât de mult timp și energie în orele de pian ?*

- Aceasta este o întrebare dificilă. S-au făcut multe studii științifice în ultimii ani și acestea prezintă beneficiile enorme ale educației muzicale/pianistice asupra sănătății, inteligenței și agilității creierului și asupra capacității unui om de a gândi și a simți într-un mod complet aparte față de cei care nu au avut studii muzicale. Beneficiile muzicii sunt documentate științific. Asta nu înseamnă că nu mi-aș fi dorit să am mai mult timp liber când eram mică (sau și acum!); dar nu regret orele de studiu. Mi-au dat, unele din momentele cele mai frumoase din viața mea. Sunt însă sigură că, numai studii muzicale, de o intensitate care începe să înlocuiască trăiri necesare omului din viața de zi cu zi, nu sunt un lucru bun. Muzica este modul cel mai universal uman de a comunica. Cei care văd numai clapele unui pian nu vor avea trăiri, destul de semnificative, (pozitive sau negative), care să inspire interpretări muzicale profunde.

- *Ești apreciată pentru tehnica impecabilă. Mișcarea mâinilor este atât de grațioasă, încât e ea însăși un spectacol. Cum poți stabili echilibrul dintre tehnică și lirismul muzicii, dintre precizie și pasiune ?*

- Tehnica mea nu este nici pe departe impecabilă! Dar mă străduiesc și, în general, reușesc să stăpânesc și piese foarte dificile. Echilibrul despre care vorbești este într-adevăr aproape imposibil de stabilit, deși este extrem de important. Îți dau un exemplu: muzica lui Rachmaninov este muzica mea preferată. Simt că este o reprezentare foarte fidelă a interiorului meu, ca om. Dar această →

muzică este și foarte dificilă tehnic. Și acum, piesele lui Rachmaninov, îmi prezintă cele mai mari obstacole pentru că dacă investesc prea mult suflet în interpretarea pieselor, atunci pot pierde controlul asupra elementelor tehnice, dar totodată, puterea sentimentelor transmise în aceste piese este cu mult mai importantă decât elementele tehnice (necesare totuși pentru transmiterea acelor sentimente!)

- *Fiecare artist are un anumit mod de a aborda relația cu muzica și cu publicul. Am observat că ai o strălucire aparte atunci când interpretezi. De unde vine această „lumină“?*

- Iubesc muzica din suflet și cred că este singurul mod de a comunica într-o limbă universală până și cele mai nuanțate trăiri omenești. Probabil că „lumina” de care vorbești provine dintr-un adevăr, exprimat cel mai bine de compozitorul Carl Nielsen: „Muzica este viață și, asemenea vieții, imposibil de înăbușit.”

- *Se spune că, învățând pe alții, te perfecționezi pe tine însăși. Mama ta este o distinsă profesoară de chimie, cu un har pedagogic deosebit. În ce măsură te-a influențat acest lucru în alegerea unei cariere didactice? Ce satisfacții ți-a adus faptul că ești „modelator” de talente*

- Țin minte cât de respectată era mama ca profesoară. Am multe amintiri din vremea când mă jucam acasă, în timp ce mama predă ore suplimentare de chimie, pentru a pregăti generații de elevi pentru admitere la facultate. Mama părea întotdeauna sigură pe sine, profesională, extrem de capabilă, exigentă, dar dreaptă, cu un dar aparte de a obține rezultate deosebite de la elevii ei, cerând mult elevilor, dar sprijinind progresul lor la fiecare pas. E cert că influența ei asupra mea a fost uriașă. Poate că mi-a plăcut și faptul că aș putea da ordine ca profesor (mi-a plăcut întotdeauna să fiu eu cea care face regulile. Dar, în mod serios, stima și rezultatele, dar și felul elegant și profesional cum se îmbrăca și se purta mama, au avut o influență foarte mare asupra mea.

Pedagogia mi-a adus multe satisfacții. Îmi place în special să lucrez cu tineri la facultate. Vârsta aceasta specială, între 18 și 22 ani, este incredibil de importantă în procesul de maturizare al unui om și simt că e un privilegiu că pot avea un rol în acest proces de formare al studenților mei.

Da, predau muzica. Dar cel mai important pentru mine, e faptul că pot încerca să ghidez procesul de maturizare, într-o direcție pozitivă, în timpul acestor ani, atât de importanți, din viața studenților mei și, mai mult, că reușesc să ghidez acest proces printr-o lentilă muzicală, care mi se pare cea mai pură reflexie a experienței umane.

- *Cum percepi diferențele între a cânta alături de o orchestră, într-un concert mare, a face muzică de cameră sau a avea recitaluri solo? Ce variantă ar fi mai aproape de suflet?*

- Aceste experiențe au fiecare frumusețile lor, dar într-adevăr, sunt diferențe. În cazul unui recital solo, eu sunt complet responsabilă pentru muzica interpretată, deci pregătirea tehnică și muzicală, interpretarea pe scenă și comunicarea mesajului sunt absolut toate responsabilitatea mea. E un mare risc, mai ales că, tradițional, pianistii interpretează piesele memorate, fără partitură. Și este o responsabilitate enormă, pentru că este doar datoria mea să pot comunica auditoriului conținutul, uneori extrem de complicat și psihologic și muzical, al unei piese. Dar totodată este și o mare bucurie, pentru că îmi place să pot forma și sculpta interpretarea unei piese, așa cum cred eu că este mai frumos sau mai comunicativ, fără să fiu nevoită să fac compromisuri din cauza părerii altor muzicieni.

Muzica de cameră și, într-o anumită măsură (mai mică), un concert cu orchestra, impune o colaborare strânsă cu alți interpreți. Aceasta duce la nevoia de a face compromisuri între felul în care aș interpreta eu un pasaj și felul în care ar interpreta alții, din grup, același pasaj. Nu vreau să folosesc cuvântul „compromis” numai într-un sens negativ. Este și greu, bineînțeles, mai ales când toți cei din grup sunt convinși că au răspunsul cel mai bun și atunci, pentru reușita grupului, fiecare membru trebuie să accepte o interpretare, puțin altfel, decât

ar vrea. Dar aceste momente de „compromis” pot duce și la multe descoperiri minunate. Discuțiile acestea (câteodată verbale, alteori pur muzicale, prin care ne ascultăm unii pe alții și înțelegem intenția interpretativă a celorlalți), discuțiile acestea, deci, dau naștere unor idei cu totul noi, fascinante, care ne îmbogățesc propria comoară muzicală, și pe care le putem aplica și la muzica solo, în viitor.

Îmi plac toate aceste feluri de a face muzică. Des, țin foarte mult la interpretarea mea pentru o anumită piesă și din acest motiv, îmi place foarte mult să cânt solo. Totuși, îmi place și/nu numai, „convorbirea” muzicală într-un grup de muzică de cameră, ci și prietenii care se pot forma, continua, sau aprofunda prin această muncă de suflet împreună.

Mă atrage muzica pentru pian și orchestră, cel mai mult. Repertoriul romantic pentru pian și orchestră (concertele de Rachmaninov, Chopin, Liszt, Mendelssohn, Saint-Saens, de exemplu), sunt unele dintre piesele mele preferate. Compozitorii romantici ai secolului al nouăsprezecelea, au scris piese masive (mărețe) și din punct de vedere structural și din punct de vedere al puterii afective, iar asemenea țeluri înalte mă captivează. Dar realizarea unei asemenea piese, cu orchestra, e deseori puțin decepcionantă, pentru că timpul petrecut de pianist împreună cu orchestra e, în general, foarte scurt și nu permite dezvoltarea unei interpretări comune, profunde, ci e des folosit doar pentru detalii practice: „ce tempo luăm în partea a doua?”, „ai de gând să eziți la revenirea melodiei acesteia?” etc.

Toate aceste experiențe muzicale, au farmecul lor și semnificația lor anume. Nu există un mod „perfect” de a exprima trăirile, visurile și sentimentele omenești pe clapele unui pian. Dar, pentru mine, această „imperfecțiune” este una din minunatele calități ale muzicii: reușește, cu cea mai mare „perfectiune”, să exprime faptul că noi, oamenii, cu toate sentimentele și țelurile noastre, suntem „imperfecți.”

- *“O femeie trebuie să aibă clasă și să-ți taie respirația,” (Coco Chanel). Ești elegantă, frumoasă, plină de noblețe. Cât de important este stilul pentru tine și care ar fi legătura lui cu muzica?*

→

- Mulțumesc pentru complimente. Stilul e foarte important, pentru că oamenii sunt ființe vizuale, care percep și își formează multe opinii de la prima vedere. Deci, dacă impresia vizuală este plăcută și în plus, potrivită mesajului pe care vrei să îl exprimi, ai mult mai multe șanse să fii auzit și înțeles. Întotdeauna aleg rochiile de concert cu mare grijă. E minunat să fii femeie și să ai prilejul să achiziționezi și apoi să porți un anumit număr de rochii foarte elegante și eu, ca pianistă, sunt răsfățată de aceste ocazii numeroase care necesită rochii splendide.

Vă dau un exemplu: anul trecut, am dat o serie de concerte cu două programe diferite de recital. Toată seria s-a numit, în italiană, „con passione.” Primul program de recital l-am intitulat „Passionate rose,” - „Trandafiriu pasionat” și al doilea, „Passionate crimson” - „Purpuriu pasionat.”

„Passionate rose” a inclus o muzică nostalgică, sau delicată, cu umor, („trandafiriu” și, cu un anumit fel de zâmbet pe buze), ca de exemplu, Sonata Nr. 50 în Do Major de Haydn și melancolicul tango „Cafe 1930” al lui Astor Piazzolla.

Programul „Passionate crimson” a inclus piese impulsive, directe, emoționante, câteodată aproape „sângărând” de durere și pasiune. Am interpretat Sonata Appassionata Op. 57 de Beethoven, al cărei nume nu cere nici o explicație și Sonata Nr. 6 de Prokofiev, scrisă pentru a comunica groaza, speranța, ura și frumusețea sufletească a omenirii, în mlaștina psihologică al celui de-al doilea război mondial.

Revenind la stil, pentru „Passionate rose”, am purtat o rochie de mătase de un roz trandafiriu aprins, iar pentru „Passionate crimson”, am folosit o strălucitoare rochie de un roșu adânc, cu nenumărate puncte scilipitoare. Iesind pe scenă, într-o asemenea rochie, pianista își poate asigura atenția publicului de la început și acesta este un mare avantaj, pentru că atunci poate comunica intenția compozitorului, cu mai mult succes și conținutul prețios al fiecărei piese.

- Ai abordat compozițiile unor mari muzicieni, Beethoven, Bach, Rachmaninov, Chopin, Liszt,

Prokofiev, dar și compozițiile lui George Enescu. Făcând abstracție de subiectivismul nostru, ca români, compozițiile lui Enescu sunt percepute uneori, ca fiind mai greu accesibile. Care e reacția audienței din S.U.A. în fața muzicii enesciene ?

- Îmi pare rău, dar nu prea pot răspunde. Am cântat, destul de puțin, din repertoriul marelui compozitor român.

-Pe afișul recitalurilor tale, am observat că menționezi „born in Romania”. România e țara unor „Povești și doine, ghicitori, eresuri,

Abia-nțelese, pline de-nțelesuri- “

România e țara legendei meșterului Manole : creația înseamnă sacrificiu. Ce a sacrificat Maira Liliestedt pentru a reuși în cariera muzicală?

- Nu știu dacă e vorba de sacrificiu propriu-zis. E multă muncă, e drept. Dar pe măsură ce am crescut, m-am maturizat și am ales călătoria asta muzicală eu însămi, nu pentru că m-ar fi îmboldit altcineva. Pe măsură ce am crescut, vreau să spun, că munca a devenit ceva al meu, ceva ce prețuiesc chiar și atunci când e greu, sau neplăcut, pentru că știu că rezultatele și țelurile muncii acesteia sunt minunate.

Dacă vorbim de sacrificiu, ca un schimb de activități, atunci poate că am sacrificat mult. În copilărie, orele de studiu la pian, le-aș fi putut petrece la joacă. Când eram tânără, în liceu, aici, în America, orele din fața pianului poate aș fi putut să le petrec la televizor, sau citind, sau scriind, sau făcând activități fără importanță. Ca studentă, poate aș fi putut petrece orele acelea la pian cu prieteni sau familie, sau pur și simplu relaxându-mă. Ca adult, aș putea petrece orele acestea dedicate studiului la pian, cu familia, sau visând, sau relaxându-mă sau făcând miile de treburi comune ale vieții de toate zilele.

Dar... dacă aș fi petrecut orele acelea departe de pian... poate nu aș fi devenit un copil inteligent, sensibil, cu capacitatea de a înțelege lumea într-un mod, mai uman, mai târziu. Poate nu aș fi găsit în liceu un țel profesional artistic cu totul al meu, un țel care mi-a îndrumat viața într-un sens puternic pozitiv. Poate că nu aș fi avut marea ocazie, ca studentă, să lucrez cu profesori fenomenali,

pianiști de renume, pedagogi întruchipați și oameni, în cel mai frumos sens al cuvântului. Și desigur, ca adult, nu aș fi avut o pasiune care mă face să mă simt mai împlinită decât orice altceva, exceptând dragostea pe care o port familiei mele, familia fiind întotdeauna pe primul loc. Deci, nu cred că e vorba de sacrificiu, ci de alegeri. Și alegerile, pe care am fost îndrumată să le fac, sau pe care le-am făcut eu însămi, mi-au adus un dar de nedescris: limba universală pe care o iubesc cel mai mult: muzica pianistică.

- Ai o fiică minunată care vorbește limba română. Nichita Stănescu spunea „Limba română este patria mea.” Cum ai defini limba română ?

- Nu aș putea defini limba română. Ceea ce știu este că, deși vorbesc, cu mult mai multă ușurință limba engleză decât româna și acum, îmi face, mult mai multă plăcere, să citesc în limba română. E ceva în sânge, în naștere, creștere, în obiceiuri și tradiție și, toate acestea, nu mă pot părăsi. Și încerc, din răspuțeri, să îi comunic tezaurul acesta și fetei mele.

- Pentru a învinge într-un spațiu nou, necunoscut, e nevoie de multă forță. E muzica un „izvor” de forță în această lume mercantă ?

- Muzica este altceva pentru fiecare. Formează un mănunchi, alcătuit din multe elemente, unele pe care anumiți muzicieni le au în comun, altele care sunt diferite de la o persoană la alta. În mănunchiul meu, muzica reprezintă pasiune, repaus, minune, aventură, triumf, împliniri, dragoste, durere... de fapt, o colecție completă de sentimente și trăiri umane. Pentru că, aceasta e calitatea cea mai prețioasă a muzicii: ea poate reprezenta în toate nuanțele ei, viața: „Muzica e viața și, ca ea, imposibil de înăbușit.” ~ Carl Nielsen

- Îți mulțumesc pentru sensibilitatea și sinceritatea răspunsului. Ești un ambasador al muzicii de care sunt mândră !

1 august 2016

Maira Liliestedt – Maira Balacon – născută la 23 ianuarie 1978 la Deva, România. Profesor universitar dr. la University of Mount Union din S.U.A.

ÎNCRENGĂTURA DRAGOSTEI

COMEDIE

ACTUL III SCENA III

Sunt orele 23. Se aude zgomot de mașină. În scenă intră Ianoș și Trăncăneală, soțul Pamelei, procurorul. Veseli nevoie mare.

IANOȘ - Hei, măi, unde v-ați băgat? Unde sunteți? Ale cui sunt hainele astea aruncate?

TRĂNCĂNEALĂ - Aa.. sunt ale nevastei mele, ahaa... da, ale ei sunt. (ia una în mână) ce-o fi pătit de le-a aruncat? Știu eu, e tare nervoasă câteodată. Nici nu știu cum să-i mai intru în voie... dar în rest e fată bună, cuminte, cuminte...

Din dormitor iese Stelică în pijama, iar de pe ușa de la intrare intră Iulia.

IULIA - Ce faci, mă? Te-am căutat toată casa, dormitorul tău e neatins. Unde-i Nela? Eu știu că ea doarme aici, când suntem noi veniți.

BRUMĂREANU - (se bâlbâie, nu știe ce să facă) Unde să fie, era la bucătărie acu două ore, noi scriam, lucram aici... O fi plecat, zicea că nu se simte bine și nici nu avea medicamente la ea.

IULIA - (se uită la Ianoș care îi face semn să se potolească) Nela! Nela! Unde ești fată hăi? (deschide vreo două uși și strigă mereu, dar nu îi răspunde nimeni)

TRĂNCĂNEALĂ - Lasă mă pe Nela, unde e nevastă-mea, Pamela mea?

BRUMĂREANU - În dormitor Bibicule, o fi adormit, du-te după ea! (se duce în dormitor și vine după două, trei minute cu Pamela de mână)

BRUMĂREANU - Mă, dar ce-i cu voi? Unde naiba v-ați gasit, așa toți? Unde te-ai găsit cu Ianoș?

IULIA - Unde? Acasă la noi, ce, noi nu avem casă și la București? Dacă omul a venit cu probleme nu trebuia să treacă și pe la noi, mai ales că l-ai sunat tu și i-ai zis că ești aci. A vrut să-ți facă o surpriză. Ce, nu-ți plac surprizele?

IANOȘ - Cum am terminat cu soacră-mea la Fundeni, ce mi-a venit să trec și să o iau și pe Iulia la Covasna... Oare nu putem să petrecem mâine în șase? O aduc și pe nevastă-mea...

BRUMĂREANU - Da mă, te-ai gândit bine, am adus și carne de câprioară... facem grătar. Dar pe Bibicu, de unde l-ați luat?

IULIA - De unde? De acasă. M-a sunat să mă întrebe ce fac și tocmai mă anunțase Ianoș că vine să mă ia, i-am propus și lui să vină cu noi, și gata.

TRĂNCĂNEALĂ - Da, tocmai mă săturasem de somn și mă gândeam la voi „săracii de ei, singuri la Covasna!”... Hai și noi!... Și l-am rugat pe Ianoș să vină să mă ia. Am zis eu că e bine singur, dar nu-i, nevasta-i nevastă... Și am nevastă mă, voi ce ziceți? BRUMĂREANU - Să-ți trăiască Bibicule, e fata noastră de la ziar... ce ne-am face noi fără ea?...

IANOȘ - Ce atâta vorbă, acum nu bem nimic, că nu mai plecăm nicăieri? Ce zici Iulia, avem unde să dormim toți după ce ne cherchelim?...

IULIA - Avem, avem, dar știi ce? S-o chemăm și pe nevastă-ta, pe Natașa.

TRĂNCĂNEALĂ - Sigur, sigur, vreau s-o cunosc și eu că nu am avut ocazia. Dă-i telefon și vine ea cu mașina, că e aici aproape.

PAMELA - (care este într-o mare încurcătură, numai că soțul o ține mereu de mână) Cred că e ultima dată când mai vin aici, domnu senator mi-a zis că rămân aici și lucrez la articol cu domnu' Ianoș, și, culmea, domnu' Ianoș la București... apropo, ce face soacra dumneavoastră?

IANOȘ - Pă, ce să facă? Ca la spital...

Mihai Marin Cârstea

E pe mâini bune. Ce doctori acolo! O aducem acasă peste o săptămână.

PAMELA - Păi ziceați azi că e pe moarte, că vă cheamă de urgență. Așa i-ati spus domnului Brumăreanu.

BRUMĂREANU - Bine, lasă, ce mai anchetăm acum? (se duce la telefon, formează un număr) Alo! Mă scuzați doamnă... v-am sculat din somn, Brumăreanu la telefon.... Ei cine? Senatorul Brumăreanu..... Vă rog, urcați-vă în mașină și veniți până la noi la vilă, avem un caz grav.... Luați-vă și tot necesarul pentru primul ajutor... Da, nevastă-mea, e rau.... Vă așteptăm! (închide telefonul). Gata... vine! Am păcălit-o!

IULIA - (iese și vine cu tava cu pahare, se adresează lui Brumăreanu) Du-te și adă șampanie, că eu aduc ceva de mâncare.

BRUMĂREANU - Hai, așezați-vă doamnelor, domnilor, Bibicule vino aici! (îi arată scaunul din capul mesei) Aici, ești oaspetele meu cel mai onorabil, păi se poate...

TRĂNCĂNEALĂ - Bine mă, stau unde zici, dar să știi, că dacă te scap de dosarul ăla, care e acum pe rol, nu scapi așa ușor, vila asta de aici va fi a mea, bine? Hai că am și martori că ai promis.

IULIA - Nu, nu v-o dăm pe aia de la Poiana Brașov, aici vin eu cu mai mult drag decât acolo, bine?

TRĂNCĂNEALĂ - Fie, nu fac mofturi, că și acolo e bine, mă plimb cu telecabina... ha ha ha... Hai noroc și sănătate! (ridică paharul în care Iulia pusese șampania)

Toți ridică paharele și închină în cinstea lui Trăncăneală care îi susține la proces. Se aud pași pe hol. Intră Natașa.

NATAȘA - Aaa... bună seara! Bună seara! Ce faceți aici? Petreceți în cinstea bolnavei? (se uită la Iulia și zâmbește) Hai, că nu pare așa de grav bolnavă.

BRUMĂREANU - Ba da, i-a fost rău, dar și-a revenit... Cum să fii bolnav mă, într-o atmosferă ca asta?

Iulia iese și vine cu un platou cu aperitive, apoi cu niște farfurii și furculițe.

Natașa trece pe la fiecare, îi îmbrățișează, apoi se așază pe un scaun pe care i-l arată procurorul.

TRĂNCĂNEALĂ - Poftiți, poftiți aici, doamna Natașa, să ne cunoaștem! →

ANETA PIOARA

Nu am avut ocazia până acum. La București, nu veniți?

NATAȘA – (se apropie, Trăncăneală îi sărută mâna politicos și-i arată scaunul de lângă el)

TRĂNCĂNEALĂ – Luați loc, vă rog, aici lângă mine, eu am mai multă nevoie de dumneavoastră, nu credeți?

NATAȘA – Nu știu! De ce? Vă văd foarte bine!

TRĂNCĂNEALĂ – Eu sunt cel mai bătrân, nu se vede?

NATAȘA – Dar și mai înțelept... cine nu are un bătrân să și-l cumpere..

TRĂNCĂNEALĂ – Am aflat că sunteți un extraordinar doctor cardiolog... inima mea...

NATAȘA – Ce să zic, să vorbească alții, eu îmi iubesc profesia și o fac cu dăruire. Aici la noi vin pacienți din toată țara.

IULIA – Vă rog să luați loc, să servim, să meargă șampania...

Toți mănâncă și beau șampanie.

TRĂNCĂNEALĂ – (se ridică) Băi frumoșilor, români sunteți voi?... așa se chefuiește la români? Fără cântec... Ia, să vă văd! (dă tonul la cântec:

C-așa beau oamenii buni/ c-așa beau oamenii buni/ de sămbătă până luni/ de sămbătă până luni...) Hai, cu toții!

C-așa beau oamenii buni – bis

De sămbătă până luni – bis

Refren

C-așa beau oamenii dragi – bis

De sămbătă până marți – bis

Refren

C-așa beau oameni cu chefuri – bis

De sămbătă până miercuri – bis

Deodată se aude un zgomot de mașină.

IULIA – (speriată) În curte a intrat mașina poliției, coboară vreo cinci, șase... vai, ce-o fi cu ei?

BRUMĂREANU – Cum? Văleu! Stingeti luminile! Băgați-vă în paturi! Eu nu sunt aici, ați înțeles! Eu mă duc să ascund carnea de câprioară.

TRĂNCĂNEALĂ – Ce-ai mai făcut, nenorocitul? N-aveai destule dosare? Acum, îți facăștia și de braconaj. Ai împușcat câprioara fără acte. Bravo, mă! Nu mai avem scăpare, intrăm cu toții.

Intră vreo șase, șapte mascați. Toți rămân înmărmuriți.

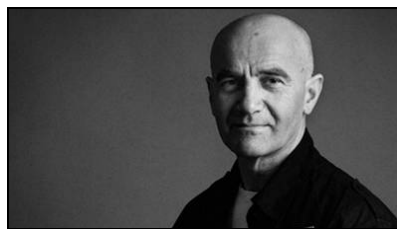
MASCAȚII – Nu vă mișcați, sunteți arestați! (le pune cătușe)

Femeile țipă nedumirite, nimeni nu le ia în seamă. Fiecare mascat iese cu câte unul.

CORTINA

LITERATURĂ ȘI FILM

Mica sălbăticiune la Tiffany

Din când în când, recitesc Truman Capote (1924-1984), pentru frazele curate, perfecte până la detaliu. A început să scrie la 17 ani: „Oamenii ca mine au știut mereu unde au vrut să ajungă. Mulți își petrec jumătate din viață fără să știe acest lucru. Eu însă am știut întotdeauna că doresc să fiu scriitor”.

Părinții săi au divorțat când el avea patru ani. Mama l-a purtat prin camere închiriate, prin diverse hoteluri (ceea ce mă duce cu gândul spre romanul *Alte glasuri, alte încăperi*). E trimis apoi la mătușile din sud, unde se împrietenește cu Harper Lee (care mai târziu îl va ajuta în ancheta premergătoare scrierii romanului *Cu sânge rece*). Și-a afișat homosexualitatea într-o perioadă în care subiectul era tabu.

Recitesc bijuteria numită *Mic dejun la Tiffany*, apărută în 1958. Personajul central este scriitorul Paul Varjak. El își amintește de excentrica Holly, care locuia în același imobil, în urmă cu 15 ani. Misterioasa fată scria „călătore” pe cărțile sale de vizită. În alienarea ei, accepta și ideea diversității sexuale. Prietenia lor se clădește progresiv, sub privirea tolerantă a pisicii din apartamentul lui Holly.

Regizorul Blake Edwards a ecranizat cartea în 1961. Audrey Hepburn e Holly (perfectă, magnetică), iar George Peppard joacă rolul lui Paul. Filmul nu e deloc prăfuit, rezistă cu brio, are ritm, culoare și actori magistrali. Mickey Rooney e japonezul Yunioshi, mereu oripilat de chefurile din apartamentul lui Holly, iar Martin Balsam joacă rolul celui O.J., impresar modern, redutabil. Filmul a ales un final comercial, adică iubirea învinge, cei doi se sărută, pisica e regăsită etc. În carte e subliniată doar prietenia celor doi, cu sosirile ei nocturne pe geam, în camera lui, după care, precum o pisică, Holly se cuibărește la pieptul lui Paul. „Ea este o prefăcută autentică” – crede O.J.

PEISAJ ARHAIC

Orașu-n toamnă-a adormit la pragul
cel mai de jos al dealului coclit,

aliniindu-și nefardat șiragul

de case-n lut plecându-se smerit.

Pe caldarâm se-așterne-n valuri
praful
purcat de vântul răsucit prin curți

și mușterii își vădesc nărvul

de a gusta din vinul pentru nunți.

O viață lentă-așează-n straturi
veacuri
strivind la teasc ardentele-
amintiri,

dându-i veciei clipele drept
leacuri
și beznei - cheagul tare din
sclipiri.

15 septembrie 2015

VALERIU MATEI

Când o găsește soțul ei din provincie, ea refuză să-l urmeze : „Nu poți să-ți dăruiești inima unei sălbăticiuni : cu cât le dai mai mult, cu atât devin mai puternice...ca să fugă în pădure sau să zboare într-un copac și mai înalt” (Ed. Univers, București, 2006, traducere de Constantin Popescu).

Secvența petrecerii din apartamentul lui Holly e pur și simplu antologică. O poate invidia orice regizor modern. O mișcare dezinvoltă, personaje pitorești, un telefon camuflat în valiză, o pălărie ce ia foc, plimbarea în patru labe pe sub fustele doamnelor, sosirea poliției etc. Pisica din film e un adevărat personaj, nelipsit, inteligent, intuitiv. Apropo de seara dansantă, se știe că Truman Capote era amator de petreceri și că a organizat un bal mascat cu 500 de invitați îmbrăcați doar în alb și negru (a fost considerat „petrecerea secolului”).

Filmul *Mic dejun la Tiffany* a avut un succes enorm, sporind celebritatea lui Capote. Însă, tocmai atunci, o veste tragică i-a umbrat bucuria : s-a sinucis maică-sa.

ALEXANDRU JURCAN

De la Păstorel citire

Sinceritate

Nu-s poetul astei nații,

Dar de mă gândesc puțin,
Pot să beau atâta vin
Cât optzeci de generații!

Logică

Popa Man e om cu cap,
Berea bea-n polobocel!
Doar nu-s capră - zise el -
Să mă mulțumesc c-un țap!

La un chef

Cât mai e pe lume vin,
Nu ne pierdem firea,
Banii n-aduc fericirea,

Însă o susțin!

Pelinul

Olimpicul și dulcele nectar
Te amărăște cu dulceața sa,
Pelinu-n schimb, cu toate că-i amar,
Îi îndulcește viața cui îl bea!

Lui Marcel Breslașu

Un critic aspru și abraș
Mi-a spus, zâmbind cu ironie:
De ce ții să semnezi breslaș,
Dacă nu ești de meserie!

LUMEA LUI LARCO

În luna septembrie

Pe straturi nu-i nicio legumă,
E ceață, frig pe-a țării hartă,
Vezi strugurași bătuți de brumă,
Dar și săteni bătuți de soartă!

PORTRET

Țăranu-i fire harnică și calmă,
Trudește viața-ntreagă pe ogoare
Și-n ale sale bățături din palmă
Se vede băgăția din hambare.

Distribuirea produselor agricole

Azi pe țaran nu-l mai intrigă
Această soartă, și-i supus;
Că dă cinstita mămăligă
Mămăligarilor de „sus”!

COMPENSARE DE LA FISC

Pe arșiță țaranu-n câmp trudește,
La sănătate nici că se gândește,
E **ud**, e **bleașcă** de atât **umblat**,
Dar îl **usucă** taxele la **stat**.

Din înțelepciunea țaranului

Ar trebui să fie înțeleasă
O vorbă ce-i de-nvățătută plină:
Să nu dai mămăliga de pe masă
Pe cozonacul galben din vitrină!

La o ședință parlamentară

Cuminți stăteau toți cei din sală,
Deși era cam zăpușeală,
Nici musca nu s-a auzit...
Normal, de-atâta sforăit!

EVOLUȚIE

Maimuța coborî din pom
Și-a devenit, prin muncă, om
Din nou pe ram de-ar fi să fie,
Ea n-ar mai face-așa prostie!

SONETUL STABILITĂȚII

Blocate-s multe „roți” la noi în țară,
Au bețe printre spițe introduse,
Iar de-a fi scoase șansele-s reduse
Și ne apasă, ca o grea povară.

Sunt, iată, interese interpușe
În calea spre o viață mai ușoară,
Căci e o masă beneficiară
Cu buzunare largi și suprapuse.

Iar vinovații nu au condamnare,
Trăiesc în lux, cu majordomi în casă,
De „mațe fripte” nici că le mai pasă.

Constat că nu e nou nimic sub soare,
Avem corupți, escrocii și mangafale,
Precum spunea maestrul Caragiale.

O NOUĂ TOAMNĂ...

Adio păsări migratoare,
Sunt frunze galbene-n cărare,
Cad brume, - i ceață, vin și ploi...
Și imigranții peste noi!

Pastel de toamnă românească

Întreaga iarbă verde toamna-i fân,
Sunt strugurii de multă vreme vin,
Iar frigul se arată-a fi stăpân...
Și cu **importuri** aprozaru-i plin!

RONDELUL ALERGĂTORULUI

Aleargă singur pe alei
Și-ți vei regla metabolismul,
Iar de urăști sedentarismul,

Precis vei reuși. Să vrei!

Nu te oprească nici seismul,
Să n-ai nici teamă de polei
Pe străzi aleargă, pe alei
Și-ți vei regla metabolismul.

Să te întrecă numai cei
Ce-n goană-s cu-autoturismul,
Doar asta este mecanismul:
Când nu ai bani de und' să iei,
Pe străzi aleargă, pe alei!

Rondelul vecinătății

Să ai încredere-n vecini,
O spun bătrânii de la noi,
Chiar dacă-ți par că nu-s de soi
Tu să-i respecti ca pe creștini.

Nu poți să fii ca un strigoi,
De-ți cer, le dai fără să suspini,
Să ai încredere-n vecini,
O spun bătrânii de la noi.

Dar când nu vor destui „rechini”,
Prin pace dreaptă, nu război,
Să-ți dea pământul înapoi,
Și ce-au luat, zici spre străini:
Să ai încredere-n vecini?!

DUPĂ REFORMĂ

Schimbarea s-o-nțelegi nu poți,
E-o situație bizară:
Aveam o țară fără hoți,
Acum sunt hoți, dar n-avem țară!

NOE CĂTRE LUME

Opriți, în grabă, poluarea,
Că-i prea întunecată zarea
Și gros ni-e fumul pe pleoape...
Semn că **potopul** e pe-aproape!
Destul de mult haz de necaz!

VASILE LARCO

Curier

De la „Vatra” veche, la noua „Vatra veche”

Stimate maestre Nicolae Băciuț, primind și recentul număr al revistei, botezat cu cifra 91, observ că „Vatra veche” se apropie de o cifră rotundă privind aparițiile, și cum românii: Scot umor chiar și din piatră, Lăudat le fie harul, Și așa din „Vatră”-n „Vatră” O să prindă centenarul!

VASILE LARCO

Vă mulțumim pentru această revistă mereu interesantă!

**Memorialul Victimelor
Comunismului și al Rezistenței
Sighet, Fundația Academia Civică**

Bună dimineața, și mulțumiri din inimă, Domnule Băciuț, Ce bucurie, să citesc *Vatra veche*, număr nou, în această dimineață blanda că o miere de toamna! Aici, la Archiud, timpul parcă s-a oprit într-un punct, care mie îmi priește. Profit de această faza dintre anotimpuri, cu care mă înțeleg perfect, și pictez în mijlocul ogrăzii cât e ziua de mare. În curând, se va face rece și (poate) voi pleca înspre iernare, la Bistrița. Las scrisul în forță pentru perioada aceea. În răstimp mai lucrez la volumul de poeme.

Vă urmăresc pas cu pas (cultural vorbind), vă admir energia constructivă, și mă simt binecuvântată că mă număr printre cei care trăiesc în această galaxie, a frumosului din Cuvânt, cu prieteni pentru care dvs. nu precupețiți nimic.

Când aveți răgaz, pe îndelete, îmi mai puteți trimite întrebări, cumva vom rotunji și cartea cu interviul nostru, pentru care vă mulțumesc.

O zi bună să aveți, și, în drum spre Hordou, poate va abateți pentru o cafea, la Găbănașul meu de la Archiud.

Melania

Vatra veche, o revistă care ne unește, o revistă în care domnul Nicolae Băciuț pune suflet, îi dă culoare, o face să rezoneze ca un instrument muzical de certă valoare. Puțini dintre noi știm câtă cheltuială de energie, cât nesomn, câtă pasiune și trudă presupunea fiecare număr nou al unei

astfel de publicații.

Felicitări, domnule Nicolae Băciuț!

Melania Cuc

Am primit revista, vă felicit și vă mulțumesc pentru un nou număr de notă 10!

De multe ori mă gândesc că *Vatra veche* e că o biserică în care se înalță altare limbii române prin cuvinte, fie ele poezii, proză, cronici, omagii, iar d-voastră sunteți ca un apostol care aprinde lumânări cu fiecare număr, așa ca un balsam peste rănilor celor care învață să tacă...

Astăzi, la începerea noului an școlar, la liceul fiicei mele directorul nu a adresat celor 16 copii de la secția română, singurii de altfel din liceu, nici măcar un simplu bună ziua, preferând să țină un discurs anost în limba maghiară... Până când vom înghiți astfel de umilinte, dle Băciuț, până când? Și cui să-i strig să se facă cât de cât dreptate? Să mă iertați, sunt foarte supărată... Să aveți sănătate!

Cu prețuire,

**Mihaela Aionesei
(Târgu Secuiesc)**

Dragă Nicolae,

Mulțumesc frumos pentru pozele de la „Casa de scris” și pentru că mi-ai respectat rugămintea de a nu da adresa. Mi-am adus aminte, privindu-le, de vizita voastră care mi-a făcut plăcere, ca toate tradițiile prietenești. Îți doresc o toamnă plină de bucurii și pagini scrise,

Doina

Am primit *Vatra veche* nr. 8/2016. Felicitări și mulțumiri. Sper să ne întâlnim cât de curând. Cu bine,

Marin If.

Mulțumesc pentru revistă.

Interesantă, fascinantă!

Cu drag,

Carmen S.

Mulțumesc mult, o citesc cu nerăbdare copilului care a primit mai multe jucării și nu mai știe pe care să o aleagă. Interviu, imagini, poezii articole, mult bun gust și rafinament, ascuns sub o muncă grea, ascunsă bine în culise. FELICITĂRI și pentru acest număr de început de toamnă.

Aș dori să-mi reînnoiesc abonamentul. Îmi place să am revista în mână. (În acest fel o simt doar a mea).

Viorica Șuțu

Stimate Domnule Băciuț,

Sunt Andreea Iulia Scridon. Am avut plăcerea să vă întâlnesc la Sărmaș și, încurajată de dumneavoastră, am acum îndrăzneala să vă deranjez cu câteva gânduri.

Cum spuneam, mi-aș dori să aflu mai multe despre festivalul literar care va fi (să sperăm) la Topa, și repet că mi-ar place să mă implic.

Ieri am scris poezia asta. De-obicei scriu proză, așa că nu simt că stăpânesc încă poezia. Sper, totuși, că am reușit să păstrez emoțiile acelei zi. Gil

Te-am văzut pentru ultima oară acoperit de voalul alb.

Ar fi putut să fie o lungă aripă de zână,

Împodobită cu rouă.

Ploapele tale,
ca din mătăsă mototolită,
parcă zâmbeau...

asa cum zâmbeai altă dată,
Privind ușor de sub gene,
așezat pe fotoliu între umbre si lumini.

Unde ai plecat?

Dormi acolo,
sub brazii care de mult timp
veghează

un deal întreg de visători,
lăsați în urmă de vreme...
Dormi...

Ai plecat de lângă noi,
sau a ta o fi mâna vântului
mângâitor?

Te-ai dus la tine,
unde te-ai născut,
sau pătrunzi cerul albastru,
care ne apasă dureros și frumos?
Nu era destul plecarea verii?
Trebuia să pleci și tu cu ea,
Lăsând în urma ta pe calea lungă,

frunze îngălbenite proaspăt?
Dormi acum,
în leagănul tău,
în timp ce dansează adierea printre
frunzele încă verzi...

Îmi face mare plăcere să iau legătura
cu dumneavoastră. M-a impresionat
ziua de alaltăieri și mi-am dat seama
că sunt norocoasă că am posibilitatea
să întâlnesc oameni de mare valoare.
Cu stimă,

Iulia

Vă mulțumesc pentru revistă. Mi-au
plăcut articolele pe care le-am citit
deja (cel semnat de dl D. Hurubă, cel
al dnei Rodica Lăzărescu și încă
câteva). În rest, am spicuit, dar voi
reveni...

D.

Dragă domnule Băciut,
Revenit la Viena, am recepționat cu
mare bucurie materialul dv. despre G.
Coșbuc. De neuitat sunt orele mele la
clasele de literatură română din Banat
și apoi la cursurile mele cu studenții
la secția română la universitatea
vineză.

Mi-ați făcut o mare bucurie. Felicitări
și spor la treabă și pe mai departe.
Cu cordialitate, al dv.

Hans Dama

Ca întotdeauna, meritați felicitările
iubitorilor de literatură din Banatul
Montan!

Cu stimă și respect,

Erwin Josef Tiglia

Vă înaintez cu deosebită stimă acest
articol reflectând una din cele mai
frumoase secvențe de suflet și dăruire
din multe care slăvesc în țară și pe
terra Limba Noastră cea Română

Melania Rusu Caragioiu
Canada

Stimate Domnule Nicolae Băciut,
Am urmărit cu interes emisiunea
T.V.-Tg. Mureș privind târgurile de
carte și problemele conexe.

Îmi pun următoarele întrebări, fără a
epuiza subiectul.

-Observ la marile reviste că există
câte o listă de autori preferați, cu
vechime, care se publică între ei ...
ocupând spații mari, care ar putea fi
accesate de alți poeți ce doresc a fi
supuși analizei cititorilor și criticilor.

(De ce un șef de revistă este publicat
în același timp la câteva reviste?...nu
dau exemple, că le știți)

-Observ că se promovează mult
poezia în vers liber în detrimentul
versului clasic... și, ce e deranjant, se
scrie fără majuscule, fără semne de
punctuație, fapt INTERZIS de
normele ortografice... tineretul este
confuz... la școală, față de reviste...
nu mai știe cum e corect. De ce șefii
revistelor nu impun ca textele să
respecte limba română?

S-a făcut un timid început... acela de
a se impune folosirea diacriticelor,
trebuie mers mai departe.

Înțeleg că autorul are libertatea de a
scrie după inspirație, talent... dar,
respectând regulile ortografice.

-Scriu și eu ...am trimis mult la *Vatra
veche* ... pe varianta facebook a
revistei vedeți câteva poeme, dar la
rubrica-vizitatori... se pot include în
revista tipărită sau nu?

Vă mulțumesc pentru răspunsul pe
care îl aștept aici... scuze pentru
timpul răpit.

Mihai Horga

(...)Trimit o poezie pentru proiectul
propus și îți doresc din toată inima
reușită deplină! A selectat și soțul
meu o poezie (se cunosc bine pentru
că mulți ani au reprezentat, amândoi,
județul Mureș în Consiliul Eparhial al
Arhiepiscopiei de Albă Iulia.), dacă
este nevoie o trimit. Mulțumesc !

Ana Pandra

Domnule Nicolae Băciut,
Am primit revista *Vatra veche* nr.
8/2016 cu bucurie!

Un număr reușit, teme profunde, de
remarcat dialogurile prezente,
poemele prezentate, cărțile. O
„risipă” necesară, scriitorii evidențiați
prind momentul actual al vremii și
imaginea îngerului care ține lumea în
echilibrul stabil. Felicitări și bucurii!

Am postat revista pe blogul arhive
literare și am rezervat o pagină
specială pe blogul
constatinstancuscrib pentru că este o
revistă rezistență la stresul produs de
diferitele tornade din viață socială.
Cordial,

C. Stancu

www.costyconsult.wordpress.com
www.constantinstancuscrib.wordpress.com

www.arhiveliterare.blogspot.ro

Vă mulțumim mult! Ne bucură în
mod deosebit interviul luat de
doamna Rodica Lăzărescu lui Ion
Lazu, prietenul nostru (nr.7 și 8) !

Și, pentru că este perioada verificării
lecturii suplimentare, atașez câteva
cuvinte despre o carte care mi-a
plăcut, dovadă că mi-am făcut tema
pentru vacanță!

Carmen Sima

Vă mulțumesc mult, pentru revista
„Vatra veche”, d-nule Băciut! Am cu
ce mă delecta în acest week-end care
se cam anunță ploios, aici la poalele
Tâmpei!

Nicolette Orghidan

Stimate domnule Nicolae Băciut,
Cartea aceasta, despre George
Coșbuc, e fabuloasă. Am trimis-o în
această formă electronică la toți
cărturarii la care țin și cărora le
datorez câte ceva spiritual. Am primit
mulțumiri. Am și scris o tabletă în
care, din cronicizarea numelui
dumneavoastră, în mintea mea, l-am
rebotezat pe George Coșbuc,
numindu-l Nicolae Coșbuc. O să
îndrept lucrurile. Să va țină Domnul
sănătos și să ne întâlnim cât de
curând posibil, cu cărțile în mână și în
dreptul inimii. Cu prețuire,

Marin Ifrim

Noi nu vă putem mulțumi pentru tot
ce ne trimiteți. Cuvintele n-ar fi pe
măsură valorii nemărginite pe care i-o
acordați literaturii române.

Cu siguranță, Timpul cel fără de
sfârșit va fi de partea Dumneavoastră.
Toată recunoștință,

Georgiana Jungheatu

A ieșit foarte bine. E un volum de
referință pentru imaginea lui Coșbuc
în sufletele celor de azi, mai ales ale
celor de la "Vatra veche". Felicitări!

Ecaterina Țarălungă

Dragă Nicu,
Da, acum am reușit să deschid
emailul, am început să citesc textul,
cartea trimisă, și sunt încântat. E
păcat că precizările de la început sunt
adevurate, e bine că ni-l readuci în
suflete.

Cu mulțumiri și afecțiunea,

Titus

„Moștenirea Văcăreștilor”

În organizarea Centrului Județean de Cultură Dâmbovița, a Societății Scriitorilor Târgovișteni, a Bibliotecii Județene „I.H.Rădulescu”, a Complexului Național Muzeal „Curtea Domnească”, cu sprijinul Uniunii Scriitorilor din România, se desfășoară Concursul Național de Literatură „Moștenirea Văcăreștilor”, cu patru secțiuni de creație (poezie, proză scurtă, eseu și teatru scurt), ajuns anul acesta la ediția a XLVIII-a. Concursul se adresează creatorilor din toată țara, care nu au împlinit 40 de ani, indiferent dacă sunt membri ai uniunilor de creație ori au volume de autor.

Concursul urmărește să descopere, să sprijine și să promoveze o literatură de certă valoare umanist-estetică, deschisă tuturor abordărilor, căutărilor și inovațiilor din interiorul oricăror experiențe ale canonului specific românesc ori universal. Concurenții – care pot participa la una sau mai multe secțiuni – se vor prezenta la concurs cu un grupaj de maxim 10 titluri pentru secțiunea de poezie, 3 proze, însumând maximum 8 pagini la secțiunea proză

scurtă, 1-2 piese de teatru scurt (inclusiv piese pentru copii), pentru secțiunea teatru scurt. Se pot aborda teme la alegere. La secțiunea eseu (două lucrări de circa 4 – 5 pagini), tema este „*Literatura română premodernă la Târgoviște*”.

Lucrările vor fi editate în word, cu caracter *Times New Roman*, corp 12, la un rând și jumătate. Acestea vor avea un motto, ce se va regăsi într-un plic închis, conținând un CV detaliat (numele concurentului, data nașterii, activitatea literară, adresa și, obligatoriu, numărul de telefon), și vor fi trimise prin poștă (imprimare pe hârtie și pe un CD), până la data de 25 octombrie 2016, pe adresa: Centrul Județean de Cultură Dâmbovița, str. A. I. Cuza nr.15, cod poștal 130007, Târgoviște. În cazul în care, lucrările vor fi trimise prin poșta electronică (e-mail – strategiiculturale@yahoo.com), acestea vor fi însoțite de un motto, precum și de un CV (datele personale solicitate mai sus), organizatorii asigurând confidențialitatea acestora până ce juriul va delibera și va stabili premianții ediției.

Concurenții care au obținut un premiu la una dintre secțiuni, în edițiile

anterioare, se vor putea înscrie în concurs doar la o altă secțiune.

Concurenții care nu vor trimite toate datele de identificare (în special data nașterii) vor fi eliminați din concurs.

Nu vor participa la concurs lucrările care vor fi trimise după 25 octombrie 2016, data poștei.

Premianții vor fi invitați de către organizatori în zilele 4 și 5 noiembrie 2016, la Târgoviște, la manifestările organizate în cadrul Festivalului-Concurs Național de Literatură „Moștenirea Văcăreștilor” – ediția a XLVIII-a, 2016.

Premiile, în număr de 18, în valoare de circa 5000 lei, vor fi acordate concurenților, în vechea Cetate de Scaun, cu ocazia festivității de încheiere a concursului. De asemenea, lucrările premiate vor fi publicate într-un volum editat de Centrul Județean de Cultură Dâmbovița, în colaborare cu Editura „Bibliotheca”.

Relații suplimentare:

Centrul Județean de Cultură Dâmbovița – telefon-0245/611184; e-mail – strategiiculturale@yahoo.com sau pe pagina www.cjed.ro (unde vor fi publicate și rezultatele finale).

FETELE TĂCERII

Remarcam, într-unul din primele comentarii la pictura artistei Veress Zsuzsa, disponibilitățile ei multiple și forța imaginativă. Ca și puterea de muncă, într-o frenezie tinerească.

Mai mult, Veress Zsuzsa a înțeles să-și valorifice disponibilitățile pe care le are printr-o activitate susținută, cu o bucurie a creației specifică celor care cred în șansa pe care artistul o are să se mântuiască prin opera sa, dar și să-i întărească pe cei răătăcitori în căutărilor lor fără orizont.

Totodată, artista a înțeles cât de important este să-și teaurizeze opera în

albume, mai ales în condițiile în care, în generozitatea sa, se desparte de multe din lucrările sale. Și-atunci e nevoie de un martor, de un document care să ofere o imagine reală asupra unei opere, a unui destin.

Biografia de artist plastic e pentru Veress Zsuzsa o a doua viață, una pe care o trăiește aproape paralel de viața profesională, care nu-i oferă prea multe în contul preocupărilor creative.

Cu atât mai mult sunt surprinzătoare realizările în teritoriile artei, pe care și le-a asumat aproape abrupt, într-un moment de cotitură existențială, când s-a decis să nu-și mai risipească talanții pe care i-a primit.

În niciun deceniu de activitate plastică, Veress Zsuzsa a acumulat suficient ca să se poată legitima, cu o identitate artistică reperabilă, atât stilistic cât și tematic.

Artista a ales să aprofundeze câte o temă, configurând cicluri bine demarcate, de la pictura realistă, la cea abstractă, cu interferențe care intră într-o altă coerență estetică: pictura de icoane pe sticlă.

Atât de bogată și de complexă a fost în unele perioade activitatea de creație, încât Veress Zsuzsa era prezentă în același timp pe simeze în trei-patru galerii.

În același timp, artista și-a publicat două volume cuprinzătoare, „Spre mine însămi”, 2013, și „Castele din județul Mureș”, 2015, grăitoare pentru ceea ce înseamnă eforturile depuse, în incursiunile suflatești, „spre sine însăși”, dar și să radiografiez dimensiunea istorică în ipostaze arhitecturale: castele, conace.

Veress Zsuzsa s-a dovedit a fi stăpână pe uneltele sale și atunci când a intrat în labirintul limbajului modern, dar și când a privit lumea exterioară în ceea ce poate ea să însemne mărturie peste timp.

În ambele posturi artistice, Veress Zsuzsa a demonstrat simțul culorii, într-o complementaritate a geometriilor.

În cele mai recente lucrări, în parte prezente și în acest album, este și mai evidentă introspecția.

Nu întâmplător, o lucrare a sa se numește „Strigăt tăcut”, iar albumul, într-o intersectare a literaturii cu plastica, se cheamă „Fetele tăcerii”, cum își intitulase cândva Augustin Buzura unul din romanele sale.

Acest nou album este pentru artista Veress Zsuzsa încă o treaptă pe care urcă, cu onestitate, sinceritate, simplitate, demonstrând că resursele sale artistice sunt nu doar consistente, dar și departe de a se epuiza.

NICOLAE BĂCIUȚ

Mihai Marin Cârstea

Născut la 27 decembrie 1951, Vlaici – Olt.
Absolvent al Institutului de Arte Plastice „Nicolae Grigorescu” promoția 1988.

Membru al Uniunii Artiștilor Plastici – Pictură.

A expus în numeroase galerii din țară și străinătate, cu expoziții personale sau de grup.

A participat la diverse tabere de creație.

*

„Cârstea se situează în aceeași familie spirituală liricilor de sensibilitate post impresionistă, a acelor pictori care au dat strălucire artei românești din perioada interbelică. Într-o epocă în care curente abundă, ca și mimanții lor, Cârstea impune prin probitate, ceea ce înseamnă că evoluția sa va fi, suntem convinși, pusă sub semnul care distinge pe adevărații pictori de amatorii salturilor spectaculoase și, cel mai adesea, false”.

RADU IONESCU

*

„Mihai Marin Cârstea caută să realizeze o echilibrată sinteză între cele două aspecte ce definesc, în genere, genul peisagistic, ca portret selectiv al segmentului de natură investigat după criteriile picturalității, și totodată, mărturie a unei stări emoționale, dispoziție sufletească a momentului creativ, căruia i se consacră cu întreaga ființă, atingând acea neîntrecută bucurie, profund eliberatoare, ce însoțește sentimentul împlinirii, al comunicării întru spirit cu îndrăgitele locuri evocate.”

MARIN MIHALACHE

*

Un împătimit al peisajului, Mihai Marin Cârstea pare să nu rateze nicio întâlnire cu acesta, fără să immortalizeze clipa, locul.

De altfel, “Nostalgia locurilor” este genericul sub care o mică parte din lucrările sale au fost reunite pe simezele Instituției Prefectului – județul Mureș, într-o generoasă ofertă plastică.

Nu poți să știi ce e mai atrăgător pentru pictor – peisajul natural sau cel urban, într-un orizont extins, de la unduirile albastrului mării, la unduirile albastrului cerului, cât mai sus, spre acele înălțimi la care prin aerul pur există o altă lumină a naturii.

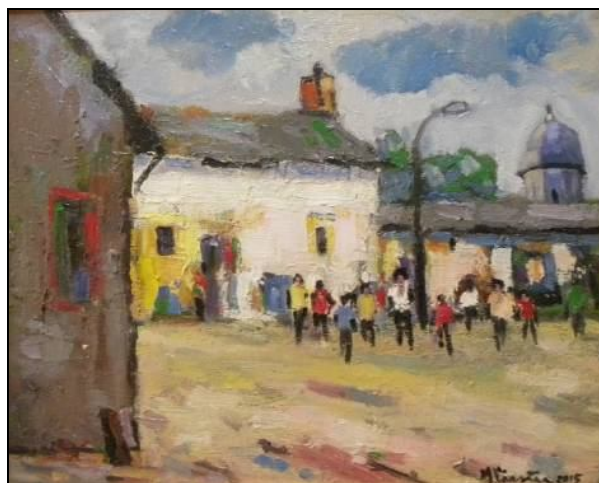
Atunci când natura e privită în detaliile ei, naturile statice și cu preponderență florile, concentrează lumi într-o „corolă de minuni”, cum ar spune Lucian Blaga.

Picturile sale se opresc asupra monumentalului arhitectural, în care liniile construcției sunt date de culoare și mai puțin de geometrie.

Artist neliniștit și neostoit, Mihai Marin Cârstea a pictat mult, a organizat numeroase evenimente plastice pentru a intra în dialog cu iubitorii de artă.

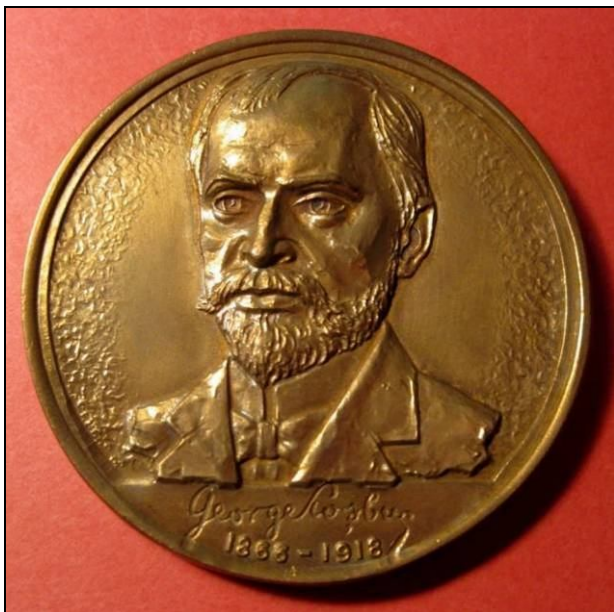
Pictura lui Cârstea nu e spectaculoasă, ea mizează pe echilibru și sinceritate, pe lirism și pe poveste, într-o acumulare de album a multor trasee, în locuri la vedere sau în locuri discrete, autarhice.

NICOLAE BĂCIUȚ

OCHIUL CICLOPULUI

Cer întunecat

George Cosbuc

„Cer întunecat spune povestea unor copii forțați să-și abandoneze căminul și familia. O mărturie despre curajul celor care fug din zone de conflict în căutarea siguranței.” (The Independent)

„O poveste impresionantă... o viață care a fost pe punctul de a se pierde înainte de vreme înflorește acum plină de speranță.” (The Times)

În 2006, după ce tatăl și bunicul lui au fost uciși de armata americană, Gulwali Passarlay a fost trimis de mama sa departe de Afganistan. Avea 12 ani.

A pornit într-o călătorie lungă și anevoioasă, în cursul căreia a fost închis, a suferit de foame și a fost victima cruzimii și a violenței. A fost cât pe ce să-și piardă viața în adâncurile Mării Mediterane, a îndurat brutalitatea celor care ar fi trebuit să aibă grijă de copii și a stat o lună într-un lagăr din Calais. A reușit în cele din urmă să ajungă în Marea Britanie, unde a fost înscris la școală, fiind admis apoi la una dintre universitățile de elită.

Asemenea lui, mii de oameni își riscă viața încercând să fugă din zonele de conflict. Mulți mor în cursul călătoriei; unii sunt trimiși înapoi, urmând să fie închiși sau omorâți; puțini sunt cei ce supraviețuiesc și ajung în țări care le oferă o nouă șansă. Gulwali povestește despre hotărârea și curajul care triumfă împotriva tuturor adversităților.

Cer întunecat. Fuga unui copil din Afganistan în Marea Britanie, de Gulwali Passarlay, a apărut la Editura Polirom, tradusă de Adina-Maria Simion,

ANY HARIGA

Directori de onoare
Acad. ADAM PUSLOJIC
MIHAI BANDAC
Acad. MIHAI CIMPOI

Redactor-șef adjunct
VALENTIN MARICA,
GHEORGHE NICOLAE ȘINCAN

Redactori:

Cezarina Adamescu, Sorina Bloj, A.I. Brumaru,
Mariana Chețan, Geo Constantinescu, Luminița
Cornea, Mariana Cristescu, Melania Cuc, Iulian
Dămăcuș, Răzvan Duncan, Suzana Fântânariu-
Baia, Vasile Gribincea, Marin Iancu, Alexandru

Jurcan, Mioara Kozak, Vasile Larco, Lazăr
Lădariu, Rodica Lăzărescu, Cleopatra Lorințiu,
Mihaela Malea Stroe, Ioan Matei, Menuț
Maximinian, Miruna Ioana Miron, Flavia Topan,
Dorin N. Uritescu, Gabriela Vasiliu

Corespondenți: Elisabeta Boțan (Spania), Mirela
Corina Chindea (Italia), Flavia Cosma (Canada),
Darie Duncan, (Paris), Andrei Fischof (Israel),
Dorina Brândușa Landén (Suedia), Gabriela
Mocănașu (Franța), Dalila Özbay (Turcia),
Mircea M. Pop (Germania), Claudia Șatravca
(Chișinău), M.N. Rusu (New York), Ognean
Stamboliev (Bulgaria)

Lunar de cultură editat de ASOCIAȚIA „NICOLAE BĂCIUȚ” PENTRU DESCOPERIREA, SUSȚINEREA ȘI
PROMOVAREA VALORILOR CULTURAL – ARTISTICE ȘI PROFESIONALE Președinte SERGIU PAUL BĂCIUȚ

Tiparul executat la S.C. Intermedia Group, Târgu-Mureș, str. Revoluției nr. 8, România. • Nicio parte a materialelor nu poate fi preluată fără acordul editorului. • Copyright © Nicolae Băciuț 2016 • Email : nbaciut@yahoo.com; vatraveche@yahoo.com • Adresa redacției: Târgu-Mureș, str. Ilie Munteanu nr. 29, cod 540390 • telefon: 0365407700, 0744474258. • Materialele nepublicate nu se restituie. • Responsabilitatea asupra conținutului textelor revine autorilor. Opiniile reflectă exclusiv punctul de vedere al acestora.

